

Ändlös längtan

Andreas Rejbrand

(Den helt nya versionen.)

Om den här boken

Den här självbiografiska boken skrevs mellan 2010 och 2018, förutom två noveller som skrevs några år tidigare.

Eftersom bokens händelser är verkliga har jag sett till att vara varsam med hur andra människor beskrivs i boken. Jag undviker att prata detaljerat om andra personer och har i de flesta fall bytt ut namn, intressen och andra egenskaper mot likvärdiga sådana.

Speciell vikt har jag lagt vid att hålla min nuvarande arbetsgivare och ”restaurangen” anonyma. Det finns människor som inte tycker om mig, och jag vill med boken absolut inte orsaka konsekvenser för dessa entiteter.

Boken har en egen webbplats, där den finns tillgänglig i sin helhet utan kostnad:

www.ändlöslängtan.se

Mer information om författaren återfinns på hans webbplats:

www.rejbrand.se

Innehåll

Om den här boken	1
Inledning.....	4
Barndom och uppväxt.....	5
Gymnasiet.....	14
Utan förtröstan.....	15
Depression	20
Promenader	24
Mitt liv som psykipatient	34
Lära känna avdelningen.....	36
Livet på avdelning 4.....	39
Slut på semestern.....	45
Lilla avdelningen	47
Slutet av vistelsen	50
De första åren som vuxen.....	53
Kommentar till tredje versionen.....	66
Min plats i världen?.....	68
Slutet på ett liv	71
Mellan två liv.....	80
Början på ett nytt liv?	82
Början på en katastrof	104
Ännu ett slut.....	117
Brevet	128
Terminsledningen.....	132

Ändlös längtan

Ett mirakel.....	136
Programledningen.....	142
Tentamen.....	148
Ett beslut.....	154
Aurora	166
Högskolans avskiljandenämnd	172
Upplösningen.....	181
Tystnaden efteråt.....	192
Köpenhamn	194
Politik	198
I dag och i morgon	201
Lite tankar	205
Kommentarer	248

Inledning

Nu sitter jag och skriver första meningen på en bok som jag hoppas skall förändra mitt liv för alltid. Det känns tungt, ty en mening är inte mycket; jag har så långt kvar. Men trots den enskilda meningens litenhet, finns det vissa meningar, som kan göra större skada än det mest brutala fysiska våldet. Andra meningar kan läka sår som haft evigheter på sig att rota sig. Men de meningarna är ovanliga – jag har aldrig sett någon. Som naturvetare borde jag kanske vara mer skeptisk till sådant som jag aldrig sett, men icke. Hopp kan hålla en vid liv även vid de mörkaste tillfällena. Jag drömmer om att få se en sådan mening en dag.

(Utdrag ur inledningen till det första utkastet av den här boken från 2010.)

Barndom och uppväxt

Lt Cdr Tuvok, en vulcan i *Star Trek: Voyager*, berättade i ett avsnitt att vulcans har minnen ända från tiden i livmodern. Så är det inte med människor, i varje fall inte med mig. Den här berättelsen om mitt känsloliv får därför börja några år in i livet, närmare bestämt när jag var fem år och började på "Kyrkans barntimmar", en daglig aktivitet, som en slags förskola, anordnad av Svenska kyrkan. I dag är jag förvisso ateist, eller på sin höjd agnostiker, och inte sällan kritisk mot kyrkans stundom underliga uppfattning om vetenskapliga fakta, så det kan kännas lite märkligt att mina första minnen präglas av den kristna traditionen. Men nu har jag faktiskt väldigt få minnen från kyrkan i sig. Det jag minns är i stället *Sara*. Jag minns inte hur hon såg ut, vem hon var. Det var så länge sedan, och jag var så ung. Men jag minns mycket tydligt att jag åtrådde henne. Jag minns att jag på kvällarna låg i sängen, och tänkte att världens alla problem skulle försvinna, bara jag fick henne, bara hon kunde ligga bredvid mig. Självklart tänkte jag inte på sex – jag hade ingen aning om vad det var – men en flickvän ville jag visst ha. Mer än så här kan jag inte skriva om den här tiden, eftersom jag inte hittar något ytterligare av intresse i mitt minne. Jag undrar om det är vanligt att barn i den åldern längtar så efter en partner? Jag vet inte, men jag tror i vilket fall som helst att jag ändå var lite ovanlig som barn, redan då, för jag tror inte att jag hade några vänner eller jämnåriga bekanta utanför kyrkans väggar. Bokstavligt talat, alltså: jag hade aldrig några jämnåriga i hemmiljön, utanför den schemalagda tiden.

Året då jag skulle fylla sju började jag förstås i skolan, på lågstadiet. På grund av min sena födelsedag, i slutet av december, var jag bland de yngsta i klassen, men det var inget jag (eller någon, skulle jag tro) märkte av; ett knappt år är inte så mycket. Jag skulle väl tro att min klass var tämligen normal, liksom min skola. Det var inte världens bästa klass – på långa vägar – och inte världens bästa skola, men jag tror varken att skolan eller klassen var nämnvärt mycket sämre än medelnivån i Sverige på den tiden. På låg- och mellanstadiet var jag inte någon toppelev, och utmärkte mig inte akademiskt. Men redan nu började jag nog uppvisa skillnader mot mina jämnå-

Ändlös längtan

riga. Jag tror att de flesta i klassen spenderade ganska stor tid med kamrater på fritiden – det gjorde inte jag. Jag satt hemma ensam, och hade i stor sett ingen annan lekkamrat än min morfar. Jag kände ingen samhörighet med mina jämnåriga; jag var allvarligare än dem, jag tog saker på större allvar. En gång t.ex. berättade en klasskamrat att en elev i en parallellklass hade haft sex. Det reagerade jag kraftigt på – och det är väl förstäeligt: det *är* anmärkningsvärt om en lågstadielev redan haft sin sexuella debut. Men klasskamraten förstod inte varför jag hakade upp mig på det; för honom var det bara en sak han nämnde i förbifarten, något han hört, bland hundratals saker han hade hört. Vid ett annat tillfälle hörde jag en kvinnlig klasskamrat berätta om en person som nästan dog. Nu vet jag inte hur pass sant det var – barn kan ju lätt överdriva saker – men det är inte väsentligt här. Det som är väsentligt är att hon berättade att patienten, när hon var nära att dö, var på väg till himlen, till Guds boningar, men hon kom inte genom grinden, för hon överlevde. Hon menade alltså detta bokstavligt. De andra eleverna som hörde detta gjorde ingen stor sak av det. Men jag blev väldigt upprörd. Trodde hon alltså på riktigt att det fanns en kristen himmel? För mig var detta en mycket stor sak. Om man trodde på något sådant, skulle ju all vetenskap vara, milt uttryckt, "otillräcklig". Skulle man finna något faktiskt bevis på existensen av en sådan övernaturlig företeelse, skulle ju det innebära en fullständig revolution inom vetenskapen, en helt ny världsbild! Så hur kunde hon gå och tro på något sådant utan att spendera dag ut och dag in med att undersöka detta fenomen? Jag var väldigt vetenskapligt lagd redan då. Och jag tog (somliga) saker på största allvar.

Det jag minns allra mest under lågstadiet var emellertid min stora längtan efter *Pernilla*, en kvinnlig klasskamrat. Jag tänkte på henne varje dag, drömde om henne varje natt. Min högsta önskan var att få vara med henne. Att få vara med henne i och efter skolan varje dag. Men det blev aldrig något mer än en fantasi, så klart. Mina föräldrar fick reda på att jag var intresserad av henne. Vid ett tillfälle hade de fått ett telefonsamtal från någon, möjligtvis en lärare eller Pernillas föräldrar. Jag skulle gissa att de hade fått klagomål på att jag var "på" Pernilla för mycket. När jag kom hem den dagen konstaterade de, lite frågande, "du och Pernilla är ju inte alls 'ihop'?", där "vara

ihop” betyder ”vara partners”, d.v.s. implicerar en ömsesidig relation. Deras okunskap om mitt tillstånd förvånade mig, för redan då var det för mig helt självklart att jag inte *kunde* få en partner, att det var mitt öde att vara ensam resten av livet, och bara vara avundsjuk på människor som hade relationer. Hur kunde de bara tro något så löjligt som att jag hade en partner? Det är ju som att tro på flygande rosa elefanter! Det är ju en omöjlighet! Skulle jag ha en partner?! Det finns ju en naturlag mot det!

Under låg- och mellanstadiet var jag mobbad. Det rörde sig inte om någon fysisk mobbning, utan begränsades till retande. Men ack så retad jag blev. De retade upp mig tills jag oundvikligen tappade kontrollen fullständigt, och började kasta saxar omkring mig. Jag blev så arg, att jag inte visste vad. Jag exploderade. Men ingen verkade se det; ingen lärare gjorde något åt det, förrän jag en dag under sista året på mellanstadiet råkade använda formuleringen ”jag är mobbad” till min lärare. Då förstod hon och vidtog åtgärder, så mobbningen slutade. Hade jag vetat att det var så lätt att bli av med allt retande, hade jag skickat meddelandet ”jag är mobbad” till min lärare mycket tidigare. Men jag trodde ju att hon visste hur situationen var. Jag hade många gånger sagt till henne att elever retade mig, men hon hade kanske trott att det var ”ömsesidigt” retande, och hon brukade aldrig ta mitt klagande på allvar. I stället brukade hon säga saker som ”om du slutar bry dig om dem så slutar de reta dig”. Det är dock lättare sagt än gjort för ett (lätt autistiskt) mellanstadiebarn. Hur som helst tror jag inte att jag blev särskilt skadad av mobbningen. Så här i efterhand ser jag inte alls allvarligt på det. Barn är barn, och barn retas. Man får längta tills man blir vuxen, och själv kan hantera situationer bättre, och har mognare människor omkring sig. Men visst mådde jag dåligt av det, stundtals väldigt dåligt, och lärarna borde ha kunnat göra mer. Men mobbningen, hur stark den än var, gjorde mig inte ens i närheten av så illa, som min ensamhet, min avsaknad av en partner.

I början av mellanstadiet började jag glömma bort Pernilla. Det betydde däremot inte att jag slutade längta, utan längtan bara bytte skepnad. Jag blev i stället ”besatt” av *Saga*. Du förstår, Saga hade fått diabetes, och på

Ändlös längtan

något sätt uttryckte sig min sympati i form av kärlek, och jag älskade henne så. Jag var faktiskt hemma hos henne vid några få tillfällen. Det borde jag ju ha tyckt var hur fantastiskt som helst, och jag tror jag gjorde det, men jag minns inte riktigt. Emellertid blev det inte mer än så.

I mitten av mellanstadiet byttes mitt fokus från Saga till *Ronja*. Ronja var ett år yngre än mig, i varje fall i den meningen att hon gick i klass 5A när jag gick i 6A. Ronja var inte bara bekant från skolan, utan vi gick också i Scouterna tillsammans. Ja, jag var scout ett tag, men slutade efter ett par år, eftersom jag fann verksamheten lite väl barnslig. Dessutom upplevde jag mig i viss omfattning som mobbad även där. (Jag var ett barn som var väldigt tacksamt att mobba.) Min förälskelse i Ronja var den starkaste dittills, och det vill säga mycket. Allt jag gjorde handlade om henne, på ett eller annat sätt. Jag tänkte på henne hela tiden. Det skulle inte förvåna mig om jag *bokstavligt talat* tänkte på henne varje dag under flera års tid.

Jag kommer i synnerhet ihåg ett scoutläger vi var på tillsammans. En dag badade vi, och jag stod av någon anledning (nåväl, det gjorde jag ju så gott som alltid) själv vid stranden och tittade ut över vattnet. Då kom hon fram till mig, barfota och nästan helt naken. Hon hade bara virat in sig i sitt badlakan (och hade väl antagligen badkläder under). Hon började prata med mig. Jag har inte den blekaste aning om vad hon sade. I själva verket undrar jag om jag ens senare den dagen kom ihåg det. Jag var bara så chockad. Det var länge ett av mitt livs allra mest erotiska och lyckliga minnen. Men det blev förstås aldrig något mer mellan mig och Ronja. Jag hade på den tiden inte på långa vägar de färdigheter som krävdes för att inleda eller bibehålla en relation till någon kolbaserad livsform. Snarare var jag "på" henne för mycket. Jag bad ofta mina klasskamrater söka upp henne på rasterna, och säga åt henne att komma till mig, för "någon" ville prata med henne. Oftast kom den av mig anlitade klasskamraten tillbaka och returnerade meddelandet "jag vet nog vem det är". Kanske ingen större förlust för mig, dock, för även om Ronja hade kommit hade jag inte haft något att säga.

Hur var jag annars på mellanstadiet? Jag var mest för mig själv. På rasterna stod jag ensam utanför skoldörren, med ryggen mot tegelväggen och dörren ett par decimeter åt höger, och tittade ut på skolgården. Så stod jag ensam varje rast under det sista året på mellanstadiet. Jag var endast i undantagsfall med kamrater på fritiden. Jag brukade gå runt i svarta byxor och blå skjorta – jag ville se ut som en banktjänsteman. Det var nämligen så att jag uppfattade mina jämnåriga som väldigt omogna (de hade "häng" och uppförde sig illa), men jag hade sett på TV att affärsmän inte alls betedde sig så. Därför började jag associera affärsmän med moget beteende, och jag ville se ut som en sådan. Nu är ju den associationen något enfaldig – det är långt ifrån alla affärsmän som är mogna, och – framför allt – det finns många mogna människor som *inte* är affärsmän. I själva verket skulle jag i dag aldrig framhäva affärsmän som vare sig typiska eller goda exempel på kloka och visa människor. Men ett barn har inte så stora erfarenheter: jag kände till mina jämnåriga, som var omogna och klädde sig illa, och den stereotypiska affärsmannen som på många sätt var rena motsatsen till detta. Därför ville jag visa vem jag var, visa att jag inte identifierade mig med mina jämnåriga, genom att klä mig som en affärsman.

* * *

När jag skulle börja på högstadiet bytte jag inte bara klass, utan även skola och lärare. Jag började på Tallåsskolan, som det året hade en ny profilklass, den så kallade NO-klassen, med extra mycket naturvetenskap. Jag sökte till den, och blev antagen. Jag tror att knappt hälften blev antagna, och det var nog tur att jag tillhörde den minoriteten, för där upptäckte jag mitt intresse för matematik och naturvetenskap. Över lag var de naturvetenskapliga kurserna under de tre åren mycket bra (mycket kemisk bindning och organisk kemi, t.ex.). Jag märkte att jag var bra på matematik och naturvetenskap, och jag började utmärka mig; till exempel fick jag högsta betyg i alla teoretiska ämnen. Och lite därtill när det gällde matematik och naturvetenskap. På högstadiet var jag *aldrig* med någon kamrat utanför skoltiden. All tid ägnade jag åt studierna. Och programmering och webbutveckling, som jag tyckte var kul. Programmeringen gjorde för övrigt så att jag kom med i ti-

Ändlös längtan

diningen Datormagazin vid flera tillfällen under tonåren. En gång var en mycket tidig version av min webbeditor med i ett jämförande test (under rubriken "Potential för stordåd" med tanke på min låga ålder – 14 år), ett par år senare kom jag på tredje plats i deras programmeringstävling.

Jag trivdes inte alls med mina jämnåriga klasskamrater. Jag tyckte man kunde förvänta sig att en högstadieelev skulle bete sig moget och vuxet. Det gjorde jag (i den mån jag lyckades med det). Jag *avskydde* larv, flams, stoj och trams, och sådant fanns det gott om i klassen. Klasskamraterna flamsade, stojade, och tramsade på lektionerna. De var högljudda. De sprang fram och tillbaka, gjorde konstiga saker. De klottrade på papper, och ibland på andra saker också. De skojade om allt; inget var heligt, de tog aldrig någonting på allvar. En gång roade sig en elev med att förstöra en miniräknare.

Mitt självförtroende var i botten under högstadiet. Detta yttrade sig på ett synnerligen olyckligt sätt: jag hade extremt svårt att inte skratta. Vad som än hände, så (gap)skrattade jag åt det, och allt som oftast kunde jag inte sluta; jag blev knallröd i ansiktet av mina ansträngningar att hålla tyst. Jag skrattade inte av glädje – jag avskydde mig själv när jag skrattade. Jag stod inte ut med bilden av mig själv som en person som hela tiden skrattade och aldrig tog något seriöst, för jag var ju precis tvärtom: jag tog allt allvarligt, och var alltid seriös. Men det syntes ju inte på mig! Detta orsakade en ond cirkel: ju sämre självförtroende jag fick, desto mer skrattade jag, och desto sämre mätte jag. Men inte bara huvudet spökade för mig: under större delen av högstadietiden led jag också av svåra buksmärter på morgnarna. De började när jag gick till skolan och slutade först några timmar in på dagen. Jag kommer ihåg att jag var blek och kallsveptades av smärta. Men jag gjorde inget åt det. Jag antar att jag inte visste vad jag skulle göra.

Jag ägnade mycket tid åt filosofiska frågor, i synnerhet frågor om vad som var meningen med livet och hur människor borde leva. Jag började skriva artiklar i dessa ämnen. Fundamentala artiklar, som besvarade dessa två frågor så tydligt som möjligt. De första upplagorna av dessa artiklar var inte

perfekta (eller ens bra), men de blev bättre och bättre; jag skrev nästan en ny version varje år.

Vad är då meningen med livet? Var hittar man den? Man skulle kunna ringa till Gud och fråga, eller titta i mikroskop och se om det finns någon UTF-8-kodad förklaring i människans gener. Nej, skämt åsido, skall man vara strängt och ärlig, måste man inse att det inte finns någon egentlig, i naturen färdig mening med livet, eller något som är "viktigt". Visst, alla organismer är programmerade att överleva, så en biolog skulle kanske drista sig till att säga att detta är meningen med livet. Visst, biologiskt sett. Men om vi nu pratar om vad som är viktigt i livet, vad är det som säger att det är viktigt att följa den biologiska programmeringen? (I synnerhet som det inom biologin är egoismen som är herre.) Vill man ha en mening, eller kunna säga att något är "viktigt", måste man alltså *definiera* den själv. Man måste införa ett moraliskt *axiom*. Jag valde välmåendet: Det viktiga i livet är att *alla* skall må så bra som möjligt, vara så lyckliga som möjligt och lida så lite som möjligt. Det tycker jag är den bästa mening med livet man kan definiera. Så allt en människa gör bör, direkt eller indirekt, främja det målet: varje gång man ställs inför ett val, skall man välja den handling som ger minst lidande och mest välmående åt samtliga inblandade individer (där endast undantagsvis subtila fördelningsfrågor kan kräva en större mängd analys).

Jag blev snabbt övertygad om riktigheten i denna moraliska uppfattning, för det förefaller uppenbart att svårt lidande – oavsett om det är kroppsligt eller själsligt – *är* något hemskt. Fråga bara någon som upplevt det! Samtidigt är lycka något underbart. Jag tror att alla kan hålla med om detta, även om jag kan tänka mig att somliga skulle hävda att "jo, men även *X* är viktigt i livet". Men efter några minuters eftertanke är jag helt säker på att dessa skulle inse att *X* är av vikt *just för att det i förlängningen, direkt eller indirekt, leder till minskat lidande eller ökad lycka.*

Det som jag i praktiken fick försvara mest i min livsfilosofi var aspekten av icke-egoism. Det är exakt lika viktigt att en främling mår bra som att en familjemedlem mår bra, och lidande hos en gris (eller något annat djur med

Ändlös längtan

förmåga att uppleva samma sak) är exakt lika allvarligt och hemskt som *samma* lidande hos en människa. Anledningen är så självklar och uppenbar att den är extremt svår att förklara: det är lidandet *i sig* som är det hemska.

Jag minns att jag ofta låg vaken på nätterna och vred mig av frustration och förfäran över hur svårt det var att få människor omkring mig att förstå allt detta.ⁱ

Till viss del fungerade etiken även som en copingstrategi för mig. Jag hade fasligt dåligt självförtroende, men när jag följde etiken strikt visste jag att jag kunde motivera varje handling jag utförde, och det gjorde mig aningen mindre osäker. Dessutom fann (och finner) jag en trygghet i vetskapen om att det i min närhet alltid fanns minst en människa som, ifall något riktigt otäckt skulle inträffa, hade en orubblig utilitaristisk grundinställning och därmed var beredd att ta ansvar och t.ex. försvara de mest utsatta nästan oavsett hur stort (det negativa) gruppsycket än blev.

* * *

Jag minns att en av NO-lärarna på Tallåsskolan berättade att hon tyckte att sex- och samlevnadsundervisningen var det viktigaste momentet på högstadiet. Jag höll på att tappa hakan när hon sade det!

Under högstadiet hade vi en mycket bra kurs i (teoretisk) kemisk bindning, ett ämne som förklarar varför den värld vi lever i inte enbart består av enatomiga gaser, utan också fleratomiga gaser, vätskor och fasta material. Även kursen i organisk kemiⁱⁱ var mycket bra; det ämnet förklarar hur jordens biosfär (bakterier, svampar, växter, djur) är uppbyggda på en grundläggande nivå. Detta är alltså kunskaper som verkligen ger en förståelse för den värld i vilken vi lever. Sex- och samlevnadsundervisningen, å andra sidan, var fokuserad på bara en liten aspekt (reproduktionen) hos en specifik art (*H. sapiens*), och faktiskt inte ens det: det var mycket lite reproduktionsfysiologi och väldigt mycket kulturella aspekter såsom bruk av preventivmedel. Den här kursen kändes för mig *extremt* irrelevant när det gällde att förstå universum.

* * *

Ronja följde inte med till Tallåsskolan. Inte nog med att hon låg en årskurs efter mig, hon kom också att hamna på en *annan* högstadieskola. Det gjorde ont, men med åren glömde jag henne; jag antar att det är naturligt. I stället fastnade jag för en av mina nya klasskamrater, *Matilda*. I fem år kom jag att älska henne intensivt, i början i smyg, men så småningom läckte det ut. En natt skulle klassen sova över i skolans uppehållsrum. Jag bad någon klasskamrat att hämta Matilda åt mig, och så möttes vi i entrén till uppehållsrummet. Jag tror hon saknade en framtand, av någon anledning, men det gjorde henne inte mindre charmig. Jag berättade för henne hur mycket jag tyckte om henne, men på ett torrt och rättframt sätt; jag var på den tiden inte tillräckligt begåvad för att uttrycka mig poetiskt (eller ens "normalt"). Hon berättade att hon hade en partner, eller i varje fall var nära på att skaffa en. Tiden gick, och hon började förstås ogilla mig. "Han är äcklig", lär hon ha sagt.

Vid det här laget hade jag lärt mig vad sex var för något. Om jag inte minns fel, så lärde jag mig det i en dröm jag hade när jag fortfarande gick på mellanstadiet. I den drömmen insåg jag sambandet mellan hanens erektion och artens fortplantning, ett samband jag tidigare inte haft en aning om. Och från och med mellanstadiet kom jag också att känna en längtan efter den *erotiska* närkontakten, utöver den rent vänskapliga aspekten, i ett kärleksförhållande. Jag drömde t.ex. ofta om att jag skulle få ha sex med Ronja, och ännu mer med Matilda. I årskurs åtta låg vi över i en gammal lagerlokal tillhörande ICA när vi var på utflykt. En klasskamrat hade nämligen en far som var chef på en lantlig ICA-butik. Vi låg i sovsäck, och när jag kom in i lokalen på kvällen, efter att ha varit ute ett tag, såg jag Matilda liggandes på sin sovsäck, med nakna ben och fötter, rakt upp i vädret, och hon smekte sig längs sitt vänstra underben. Det var i sanning en erotisk syn.

Mot slutet av högstadiet var ångesten tilltagande. Jag såg då att mina jämnåriga började ha mer fysiska relationer med varandra. Jag såg dem kyssas, och jag hörde talas om sex. Jag var livrädd att få höra något sådant om Ma-

Ändlös längtan

tilda. Utanförskapet var också hemsk – jag hade ju varit utanför hela mitt liv, men om nu mina jämnåriga började med intima relationer, och jag på det området var kvar på småbarnsnivån, så blev ju ensamheten bara än värre. Men framför allt var det ju så orättvist – i hela mitt liv hade det funnits en enda sak jag verkligen velat ha, mer än allt annat, och nu tvingades jag passivt titta på när mina jämnåriga fick det. Jag tänkte att jag bara *måste* få ha haft sex innan jag gått ut högstadiet, för annars skulle kanske mitt psykologiska trauma bli för stort. Jag hade ju redan då lidit under hela låg-, mellan- och högstadietiden av mitt otillfredsställda behov av en kvinnlig vän.

Men någon kvinnlig vän fick jag förstås inte.

Gymnasiet

Gymnasiet – ny skola, ny klass. Här kom det att hända dramatiska saker. Bara ett par år efter gymnasietiden, skrev jag ner dessa i en novell: *Utan förtröstan*.

Utan förtröstan

*Jag har ofrivilligt varit ensam hela mitt liv,
men har alltid haft som högsta dröm,
som högsta, utopiska idé om lycka och äkta glädje,
att ha en riktigt nära vän att dela livet med,
och veta att hon alltid finns för mig,
och att jag alltid finns för henne.
Jag kan svårtligen ens föreställa mig vilken enorm glädje jag
skulle känna,
om Du var min vän,
om jag fick hålla Din hand,
omfamna Dig,
och om Du omfamnade mig,
och jag kände att Du stod mig nära.*

Det har gått ett par år sedan allt utspelade sig. Mitt minne bleknar med tiden, men stora delar av händelserna, av känslorna, tror jag att jag alltid kommer att bära med mig. Jag har nämligen upplevt känslor så starka, så karaktäristiska, så kraftfulla, så underbara, så förfärliga, så hemska och så svårbeskrivliga, att jag känner mig nödgad att nedskriva dem, medan jag fortfarande så starkt kan förnimma dem. Det blir inte lätt, men jag ämnar försöka. Jag går igenom mina gamla loggboksinslag, och slås av ... dem.

Jag var perfektionist. Jag hade som krav på mig själv att aldrig skratta eller le. Jag var aldrig med vänner, ty jag hade inga, och jag hade aldrig haft några. Mitt liv bestod av mina gymnasiala studier och programmeringen. Varje morgon gick jag tidigt till skolan; jag kom dit en dryg halvtimme före lektionsstart, när nästan inga andra elever ännu hade anlänt. Jag brukade gå en tur genom biblioteket, för att fördriva tiden, men sedan ställde jag mig utanför lektionssalen, med ryggen mot väggen, och tittade mig omkring, ända tills lektionen började. Ibland kunde jag också gå en promenad i korridoren,

Ändlös längtan

och för femtioelfte gången studera de biologiska utställningsobjekten. Det hände att någon klasskamrat sade "hej" till mig på morgonen, när hon gick förbi mig, fast de flesta gjorde det inte. Under lektionstid, emellertid, blev jag populär: då hjälpte jag andra elever med arbete, med allt från fysik och matematik, till språkvetenskapliga ämnen. Det var nästan det jag levde för; särskilt fann jag lycka i att hjälpa någon av de *kvinnliga* eleverna. När sedan en lektion slutat, gick jag och ställde mig utanför nästa dörr; kanske skulle det bli språkvetenskap i mellankorridoren på andra våningen. Jag satt i regel alltid ensam på lektionerna; det var nästan alltid en tom plats vid min sida. Också vid lunch satt jag själv, och åt min vegetariska, till smaken knappt ätbara, mat.

Förvisso hände det att jag trots allt skrattade eller log; det var svårt att alltid hålla sig lugn när alla andra ungdomar i klassen ständigt stojade. Jag förbannade mig alltid vid sådana tillfällen, ty skrattet förstörde min syn på mig själv, och gjorde att jag började skämmas och känna obehag för resten av (skol)dagen. Det var sannerligen inte av lycka jag log och skrattade, utan av stress och osäkerhet. Om det funnits något sätt, på vilket jag kunde ha inaktiverat skrattreflexen, skulle jag utan tvekan ha gjort det. När jag gick hem, på eftermiddagen när det blivit mörkt, tänkte jag noggrant igenom hela dagen, på hur pass bra jag betett mig. Nästan varje dag vid den här tiden mådde jag väldigt dåligt, ty jag lett och skrattat under dagen, men på kvällen skrev jag alltid i loggboken att skrattet "naturligtvis" varit ett "undantag", som "aldrig" skulle inträffa igen. Någon dag per år hände det emellertid att jag lyckades agera perfekt hela dagen, och de dagarna var jag nästan glad, nöjd och fri.

De personer jag kände bäst, mina bästa "vänner", om du så vill, var lärarna; jag brukade ofta se till att stanna kvar en stund efter lektionen, för att få tala lite med undervisaren. Jag identifierade mig inte alls med mina klasskamrater. Jag var strikt och formell, medan de flamsade omkring, larvade sig, gap-skrattade åt varandra, tog på varandra, lekte och stojade. Jag identifierade mig alltså mycket mer med lärarna, också särskilt som jag var väldigt intresserad av vetenskap. Jag kände mig oerhört ensam, nästan som om jag

tillhörde fel grupp, eller till och med fel *art* (vulcan?). Jag var dessutom vegetarian, och även detta var jag tämligen ensam om. Jag var också ensam om att aldrig dricka alkohol, och ingen annan – inte ens lärarna – tycktes ha ett lika utvecklat skriftspråk som jag hade. Jag var också i särklass bäst på matematik, fysik och kanske svenska och skriftlig engelska. Ibland önskade jag att jag inte var så bra som jag var på dessa ämnen, för då hade jag blivit mer lik alla andra, och då hade jag sluppit den irriterande känslan av att andra inte "begriper".

Det jag tänkte på varje dag, från tidig morgon till sen kväll, emellertid, var *Elin*. Jag drömde om att vi kunde bli nära vänner, för jag fann henne oemotståndligt vacker och naturlig. Det var inte särskilt ofta jag hjälpte just henne med skolarbete, men någon gång per månad hände det, och minnena från sådana glädjetillfällen kunde jag njuta av månader därefter. En gång, exempelvis, hjälpte jag henne med att bestämma en tangent till en funktionskurva. En annan gång frågade hon mig, hur man kunde radera texten i en tabell i Microsoft Word utan att hela själva tabellen försvinner. Jag kom då inte på hur man gjorde, varför jag inte kunde hjälpa henne, men när jag senare undersökte saken noggrannare, kom jag på en lösning. Jag förargade mig något enormt över att jag inte kommit på detta *innan* hon bad om hjälp; det tog något år innan jag helt kom över detta.

Första dagen i årskurs två, när vi skulle samlas för upprop, upptäckte jag att vi fått en ny elev i klassen: *Klara*, hette hon visst. Jag satt som vanligt längst bak i klassrummet och roade mig med min kalkylator (en Algebra FX 2.0), när hon stormade in i salen och dunkade en annan klasskamrat i ryggen. "Vem sjutton är det?" frågade jag mig själv. Flera gånger i början av den terminen hände det att hon satte sig bredvid *mig* på lektionerna. Jag lät henne göra det, men låtsades sedan inte om henne. Vid ett tillfälle erinrar jag mig att hon drog upp ena ärmen och visade mig ett sår hon hade. "Vad gör människan? Så oanständig får man inte vara i offentliga sammanhang", tänkte jag, och "mm..." muttrade jag ytterst distanserat till svar. Vid ett idrottstillfälle, var vi också ett övningspar, sedan hon kommit fram till mig. Jag hade hoppats på att få arbeta med Elin, men disciplinerad som jag var, stod

jag ut med Klara. Vi kastade frisbee mellan varandra, och såväl hon som jag missade att mottaga några gånger. "Där fick jag", utbrast hon, när jag misslyckats med att skicka iväg den rakt mot henne. "Det var inte meningen att kasta snett...", svarade jag. "Jag skojade bara", svarade hon. "Jaha..." muttrade jag lätt irriterat.

Någon vecka senare var det dags för årets första kemilaboration. Som vanligt hade jag ingen att laborera med (det normala var att man laborerade i par), och inte helt oväntat frågade Klara om hon fick slå sig ner bredvid mig. "Nu skall hon allt få", tänkte jag lite smått elakt för mig själv. "Då kan vi laborera i år", svarade jag henne. Till min lätta förvåning reagerade hon emellertid inte negativt. Under laborationen slogs jag av hennes "rättvisa": hon såg till att vi båda två gjorde precis lika mycket.

Direkt efter kemilaborationen, var det dags för fysiklaboration, med samma parindelning. Vi skulle beräkna fysikalisk effekt, genom att springa upp för en trappa samt mäta tiden för löpet och trappans höjd; jag fann laborationen "något" barnslig och meningslös. På väg mot trappan gick Klara och jag bredvid varandra; hon pratade med mig hela vägen. Hon berättade att hon spenderat det senaste året i England som utbytesstudent, och att hon kunde tänka sig att bli biomedicinsk analytiker eller kriminaltekniker. Jag fann det helt ointressant, och glömde bort det i realtid. Jag tyckte inte om henne, ty hon tvingade sig på mig; jag blev lite orolig för att hon utgjorde ett hot mot min isolerade och disciplinerade livsstil, när hon började prata med mig, precis som om jag skulle ha varit en vanlig människa, en *vem-som-helst*. Jag bestämde mig för att i största möjliga mån undvika henne framöver.

Terminen gick framåt, och varje torsdagseftermiddag laborerade Klara och jag. Så småningom lärde jag känna henne bättre, och jag kom att bli mer vänskapligt inställd till henne. Jag fortsatte också att drömma om Elin.

* * *

Luciadagen inleddes med sång i idrottshallen. Efter att ensam ha stått och väntat en längre tid utanför ingången, släpptes jag in och satte mig längst

upp på läktaren. Jag hoppades innerligt att Elin skulle komma och sätta sig bredvid mig, även om jag visste att det var synnerligen osannolikt. Mycket riktigt fick jag också sitta ensam hela föreställningen, och endast på avstånd åstunda Elins närhet. På den direktföljande fysiklektionen bjöds det på peparkakor. Jag avstod emellertid från denna fikapaus, och fortsatte arbeta i fysikboken. Framåt lektionens slut var det endast Elin och ett par av hennes vänner som satt kvar i salen. De pratade om vilka de skickat julkort till; särskilt pratade Elin om att hon skickat kort till en "Jonas". Jag hoppades nu innerligt att Jonas var hennes bror, kusin, syssling eller liknande, och inte hennes pojkvän. För utan hoppet om att bli vän med henne, skulle jag inte ha orkat med min vardag.

Den kommande torsdagseftermiddagen, när vi skulle inleda kemilaborationen, såg jag att Elin bar ett kors runt halsen. Detta fann jag tråkigt, ty jag skulle egentligen inte vilja att min partner var religiös. Jag frågade mig då liksom ofta, om jag älskade Elin, eller enkom *den jag önskade att hon var*. Jag intalade mig att hon endast bar korset av estetiska skäl. Jag hade nu i tysthet älskad Elin i ett år, och jag önskade på sätt och vis att jag på något sätt kunde berätta för henne hur jag kände, men om jag gjorde det, skulle jag skada min isolerade, disciplinerade livsstil, och det vågade jag inte. Dessutom ville jag verkligen inte att vi skulle bli *ytliga* vänner, utan jag behövde en *riktigt* nära vän, som kunde ge mig obegränsad kärlek och närhet, och sannolikheten att vi i praktiken kunde bli detta, insåg jag förstås, var mycket låg.

Den följande veckan, på kemilaborationen, spelades vacker julmusik. Klara och jag stod sida vid sida, och framställde estrarⁱⁱⁱ med intressanta dofter. Jag stod bakom henne, och tittade på hennes händer när hon arbetade. Jag kände en sorts kärlek till henne, och ville inget annat än att komma henne nära och omfamna henne, men naturligtvis gjorde jag inte det. På engelsklektionen den dagen, satt jag bredvid *en annan* Elin i klassen. Hon var också mycket vacker och trevlig, och jag fick samma känsla här, fast ännu starkare. Jag hade då kunnat ge nästan vad som helst, för att få vända mig mot henne,

Ändlös längtan

om omfamna henne, hålla om henne hårt. Men naturligtvis gjorde jag inte det heller.

Depression

Det blev jullov och en tsunami drabbade Sydostasien och dominerade nyhetssändningarna. Jag mådde dåligt när jag insåg hur snabbt livet kan komma till ett slut, och insåg att jag under mitt liv kanske aldrig skulle komma att få det som jag sedan fyra års ålder – i 14 år – önskat mig över allt annat: en nära vän.

Jag hoppades att Elin, när vårterminen började, skulle komma fram till mig och berätta hur mycket hon tyckte om mig, att tsunamin gjort henne benägen att erkänna sina känslor för mig. Fast naturligtvis visste jag att det inte skulle hända. Det bästa som hände mig under vårterminen, inträffade under en friluftsdag, när jag kommit tillbaka till skolan efter en långpromenad: jag träffade då Elin vid skåpen. Vi var ensamma, hon sade ”hej” till mig och vi pratade i en hel minut. Hon frågade mig vad jag gjort, och berättade vad hon skulle göra. Hon avslutade med ”Jag skall knalla iväg nu”. Jag var mycket lycklig, ty jag fått prata med henne. Samtidigt, emellertid, blev jag lite irriterad över att hon använde ett informellt språk.

Den kvällen, den 20 mars 2005, utförde jag en Internetsökning på Elins fullständiga namn, ty jag hade inte något bättre för mig. Det skulle jag kanske inte ha gjort. På bowlingklubbens webbplats fanns nämligen texter där medlemmarna berättade om sig själva, och här stod det, svart på vitt, att Elin älskade Jonas, och Jonas älskade Elin. Det var en av de värsta dagarna i mitt liv. Resten av kvällen gick jag runt och runt i mitt rum, och runt och runt i vardagsrummet, och svettades. Varannan minut var jag tvungen att torka bort svetten under armarna. Hela natten låg jag vaken och ville inte leva. Morgonen därpå insåg jag hur mycket detta hade skadat mig. Jag hade inte längre någon som helst lust att arbeta med skolarbete, inte ens med matematik och fysik. Jag kom på att nästan all min livs- och studiemotivation kom just från min vilja att göra intryck på Elin. När jag nu satt framför matematikboken, fann jag det helt meningslöst och intetsägende att arbeta i

den. Inget i livet hade längre någon mening för mig, ty jag kunde nu inte längre hoppas. I skolan orkade jag inte längre sitta stilla hela lektionerna, utan jag spenderade största delen av dem runtgående i korridorerna. Som tur var, var skolan stor, och det tog ett par minuter att gå ett helt varv, och mina dagar fylldes nu av sådana, ändlösa och meningslösa varv. Jag gick in och ut ur biblioteket, ideligen; jag visste inte vad jag skulle göra av mig. Jag kämpade emellertid vidare; tidigare hade jag fått högsta betyg i samtliga skolämnen, och jag ämnade behålla den nivån, men det blev svårt, för jag saknade all motivation.

Snart kom sista dagen före sportlovet. Efter fysiklektionen, bad jag Klara om att få tala med henne en stund. Jag frågade henne vad hon skulle göra om hon kände någon som mådde väldigt dåligt. Efter ett kort samtal, erkände jag att det var jag som våndades, och jag berättade att mitt psykologiska hälsotillstånd kraftigt försämrats den senaste tiden. Jag kommer precis ihåg hennes röst. Hon verkade bry sig om mig, och verkade upprörd över mitt tillstånd. Vi avslutade samtalet, och hon tog mig om ryggen. Vi fick inte någon chans att tala vidare den dagen, men när vi slutade efter sista lektionen, frågade hon mig om jag klarade mig. Jag svarade jakande, hon frågade "Säkert?" och jag svarade igen. Sedan gick hon. Den kvällen fick jag ett brev av henne. Jag kommer mycket väl ihåg brevet, för det är kanske det brev jag reagerat allra starkast på i hela mitt liv. Hon frågade om vi inte kunde träffas och gå en promenad under lovet. Min första reaktion var att det absolut inte kunde komma på tal, emedan jag sannerligen inte var en sådan person som träffade vänner på fritiden. Jag svarade också "nej", men berättade samtidigt att jag verkligen uppskattade hennes stöd. På sätt och vis kände jag nästan lycka av att ha någon, en vän, som *kunde tänka sig* att träffa mig på fritiden.

Veckan efter lovet mådde jag inte nämnvärt bättre, varför jag skrev ett brev till Klara, och bad om att få prata med henne någon dag. Jag skrev att det egentligen var emot mina principer, och att jag förvisso skulle klara mig helt själv, men att jag ändå skulle uppskatta ett möte. Dagen efter blev mötet av.

Ändlös längtan

Efter skoldagens slut satte vi oss i ett grupprum, mitt emot varandra. Jag satt på bordets högra sida, och Klara på den vänstra. Jag berättade att jag i normala fall hade mycket god psykologisk stabilitet, att jag gladdes åt min kompetens, och att det var viktigt för mig att vara respekterad av klasskamraterna. Jag berättade också att jag vunnit pris i programmeringstävlingen, och att jag trivdes med att hjälpa andra, fast inte själv tyckte om att bli hjälpt.

Efter en längre tystnad påbörjade jag den viktiga meningen. "Ibland när jag är ute och går önskar jag ..." Efter ännu en tystnad fortsatte jag, "... att det gick någon bredvid mig". Jag berättade att jag så illa behövde någon att dela livet med; som det var nu vann jag tävlingar, fick högsta betyg på skolarbeten, hjälpte andra, fast ingen fick reda på det; allt jag gjorde var jag tvungen att hålla för mig själv; jag hade ingen att dela min vardag med. Jag berättade att jag aldrig haft någon vän, och att jag alltid var ensam på min fritid. Jag berättade också att det kändes orättvist; jag tyckte inte jag var sämre än att jag förtjänade att få det som jag mest av allt behövde.

Några dagar senare pratade Klara och jag kort vid skåpen. Jag berättade att jag ständigt var tvungen att vara sysselsatt, för att inte bryta ihop. Hon stöttade mig, och jag reagerade på detta: hon var väldigt varm och stöttande. Senare var det dags för fysiklaboration. Jag hade förstått att Klara inte var särskilt förtjust i matematik, och för att hjälpa henne med det, hade jag skrivit ut min uppsats om derivator åt henne. I början av fysiklaborationen, berättade jag för henne att jag hade något åt henne, och lämnade över uppsatsen. "Åh... Tack så mycket, Andreas", svarade hon, samtidigt som hon mycket varmt och vänskapligt ruskade mig på ryggen. (Jag såg mig omkring, och ingen verkade ha sett det.) Ingen hade någonsin behandlat mig med en sådan vänskaplig värme, och sådan var Klara, att hon ofta behandlade mig – och andra – på det sättet. Vi stod och pratade en bra stund med varandra, innan vi kom på att vi kanske skulle ägna oss åt laborationen.

När jag gick hem den dagen, fick jag syn på ett ungt par från skolan, som stod och höll om varandra intill parkeringen. Jag suckade djupt av åsynen av

denna för mig icke tillgängliga glädje, och med ens hade jag gått rakt in i ett spindelnät. Jag visste att det var min lott i livet: medan andra ömmade för och skänkte kärlek till varandra, så gick jag ensam genom spindelnäten. Snart märkte jag också hur vacker naturen var; de nyutvecklade gröna bladen på träd och buskar gjorde naturen storslaget och magnifikt vacker. Denna skönhet hade emellertid inte någon uppmuntrande effekt på mig, ty jag kände ett sådant enormt behov av att få dela upplevelsen med någon. "Ännu en vår som går åt spillo", misströstade jag.

Ett par veckor senare, efter en lång föreläsning av Henrik Brendén, berättade jag för Klara att jag kände det som om jag inte riktigt passade in i den här världen. Hon stöttade mig. Hon berättade också att hon läst min uppsats om derivator, och föreslog att jag skulle sälja den till ett förlag. Intressant idé. Jag kommer ihåg att jag vid den här tiden kände att jag aldrig skulle kunna betala tillbaka allt det stöd och all den vänskap som Klara skänkt mig, för hon var sannerligen unik i sin värme.

I mitten av maj bad jag återigen om att få tala med Klara, och någon dag senare satt vi ännu en gång i samma grupprum. Jag berättade om min ensamhet, och att jag inte såg någon framtid. Jag berättade att jag kände mig som en gammal pensionär, med hela livet bakom mig, och att jag inte orkade fortsätta. Jag berättade också ytterligare om hur annorlunda jag kände mig jämfört med de flesta ("alla") jämnåriga. Jag talade om matematik och fysik, språkbruk, fester, alkohol, disciplin, flams och larv. Också den följande veckan talade jag med Klara; denna gång en morgon före lektionsstart (fysik). Jag var extremt nervös, och kunde knappt tala. Till slut gick det emellertid: "Jag undrar om ... kanske du och jag kunde träffas någon dag och gå ut?" Klara tyckte det var en utmärkt idé, och jag lugnade så småningom ner mig.

Promenader

Den 30 maj bestämde Klara och jag att vi skulle träffas efter skolan den följande dagen för att gå en gemensam promenad.

Sista maj var "Skolans dag" – en dag som jag då skämtsamt betraktade som den dag på året då skolans lärare och elever samlades på torget och skrämde ihjäl alla pensionärer, barn och husdjur när de groteskt utklädda och under gräsligt oväsen marscherade till skolan. Själv hade jag begärt ledighet, för något dylikt skådespel kunde jag inte tänka mig att ställa upp på. Jag väntade spánt på att klockan skulle bli 16.00, då Klara och jag skulle träffas. Jag var oerhört nervös, för aldrig tidigare hade jag på fritiden haft en tid att passa, för att träffa en vän! Jag undrade också vad min familj skulle säga; säkerligen skulle de bli mycket förvånade. Jag satt på mitt rum, och klockan närmade sig 15.30. Plötsligt ringde telefonen, och det var Klara som sökte mig. Hon föreslog att vi skulle ställa in dagens promenad på grund av regnvädret. Jag blev lite besviken, men svarade att det var "okej". Vi bestämde oss för att träffas efter två dagar i stället.

Den andra juni gick Klara och jag efter skoldagen, sida vid sida, till centrum. Det var en märklig upplevelse, inte lik något annat jag tidigare upplevt. I början var jag nervös, men så småningom kändes det nästan naturligt. Vi gick förbi Bokia, där jag köpte nya bläckpatroner, och ONOFF, där vi tittade på allt möjligt. Vi gick också in i en mataffär, vilket var höjdpunkten. Klara var den första vän i hela mitt liv tillsammans med vilken jag gått i en supermarket på min fritid. Det var en otrolig känsla av vänskap och intimitet, nästan som om vi var gifta och skulle vardagshandla. Det var i sanning och med ärlighet fantastiskt. När jag senare själv gick hem, sedan vi gått förbi Klaras hus där hon stannat, visste jag inte riktigt vad jag skulle tro om framtiden. Jag var, säg, förbryllad.

När jag kom hem skrev jag ett brev till Klara, i vilket jag berättade hur glad jag var över att ha fått spendera tid med henne. Jag blev också väldigt glad när hon svarade, och skrev att hon ville att jag skulle förstå, att hon också tyckte det var trevligt att träffa mig, och att hon gärna skulle göra om det.

Jag funderade vid den här tiden på om jag skulle betona min vänskap med Klara eller om jag skulle försöka avsluta den och återgå till mitt tidigare, isolerade leverne. Det säkraste var nog att återgå till mina gamla principer om perfektionism, ty dessa var felsäkra: om jag bara hade motivation nog att leva perfektionistiskt, så kunde jag uppnå det, och inga oväntade problem skulle kunna inträffa, och blockera livsvägen för mig. Emellertid orkade jag inte det; jag saknade den motivationen, varför jag lutade åt att betona vänskapen. Jag var inte alls troende, men om jag varit det, skulle jag ha funderat: "Kanske är Klara den gåva jag får av Gud, och som jag så innerligt behöver." Men inte helt oväntat existerade också problem. Det jag behövde var ju en riktigt nära vän, medan Klara och jag, för tillfället åtminstone, endast var "vanliga" vänner. Skulle jag klara av att nöja mig med det, om vår relation inte skulle komma att vidareutvecklas? Dessutom var vår relation inte helt jämställd: för Klara var jag sannolikt ett helt vanligt element i hennes stora mängd av vänner, medan hon för mig var min första, enda och allra viktigaste vän. Var detta stabilt? Jag undrade också om våra personligheter passade ihop: själv kom jag ur extrem strikthet och disciplin, medan hon kom ur lek och social spontanitet. Det senare trodde jag inte skulle bli något större problem, men det förra oroade mig. Dessutom kom Elin-problemen tillbaka, fast nu med Klara som objekt. Varje gång jag såg Klara prata med någon, kunde jag inte rå för att känna avundsjuka – jag ville att hon skulle prata med *mig*. Vid ett tillfälle hörde jag också talas om att hon varit på en fest och fick intrycket av att hon varit berusad. Då kändes det som om vänskapen egentligen var något jag snarast borde förkasta, och att jag skyndsamt borde återgå till disciplinen. Senare, emellertid, visade det sig att hon inte alls varit berusad, vilket åter lugnade mig. Värre var det en gång, när jag en sen morgon i skolan hörde henne muttra för sig själv, att hon kände sig "smutsig". Jag hade också hört talas om att hon varit hos en manlig bekant tidigare under morgonen. Jag insisterade på att tolka detta som att hon varit hos en släkting, och att hon blivit svettig av att promenera eller cykla, fast i medvetandet gnagde en annan, mycket otäckare förklaring på mina redan hårt överbelastade nervceller.

Ändlös längtan

En av de sista lektionerna före sommarlovet, en kemilektion, satt jag en bit bak i klassrummet, medan Klara satt på främsta raden till vänster, mot cafeterian. Hon hade tagit av sig skorna, och satt med bara strumporna mot golvet. Nu kände jag återigen den känslan mot henne, att jag mest av allt endast skulle vilja hålla om henne. Detta störde mig, ty jag hade ju bestämt mig för att inte åstunda något mer än "vanlig" vänskap från henne.

Skolavslutningen ägde rum den 11 juni. Eleverna i årskurs tre for runt, vissa kraftigt berusade, och flamsade och vrålade. Som sedvanligt var kände jag mig ensam och deprimerad. Framför mig hade jag också ett långt lov från skolarbetet, som höll mig igång. Jag gick dock fram till Klara, och frågade henne om jag alltid kunde lita på henne. Jag frågade henne också om hon drack alkohol, och om det fanns någon risk för att jag skulle stöta på henne berusad med vänner på "stan" någon kväll, men hon försäkrade att hon alltid fanns för mig, när jag behövde någon att prata med, och att hon aldrig berusade sig. Lugnad av detta, bestämde jag mig återigen för att betona vänskapen. Vi pratade också om att vi kunde träffas några gånger under sommaren, vilket jag såg fram emot.

* * *

Den 14 juni 2005 var kanske den lyckligaste dagen i mitt liv. Vi träffades utanför skolan, och hon vinkade åt mig när vi kom inom synhåll för varandra. När vi gått några meter, sida vid sida, klagade Klara på att hon fått spindelväv på sig. "Jag antar det är vad jag får", tänkte jag, "inte någon nära vän, men i varje fall en vän att gå genom spindelnäten med." Vi gick nu på den gröna, vackra grusstigen, som jag dock vid det här laget redan hade vant mig vid. Vi pratade om vetenskap, om våra vardagar, och hon berättade för mig om sin döda mormor. Jag blev rörd av att hon delade så mycket med mig, och jag kunde berätta allt i min vardag för henne. Vi gick upp för ett berg, och beundrade den vackra utsikten.

Vi pratade om astronomi, rymdteknik och ännu mer om vardagen. För mig kommer detta berg alltid att påminna om henne, om oss, ty det var vårt

berg, den plats som kom att symbolisera vår vänskap. Vi gick sedan vidare, och pratade om allt från buddhismen och svensk grammatik till gatunamn och än mer om vardagen. Vi skojade med varandra, och skrattade tillsammans; jag hade aldrig i mitt liv tidigare upplevt en sådan vänskaplig närhet, kärlek och lycka, som den Klara nu skänkte mig. "Jag har aldrig tidigare hört så många faktafel per tidsenhet ..." skojade jag om ett tidigare möte med en präst. Hon skrattade, och jag var lycklig. Snart gick vi genom en kyrkogård, och hon visade mig den gravplats, där hennes älskade mormor låg.

Hon berättade att hon skulle jobba under sommarlovet, men att vi i fortsättningen kunde träffas efter arbetet. Återigen kändes det som om vi var mycket nära, intima, bekanta. Vi gick sedan lite i affärer, för att till slut gå tillbaka till skolan, där vi skiljdes åt. Jag insåg att Klara var en god gåva, och jag var nästan lycklig. Men min oroskänsla av att hennes vänskap inte skulle vara tillräcklig för mig, levde trots allt kvar i mitt medvetande.

Vi träffades igen redan efter två dagar, och gick om samma promenad. Denna gång gick emellertid samtalen inte lika naturligt; kanske var det min oro som pyste upp till ytan. Men de följande dagarna väcktes en ny idé inom

Ändlös längtan

mig: kanske var Klara beredd att inleda en djupare relation med mig, eftersom vi den senaste tiden träffats så ofta? Jag vågade inte tro detta, ty det föreföll inte sannolikt, att fjorton års lidande nu äntligen var över. Fast ett nytt hopp hade fötts, ett nytt ljus hade tänts. Detta hopp visade sig emellertid vara mer av ondo än av godo.

* * *

Vi hade bestämt att träffas nästföljande tisdag, och Klara var det första jag tänkte på när jag vaknade den dagen. Vi skulle träffas klockan fem på eftermiddagen, så jag hade något att se fram emot under dagen. Jag mätte egentligen väldigt dåligt, men just denna vetskap gjorde att jag orkade hålla igång. Klockan halv fem ringde plötsligt telefonen: det var Klara, som berättade att hon var tvungen att åka med böcker till sin bror i Linköping. Jag blev väldigt besviken, eftersom jag längtat i en hel vecka på just detta möte, men hade ju inget annat val än att acceptera situationen. Vi skulle nu träffas efter en halv vecka, på söndagen.

Min vecka gick plågsamt långsamt; jag kommer ihåg att jag mätte uselt, men så småningom blev det söndag, och klockan närmade sig ett, då vi skulle mötas. Jag hade gjort i ordning en CD-skiva med diverse "presenter" till Klara, som jag planerade att överlämna när vi träffades. Halv ett ringde hon dock, och berättade att hon var tvungen att arbeta jour som lokalvårdare på polisstationen, och därför inte kunde träffa mig. Beskedet tog mig hårt, men det visade jag inte. Nu skulle Klara dessutom på semester i Roskilde (den del av mig som fortfarande höll på strikt disciplin hoppades att hon inte skulle göra det jag misstänkte att hon skulle göra där), så jag kunde inte träffa henne förrän om halvannan vecka. Det blev en väldigt lång halvannan vecka. Jag låg nästan hela dagarna i min säng, och stirrade ut genom fönstret, på grannens antenn, från morgon till kväll. Jag lyssnade på *Belfast* av Elton John, vilken låt närapå utmärkt beskrev mitt sinnesläge. När hon kom hem från resan förväntade jag mig att hon skulle ringa mig, men det gjorde hon inte. Efter en vecka, under vilken jag intensivt försökt nå henne, ringde hon emellertid, och vi bestämde en ny tid att träffas på. När denna

kom, led jag av djup depression, och en halvtimme före den avtalade tiden, ringde hon och berättade att hon inte orkade träffa mig, ty hon var för trött. Några dagar senare, försökte jag igen att ringa henne. Det var hennes syster som svarade, och hon berättade att Klara nyligen åkt och hyrt filmer. Jag orkade inte med sanningen: Klara brydde sig alltså mer om att roa sig med filmer, än att bry sig om mig, när jag mådde som allra sämst. Det ösregnade ute, men trots det sprang jag ut i lätta kläder, och följde den väg vi två gått tidigare under sommaren. Jag kom så småningom till en förvisso vacker plats, vid en sjö. Jag funderade på att kasta mig ner i den, men valde att inte göra det. Jag gick på en stig full av myror, och gjorde mitt yttersta för att inte trampa på någon. Efter ett par timmar i ösregn och åska, gick jag hem och lade mig. Jag hade väldigt svårt att sova, men minst lika svårt att vara vaken. Dagen därpå ringde Klara och förklarade att hon varit tvungen att åka med "Henke" till sjukhuset, och att det var just därför hon varit upptagen den senaste tiden. "Henke?" frågade jag, varpå hon förklarade att det var hennes pojkvän, som uppenbarligen mådde dåligt, han också. Och filmen hon hade hyrt dagen därförinnan, hade hon avnjutit hemma hos honom. Jag kunde tydligt föreställa mig hur de hade legat tillsammans i soffan, myst med varandra och tröstat varandra. Klara hade alltså gett precis det, den trygghet, den närhet, det stöd, den lycka och det hopp, jag så ofattbart innerligt just då, och under 14 års oavbrutet lidande, hade behövt, till en annan person. Jag orkade ännu mindre med denna sanning. Någon del av min hjärna svarade henne i telefonen: "Tack för att du ringde. Hej då." Och inte nog med att min själs livsviktiga medicin nu gavs till en annan person, utan dessutom så var ju hela min själs sjukdom i första hand orsakad av bristen på just denna medicin. Och hela denna enda möjliga medicin, gav nu denna enda möjliga vårdgivare, till en annan person. Jag erinrar mig att jag först hoppade upp och ner på golvet, i hopp om att fysisk aktivitet skulle göra mig lyckligare, men det hjälpte inte. I stället lade jag mig på min säng, och satte på *Belfast* på högsta möjliga ljudstyrka. Jag grät intensivt, så att hela ansiktet rödfärgades; jag vred och vände mig i sängen, tills hela kudden och de trådlösa hörlurarna blivit dränkta i tårar. *Summer's lost and gone*, sjöng Elton John, och det var precis så jag kände.

Ändlös längtan

Den natten kördes jag till barn- och ungdomspsykiatriska mottagningen på Mälarsjukhuset i Eskilstuna, d.v.s. det sjukhus där Klara varit med sin pojkvän bara några dagar tidigare. Jag hade dock ingen vän med mig. Jag fick efter en väntan tala med en läkare, och för honom berättade jag, att mitt liv var slut. Det fanns en enda sak jag ville ha, i hela mitt liv hade det funnits en enda sak jag velat ha, och det kunde jag nu inte få. Ty Klara var den första vän jag någonsin haft, hon hade skänkt mig mer värme och kärlek än någon annan vän, och jag hade fullt ut delat mitt senare liv med henne; vi hade delat lycka och sorg; jag hade gett henne allt jag hade; jag hade investerat hela mitt liv i henne, och nu var det borta. Aldrig skulle jag orka lära känna en ny människa lika väl och innerligt, lika behövande; aldrig skulle jag kunna ge lika mycket till någon annan och aldrig skulle någon annan kunna bli min första vän. Jag hade nått slutet.

Jag blev inlagd på sjukhuset, och dagarna gick fördömt långsamt. Jag vaknade vid sextiden, och satt sedan flera timmar i stolen på mitt lilla rum, och spelade Harpan på min PDA. Sedan åt jag frukost, som alltid smakade lika illa; jag tog alltid en bit mörkt bröd, och jag fick knappt i mig det. Jag var tvungen att dricka samtidigt som jag åt för att försöka få födan att glida ner genom matstruben på mig. Det tog åtskilliga minuter för mig att få ner hela brödskivan. Jag gick då åter till mitt rum, och spelade Harpan resten av förmiddagen. Lunchen smakade också riktigt illa, och efter denna satt jag på mitt rum resten av dagen. Efter varje omgång av Harpan tog jag en promenad i korridoren och ut på det lilla inhägnade grönområde som fanns. Hundratals gånger tog jag denna, samma, korta promenad, och jag hatade innerligt de stenplattor jag gick på. Framåt kvällen satt jag på mitt rum, och väntade på att klockan skulle gå. Eftersom jag inte kunde sova på nätterna, var även dessa en pina för mig, varför jag hade lovat mig själv att inte gå och lägga mig före klockan tio på kvällen; det var ett hopplöst försök att göra natten kortare. Om jag någon gång somnade, så drömde jag obehagliga drömmar om Klara och hennes vän; känslorna i dessa drömmar var överväldigande, och de höll i sig länge. Så gick mina dagar, dag in och dag ut, och jag hatade stenplattorna än mer ju längre tiden gick. En kristen vårdare frågade mig, om jag stod ut, varpå jag svarade "jag har ju inget val". Han höll

med. En dag provade jag att gå ut i skogen som låg bredvid sjukhuset, men det enda jag kunde tänka på var att här, här hade Klara tagit hand om sin vän, medan jag som så innerligt mer än alla andra, nu behövde samma medicin, men nekades den. Medicinen fanns heller inte mer. På toppen av ett berg fanns ett stup. Varje gång jag gick förbi detta, funderade jag på att hoppa ner. Jag begrep inte hur vårdarna kunde låta mig gå fritt här, men klagade inte. Min enda önskan var nu att under en enda kväll och natt få känna obegränsad närhet till en vän, som skulle ge mig obegränsad kärlek och trygghet; sedan kunde samhället gott och väl få skjuta mig, och jag skulle dö lyckligt leende.

En morgon kom en kvinnlig skötare till mig, och gav mig min första dos Cipralex. Jag tog tabletten och vattenbägaren, och gick till mitt rum. Jag svalde tabletten. Dagarna gick, dag in och dag ut.

Utan förtröstan

Andreas Rejbrand
den 28 december 2006

Ändlös längtan

Efter den sommaren påbörjade jag sista året på gymnasiet. Höstterminen var förstås tung för mig. Allt påminde mig om Klara. Till exempel såg jag då och då på SVT 24:s nyhetsflöde, och en gång var femte minut eller så, presenterades världsvädret. Och varje gång det hände, påmindes jag om London, där Klara hade varit. Vid den tidpunkten hade jag själv inte ens satt min fot på de brittiska öarna, och det var smärtsamt. Klara hade gått igenom så mycket, utan mig, som inte jag hade gått igenom. Det gick inte att ta igen.

Men trots mina bördor, lyckades jag icke desto mindre bli anställd som vikarierande svensklärare, inte för att vår ordinarie lärare var sjuk, utan för att jag fick hålla föreläsningar om hur man använder Microsoft Word för att skriva professionella dokument, kunskaper som på gymnasieskolan i stort sett lyste med sin frånvaro. Jag höll också ett kort föredrag på en öppet huskväll, och pratade om Monty Hall-problemet, bland annat. På fritiden skrev jag några uppsatser om sådant jag tyckte var extremt viktigt, som t.ex. kemisk bindning, organisk kemi och biokemi och klassisk mekanik (emellertid bara på gymnasienivå). Och det var ju sådant jag var bra på: matematik, vetenskap och kommunikation. Jag gick också ut gymnasiet med högsta betyg, MVG, i alla ämnen förutom Idrott och hälsa A (bara VG). Som examensarbete utvecklade jag en numerisk matematikmjukvara, Algosim, som jag själv kom att använda dagligen ända till dess efterföljare (AlgoSim II) blev klar flera år senare.

Men det var kanske på håret att jag fick några betyg alls. Min mentala hälsa var på väg rakt nedåt i en gränslös avgrund under sista året på gymnasiet. Min ångest och desperation var total – det går inte att beskriva sorgen och känslan av hopplöshet i ord. Mina rop på hjälp blev allt intensivare med tiden, kanske eftersom jag inte kände att någon ”svarade”, och min förmåga sträckte sig inte längre än att jag riktade alla dessa rop åt Klara, som fick alldeles för mycket att bära.

Under vintern blev jag inlagd på sjukhus igen, vuxenpsykiatri den här gången, där jag också firade min 18-årsdag. Den inläggningen var frivillig. Men i början av vårterminen kom rektor, som blivit inkopplad i fallet, och häm-

tade mig mitt under en pågående historielektion, och frågade om jag ville tillbaka till avdelning 4. Då hade jag nog inte haft något val. Bara några månader efter den senare inläggningen skrev jag en novell om min tid där: *Mitt liv som psykipatient*.

Mitt liv som psykipatient

Slå mig!

– Jag vill att ni slår mig.

Håna mig!

– Jag vill att ni hånar mig.

Isolera mig!

– Jag vill att ni isolerar mig.

Ty det gör mig starkare.

Jag anlände till sjukhuset mitt på juldagen. Peter, en tämligen ung, lång skötare, låste upp dörren till avdelningen, och visade mig in. Först kom vi till ett stort, trevligt möblerat "vardagsrum". Utanför den vänstra väggen fanns en balkong; till skillnad från de övriga balkongerna på sjukhuset, var denna emellertid försedd med robust galler. En kort bit in i rummet från väggen stod ett bord omgivet av fem till synes synnerligen komfortabla fåtöljer. Längre fram längs väggen, mot hörnet, stod tre soffor runt ett bord; mot den borte väggen, i det vänstra hörnet, stod en TV på en förvaringsmöbel. Till höger om denna fanns ett stort fönster, med ytterligare en soffa under. Rummets högra vägg täckte endast halva rummets högra avgränsning; längs denna vägg stod ett piano, ett par blommor och ett större bord med stolar omkring. Andra halvan av rummets högra avgränsning utgjorde början av en lång korridor.

Peter visade mig vägen fram längs korridoren. På vår högra sida gick vi förbi några patientenkelrum, ett låst kök och ett undersökningsrum. På vår vänstra sida passerade vi två inbuktningar med patientdubbelrum och -trippelrum. Vi kom strax fram till en del av korridoren, som var betydligt bredare än tidigare, eftersom den vänstra väggen här stod längre bort. Ytterligare något längre fram smalnade korridoren, som kompensation, av från höger, så att den återfick sin ursprungliga bredd. Ett par meter före väggen som utgjorde denna avsmalning från höger, utgick en hög trämöbel

från den högra väggen; utrymmet mellan väggen rakt fram och trämöbeln utgjorde ingången till avdelningsexpeditionen.

Korridorsektionen som var extra bred såg ut som ett *mindre* "vardagsrum"; i taket hängde en TV, och längs korridorens högra vägg och trämöbeln stod en hörnsoffa och tre fåtöljer – två längs den högra väggen och ytterligare en längs trämöbeln. I stället för en vägg längs korridorens vänstra sida, var det här öppet till en matsal; denna var inte avskild mot korridoren annat än med en lång pelare i mitten av öppningen. Matsalens bortre vägg bestod till stor del av fönster, varifrån utsikten inte alls var särskilt dålig.

Peter bad mig att sätta mig ner och vänta i en av fåtöljerna, på att ett rum skulle ställas i ordning åt mig. I soffan satt nu en äldre kvinna. Hennes ansikte såg slitet ut, och hon utstrålade en latent aggressivitet. "Är du ny här?" frågade kvinnan mig, varpå jag jakade. "Det är bra här", sade hon, "det är tryggt när det inte är lugnt hemma." "Jo, det är trevligt här", svarade jag. "Har du det dåligt hemma?" frågade kvinnan medan hon stirrade mig i ögonen. "Jag klagar inte", svarade jag. "Jag har det dåligt hemma", förklarade kvinnan.

Så småningom visade Peter mig till rum 20, ett dubbelrum som jag fick för mig själv. Rummet var beläget en kort bit efter matsalen. Toalett och dusch fanns inte på rummet, utan jag fick använda de gemensamma patienttoaletterna i korridoren. Jag lade mig på min säng och tittade på den vita, runda lampan i taket. Den var tämligen platt, men hade en stor diameter. Jag tog PDA:n ur fickan och lade den på det lilla rullbordet intill sängen. Jag provade radion på rullbordet, som var anslutet till väggens kontaktuttag, men ingen kanal gick att ställa in.

Jag gick ut och satte mig i en av fåtöljerna. En ung undersköterska vid namn Karolina satte sig bredvid mig. Hon hade ett tämligen attraktivt utseende, men hennes agerande påvisade en viss bortskämdhet och omognad. "Vet du hur det går till här, när vi äter och så?" frågade hon. "Nej, jag vet knappt var jag är", svarade jag, som av naturliga skäl fann inläggningen på avdelning

Ändlös längtan

lite överrumplande. Hon förklarade för mig när det serverades till måltid och kaffe, och vilka andra tider man passar på avdelningen.

Framåt kvällen, när jag i tristess studerade periodiska systemet på min PDA, satte sig Lars, en manlig, kraftigt byggd, medelålders skötare, bredvid mig i en fåtölj i "lilla vardagsrummet". "Så du vill inte vara med oss längre?" frågade han, och syftade till anledningen till att jag nyligen och hasteligen denna vinterdag blivit inlagd på den psykiatriska avdelningen. När han frågat mig "vad som var värst", och jag svarat att det är "komplicerat", insisterade han: "try me!" Jag förklarade att jag känt mig ensam. "Vad är värst: den sociala ensamheten eller den rent fysiska?" frågade han mig efter en stund, varpå jag svarade att båda plågade mig. "Fysisk ensamhet gör ont, men man kommer över den; det är värre med social ensamhet – den kan döda."

Lära känna avdelningen

"Jag får gratulera på födelsedagen", sade Claudia lugnt med sin utländska brytning vid frukosten dagen efter, varpå jag tackade. "Tråkigt att du ska behöva fira din artonårsdag här", fortsatte hon och gav mig ett milt leende. "Det gör inget", svarade jag. Claudia, som var sjuksköterska, verkade mycket lugn, metodisk och godhjärtad. Hon harklade sig försiktigt, gick bort mot medicinvagnen och vek upp datorskärmen. Ett par underskötare skojade med henne, men hon gjorde ingen min, låtsades inte om dem, utan fortsatte plikttroget med medicindelningen. Själv gick jag fram till frukostvagnen och gjorde i ordning ytterligare ett par smörgåsar med ost och tomat. Frukosten på avdelning 4 var överlägsen alla frukostar jag någonsin ätit; brödet var utmärkt och pålägg som marmelad och skivad gurka och tomat var framtagna; till dryck fanns kaffe, mjölk och juice. När jag sedan satt mig ner igen, vid ett av matsalens fem bord tillsammans med ett par andra patienter, gick Claudia fram till mig med min medicinbägare, som innehöll den sedvanliga Cipralen samt, vilket hon förklarade för mig, ett par nya tabletter med B-vitaminer. När jag tagit mina tabletter, gick jag tillbaka till mitt rum en kort stund, varefter jag sökte upp närmaste undersköterska, och bad om en engångsstandborste. Jag slogs av att denna var alldeles för hård – mot vad jag var van vid – men den fick duga.

Efter morgonbestyren satte jag mig i en av fåtöljerna bredvid soffan i "lilla vardagsrummet". Micke, en manlig skötare med ett sympatiskt men ändå respektingivande utseende, gick plötsligt fram till mig och bad att få tala med mig. Vi satte oss i matsalen, som personalen just städat upp efter frukosten. Micke frågade mig om det var något särskilt jag ville göra i dag; det enda jag ville var att gå till biblioteket, och med datorn där läsa min e-post. "Det ska vi nog kunna fixa", svarade Micke medan han noterade min önskan på sitt pappersblock. Resten av förmiddagen spenderade jag genom att studera periodiska systemet på min PDA; långsamt är bara förnamnet.

Efter lunchen fick jag gå med Micke till biblioteket, och jag läste min e-post. Eftermiddagen flöt långsamt på, och inget anmärkningsvärt hände, förutom då sjuksköterskan Kristine, en medelålders kvinna med avlångt ansikte och brunt hår, bad mig följa henne in i undersökningsrummet, för en mindre somatisk undersökning. När undersökningen var avklarad, bad hon av intresse mig visa henne min PDA, som jag hade arbetat med just före undersökningen. När Kristine gått, satte jag mig åter i fåtöljen i "vardagsrummet", nu bredvid kvinnan med det slitna ansiktet. "De kommer väl ihåg att jag måste ha nya kläder?" frågade hon mig, varpå jag svarade, att de säkerligen skulle komma ihåg hennes kläder. "Ja, det ju viktigt med det, med rena kläder, va?" fortsatte hon, "Det är klart att de kommer ihåg kläderna, va, va? Inte kan de glömma det, va? Man kan ju inte gå naken, va? Visst kommer de ihåg kläderna? Det är väl inget att oroa sig för, va, va? Klart de gör, va? Eller hur, va? Ja, det är klart. Nya kläder, va? Klart de gör? Klart de kommer ihåg kläderna – va?" Varje fråga besvarade jag med ett kortfattat jakande. Jag gick in på mitt rum. Bakom mig, hörde jag hur Claudia gick förbi kvinnan, som då passade på att fråga henne: "Du tror inte de glömmar bort kläderna, va?"

De följande timmarna alternerade jag mellan att studera periodiska systemet och att gå promenad i korridoren. På kvällen provade jag att sätta mig tillsammans med de andra patienterna i soffan i "lilla vardagsrummet". På TV:n visades Cirkus Maximum, och särskilt en, medelålders, kvinnlig patient, skrattade vilt åt programmet. Även om jag fann det något "onaturligt"

Ändlös längtan

att sitta i en soffa tillsammans med en skara andra patienter och se på TV, så var det åtminstone något mer stimulerande och mindre långtråkigt än att ligga på sängen. Efter en stund tog jag dock upp min PDA ur fickan och började arbeta med den – fast jag satt kvar i soffan. Nu satte sig också sjuksköterskan Magnus i soffan. Jag antog att det var så här dagarna såg ut på avdelningen: när man inte äter, sitter man i soffan och tittar rakt fram, ner i en tidning eller en bok, eller på TV, ensam eller med andra patienter, och ibland med någon eller några ur personalen. Nu kom också en äldre manlig patient långsamt gående i korridoren, på väg mot "vardagsrummet". Han var klädd i landstingets enkla, blå patientdräkt och bar vitt skägg. Jag inbillade mig att han tidigare arbetat som skogshuggare. Han stannade halvvägs framme, vände sig långsamt om mot anslagstavlan på väggen, och fortsatte sedan mot oss. Väl framme, tittade han först åt höger, sedan åt vänster, varefter han vände och gick tillbaka.

Någon kvart senare kom Bosse gående förbi oss, på promenad genom korridoren. Bosse var en äldre patient, som alltid smög fram med minimala steg, hasandes, utan att ordentligt lyfta på benen. Han hade alltid huvudet vänt nedåt marken, och han talade aldrig riktigt med någon av de andra patienterna. När han nu kommit så långt fram, att han stod rakt under TV:n vi såg på, vände han sig lite snett åt oss, och började, om än med vissa svårigheter, att mumla till golvet. "Förbannade snorvalpar – ja, det är vad ni är, det. Jaa, ni kan dra dit pepparn växer, jaa, dit pepparn växer. Hör ni det? Jaa... aah..." Han vände sedan sakta huvudet rakt ned mot golvet igen, och fortsatte sin lufsande kvällspromenad. En av patienterna förklarade för en annan, att Bosse hörde röster.

Dagen efter förlöpte på samma sätt. Stundvis satt jag i soffan, och vid ett tillfälle satt där även Eva, en inte alltför gammal kvinnlig patient med ett snällt men till synes dämpat ansiktsuttryck. Hon hade vardagliga kläder och var tatuerad på nacken. Hon verkade ganska blyg, när hon satt där och läste sin bok. Nu såg jag Kjell, också en äldre, manlig patient, komma ut från sitt rum i en av korridorens inbuktningar. Han var tämligen välbyggd, bar en tunn grön jacka och håret var rufsigt. Han stödde sig mot rullatorn, och gick

mot mig med blicken fixerad rakt fram. Väl framme hos mig, satte sig Kjell, som av en annan patient kallats "radioapparaten", i soffan bredvid mig.

"Polisen", sade Kjell till mig, "de har mycket att göra. 55 uttryckningar och fyra på stationen. Jag begriper inte hur de hinner med allt. Begriper du det? Nej, inte jag heller. Gustavsson, känner du honom? Hans son är präst, och hans bror är polis. De bor ute på landet. Vet du vad som finns i skogen? En kyrka. Jonasson, honom känner du? Björkgren, då?" Han satt och talade länge och väl: "Det är bra att prata, men man kan få huvudvärk av det, vet du det?" sade han till slut. Plötsligt gick Lars förbi oss, och sade åt Kjell att prata mindre. "Men datamaskinen då, den måste ju tömmas", svarade Kjell. "Han begriper inte att man måste prata", sade han sedan till mig. "Men du är bra, du lyssnar; det är så kul att prata med någon som lyssnar. Nina, vet du vem det var? Hon som räddade judar ..."

Livet på avdelning 4

Dagarna gick, och jag vande mig vid livet på avdelning 4. Mitt dagliga tidsfördriv blev att läsa i min bok om matematisk analys (P-B); denna studie blev mycket effektiv, ty det fanns inte mycket annat för mig att göra på avdelningen. När veckorna gick, gick också sidorna i boken.

En dag vaknade jag som vanligt vid sjutiden. Sedan jag utfört morgonbestyren, gick jag ut i korridoren, hälsade på morgonpersonalen, och satte mig i en av fåtöljerna med min bok. Efter att ha läst i omkring en halvtimme, kom Kjell sakta gående mot mig. Han satte sig bredvid mig, och började prata om poliser, Polen, Nina och kyrkan i skogen. Klockan åtta kom personalen ut med de två frukostvagnarna. Jag satte mig bredvid Kjell i matsalen, och avnjöt den utsökta frukosten.

Framåt halvtolvtiden kom Micke körandes med matvagnen; lunchen serverades på avdelningen klockan halv tolv, och en stund före det kördes matvagnen upp till avdelningen med hissen, varpå vanligtvis en undersköterska tog hand om den och rullade in den i köket. När Micke rullat in vagnen till köket började personalen packa upp maten och ställa upp den på vagnens

Ändlös längtan

ovansida. Efter några minuter fick alla patienter ställa sig på led framför köket, för att få varsin tallrik med mat upphälld åt sig. Efter lunchen, fick man i dag hämta glass med chokladsås till efterrätt. Jag tog mig friheten att hämta åt Kjell också. När jag ätit klart, satt jag kvar och höll honom sällskap. "Varför har alla så bråttom?" frågade Kjell, "de kastar i sig maten. Det ska man inte göra – jag äter långsamt och njuter av maten." Jag instämde medan jag lutade mig bakåt på stolen. När Kjell ätit klart, hjälpte jag honom med att ställa hans tallrik och sked i diskhållaren. När Kjell gått tillbaka till sitt rum, fortsatte jag att studera matematik.

Klockan två samlades vi som vanligt i "stora vardagsrummet" för eftermiddagskaffe. På vägen dit mötte jag Bosse, som jag hejade på. "Hej, hej. Hej, hej", svarade han med ett ansträngt mumlande mot golvet. I dag serverades skorpor (landstingsbakelsen) med kaffe, saft eller mjölk till. Resten av eftermiddagen spenderade jag med att läsa i min bok, samt med att duscha.

Klockan halv fem serverades middag; i dag fick jag avnjuta en underbar vegetarisk paj. Kvällen förlöpte fridfullt, och jag alternerade mellan att "läsa bok" och "prata Kjell".

Klockan hade nu blivit halv åtta på kvällen, och vi samlades i "stora vardagsrummet". Nu var det dags för dagens höjdpunkt: kvällsfikat. Patienterna väntade med spänning på att fikavagnen skulle rullas ut från köket. Kvällsfikat bestod varje kväll av knäckebröd, rånkex, pålägg samt kaffe, saft eller mjölk. Självt satte jag mig i en av fåtöljerna och avnjöt, som vanligt var, fem eller sex rånkex med ost och tomat, samt mjölk. Bredvid mig satt Britta, en äldre och vänlig dam, samt Eva. Efter en stund gick Eva och satte sig vid pianot i rummets bortre, högra hörn. Hon spelade en sådan underskön musik, som hon sade att hon själv improviserat fram, att jag inte kunde göra annat än att njuta av den. När hon spelat färdigt lovordade jag hennes musik, och Britta bad henne att fortsätta, men förgäves. "Jag är inte van vid att spela för publik", svarade Eva med sin vanliga, monotona stämma. Halvtimmen efter kvällsfikat kom Claudia, som i dag jobbade som kvällssköterska, för att dela kvällsmedicinerna till patienterna. Hon gav mig de erfor-

derliga vitamintabletterna samt min nattmedicin. Efter fikat hjälpte jag Britta, som hade lite svårt att orientera sig på avdelningen, tillbaka till rummet.

Någon timma på kvällen satt jag i soffan i "lilla vardagsrummet" och såg på TV tillsammans med några andra patienter. Bredvid mig satt "skogshuggaren". "Väldigt amerikanskt", beklagade jag mig för honom, och syftade på det aktuella TV-programmet. Vi satt därefter och diskuterade och småpratade en stund, tills klockan blev nio, och det var tid för Aktuellt. Eftersom TV:n i "lilla vardagsrummet" var upptagen med en annan kanal, gick jag och satte mig i soffan mot balkongen, vid TV:n i "stora vardagsrummet". Kjell låg redan i den andra soffan, och när jag satte på Aktuellt, beklagade han sig över TV-inslagen: "Bara krig, det där är ju inget man kan skratta åt. Jag tycker om program man kan skratta åt." "Ja, det är ju roligare", instämde jag. Jag fick inte koncentrera mig särskilt mycket på TV:n, emellertid, emedan Kjell underhöll mig med en historia om polacker. Jag fann det dock tämligen trevligt, lutade mig tillbaka i soffan, och levde mig in i diskussionen med den trevlige, humoristiske och kanske något förvirrade Kjell.

Strax före klockan tio rullades vagnen med nattfikat fram i "lilla vardagsrummet". Nattfikat bestod av landstingsbakelser och mjölk. Själv fann jag landstingsbakelserna mycket goda, och jag avnjöt dem – som jag alltid gjorde – ståendes i matsalen vid fönstren, tittandes ut över vinternatten.

Tiden flöt så sakteliga fram, och jag trivdes bra på avdelningen. Kjell blev utskriven och flyttades till en annan institution. Även bland de övriga patienterna skedde in- och utskrivningar; en "ny" patient som tillkom var Sinikka, en trevlig kvinna i sextioårsåldern.

* * *

Jag och Sinikka satt i "lilla vardagsrummet"; jag satt i en av fåtöljerna mot väggen, medan Sinikka satt i fåtöljen mot trämöbeln. "Jag har fått en stråke", sade Sinikka, "min dotter kallar det 'fiolstråke'. Fast läkaren kallar det något annat – 'strajke', tror jag." "Ja, det är inte roligt, det, Sinikka", tröstade jag

henne. Sinikka var en välbyggd kvinna med ett snällt ansikte; hon kunde dock knappt ta sig fram själv, sedan hon drabbats av sin stroke. Hon berättade för mig att hon fick "stråken" 1997. "Jag är arg, jag är så arg", sade hon. "Vem är du arg på?" frågade jag. "Min man", svarade Sinikka. "Varför är du arg på din man?" fortsatte jag. "Jag bara är det – jag är *arg*, så *arg*", svarade hon, lätt brytandes på finska, medan hon visade tänderna och försiktigt hötte med näven. "Jag måste gå på toaletten", sade hon efter en stund till mig. Jag hjälpte henne upp och hjälpte henne till hennes rum, som var ett av enkelrummen med egen toalett med ingång från huvudkorridoren. Vi gick försiktigt fram; jag höll henne bakom ryggen och i ena armen. Sakta, men säkert, lotsade jag henne fram till rummet.

Efter att jag informerat personalen om att Sinikka var på toaletten, gick jag tillbaka till soffan och fortsatte studera fysikaliska tillämpningar av integraler. Jag höll just på att studera masscentra, när en kvinnlig patient, som jag inte sett tidigare, kom gåendes mot mig med sin rullator. Hon såg inte ut att vara mer än medelålders, men hennes hysteriskt stirrande blick fick mig att undra, vad hon varit med om i sitt liv. Hon satte sig strax i fåtöljen, som nyss hållit Sinikka uppe. Efter någon minut började hon skrika rakt ut i luften: "Hur länge ska jag sitta här?" Kristine, som just gick förbi, svarade henne, att hon alldeles strax skulle få träffa läkaren i samtalsrummet, varpå kvinnan fortsatte: "Jag orkar inte vänta längre." Kristine försökte lugna henne, och gick sedan in mellan väggen och trämöbeln och in på expeditionen. Kvinnan i fåtöljen satt spänt och orörligt rakryggad och stirrade rakt fram. "Är han inte här snart?" sade hon efter några sekunder. "Jag dör snart – jag kan inte vänta längre." Jag provade att lugna henne genom att säga, att doktorn alldeles strax ska ta emot henne, men hon verkade inte särskilt lugnad. Tio minuter och åtskilliga rop på hjälp senare, fick hon träffa doktorn.

* * *

När jag satt och läste min bok, hörde jag Claudia prata med en annan patient om tyska städer. Jag fick intrycket av att hon var född i Tyskland. "Är du född i Tyskland?" frågade jag, varpå hon jakade. Plötsligt insåg jag att hen-

nes "utländska" brytning, var en tysk brytning! "Vad roligt, jag läser tyska", svarade jag med osedvanlig entusiasm. "Kan du tala tyska flytande?" frågade jag, varpå hon svarade: "Ja, jag är uppvuxen där. I sommar ska jag åka och träffa mina föräldrar. Det ska bli kul – det ser jag fram emot." Vi talade en kort stund om Tyskland, och på sätt och vis förändrades vår relation. Nu var vi inte längre psykiatri-sjuksköterska, utan två jämlika personer som förde en intellektuell diskussion kring lingvistik. "Jag måste bara fråga dig", sade jag, "i Tyskland säger man 'Sie' till äldre, och 'du' till yngre och nära vänner, medan man här i Sverige nästan alltid säger 'du'. Vad tycker du om skillnaden?" Claudia hann inte svara innan hon blev avbruten av en vinterklädd Bosse: "Kan vi åka nu?" "Vart vill du åka, Bo?" frågade Claudia berättigat. "Till banken. Posten och banken", svarade Bosse. "Vi ska inte åka nu. Ta av dig kläderna; vi ska snart äta middag", förklarade Claudia och tog Bosse lite försiktigt om ryggen för att visa honom åt sitt rum. När Bosse vänt ryggen åt Claudia och gått iväg, vände Claudia sig mot mig igen. "Angående det där med 'du' och 'Sie' så tror jag att man visar respekt för de äldre och för folk man inte känner genom att säga 'Sie'. Vad tycker du själv?" "Det positiva med att använda samma tilltal till alla människor, är väl att det blir mer jämställt då", förklarade jag. "Ja, det har du nog rätt i."

När kvällen gjort sitt intåg, blev det tid för det sedvanliga kvällsfikat. Jag hjälpte Sinikka till "stora vardagsrummet". Jag hjälpte henne att sätta sig vid bordets kortsida mot korridoren; själv satte jag mig till vänster om henne, ytterst vid bordets långsida. Claudia satte sig och tog lite kaffe till höger om Sinikka, mitt emot mig. Jag hämtade kaffe och kex åt Sinikka, som tackade. "Hur är det med dig då, Sinikka?" frågade Claudia. "Jag är arg", svarade Sinikka. "Vem är du arg på?" "Min man" "Varför är du arg på honom?" frågade Claudia. "Han tycker inte om mig; han säger att jag är dum", förklarade Sinikka. "Det tror jag inte han menar; jag tror att han tycker bra om dig, Sinikka", tröstade jag henne. "Jag tror att Andreas har rätt; ingen tycker illa om dig", tillade Claudia.

* * *

Dagen efter såg jag norrmannen, Anders, en medelålders man med ett ansikte som förtäljde om långvarigt drogmissbruk, för första gången. Jag satt i fåtöljen mot trämöbeln i "lilla vardagsrummet" och läste om Guldins regler, när han plötsligt gick fram till mig. "Vad läser du?" frågade han. När jag svarat berättade han att han tyckte mycket bra om matematik när han gick i skolan; han sade också, att han hade "bra" betyg i ämnet, fast sedan hade drogerna förstört allt. När jag frågade vilket betyg han fick, hade jag väntat mig MVG, men med "bra" menade han uppenbarligen G+. "Har du liten snopp?" frågade han plötsligt, varpå jag svarade "Vad sa du för något?". Han upprepade sig: "Har du liten snopp?" och – om jag inte minns fel – så var detta hans sätt att säga att jag var trevlig.

Efter frukosten var det dags för medicindelning: Claudia rullade fram medicinvagnen i "lilla vardagsrummet", fällde upp datorskärmen och började dela. Först gav hon norrmannen hans medicinbägare, men han blev inte riktigt nöjd: "Var är min gula tablett?" frågade han. När Claudia sade åt honom att han fick lugna sig lite, blev han upprörd. "Jag måste ha min medicin för fan!" utbrast han, "vad är det här för jävla skitställe!" Han kastade medicinbägaren och vattenbägaren rakt mot Claudia och medicinvagnen, och orsakade en vattenfläck i min bok i samma veva. Norrmannen gick tillbaka till sitt rum, och åskådarna återgick till sina sysslor.

På eftermiddagen satt jag, Eva och Josefin, en yngre, överviktig kvinna i "lilla vardagsrummet". Jag läste i min bok, Eva läste en skönlitterär bok om indianer, och Josefin satt och sov. När vi suttit där – insjunkna i våra egna sysslor – någon timma, kom norrmannen fram till soffgruppen. Han betraktade Josefin en stund, och gick sedan fram till henne. "Vakna, nu; du får inte sova på dagen. Hallå!" Norrmannen drog upp växterna som var instuckna i vasen som stod på det runda soffbordet och tryckte upp dem i ansiktet på Josefin. "Så, lugna ner dig nu, Anders", sade jag, som tyckte att han var alldeles för intensiv mot Josefin. Han satte tillbaka växterna i krukorna och sade till sitt försvar att han "kan det här" emedan han "gått i terapi om hur man ska bete sig mot varandra". Jag nickade mot honom, innan han gick iväg. Senare samma kväll träffade jag norrmannen på väg till toaletten; han stannade mig

för att förklara: "Det är bra att du säger till hur jag ska bete mig. Det är kul att unga personer kan säga till gamla ibland. Men jag har gått i terapi, så jag vet vad jag gör."

Dagen efter satt jag i "lilla vardagsrummet" tillsammans med Sinikka och en annan kvinnlig patient, en medelålders tidigare missbrukare. Den senare förklarade för mig, att hon tyckte att jag skulle raka av mig skägget, men jag svarade med att jag gärna ville ha det kvar. Till kvällsfikat den dagen, satte jag mig tillsammans med norrmannen i det nedre, högra hörnet i "stora vardagsrummet". Vi småpratade lite, och han förklarade för mig att han saknade vänner, och att han snart skulle bli utskriven. Han gav mig sin e-postadress, så att jag kunde skriva till honom om jag ville. Han var lite stolt över sina interpersonella färdigheter, i och med att han gav *mig* just *sin* adress och inte tvärtom. Han sade också att jag inte skulle vara "snabb" med att raka av mig skägget, eftersom det var en del av min person: det är Einsteinstilen, förklarade han. Jag tyckte det var tämligen progressivt sagt av honom.

Till lunch nästföljande dag serverades jag couscouspytt. Jag satt bredvid "skogshuggaren". Plötsligt satte alarmsystemet igång, och på alla anrops-skyltar blinkade texten "NÖD 47". Personalen rusade till rum 47. "Det har oftast hänt något tråkigt när personalen springer", förklarade jag för "skogshuggaren". "De får inte liv i norrmannen", sade en annan patient. Medan personalen sprang fram och tillbaka i korridoren, fortsatte jag, "skogshuggaren" och de andra patienterna att lugnt äta. Efter ett tag kom personalen ut från norrmannens rum; de gick nu lugnt, och några av dem skrattade.

Jag såg aldrig norrmannen igen.

Slut på semestern

Klockan elva kom min rektor till avdelningen. Personalen låste upp för honom. Först fick läkaren tala ensam med rektorn. Under tiden fick jag vänta utanför. Oroligt gick jag fram och tillbaka i korridoren. Jag var nämligen

inlagd på avdelningen med tvång; jag var inte där frivilligt, även om jag som bekant hade adapterat mig väl till ett liv där, och trivdes bra. Jag hade emellertid ett ljus i tunneln: inom en vecka skulle den årliga Berzeliuskonferensen äga rum, och jag hade via ett stipendium fått inträde dit. På sätt och vis, betraktade jag konferensen som en "revansch". Ty jag ansåg att jag inte var någon psykiatripatient, utan hade förmågor och färdigheter, vilka placerade mig högre i samhället än så. Jag såg således konferensen som en "återkomst" till den plats i samhället, där jag hörde hemma, och en riktigt rejäl återkomst, dessutom. Jag var dock rädd för att rektorn skulle sätta sig emot min resa. Till slut knackade jag på på expeditionen och bad att få tala med Claudia. "Jag tror att allt kommer att gå åt helvete", förklarade jag, utan att tänka på att formalisera språket. "Du får inte tänka så", sade Claudia till mig.

Inom trekvart blev jag inkallad till samtalsrummet. "Först vill jag säga, att jag betraktar det som en förolämpning att jag inte fick vara med från början, att ni talade om mig, bakom ryggen på mig", sade jag, varpå läkaren kom med en utläggning, vars kontenta lydde "man gör alltid så". Då började rektorn förklara situationen för mig. Jag fick inte åka till konferensen, och jag fick heller – till min överraskning – aldrig komma tillbaka till skolan mer. Som lök på laxen – eller snarare som influensa på AIDS – hade han polisanmält mig. Jag rusade ut ur samtalsrummet och in på expeditionen. Patienter får egentligen inte vistas där inne, men det hade jag glömt bort. Jag gick nu långt in i rummet. "Jag vill ha kolmonoxid! Jag vill ta livet av mig! Kolmonoxid – jag vill ha kolmonoxid!" ropade jag, trots att jag knappast kunde andas. Strax tog Claudia och Lars tag i mig, och gick iväg med mig genom korridoren. Claudia bad mig andas lugnt, och ta djupa andetag. Hon tog in oss i musikrummet. Vi satt där en stund och pratade. Till slut var jag ensam där med en underskötare, som senare skulle byta med en annan. När han var på väg ut, frågade han mig om det var något jag ville ha av sjuksköterskorna. "Lite kolmonoxid skulle inte skada", svarade jag. Underskötaren, som uppenbarligen inte besatt någon medicinsk allmänbildning med självrespekt, svarade att han skulle be sköterskorna om det.

Lite senare kom Lars åter in i musikrummet, och förklarade för mig, att de nu skulle sätta in personal på bevakning av mig. Jag brydde mig då inte särskilt mycket om vad han sade, utan glömde snart bort det.

Vi gick sedan ut i korridoren igen. Jag gick bredvid Lars. En anställd var på väg in på avdelningen. Hon låste upp dörren med sin nyckel, öppnade dörren och gick in.

Jag tog sats; jag accelererade blixtnabbt; i ett våldsamt språng kastade jag mig mot dörren, men jag kom inte ut.

Jag fann mig liggande på golvet, på ryggen, med Lars över mig. Med sina ben tryckte han mig mot golvet, och med armarna höll han mina armar nedtryckta. Innan jag ens hann reagera – så snabbt att jag knappt förstod hur det ens var möjligt – såg jag att en handfull underskötare och sköterskor hade samlats runt oss, och alla tittade de rakt ned på mig. Synen av en massa ansikten som förvånat stod och blängde rakt ner på mig, föreföll mig så komisk, att jag närapå började skratta; jag svalde dock humorn och behöll lugnet. "Är du lugn nu?" frågade Lars. "Var tror du?" blev mitt givna svar.

Lilla avdelningen

"Lilla avdelningen" – så kallades den allra nedersta avdelningen i korridoren. Denna var utom tillträde för vanliga patienter; endast patienter med extra personalkrav placerades här; ofta gällde detta stökiga patienter. Nu fick jag ett enkelrum här. Avdelningen var tråkigt inredd; eftersom patienterna här hade en ovana att kasta möbler omkring sig, fanns det knappt några möbler. Väggarna var slitna, och den enda möbleringen i "vardagsrummet" på denna avdelning, var en slagsäck för boxning. "Lilla avdelningen" liknade mer ett fängelse än ett sjukhus. Vart jag än gick, dessutom, hade jag en manlig skötare några få meter efter mig. Någon timme spenderade jag med att gå fram och tillbaka i hallen utanför mitt rum. "Måste du gå efter mig?" frågade jag skötaren, som jakade. "Du stör mig!" Skötaren och jag hade tidigare – innan jag den här dagen blivit flyttad hit – snarast haft ett

Ändlös längtan

respektfullt, sympatiskt förhållande, men nu var han min "övervakare". Situationen kändes onaturlig. "Jag står inte ut här!" sade jag till slut. Men det hjälpte inte, ty jag var fången här. Efter en halvtimme byttes övervakaren ut, den här gången mot Lars. Jag provade att gå på toaletten, men jag fick inte stänga igen dörren till den (om inte övervakaren fick följa med in), vilket stressade mig, med resultatet att jag inte lyckades utföra mina behov. Till slut orkade jag inte längre gå fram och tillbaka i korridoren, utan lade mig på min säng. Lars satt bredvid. "Tycker ni om att förstöra livet för folk?" frågade jag honom. "Jag tror inte att vi förstör livet för folk", svarade han lugnt, "i sådana fall hade jag inte jobbat här." Efter en stund, fortsatte Lars: "Jag kände en gång en pojke som blev mobbad i skolan. Han började sedan spela fotboll, men mobbarna förföljde honom dit också. En dag orkade pojken inte längre – han tog livet av sig. Om mobbarna hade vetat att det skulle sluta så, hade de nog låtit pojken vara ifred."

Strax kom Claudia in på mitt rum. "Hur är det?" frågade hon hjärtligt. "Här, Andreas, har du något som gör dig lite lugnare." Hon gav mig en liten, vit tablett, och en liten sedvanlig vattenbägare. "Vad är det?" frågade jag. "Sobril." Jag tog tabletten och lade mig ner. En stund satt Claudia hos mig på sängkanten, innan hon gick. Lars byttes av, och en annan skötare satte sig på stolen i mitt rum.

* * *

Micke var min övervakare, när jag åt middag. Middagen smakade inte på samma sätt som den brukade. Jag fick, när jag ätit färdigt, skriva på ett papper, en ansökan till länsrätten om att få bli frisläppt.

* * *

Tiden gick, och jag blev riktigt lycklig – riktigt glatt överraskad – när Lars kom till mig och förklarade, att jag skulle flytta ut till den vanliga avdelningen igen. Jag fick nu Sinikkas gamla enkelrum, med egen toalett och dusch, men framför allt fick jag tillträde till korridoren, matsalen, "lilla vardagsrummet", "stora vardagsrummet", de andra patienterna! Frihetskänslan

upprymde mig. När jag senare på kvällen satt tillsammans med några andra patienter i en av fåtöljerna runt det lilla bordet i "stora vardagsrummet", kände jag mig på riktigt bra humör. Jag och Ingbritt, en kvinnlig, trevlig och skärpt patient i övre medelåldern, diskuterade datorer. "Själv sitter jag förvisso nästan dygnet runt med min dator, men det är inte för att jag spelar datorspel; jag spelar aldrig spel. Jag har en rent praktiskt syn på datorer, som är utmärkta *arbetsredskap*. Jag använder datorn till att söka efter information, skrivna rapporter och kommunicera med andra människor", infogade jag i diskussionen.

Min övervakare var nu Bengt, en man i medelåldern, som egentligen endast arbetade natt, men som nu hade blivit extrainkallad just för att övervaka mig. Efter kvällsfikat förklarade han för mig, att jag hade hans fulla förtroende, och att jag verkade "hur stabil som helst, mer som en ur personalen än en patient". Han tillade, emellertid, att han ändå var tvungen att vara efter mig. Om det hände mig något, skulle han omedelbart förlora jobbet. Vi kom överens om att vi båda, för tillfället, var offer för "byråkratin". Han lät mig åtminstone stänga och låsa dörren efter mig, när jag gick på toaletten.

* * *

Dagen efter, vid middagstid, kom en ny patient till avdelningen, Britta, en äldre, gladlynt kvinna. "Hej på er allihop! Jag heter Britta och är ny här!" ropade hon till hela församlingen. "Intressant entré", tänkte jag för mig själv.

Senare den dagen satt jag i en av fåtöljerna mot väggen i "lilla vardagsrummet". Bredvid mig satt Britta. Plötsligt hördes en kvinna våldsamt skrika. När jag vände mig om fick jag syn på Eva i armarna på ett par vårdare. Eva försökte med våld slita sig loss, men hon lyckades inte. "Men så skjut mig då för fan!" skrek hon, varpå hon bröt ihop i kraftig gråt. Claudia gick bredvid vårdarna, när de förde Eva längs korridoren, förbi oss, förbi expeditionen, förbi samtalsrummet, förbi två patientrum, till "lilla avdelningen". "Blir du inte berörd av sånt?" frågade Britta mig. "Jo, det blir väl alla", svarade jag

Ändlös längtan

likgiltigt. För Britta var detta kanske något nytt. Själv visste jag emellertid precis vad som väntade Eva. "Nu var det hennes tur", tänkte jag.

En dusch och nog också några tabletter senare – lagom till kvällsfikat, dock – hade Eva kommit ut ur "lilla avdelningen". Hon satt nu för sig själv med en filt lindad om sig, i soffan längst ner i hörnet i "stora vardagsrummet". Jag gick ner till henne, och frågade om hon ville ha några extra kex, vilket hon ville. Jag gjorde i ordning ett par kex, och gick bort med dem till henne; jag tyckte så synd om henne.

Slutet av vistelsen

Jag blev inte av med min specialbevakning de närmaste dagarna, utan vande mig vid att hela tiden ha en skötare efter mig. Om jag så endast skulle gå till mitt rum och hämta en penna, var skötaren tvungen att följa efter mig. Värst var emellertid nätterna; jag fick inte ha dörren stängd till mitt rum, utan en skötare var nödvändigtvis tvungen att sitta i dörröppningen. Ljudet från korridoren väckte mig tidigt på morgnarna.

Jag hade tidigare den här dagen bett om att få tala med Claudia. Nu kom hon fram till mig och min övervakare, som satt i soffan i "lilla vardagsrummet". "Ska vi prata nu, Andreas?" frågade hon milt. Jakande, reste jag mig ur soffan. Claudia och min övervakare hade ögonkontakt; Claudia nickade åt övervakaren att han inte behövde följa med in. Jag sade till Claudia, att jag ville hem, att allt skulle ordna sig, om jag bara fick en chans att få komma hem. Jag ville inte vara instängd här längre. Efter min redogörelse och en ömsesidig diskussion, blev det tyst en stund. "Jag önskar verkligen att det fanns något jag kunde göra för dig", sade Claudia älskvärt medan hon böjde lite på huvudet. Vi avslutade samtalet efter någon halvtimme.

* * *

Mia hette en gymnasieelev som nyligen hade börjat sin praktik på avdelningen. Först var jag tveksamt inställd till henne, eftersom hon var i min ålder, och påminde mig om att jag var ensam och saknade vänner. Dessutom

kunde jag inte rå för att spontant känna mig lite underlägsen – jag var här som psykipatient, och hon var här som elev. Jag lyckades emellertid dra fram min livsfilosofi ur hjärnan, och lyckades övervinna denna negativa känsla. Mia följde med den ordinarie personalen, och hjälpte till med diverse praktiska sysslor på avdelningen.

En dag, när jag satt och läste min bok i fåtöljen mot trä möbelen, kom Mia fram till mig. "Hur är det med Andreas, då?" frågade hon. "Det är bara bra", svarade jag. Hon frågade vad jag läste, och jag förklarade att jag var klar med gymnasiekurserna, och därför läste på universitetsnivå. Själv var hon inte särskilt intresserad av matematik, dock. "Hur många mattekurser har du läst?" frågade hon, varpå jag svarade "Matematik A, B, C, D, E och Diskret – det blir sju stycken." Jag frågade henne om hon själv gick på gymnasiet, vilket hon gjorde – omvårdnadsprogrammet. "Vad skrev du för projektarbete?" undrade jag och fick som svar, att hon skrivit om polisväsendet. "Har det med omvårdnad att göra?" blev min givna följdfråga, på vilken hon svarade, att hon och någon kamrat till henne hade fått ämnet godkänt, trots att det var utanför det tänkta huvudämnet. "Nej, nu börjar de visst konferensen utan mig!" utbrast hon medan hon tittade mot konferensrummet. "Det är bäst du går, då!" svarade jag, samtidigt som hon började gå mot rummet. "... så jag inte missar något!" fortsatte hon medan hon gick. Hon var ännu vänd mot mig, och hon log åt mig, liksom jag log åt henne. När hon gått in kunde jag analysera mina känslor – att le mot en vän, det var det länge sedan jag senast gjorde, och jag kände mig varm och glad. (Jag insåg också den ofrivilliga humorn i min kommentar om mina matematikkurser!)

Jag slapp snart från övervakningen, och fick det riktigt trevligt under min sista tid på sjukhuset: jag hade ett eget rum, med toalett och dusch – och ingen följde efter mig, eller vakade på mig när jag sov. Dagen jag skulle hem, träffade jag på Claudia. "Hur känns det nu?" frågade hon, varpå jag svarade, att det skulle bli bra att få komma hem, men att jag bara skulle duscha först. Efter min sista dusch, i landstingets varma vatten, gick jag med påklädd jacka och ryggsäck ut i korridoren. Jag stötte på Lars, som förvånat utbrast "Nämen, ska du hem?". Efter en kortare diskussion om sjukhus, rektorer och

Ändlös längtan

läkare, låste en undersköterska upp dörren till trapphuset. Jag gick igenom dörren, såg den stängas bakom mig, och gick ner för trapporna.

Mitt liv som psykipatient

Andreas Rejbrand

den 26 maj 2006

De första åren som vuxen

Texten i det här avsnittet skrevs 2010 till bokens första utkast. Rösten ter sig i dag främmande odiplomatisk och aningen skrämmande, men texten ger en värdefull inblick i mina känslor under mina första år som vuxen. Läs texten med denna varning i åtanke.

Efter gymnasiet hände det vid några tillfällen att jag åkte tåg till Stockholms centralstation, och där gick jag runt flera timmar och delade ut små kort. På korten stod det endast en sak: "rejbrand.se/vän", en URL, en Internet-adress, en kontaktväg. På webbsidan som adressen ledde till, beskrev jag min ensamhet, och min förhoppning var förstås att en jämnårig kvinna skulle känna sig manad att ta kontakt med mig, och ge mig det jag alltid saknat:

När jag var fyra år, och mina jämnåriga knappt visste vad det var, kände jag en extrem längtan efter en livslång partner vid min sida: någon som kunde ge mig vänskaplig närhet, kärlek och trygghet, någon som brydde sig om mig och fanns för och hos mig, och som jag kunde dela allt, hela livet, med. Samma, överväldigande, längtan, kände jag när jag blev fem år, och även när jag var sex, sju, åtta, nio, tio, elva, tolv, tretton, fjorton, femton, sexton, sjutton, arton och nitton år; under hela min barndom kände jag alltså detta extrema behov, men aldrig fick jag ens en "vanlig" vän. I stället tvingades jag passivt se på när mina jämnåriga fick allt närmare kontakter; först handlade det om kramar, sedan kyssar och – till slut, tror jag – även om sex. Allt medan jag passivt tvingades se på.

Mitt enorma och otillfredsställda behov av vänskap, kärlek, närhet och fysisk kontakt, gjorde mig deprimerad, sjukhusliggande och medicinätande – och allt medan jag fick se på när andra talade om sina vänner, och om sex. Jag har periodvis legat månader på sjukhus, och åter i dag sedan fler år tillbaka antidepressiv medicin (SSRI). När jag i dag får syn på en kvinna i min ålder, får jag nära nog panik, ty hon påminner mig om min avskildhet; när jag får syn på en kvinna yngre än mig, får jag nära nog ångest, ty hon påminner mig om att jag aldrig kommer att få uppleva vänskaplig och fysisk kontakt i hennes ålder, för den tiden i mitt liv kan aldrig komma tillbaka. Livet förstörs dag efter dag, och såret blir allt större.

För de flesta jämnåriga är sex något helt naturligt, som ätande och sovande, men inte för mig. När jag i dag tänker på att personer i min ålder, och ännu yngre personer likaväl, har sex med varandra, känner jag en ofattbar känsla av extrem isolation, avundsjuka, hat och hemskhet; jag känner mig också lite som det lilla barnet, som av misstag tittat in i föräldrarnas sängkammare, samtidigt som hela mitt liv handlat om min enorma längtan efter just det jag ser framför mig, i sängarna. Jag kan knappt begripa att de kvinnliga bekanta jag har, har manliga vänner som stoppar in sina penisar i dem. Det känns hemskt, inte bara för att det skrämmer mig, utan för att detta under nästan hela mitt liv, åtminstone delvis symboliskt, varit min allra högsta, obesvarade, önskan. Jag känner i dag ett nästan ohanterbart hat varje gång jag påminns om att jämnåriga och yngre har sex med varandra; blotta indikationen på att en jämnårig eller yngre kvinna har sådan närhet med en manlig vän är för mig som ett mycket hårt slag rakt i magen. Jag kan inte gå ut på stan, sitta på tåget eller bussen, se på TV eller ens öppna en dagstidning utan att bli misshandlad. Sex verkar för många jämnåriga vara något helt naturligt, något man har "för skojs skull", men för mig är det på liv och död.

Speciellt med tanke på att min barndom aldrig kan komma tillbaka, och att jag därmed aldrig i den kan få känna vänskaplig och fysisk närhet, känns det som allt redan är för sent. Om jag så från och med i dag konstant hade sex med vänner för resten av mitt liv, skulle jag aldrig kunna ta igen det jag förlorat. Ofta känns det också som om jag skulle kunna ge "vad som helst" för att få en vän, och ibland känns ensamheten som en "tickande bomb" som kommer att ha ihjäl mig.

När jag gick på gymnasiet var min allra största fobi, min värsta skräck, att någon i min klass skulle få en partner, och i värsta fall ha sex med den. I min värld kändes det fruktansvärt, för själv var jag på ett småbarns nivå när det gällde sexuella relationer, trots att det (fysisk närhet) i princip varit det enda jag velat ha i hela mitt liv, ända sedan jag var fyra år gammal, och troligtvis ingen annan jämnårig ens då visste vad det var. Men förstås visste jag ju att de höll på med sådant, men jag försökte ändå förgäves att intala mig att de inte gjorde det. På detta tema har jag skrivit en tämligen lång novell, *Utan förtröstan*, som kan läsas på min webbplats.

Varje gång jag i dag ser en kvinna i lämplig ålder känns det som om jag aldrig tidigare sett något liknande i hela mitt liv. Jag skulle kunna titta på och fascineras av henne under timmar: hon rör på händerna, ändrar ställning, förändrar ansiktsuttrycket, lägger vikten på olika ben, ordnar håret, rör i väskan etc. Och hon lever, och andas, och äter och dricker. Sådant som är

självkärligt för de allra flesta (?) känns som något magiskt för mig. Vid de sällsynta tillfällen då jag har talat med en kvinna i min ålder, kan jag drömma om det i månader efteråt, ty det känns överkligt levande. Att jag verkligen har talat med en kvinna; att en sådan för en stund i tiden, om än bara några sekunder, enbart haft mig i sitt medvetande! Att hon gav mig hela hennes uppmärksamhet för en kort stund; för en stund existerade bara hon och jag.

Hela mitt liv har det funnits en enda sak jag velat ha, över allt annat, men jag har aldrig ens fått något i närheten, utan bara fått titta på när andra fått det, steg för steg. En person som inte upplevt det kan nog inte ens förstå sig vilket helvete livet kan vara, och vilka känslor av frustration, hat och ensamhet det föder. Även extrema känslor av orättvisa förekommer, som nämnt ovan: medan jag har ofattbart stort behov av vänskap och närhet, får jag inget, medan "alla andra" förefaller äga sådant i överflöd. Kanske är det värsta alla hemska minnen, av ett helt liv (åtminstone sexton år) av lidande, och upprepade mycket svåra besvikelser.

Om du tror att du är den jag söker, så tveka inte att höra av dig! Du skulle bli den absolut viktigaste människan i mitt liv; du skulle få mer uppskattning och kärlek än du någonsin kunnat drömma om. Du skulle rädda mitt liv och göra mig lycklig.

Om jag fick välja mellan att fortsätta leva som vanligt tills jag blir 80 och att under en natt få känna vänskap och närhet av en kvinna, för att sedan bli avrättad dagen efter, skulle jag utan tvekan välja det senare. De flesta som läser den här sidan anser att jag borde få hjälp av psykolog. Under mitt liv har jag dock träffat ett tjugotal läkare, psykologer och kuratorer, men det har inte hjälpt mig. Jag tror inte det finns någon kombination av ord som skulle kunna få mig att må bättre. Jag tror att det enda som skulle kunna rädda mig är att någon kvinna ger mig den närhet jag alltid saknat, om än bara för en dag.

Naturligtvis var det ingen som hörde av sig. Det var väldigt frustrerande, för jag skrek om hjälp, kände mig döende, förtvivlad, utan förtröstan, men ingen verkade bry sig, och ingen kunde hjälpa mig.

När man läser brevet ovan, får man lätt för sig att allt jag tänker på är sex. Den slutsatsen kunde inte vara mer fel! Det jag hela livet har saknat är en

Ändlös längtan

kvinnlig vän, någon som alltid finns hos mig, som jag kan ha roligt med, men som också utgör en trygghet, någon som jag alltid kan prata med, som alltid finns hos mig. Varför måste vännen då vara just en kvinna? Jag antar att jag helt enkelt är programmerad så, vilket också kanske inte är helt orimligt ur en biologisk synvinkel. Den vänskapliga kärleken fulländas av den sexuella attraktionen. Men när jag säger så är det till en förvånansvärt liten grad jag tänker på sex. Det jag drömmer om är att få vara nära min unga, vackra, vän, att få hålla hennes hand, att få hålla om henne, att få stå intill henne, sitta och ligga bredvid henne, att få röra vid hennes fingrar, händer, handleder, att få smeka hennes ansikte, hennes hals, hennes axlar. Att få dela luften med henne, få känna hennes andetag. Det är jag drömmer om är fantomens kyss i slutscenen.

Efter gymnasiet var jag ganska förstörd, även om jag såg en viss ljusning: min dos Cipralex trappades upp stegvis: 5 mg, 10 mg, 15 mg, 20 mg och numera äter jag 30 mg per dygn. Och det hjälper hyfsat. Jag kan inte längre säga att jag lider av djup depression, och om något otäckt inträffar, så blir jag förhållandevis (stundom förvånansvärt) fort återställd. Men jag bär fortfarande med mig mörkret, och vardagslivet är oftast tungt, ofta väldigt tungt.

När jag skulle söka till högskolan stod valet mellan läkarprogrammet och fysikprogrammet. Jag vågade dock inte riktigt söka till läkarprogrammet, på grund av mitt problem: bara att vidröra en jämnårig kvinnas hand hade då varit en extremt känslösam, rent av erotisk, upplevelse för mig, och jag ansåg det av den anledningen problematiskt att studera till läkare.

Jag började sålunda på Fysikprogrammet vid Linköpings universitet, där jag går än i dag (kom ihåg: texten skrevs 2010). Utbildningen är femårig, och leder till en *master of science*-examen. Sedan två år tillbaka arbetar jag också deltid som amanuens, lärare i matematik, vid Matematiska institutionen. "Hur kan en sådan som du bli lärare?" kanske du undrar. Men då vill jag påminna dig om det jag skrev i inledningen av boken: jag har fler sidor, och jag lever mer eller mindre ett normalt liv. Jag anser själv att min undervis-

ning präglas av en hög grad av professionalism, och mitt beteende av en hög grad av värdighet och integritet. De första åren på min utbildning erhöll jag högsta betyg (5) på samtliga kurser jag läste. På fritiden utvecklade jag ett omfattande datorsystem för matematiska beräkningar och visualiseringar samt fysikalisk simulering (AlgoSim II). En tidig testversion av det presenterade jag för en anständig mängd professorer, universitetslektorer, adjunkter, doktorander och andra studenter vid universitetet. Den färdiga versionen kommer att vara tillgänglig gratis via Internet. Så det finns ljuspunkter i mitt liv, även om mörkret lever kvar dolt inom mig. Dolt tills nu, vill säga.

Mörkret yttrar sig fortfarande varje dag. Till exempel på ICA Kvantum: Går jag in i en livsmedelsaffär, möts jag oundvikligen av en mängd tidskrifters framsidor. Där kan man läsa om hur kända personer har sex, man kan få tips om hur man får "liv" i sexlivet, och till och med barn- och ungdomstidningar skriver om sexuella relationer mellan pojkar och flickor. Hur tror du jag känner mig när jag ser sådant? Och överallt, på bussar och tåg, ser man också unga par tillsammans, som håller hand, håller om varandra, kysser varandra. Ibland ser man till och med gymnasieelever som visar ömhet offentligt. Det bryter ner mig.

Så fort jag går utanför huset ser jag unga kvinnor, överallt. Om jag vistas på "stan" i någon timme, så hittar jag "lätt" ett tjugotal mycket lämpliga "kandidater": vackra, söta, charmiga, mysiga, glada, impulsiva unga kvinnor; om det är god genomströmning av människor kan jag mycket väl hitta ett femtiotal. Men varje gång jag identifierar en god matchning, så är jag tvungen att spela oberörd och bara gå vidare. För om jag skulle gå fram till en helt okänd ung kvinna och fråga om hon vill bli min vän, ... Det skulle inte fungera. Dessutom skulle jag absolut inte kunna göra något sådant i Linköping, eftersom jag där känner att jag även utanför tjänstetid representerar Matematiska institutionen. Det här är väldigt jobbigt. Däremot känner jag mig ofta väldigt, väldigt stark och mäktigt nöjd med mig själv när jag lyckas gå förbi helt oberörd. Frågan är bara om alla undantryckta känslor en dag kommer att explodera inom mig.

Ändlös längtan

Något jag på senare år upptäckt är *djupe*t. På gott och ont. Till exempel såg jag *Titanic* (1997) för ett par år sedan. Efter filmen vaknade jag mitt i natten och kände en förtvivlad sorgsenhet. Det var som att all lycka och glädje i världen sjönk med Titanic, och allt som återstod i min värld var tomhet. Filmen var nämligen så vacker: det var vackra miljöer, och den beskrev en väldigt praktfull kärlek. Inget sådant finns i min värld, så efter filmen hade jag svårt att anpassa mig till mitt eget liv igen. Det tog några dagar, eller rent av veckor.

Som sämst brukar jag må när terminerna slutar: i början av vinter- och sommarledigheterna. Det är då jag riskerar att bryta ihop. Så var det inte minst förra sommaren. Jag brukar alltid se på en långfilm innan jag går och lägger mig på kvällarna (nätterna). Filmerna spelar min dator in från det marksända digitala TV-nätet. En dag i slutet av vårterminen hade datorn spelat in *The Phantom of the Opera* (2004) åt mig. Jag tvekade först om jag skulle se filmen, för beskrivningen lät inte särskilt lockande, men jag tror inte att jag hade någon annan osedd film i biblioteket just då, så jag valde ändå att se den under den kvällen och natten. Inte visste jag då att mitt liv aldrig skulle bli sig likt igen.

Det här går kanske inte ens att beskriva med ord. Musiken i filmen kan döda: den är så stark, på grund av sin skönhet och sammanhanget, att denna sirenernas sång, rusets, förtvivlans, den ändlösa längtans budbärare, för evigt kan fångsla ens själ. Filmen är som en biografi över mitt liv, på isomorfi när. Jag må inte ha ett vanställt ansikte, men min själ är det oaktat mitt fångelse, och mina känslor går ej att skilja från fantomens. Slutscenernas känslomässiga realism är obarmhärtig; varje detalj är sann. Visst bär jag också på den känslan, att det enda man kan göra, för att få den äkta lyckan, är att tvinga sig till det, att dra åt snaran så hårt att man bara måste få det. Men ändå misslyckas man; man kan inte vinna. Allt är hopplöst, utan förtröstan. På maskeraden värnar Christine om att hålla förlovningen hemlig och att inte visa ömhet offentligt. Det är precis så jag skulle vilja tvinga min omgivning att anpassa sig efter mig. Och Christine vet nog att förlovningen skulle fördärva fantomen. På kyrkogården, där fantomen sjunker till tillva-

rons botten, till förödmjukelse, visar Christine honom barmhärthighet. "Not like this." Men är det allt han kan få? Är det allt han är värd? I slutscenerna ställer fantomen Christine till svars för världens alla orättvisor. "Why?" Alla känslor koncentreras till en och samma plats i tid och rum; jag räds denna realism mer än tusen bomber. Raoul frågar om deras kärlek inte betyder något, en given fråga, men också en dum fråga, en fråga med ett givet svar. Världen hade inte visat någon barmhärthighet mot fantomen. Och han, som följt och älskat Christine under hela hennes uppväxt, har ingen annan väg att gå i livet, ingen annan chans till ett liv. Den givna frågan om det köttsliga begäret är en typisk missuppfattning av sexualiteten, som snarare är det yttersta beviset på den känslomässiga intimiteten. Till slut dras snaran åt så hårt, att fantomen bara måste få det han åtrår, det han behöver för att leva. "Save me", reciterar han. Christine är den enda som kan rädda honom, som kan omvandla helvetets förbannade lågor, som trasar sönder själen och våldtar sinnet, till en himmelsk dröm där det inte finns något annat än glädje, där lyckan skulle svämma över. Christine ger honom så det han alltid saknat, och för en stund får han uppleva himmelriket, som han inte trodde fanns, men som han alltid hoppats på. Denna klimax, detta möte med själens innersta väsen, går inte att beskriva i ord. Men ändå misslyckas han; han kan inte vinna. Allt är hopplöst, utan förtröstan. Det slutar med att han försöker hålla sig vid liv med sång. Han försöker leva i en fantasivärld, där han gång på gång, om och om igen, ser himlen så nära, men ändå utom räckhåll. Han kommer inte ur sin ändlösa längtan, ty Christine och Raoul seglar tillbaka tillsammans, och de skall dela en kärlek – en livstid – tillsammans.

Jag såg *operan* varje kväll under hela sommaren. Jag kunde inte fly från den. Dessutom beskrev den en värld så mycket vackrare, och med ett känslomässigt djup så långt mer tillfredsställande, än vad som finns i den verkliga världen. Detta gammeldags franska operahus är givetvis ordentligt elegant, robust och storslaget. Och de som arbetar där, lever där, i gemenskap med varandra och med musiken. Hela deras liv går ut på att skapa undersköna föreställningar.

Ändlös längtan

På dagarna gick jag ut och sprang runt sjön. Då kunde jag fly från verkligheten, och drömma om *meningens* ljuva berusning. Vägen runt sjön var lång; jag sprang den första biten, så långt jag av ren viljestyrka förmådde, tills jag mådde illa och närmast föll ihop av utmattning. Då började jag gå i skogen, vid ängarna, intill sjön. Jag sjöng sångarna från *operan* för mig själv, oftast samma refränger om och om igen, och försökte leva i min fantasivärld, där jag gång på gång, om och om igen, drömmer om himlen. Jag grät. Till slut satte jag mig på en sten, ensam på den otillgängliga sidan av sjön. Där kunde jag sitta länge. Jag ville inte tillbaka till min värld, den tråkiga, gråa världen, utan något djup, utan några vackra känslor, och där min ändlösa längtan inte skulle bli förpassad till historien förrän jag dog.

Hur mycket är egentligen ett människoliv värt? Inte oändligt mycket. Jag ville sätta mig i skogen, och aldrig komma tillbaka. Jag ville sitta där, tills Emmy Rossum kom till mig, och gav mig en mening som skulle läka alla mina sår, en mening om äkta och ändlös kärlek. Men varje dag gick jag trots allt hem till slut. Jag gick hem och tog min medicin. Varje dag när jag läser min e-post, hoppas jag på ett brev med *meningen*. Varje dag jag kommer hem, hoppas jag att Emmy står där och väntar på mig. Men så mycket är inte ett människoliv värt, att om jag så på fullaste allvar skulle deklarera att jag skulle ta mitt liv om jag inte fick Emmy, så skulle jag inte få henne. Jag kan inte vinna. Allt är hopplöst, utan förtröstan. Det gör heller inte saken bättre att *operan* är från 2004. I skrivande stund heter året 2010. Att det snart gått ett decennium sedan inspelningen ger mig lätt panikångest, vilket är bland det otäckaste man kan uppleva.

Under våren sneglade jag några gånger på Emmys webbplats. Jag vågade inte läsa särskilt mycket på den, emellertid. Jag hade inte klarat av att läsa om en partner. Rädsla för information är en otäck form av rädsla, ty information kan komma smygande när man minst anar det, och det är praktiskt taget omöjligt att skydda sig mot den.

Jag undrar om det i dag finns unga kvinnor som Christine, så oskuldsfulla, så varma, så försynta, och som kan dansa balett, och med sin sång bringa tår i var mans ögon. Det skulle väl vara Emmy själv, i sådana fall.

De filmer som påverkat mig under längst tid är nog ändå Harry Potter-filmerna, som jag sett hundratals gånger på kvällarna/nätterna. Den värld som beskrivs där förefaller också så vacker: det är en sådan klass på det storslagna, och mänskligt mysiga, slottet. Och bäst av allt är den närhet till vänner som föreligger bland studenterna och lärarna på Hogwarts: de bor, lever, och arbetar tillsammans. Man är alltid omgiven av en mycket stor mängd människor, varav många är nära vänner, och kanske till och med kärleksvänner. Tag till exempel Hermiones leende när hon uttalar confundusbesvärjelsen: det leendet skulle kunna smälta ett isberg. Även denna värld är helt olik min värld, med det kulna vardagslivet, ensam på pendeltåg och bussar i grådisiga och smutsiga svenska småstäder i Södermanland och Östergötland, fjärran från djupet. Det verkar också som om människor i allmänhet inte upplevt djupet, som om de inte upplevt känslor starkare än de man upplever, då man äter en påse godis. I varje fall syns det inte. Det är alltför mycket larv och trams, för mycket ytligheter och onödiga konflikter, i världen.

Jag har således också funnit det svårt att tänka på Emma Watson. Jag vore inte jag om jag inte också drabbades av den bördan. Jag brukar tänka som så att livet är ett datorspel, och när Gud lade till mig, så satte han "difficulty" till "hardest". Det får sålunda inte vara för lätt. Så för att göra en svår situation ännu svårare, finner jag det smärtsamt att såväl Emmy som Emma, vars namn gör sig väl bredvid varandra, lever helt andra liv än mig. De är båda väldigt kända, rika på framgång och pengar. Troligtvis också rika på det jag alltid saknat. Jag fann ju blotta åtanken av England smärtsam när det gällde Klara, som ändå var en genomsnittlig svensk kvinna. Jag hoppas då du förstår hur smärtsamt det här kan vara. Vi kan lägga till mindervärdeskomplex, rent av avundsjuka. På en känslomässig nivå. För intellektuellt känner jag mig inte mindre värd, mindre moraliskt begåvad, mindre intellektuellt begåvad, eller ens mindre rik (på icke-ekonomiska saker). Men det hjälper

Ändlös längtan

inte. Utöver dessa komplex har vi förstås även otillgängligheten. Så nej, det är inte lätt, och ja, Ronald, jag exploderar.

På nätterna drömmer jag om att jag vaknar upp i en säng i operahusets källare. När jag tittar ut över vattnet, ser jag Christine/Emmy. Och jag har en evighet att dela med henne.

* * *

Varför skrev jag den här boken? Vad har den för syfte? Det är en bra fråga. Det finns flera tänkbara anledningar och syften. Först noterar jag att människor i allmänhet har svårt att förstå min situation. Det är inte bra. Alla kan inte förstå alla, men varje människa borde ha åtminstone en handfull personer som fullt ut förstår henne. Jag hoppas att den här boken gör så att fler personer kan ana min problematik, och förstå andra människor bättre. Att må dåligt, men inte bli trodd, är oerhört frustrerande. Personer som själva inte upplevt djup depression eller ångest kanske inte ens *kan* förstå hur hemskt det är, och personer med "normal" uppväxt, full med vänner av båda könen, kanske inte *kan* förstå hur jag känner mig. I vilket fall som helst är det hemskt är att inte bli trodd, att inte bli förstådd. Alldeles för ofta kan det kännas som om man måste *bevisa* hur dåligt man mår, men tyvärr finns det få konstruktiva sätt att göra det på.

Sedan tycker jag att det moderna samhället i allmänhet saknar djup. Det finns så mycket onödiga konflikter, ytlighet, och dumheter i världen, att jag hoppas att den här boken också kan få människor att bredda sina vyer. Kanske kan de till och med upptäcka saker i livet, de aldrig tänkt på tidigare. Om inte annat kan boken väcka frågor och diskussion. Bokens blotta existens antyder att världen inte är perfekt, så frågor och diskussion kan mycket väl leda till förbättring. För mig, för dig, kanske för någon annan. Kanske finns det fler än jag som drömmer om mer djup, mer gemenskap.

Och så väcker boken hopp för mig. Kanske når den ända till Emmy eller Emma? Kanske väljer hon att skriva eller säga *meningen* till mig. Om jag

lever på hopp, om än så ohyggligt långsökt, så fyller den här boken på hopped, likt en flaska vatten i öknen.

Vad jag själv tycker om boken, och dess syften, varierar med tiden. Sinnes-tillstånd kan vara som bergochdalbanor. Själv åker jag upp och ner mellan påverkade tillstånd av escitalopramoxalat, koffein, långpromenader och lyckad matematisk bevisföring, till apatiska, sängliggande tillstånd. Det är som jag skrev i min artikel *Livsfilosofi II*:

Lycka är som en vind, som stundom blåser genom medvetandet och uppfyller individen med glädje och inspiration att leva. Det gäller att fånga denna vind, att hitta dess källor, och att söka mångfaldiga dessa. I mörker kan de sedan öppnas, och individen genomströmmas av upprymdhet.

Ett större problem med att skriva en bok som denna, är subjektiviteten. Jag försöker förmedla, eller i varje fall beskriva, känslor. Men det är inte lätt att göra det med ord. Ord betyder olika saker för olika personer. Det är inte minst avgörande vad man har för *associationer*. Tag det faktum att jag själv är så förtjust i stora, gamla, slott, gärna i brittisk stil. Visst, dessa är fina, de är storslagna, robusta, mänskliga, mysiga. Men jag skulle svårligen vara så förtjust i stilen, om det inte vore för att jag till den associerar den vänskapliga närhet som finns i Harry Potter-världen, på slottet Hogwarts. Eller, för den delen, om det inte vore för det franska operahuset.

Ytterligare en anledning till att jag skrev boken, var att jag inte kände för något annat, att jag inte *orkade* göra något annat. Jag är utmattad av mitt enformiga, isolerade, liv, fullt med arbete, men ingen riktig glädje. Just nu sitter jag och funderar på om jag skall se *operan* i kväll eller inte. Det vore lite som att leka med elden, men samtidigt känns det tomt utan den. Alternativt skulle jag kunna se på *Harry Potter och halvblodsprinsen*, och åter igen drömma om Hermiones/Emmas leende.

Du kanske också undrar varför jag klagar så mycket, när jag egentligen har det så bra. Om så är fallet, bör du läsa boken en gång till. Däremot kan jag

Ändlös längtan

inte förneka, att jag har mycket jag borde glädjas över. En familj där alla fortfarande är vid god hälsa (förutom min sedan många år bortgångna morfar), en fin utbildning, ett bra jobb med en bra chef, framgångar med mina projekt, och så vidare. Men det kan inte hjälpas, att det inte räcker. Uppenbarligen saknar jag något, så mycket, att de goda sakerna inte räcker till att väga upp det. Så fungerar jag. Så är min (biologiskt betingade) programmering. Filmen *Broarna i Madison County* (1995) med Clint Eastwood och Meryl Streep skildrar denna aspekt på ett utomordentligt tydligt sätt.

Man kan också undra varför jag har så bråttom – trots allt kanske jag kommer att leva i 60 år till, och då har jag ju bara avklarat 27 % av livet. Men 27 % är inte så lite, i synnerhet inte som de äldre åren kanske går snabbare än de yngre, och i synnerhet inte om man betänker hur präglad jag är av min uppväxt. Men ännu viktigare är att jag har lidit i 17 år nu, kontinuerligt. Och det är lång tid att lida. Dessutom, att få uppleva fysisk kärlek under barndomen (t.ex. tonåren) är ju något jag aldrig kommer att få göra. Den tiden kommer aldrig igen.

Sedan kan man ju också, om man vill, se mitt problem som en ren kemisk obalans i hjärnan. Det är ett opoetiskt men rimligt sätt att se på det, men bara delvis fördelaktigt.

När man skriver en bok av den här arten, måste man beakta läsarens potentiella reaktioner på ett lite speciellt sätt: det får inte verka som om författaren är alltför psykiskt sjuk, eller brottsbenägen. Det skulle nämligen, förutom att framställa författaren i dålig dager, kunna leda till polisanmälningar, tvångsvård och annat som jag faktiskt inte känner för just nu.

Jag tror att jag har lyckats i det avseendet, för jag tror inte att den här boken motiverar en sådan reaktion, hos en någorlunda världsvan och litteraturbevandrad människa. Jag har ju betonat att jag är förmögen att klara mitt vardagsliv, med familj, studier och arbete. Det må vara tungt och stundom oerhört smärtsamt, men jag kan hantera det. Vidare, att jag identifierar mig

med, och i allt hans agerande förstår, fantomen, betyder *inte* per automatik att jag själv skulle göra något av det han gör.

Slutligen måste jag tacka lektor Engström för idén att skriva en bok. Jag har länge velat berätta om det som den här boken handlar om, men jag hade ursprungligen tänkt mig en slags föreläsningsturné. Det var när jag hos lektor Engström beklagade mig över hur pass svårt det vore att anordna en sådan, som han förslog att jag skulle skriva en bok i stället, vilket ju var en utmärkt idé. Dels kan jag med en bok nå ut till en större publik, dels tenderar böcker att vara längre än föreläsningar. Men på en punkt hade faktiskt en föreläsningsturné varit bättre: då hade jag kunnat förstärka budskapet med välregisserat tal och kroppsspråk. Det mänskliga talet är nämligen ett mycket kraftfullt vapen. Framför allt hade jag kunnat förstärka styckena som handlade om *operan*; dessa hade jag förmedlat med största möjliga intensitet och affekt. Och bara med en sådan inlevelse har dessa stycken ens en möjlighet att göra känslorna de beskriver rättvisa.¹

¹ Fast när jag i dag, år 2018, läser den här texten, är jag inte längre lika övertygad om den saken. Jag blir nästan rädd själv av den intensitet jag hade i språkbruket!

Kommentar till tredje versionen

Tredje utkastet till boken skrevs 2011. Jag tillade då följande tankar.

Mitt problem präglar hela mitt liv. Det går inte en dag – sällan ens en timme – utan att jag trycks ner av det. Varje gång jag ser en ung kvinna (eller, ännu värre, ett ungt par) påminns jag. Bland det värsta är att gå på IKEA, där unga par köper in möbler till deras första lägenhet. Våldigt "gulligt" tycker säkert många. Självt vill jag skjuta dem.²

Jag kan inte se på TV, läsa tidningar, eller läsa nyheterna på Internet utan att slås av det. Överallt talas det om sex och förhållanden, och alla tycks tro att alla tonåringar och vuxna har sex och förhållanden. I synnerhet tonåringar. Det är politiskt korrekt att förutsätta det. Häromveckan läste jag på Norges public service-TV:s webbplats att "[a]lle har jo sex!". Danmarks motsvarighet tipsar om hur man som "tjej" ger sin pojkvän ett skönt "blowjob": "Giv ham det bedste blowjob" Intill rubriken är en bild på en (mycket) ung kvinna.

Jag känner mig djupt kränkt av samhällets osynliggörande av personer som mig. Inte nog med att hela mitt liv varit – och är – en väldigt tung resa, utan sedan så låtsas samhället som om mitt problem inte ens existerar.

Jag har flera gånger fått tipset om att prova att finna en partner via någon av de Internet-baserade tjänster som finns för ändamålet. Det har jag provat, under långa perioder. Jag har faktiskt svarat på åtskilliga tusentals annonser, men i princip utan någon som helst framgång. Oftast slutar det med att jag skriver till några tiotal personer, och sedan sitter och trycker på F5 (eller Ctrl+R) var tredje sekund, timme in och timme ut, medan jag har blicken låst på länken till "Inkorgen", som inom parentes indikerar antalet nya meddelanden (dock alltid "0"). Ögonen blir mer blodsprängda för varje timme som går. Att spendera pengar på dessa Internettjänster är som att köpa och skrapa trisslotter (de allra flesta förlorar), fast besvikelsen är tusen gånger så stor vid varje förlust.

² Inte bokstavligt talat.

Det är klart att jag haft (och har) tankar på att "ge upp". Hur ett eventuellt självmordsbrev skulle se ut är nästan uppenbart:

"Det fanns en enda sak jag ville ha. Jag fick det aldrig."

Även om allt ofta känns helt hopplöst, och jag många dagar känner att jag inte ens står ut, så vill jag emellertid inte ge upp (riktigt än). Jag hoppas fortfarande hitta en sådan vän som jag alltid saknat. Men det finns flera problem:

- En eventuell flickvän måste förstå mig, och min uppväxt gör mig olika de allra flesta. Till exempel vore det för mig en extremt (nästan obegripligt) känslösam (och erotisk) upplevelse att "bara" få hålla en jämnårig kvinna i handen.
- Även om jag får den vän jag alltid saknat, så kommer det förmodligen ta många år för mig att bearbeta den första tredjedelen av mitt liv.

Den här boken kan ses som ett sätt på vilket jag arbetar med den andra punkten. Jag hoppas också skapa en debatt om hur samhället kan bli bättre på att ta hand om fall som mitt. (Min erfarenhet är att samhället inte förstår eller ens bryr sig ett dugg om min situation.) I stället för att "ge upp", väljer jag att berätta min historia, och försöka påverka samhället. Det är en del i min terapi.

Min plats i världen?

Under tredje året som student på fysikprogrammet vid Linköpings universitet började jag arbeta som lärare (amanuens) på Matematiska institutionen (MAI) vid samma lärosäte, och fick då undervisa i många av institutionens kurser. Det visade sig vara ett perfekt jobb för mig. Ärligt talat var jag själv inte nöjd med min insats under första året som lärare (även om kursutvärderingarna lär ha varit bra), men alla börjar någonsans. Efter ett par år gick det emellertid otroligt bra, och jag tyckte det var fantastiskt roligt att undervisa.

Det normala på MAI var att lärare och studentgrupper blandades hej vilt, men jag brukade insistera på att få följa en och samma civilingenjörsklass genom hela deras inledande matematikutbildning (matematisk grundkurs, envariabelanalys del 1, envariabelanalys del 2, linjär algebra, flervariabelanalys och vektoranalys). Jag tyckte det var bättre; bland annat lärde jag känna mina elever bättre. Det verkade också som om studenterna själva tyckte om det upplägget.

Som amanuens arbetade jag 50 %, och min enda arbetsuppgift var undervisning. Gud, vad jag älskade det jobbet (även om lönen var låg)! Ordet "amanuens" har olika innebörd i olika sammanhang. Vid Matematiska institutionen var en amanuens emellertid en "riktig" lärare med eget ansvar för sin klass. Det fanns alla möjligheter i världen att anpassa undervisningen till sina egna och till studenternas preferenser samt att verkligen lägga ner sin själ i arbetet. Och det gjorde jag.

Jag älskade matematikundervisning på högskolenivå, och författande av texter i det sammanhanget. I och för sig älskade jag matematik och naturvetenskap över lag, men det var matematikundervisning på högskolenivå som passade mig bäst. Som undervisare fick man kontakt med stora delar av matematiken (i stället för att som forskare fokusera på ett litet, avgränsat område), och jag trivdes mycket bra i rollen som lärare. Dels var arbetet väldigt fritt och självständigt, dels skedde det i ett socialt sammanhang.

Jag brann verkligen för mitt jobb, och prioriterade undervisningen och mina studenter högt. Till exempel var jag mycket noggrann med att berätta för mina studenter att de fick "störa" mig precis hur mycket de ville med frågor via e-post. Jag hade som mål att alltid svara inom en timme, även på kvällar och helger, oftast med en utförlig förklaring i en PDF-fil, ibland med vackra illustrationer (som jag gjort i AlgoSim). Ju mer de "störde" mig, desto gladare blev jag. Jag tyckte bara det var roligt att skapa dessa PDF:er.

Jag "brann" för matematikundervisning i ordets egentliga betydelse. Frasen "brinna för" tycks emellertid i dag ofta missbrukas, rent av i en sådan omfattning att den riskerar att förlora sin egentliga innebörd. I jobbbannonser söker företag efter människor som "brinner för" försäljning, att ge god service åt kunder, lokalvård o.s.v. Det finns självklart människor som är otroligt duktiga på sådant, och som verkligen tycker om att hålla på med det, men "brinner de" verkligen för det? När jag skriver att jag "brann för" matematikundervisning menar jag att det var min i särklass största glädjekälla i livet, något jag ville arbeta intensivt med varje dag och något jag aldrig hade velat sluta med. På helger och kvällar förberedde jag lektioner, och då kunde jag knappt bärga mig tills jag fick gå till jobbet och gå igenom övningsuppgifterna med studenterna.

Okej, så *jag* trivdes att arbeta som lärare. Men vad tyckte *studenterna* om att ha mig som lärare? Det är inte helt lätt att svara på – och jag är kanske inte rätt person att svara på det – men så gott som all information jag själv känner till tyder på att studenterna var (*väldigt*) nöjda med att ha mig som lärare. Till exempel brukade jag få *mycket* goda omdömen på kursutvärderingarna, jag brukade få tårtor och blommor och tavlor när jag skildes från en klass jag haft en längre tid och det hände att studenter privat berättade att jag t.ex. var "den bästa lärare [de] haft"; vid de tillfällena hade jag svårt att hålla tårarna tillbaka. Även nu efter att jag slutat på MAI händer det att personer kommer fram till mig och berättar att de har bekanta som haft mig som lärare, och som varit mycket glada över det.

Ändlös längtan

Våren 2010 kom jag på *andra* plats för Y-sektionens lärarpris (med motiveringen "Riktigt bra lektionsledare, mycket pedagogisk och hjälpsam"), och 2014 *vann* jag samma lärarpris med motiveringen "För att alltid finnas tillgänglig till att besvara studenternas frågor med tålamod, glädje och dedikation samt att genom en stor repertoar av alternativa förklaringsmodeller lyckas förmedla det vackra och intressanta i matematiken och ta undervisningen till nya nivåer."

Även på fritiden hann jag ha en del roligt under mina år på MAI. Till exempel skrev jag under hösten 2013 de första 160 sidorna i en bok om matematisk analys, och under sommaren 2014 ett ungefär lika långt (färdigt) kompendium om flervariabelanalys. Däremellan blev det ett par lite kortare kompendier om vektoranalys och numeriska serier. Att skriva läromedel i matematik, på högskolenivå, var nog det roligaste jag visste! Då fick jag utlopp för min kreativitet, och kunde skapa något riktigt vackert.

Jag skrev också några hundra sidor om fysik, skapade ett mindre uppslagsverk över kurvor och ytor i planet och rummet, skrev en artikel om språkvård, startade en kampanj mot felaktigt bruk av tecknet semikolon (semikolon.info), skrev ett antal artiklar om semantiskt rika hypertextdokument med HTML5 och CSS3, skrev en lång artikel om korrekt användning av Microsoft Word, skapade en mjukvara för bokenkatalogisering med funktion för semantiskt rik HTML5-export (via mikrodata) och gjorde ett antal fristående datorprogram (klassiska Win32-applikationer) som visualiserar matematiska system. De senare använde jag för att skapa ett galleri med matematisk konst.

Jag hade alltså – i någon mening – hittat min plats i världen. Jag älskade mitt jobb, och det passade mig riktigt bra. Jag var fortfarande ensam och led av mitt sociala utanförskap, men matematikundervisningen var en glädjekälla som passade mig som handen i handsken.

Slutet på ett liv

Dessvärre fanns det en regel som sade att man bara fick arbeta som amanuens i sammanlagt tre år, så jag blev till slut tvungen att sluta. Detta inträffade ungefär i samband med att jag blev klar med min femåriga masterutbildning i fysik (och matematik). Jag behövde således söka ett nytt jobb, bland annat för att det är svårt att leva i dagens samhälle utan inkomst. På grund av omfattande mental ohälsa – och en mycket stor oförmåga att armbåga mig fram i samhället när det kommer till saker som jobbsökande – sökte jag det första utannonserade jobbet jag stötte på, vilket var en femårig doktorandtjänst vid Matematiska institutionen.

Jag var förstås också medveten om att man nästan behövde vara disputerad för att kunna få en fast tjänst som undervisare. Efter några år som doktorand hade jag sålunda eventuellt haft en möjlighet att söka en tjänst med bara undervisning.

De då utannonserade doktorandtjänsterna vid institutionen var alla knutna till specifika forskningsområden. Man fick alltså inte själv välja vad man ville forska om. Jag var inte intresserad av något av dem, men det jag tyckte minst illa om var ett projekt om matematematisk modellering av vattenvågor. Det blev därför den tjänsten som jag sökte.

Men på första dagen på den nya tjänsten fick jag utan förklaring veta att jag skulle forska om något helt annat, nämligen blodkärls elastiska egenskaper. Detta var ett annat av de utannonserade forskningsämnena, men jag ville inte alls ha det. Den främsta anledningen till detta var att jag var rädd för att jag genom att arbeta med det ämnet skulle påminnas för mycket om min förlorade dröm att bli läkare. Jag hade dock varken ork eller mod till att ifrågasätta min handledare, så jag protesterade inte.

Som doktorand hade jag 20 % undervisning, 40 % matematikkurser på forskarnivå och 40 % forskning. Naturligtvis älskade jag undervisningen och till stor del även de egna matematikkurserna, även om jag var väldigt

Ändlös längtan

trött på den press man hade på sig som student. De allra flesta av dessa kurser var faktiskt väldigt roliga, och examinationerna gick väldigt bra.

Vanligtvis fördelades undervisningen jämnt under forskarutbildningens fem år, men studierektor (som jag tyckte väldigt bra om) lät mig lägga all undervisning i början, så att jag fick göra som jag ville, d.v.s. följa en och samma klass under hela deras inledande matematikutbildning. Jag gick också en massa doktorandkurser de första två åren, så framåt slutet av 2014 var jag mer eller mindre klar med både undervisningen och de egna doktorandkurserna, och det var därför mest forskningen som återstod. Och den var jag ju inte särdeles förtjust i.

Jag hade väl egentligen inget emot forskning i sig: jag hade nog kunnat bli en bra forskare om jag bara fått välja forskningsområdet själv.^{iv} Jag kunde nämligen arbeta otroligt effektivt med sådant som jag själv var intresserad av. Men det här ämnet var jag inte intresserad av. Alls. Dessutom hade jag lite svårt att sätta mig in i det, bland annat på grund av att min handledare och jag hade kommunikationsproblem; vi var inte riktigt på samma våglängd, och förstod ofta inte varandra.

Jag led under den här tiden ganska mycket av utbrändhetsliknande problematik. Troligtvis var mitt "huvudsakliga problem" en av de största bovorna bakom min mentala ohälsa. Under 2013–2014 mätte jag ibland så pass dåligt att jag bara kunde arbeta i ett par minuter med forskningen; sedan var jag tvungen ta en paus. Jag var helt slut.

Backen

Livet är som en uppförsbacke utan slut. Man föds längst nere vid bergets fot, på randen till ingenting, med en outgrundlig drivkraft att klättra uppåt till ständigt högre höjder. Lutningen gör färden svår – man snavar på kvistar och halkar i gyttjan; vedermodan förstärks av plötsliga anfall av sorgsenhet, rädsla, hat och förtvivlan. Men man fortsätter alltid.

Den tillryggalagda sträckan svarar mot den kunskap, ekonomiska rikedom och sociala status man erhåller genom livet. Efter en lång men ändlig vandring tappar man så fotfästet, och faller ned, tillbaka till intets avgrund. Liksom en dators arbetsminne går förlorat när strömmen bryts, så tillintetgörs när döden inträffar alla erfarenheter och minnen.

Innan dess, under färden uppför berget, anar man alltid en bättre plats högre upp – man söker efter den bergstopp som inte finns. Trots det är backen inte överallt sig lik; den förändras sakta, nästan omärkbart på kort sikt, men med tiden märker man att man inte längre befinner sig där man var i går. Kanske minskar terrängens eländighet, kanske finner man träd med de finaste frukter. Kanske lite högre upp. Kanske kommer man aldrig dit.

Men man fortsätter alltid.

Ändlös längtan

En tröst var emellertid utsikten från där jag stod i backen. Jag tror att en betydande källa till tillfredsställelse (om än inte glädje) under mina sista år på MAI var att jag hade "kommit någonstans" i världen och hittat "min plats". Efter åtta år på universitet och mycket, mycket arbete på fritiden, var jag riktigt bra på det jag gjorde, och jag älskade delar av mitt arbete (d.v.s. undervisningen). Jag tror också att jag gjorde nytta. Det var tillfredsställande, och jag var väldigt stolt över att vara lärare. I min värld var det ett riktigt "högstatusjobb" att vara lärare, speciellt på högskolenivå. Det var bara så synd att jag inte fick arbeta 100 % med undervisning. När man lider av mental ohälsa och utbrändhet är det inte så kul att utöver detta ha ett påfrestande jobb som man inte tycker om och som sliter ut en.

Det var inte bara den påtvingade forskningen som jag ogillade med mitt jobb – jag hamnade också i en konflikt med den administrativa avdelningen på institutionen.

Som amanuens hade jag inte något eget rum på institutionen – inte ens ett delat rum – utan jag fick förbereda lektioner, rätta skrivningar o.s.v. hemifrån. När jag började som doktorand uttryckte jag ett starkt önskemål om att få ett eget rum; normen var annars att nya doktorander *delade* rum två och två, och först efter ett par år fick egna rum, som alla andra anställda. Jag tänkte att jag förmodligen kunde få ett eget rum redan från början, dels eftersom jag hade en sådan personlighet att jag helst satt ensam och arbetade, dels eftersom jag faktiskt redan arbetat i flera år på institutionen med mycket goda resultat. Dessutom stod det flera rum tomma.

Den här rumsfrågan var väldigt viktig för mig på ett känslomässigt plan. Så här i efterhand tror jag mig veta varför: jag identifierade mig inte med mina jämnåriga forskarstuderande, utan med de seniora lärarna på institutionen. Alla dessa hade egna rum. Därför blev min rumssituation en katalysator för de mindervärdeskomplex jag hela livet brottats med.

Jag fick träffa en administrativ chef för att diskutera rumsfrågan. Under samtalet *upplevde* jag en känslökallhet och fyrkantighet i chefens resone-

mang. Regler var till för att följas, och enskilda anställdas personliga önskemål och behov hade mycket låg prioritet i jämförelse. Om det inte fanns mycket starka medicinska skäl för att jag skulle få ett eget rum, så skulle jag troligtvis inte få det i förväg. (Det var för mig något oklart vad sådana "mycket starka medicinska skäl" egentligen innebar.)

Den svenska bussen

Åke är 96 år och bor ensam i centrala Stockholm. Eftersom han inte har bil brukar han alltid ta bussen när han ska ut på ärenden.

I dag ska Åke handla, så han går till busstationen utanför hyreshuset i god tid innan 10.57-bussen gör sitt stopp där. Efter fem minuters väntan kommer så buss 403. I dag är den full – det finns inga (ordinarie³) sittplatser lediga. Åldern har tagit ut sin rätt och Åke har svåra smärtor i lederna, och behöver i största möjliga mån få en sittplats. Dessvärre är detta inte möjligt, eftersom bussens policy kräver att man måste ha väntat på en sittplats i minst 45 minuter innan man tillåts byta till sig en.

Det finns emellertid möjlighet att kringgå dessa regler om starka medicinska skäl föreligger. Man kan alltså få en sittplats direkt vid påstigning – även om bussen är full – under sådana omständigheter. Ett av kraven för att detta skall vara möjligt är att döden med åtminstone 90 procents säkerhet måste inträffa inom 30 minuter från ombordstigningen ifall sittplats inte erbjuds resenären. Vidare måste ett skriftligt läkarintyg bekräfta detta, och detta intyg måste utfärdas av en läkare som varit legitimerad utan uppehåll under de senaste 30 åren. Dessutom måste intyget godkännas av Länsstyrelsen, och handläggningstiden är för närvarande mellan fem och sju år.

Åke har inte något läkarintyg och får därför stå under hela resan. När han väl kommer fram har han svårt att ta sig fram på egen hand på grund av knä- och ryggproblemen. Men han överlevde, så systemet fungerar. Och det är tur att vi har system som det här i Sverige, för vi vill inte ha någon orättvisa, och lika villkor skall gälla för alla – oavsett deras individuella behov. 🍷

³ Det finns två lediga reservsittplatser, men dessa får inte nyttjas utan skriftligt tillstånd från Transportstyrelsen.

Eftersom jag mår väldigt dåligt redan före den här incidenten, tog jag mötet mycket hårt.

Faktiskt kunde jag nästan inte vistas i institutionens lokaler under flera månader efteråt, än mindre se någon annan anställd i ögonen. Mina minder-värdeskomplex var för tunga.

Men tiden läker de flesta sår, och ett halvår senare var allt normalt igen, åtminstone nästan. Jag kände dock inte längre att jag trivdes på institutionen.

Mot slutet av 2014 orkade jag inte arbeta som doktorand längre. Jag valde därför att säga upp mig; hade jag inte gjort det hade jag kanske blivit avskedad lite senare, eftersom jag inte orkade arbeta med forskningen. Men in i det sista frågade jag (förgäves) studierektorn om jag inte kunde få ett fast jobb som lärare. Så här skrev jag i samband med att jag sade upp mig från MAI:

Jag tycker det är "synd". Vad? Jo, jag tycker det är synd att man inte får jobba med det man vill. Det jag tycker är roligt och det jag är bra på är matematikundervisning, men jag får inte jobba med det. Som det är i dag finns det personer som vill undervisa (och är förträffliga undervisare), men som tvingas forska; det finns också (betydligt fler?) personer som vill forska, men som tvingas undervisa (och ärligt talat inte gör ett alltför bra jobb som lärare). Det vore bättre om man själv fick välja vad man ville göra. Detta vore inte bara bra för den enskilda anställda, utan även för arbetsgivaren och samhället i stort, eftersom man förmodligen gör ett bättre jobb om man jobbar med det man är bra på och tycker är roligt.

Själv älskar jag matematikundervisning och det verkar som om jag är bra på det. Något som däremot är säkert är att min passion för det gör att jag som undervisare lägger mycket mer energi på att göra ett så bra jobb som möjligt än vanligt. Min arbetsgivare var naturligtvis medveten om att jag önskade ett jobb med 100 % undervisning, och jag hade föreslagit att jag skulle kunna arbeta 150 % med undervisning till 80 % av en heltidslön. För min del skulle det ha känts som en ren betald semester, och arbetsgivaren hade fått en anställd som skötte sitt jobb med osedvanlig entusiasm och noggrannhet.

Men så fungerar det inte. Det spelar ingen roll hur pass *bra* man är på matematikundervisning – det enda som räknas är vilka *formella* kvalifikationer man har. Vill man undervisa på högskolenivå måste man nästan ha en doktorsexamen (minst). Det är egentligen lite dumt. Visst, jag hade kunnat arbeta för en doktorsexamen de återstående två åren av doktorandtjänsten, och sedan jobbat två år som postdok, och sedan sökt en tjänst som universitetslektor. Efter det hade jag – om jag haft riktig tur – inte behövt hålla på med forskning längre, utan hade kunnat arbeta enbart med undervisning.

Vilket resursslöseri! Ovan nämnda strapatser hade inte på något sätt gjort mig till en bättre undervisare (och inte heller hade jag blivit bättre på matematik). Det är som om målare skulle tvingas att utbilda sig till juridiska rådgivare i fem år innan de får börja måla hus på heltid. Som lärare hade jag gjort ett mycket bra jobb, krävt lite i lön och känt mig väldigt tillfreds med mitt jobb. I stället var jag tvungen att göra ett halvdant jobb som forskare. Och detta samtidigt finns det folk som vill forska, och som inte tycker om undervisning!

Ett drygt halvår innan jag sade upp mig, d.v.s. under våren 2014, fick jag ett erbjudande om att få sluta som doktorand och arbeta två år (men inte längre) som lärare på heltid (med eget rum, för det får man direkt om ens tjänstetitel stavas "universitetsadjunkt"). Efter att ha rådfrågat några bekanta valde jag emellertid att tacka nej till erbjudandet. Detta kan ha varit mitt livs största misstag: jag tackade alltså nej till **två års betald semester** (med skyhög⁴ lön och eget rum!). I och för sig skulle inte erbjudandet ha löst mitt "huvudsakliga problem", det sociala utanförskapet, men jag hade i varje fall fått ett jobb som jag älskade, och som inte på något sätt hade slitit ut mig. Jag hade också fått tid till att skriva klart min lärobok i matematik under dessa två år. Jag hade helt enkelt fått två förhållandevis bra år. (Sedan hade jag blivit arbetslös, men det finns en nackdel med allt. Det hade varit värt det.)

De personer jag rådfrågade menade att jag åtminstone borde ta ut en licentiatexamen (omkring ett års arbete) innan jag slutade som doktorand. Men jag förstod själv inte riktigt vad poängen med det hade varit. Jag hade

⁴ 30 000 kronor per månad före skatt. Som doktorand hade jag omkring 25 000 kronor per månad före skatt, vilket "bara" det var mer än vad jag egentligen behövde.

kanske orkat med det, om jag sedan hade blivit lovad en tjänst som universitetslektor med 100 % undervisning. Men det hade aldrig hänt! Jag hade blivit informerad om att man i praktiken behöver en hel doktorsexamen + postdok + annat trams + ytterligare annat trams innan man kan söka en sådan tjänst. Och det hade jag aldrig orkat, så dåligt som jag mådde.

Nej, det var nog mitt livs största misstag att tacka nej till det erbjudandet.

Mellan två liv

Man måste nästan ha ett arbete, framför allt för privatekonomins skull. Redan innan jag sade upp mig började jag därför leta efter jobb och utbildningar som leder till jobb. Fyra alternativ stod ut: kassör på ICA, lokförare, pilot och läkare.

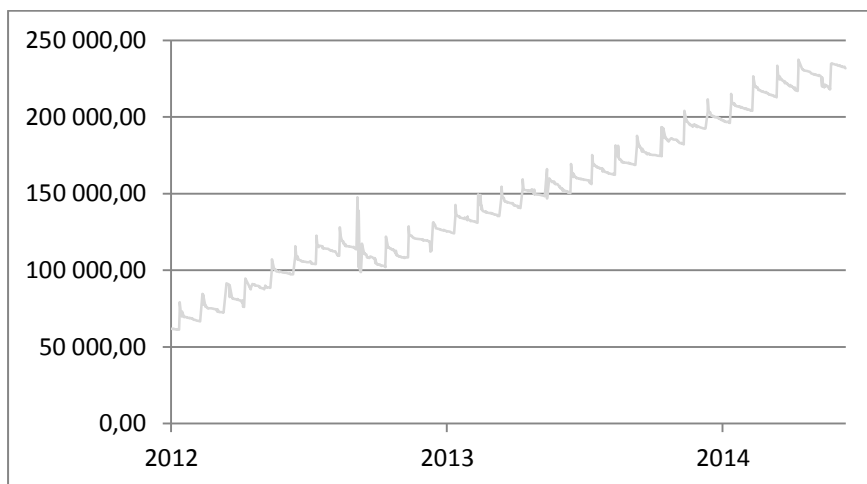
Jag sökte två gånger jobb på ICA, men fick inget. Att jobba i kassan på ICA var kanske inte mitt drömjobb, men att ha ett fast jobb med stabil (om än begränsad) ekonomi är i sig ändå en trygghet, i synnerhet som jag alltid hade varit väldigt stressad över min ekonomi, även när jag arbetade som doktorand och gjorde en stor vinst varje månad (jag visste ju att anställningen var tidsbegränsad och dessutom att jag kanske skulle bli tvungen att säga upp mig på grund av min mentala ohälsa). Utöver detta hade ett deltidsjobb på ICA gett mig mycket fritid till att göra det jag egentligen vill göra i livet, som t.ex. att skriva läroböcker i matematik.

Annars kom jag efter mycket funderande fram till att pilot var lite av ett drömyrke för mig. Det var nog det enda yrke – utöver universitetslektor i matematik – som jag verkligen "dreglade" över. Men jag var inte optimistisk om mina chanser att komma in på trafikflyghögskolan (TFHS) i Lund med tanke på min historik av mental ohälsa. Jag hade nog blivit diskvalificerad direkt, eller kanske ännu något tidigare.

I stället sökte jag lokförarutbildningen. I samband med ansökningsprocessen var man tvungen att genomgå en ganska lång rad tester, och jag klarade nästan alla av dem (vissa med god marginal, som t.ex. tester för matematisk-logisk intelligens och rumsuppfattning), men psykologintervjun gick mindre bra. Dels presterade jag suboptimalt på ett datoriserat test av simultanförmåga och korttidsminne, dels var psykologen mindre imponerad av min historik av mental ohälsa. Jag blev därför inte antagen till utbildningen. Jag tog det beslutet mycket hårt, och hamnade i en djup kris som varade i ungefär en vecka, med aptitlöshet, sömnsvårigheter och allt annat som hör till.

Jag sökte också till läkarprogrammet i Linköping; det låg inte så onära till hands att söka dit, bland annat eftersom jag läst mycket medicin (främst fysiologi) på fritiden under tiden på MAI sedan jag börjat arbeta med blodkärnen, och dessutom hade ett stort intresse för all naturvetenskap. Inte helt oväntat kom jag in; här var det bara gymnasiebetyg som räknades. Jag tackade "ja" till utbildningsplatsen, trots att jag visste att jag inte hade möjlighet att finansiera en så lång utbildning.

Som doktorand tjänade jag 25 000 kronor per månad före skatt, och det var mer än jag behövde, så jag gjorde under den tiden en stor vinst varje månad. I slutet av 2014 hade jag samlat på mig över 200 000 kronor (och jag hade 100 000 kronor i CSN-skulder), men jag var väl medveten om att denna summa inte skulle räcka till att finansiera en fem och ett halvt år lång utbildning. I själva verket insåg jag att pengarna skulle ta slut bara inom ett par-tre år, så för att klara läkarutbildningen hade jag behövt låna flera hundratusen kronor. Jag förstod också att det skulle bli svårt för mig att *få* låna så mycket pengar. Jag hade nämligen bara lite studiestöd kvar, och banker brukar inte vilja låna ut pengar alls till personer utan inkomst.

Början på ett nytt liv?

I januari 2015 började jag så på läkarprogrammet vid Linköpings universitet. Jag var långt ifrån entusiastisk inför terminsstarten. Efter många år av mental ohälsa och utbrändhet hade jag behövt lugn och ro och ekonomisk trygghet, och en vardag med mycket rutiner i. Därför var tanken på att i stället sadla om helt genom att påbörja en ny, lång utbildning med en finansiering som saknade många hundratusen kronor inte särskilt tilltalande.

Stora livssituationsförändringar hade alltid varit jobbiga för mig. Jag tyckte det var påfrestande och otäckt att byta skola till högstadiet och att byta skola till gymnasiet. Och kanske utgjorde den oundvikliga, och med nödvändighet mycket stora, livssituationsförändringen som lurade runt hörnet framåt slutet av gymnasiet en av de bakomliggande orsakerna till min fullständiga kollaps vid den tiden?

Det verkar som om min hjärna förvisso klarade av stora förändringar i livssituationen, men att varje sådan förändring kostade extremt mycket mental energi. Det handlade kanske till stor del om förlorad trygghet och förlorad identitet. I vilket fall som helst mårde jag inte bra av sådant.

Och den här gången kändes förändringen extra tung, eftersom jag i matematikundervisningen hade hittat en livssituation som faktiskt passade mig riktigt bra. När jag nu lämnade matematiken, insåg jag att jag kanske aldrig skulle komma tillbaka till den igen.

För det första skulle ju en sådan hypotetisk framtida återförening innebära ytterligare en stor livssituationsförändring. För det andra förstod jag att jag som läkarstudent inte längre skulle arbeta med matematik dagligen (eller ens månatligen), och då är det klart att man med tiden glömmer bort matematisk kunskap. Och antagligen skulle jag också tappa "glöden" jag kände inför matematikundervisningen. Dessa två förluster kanske var irreversibla, kanske inte.

Jag var alltså fruktansvärt ledsen över att jag nu lämnade matematiken, och rädd för att jag för alltid skulle förlora den identitet och förmåga jag hade och som betytt så mycket för mig (och som förmodligen hade kunnat ta mig väldigt långt).

Inför terminsstart fick jag ett formulär från universitetet, där jag skulle berätta lite om mig själv och mina förväntningar inför den första tiden på läkarprogrammet. Jag berättade då väldigt öppet om hur dåligt jag mårde, och hade hoppats att universitetet skulle ta kontakt med mig och erbjuda någon form av stöd. Men de hörde inte av sig.

* * *

Terminen började den 19 januari 2015. Den dagen var hemsk.

Det värsta under förmiddagen var chocken som uppstod när jag för första gången på riktigt förstod vad som hade hänt. Jag drabbades av en svår identitetskris, så svår att jag knappt kunde föra mig.

Från att ha varit "någon" var jag nu "ingen", vad det nu betyder. Jag tror, som nämnt tidigare, att en betydande källa av tillfredsställelse (om än inte glädje) tidigare hade varit att jag hade "kommit någonstans" i världen och hittat "min plats". Jag älskade lärarjobbet, och jag tror också att jag gjorde nytta. Det var tillfredsställande, och jag var väldigt stolt över att vara lärare. Jag tror att jag till viss del såg det som en kompensation för de (livslånga) enorma besvikelserna och frustrationerna i mitt sociala liv att jag hade ett riktigt bra jobb, där jag också kände att jag *gjorde* ett riktigt bra jobb. På bekvämlighetsfronten hade jag vidare ett tjänsterum på institutionen, om än delat. Det var otroligt bekvämt att på campus ha någonstans att vila och fördriva tiden och en plats att förvara sina ytterkläder och sin väska. Det var inte heller helt fel att ha arbetskamrater som också älskade matematik.

Under förmiddagen insåg jag att jag hade förlorat allt det här. Jag var i stället student igen och det var "Dag 1" på en mycket lång utbildning. Jag hade ramlat ner från backen jag så mödosamt bestigit de senaste åtta åren och

Ändlös längtan

var tvungen att klättra upp igen från botten. Allt jag hade var borta: jag var inte längre lärare, jag hade inget jobb, jag gjorde ingen nytta, jag var inte "bra på det jag gjorde", min ekonomiska situation var mycket svår, jag hade inget eget rum på universitetet, jag hade inga rutiner.

Men värst av allt var att jag inte längre visste vem jag var. Hela min identitet var kopplad till matematiklärarjobbet.

Dessutom drabbades jag av en social kалldusch. De senaste sju åren hade jag förstås i egenskap av lärare haft mycket kontakt med studenter. Nu var jag *själv* student. Det kändes mycket konstigt; det var en chock. Sedan var jag mycket bättre på relationen lärare–student än student–student; i praktiken saknade jag helt naturlig förmåga att skaffa vänner i symmetrisk relation till jämnåriga klasskamrater.

Faktiskt gick jag på morgonen fram till en grupp studenter (för mig okända, och inte i min klass) som satt och arbetade med något och frågade hur det gick för dem, bara för att få känna mig lite som en lärare igen. Det verkade inte som om de tog illa upp. Det var en surrealistisk och mycket obehaglig känsla som präglade min tillvaro under förmiddagen. "Vad sjutton gör jag här?" undrade jag. Jag var i chock.

Ytterligare förvirrande var det att även Campus US hade ett café med "smooth operators". Det var precis på ett sådant ställe jag brukade köpa cappuccino före mina matematiklektioner. Till råga på allt fanns det på Campus US också en talande varuautomat som lät precis som den jag brukade köpa choklad ur när jag satt på MAI och rättade skrivningar sent på kvällarna. Världen var alltså bekant, men ändå helt annorlunda.

Men om förmiddagen var hemsk, så vet jag inte hur jag skall beskriva eftermiddagen. Eftersom jag räknade med att ha skulder på närmare 700 000 kronor när jag blev klar med läkarutbildningen, om jag inte vidtog någon åtgärd, övervägde jag till en början att flytta till ett billigare boende. Under den nämnda eftermiddagen skulle jag titta på en liten lägenhet. Efter att ha stressat dit i snöovädret (och efter att ha gått vilse, blivit försenad och hal-

kat i en gyttjepöl) möttes jag av en lägenhet som förvisso var fin, men den var extremt liten. Bara tanken på att flytta skrämde mig, och tanken på att jag skulle vara tvungen att bo *där* i flera år orsakade en kraftig akut kris. Den mentala hälsan nådde efter visningen kritiska nivåer och jag bestämde mig för att inte anmäla mitt intresse för lägenheten – jag orkade bara inte.

* * *

Den akuta krisen varade bara något dygn, kanske tack vare escitalopramoxalatet. Inom ett par veckor insåg jag emellertid att läkarutbildningen vid Linköpings universitet förmodligen var den läkarutbildning i landet som passade mig (min personlighet, mina styrkor och mina svagheter) i särklass sämst, och anledningarna hette HEL och PBL.

HEL (Hälsa, etik och lärande) var namnet på den sjuveckorskurs som utgjorde terminens början. Kursen handlade om teoretisk etik, om hur man lär sig och om olika aspekter av begreppet "hälsa".

Jag upplevde kursen som extremt idiotförklarande. Etikbiten var ungefär som en nedbantad och mindre engagerande version av den etik jag själv utvecklade under högstadiet, och hälsobiten innehöll mest fullständiga självklarheter. Och en av de få saker jag verkligen varit bra på i livet var ju just att lära mig vetenskap, så jag kände minst sagt inget behov av någon introduktion till hur man studerar på "högre" nivå.

Mitt mentala hälsotillstånd var så pass illa att jag inte alls kunde hantera HEL-frustrationen på något konstruktivt sätt, utan jag var mest på konstant dåligt humör under hela kursen och hade ytterst svårt att inte uttrycka mitt ogillande på förhållandevis färgstarka sätt. Jag är inte stolt över den negativitet jag spred, jag skäms över den.

En vecka in i HEL hade jag följande att säga:

Den här veckan var första veckan på HEL-kursen. Och den kursen tycker jag inte alls om. Kursen känns mest "idiotförklarande"; det känns mer som om

jag börjat sexårsverksamheten, och skall förbereda mig inför grundskolan, än som om jag börjat på läkarprogrammet vid ett svenskt universitet.

Hittills har jag bara "lärt" mig trivialiteter: antingen observationer som är så enkla att jag känt till dem sedan grundskolan, eller observationer som är så triviala att de knappt är värda att tas upp. ("Man kan mena olika saker med 'hälsa'. Det finns olika sätt att mäta 'hälsa'. Man kan rita linjediagram för att visualisera data. För att lösa ett problem måste man först veta vad problemet är. För att veta om en metod ger bättre resultat måste man mäta något på något sätt...") Visst, jag kommer inte direkt från gymnasiet som många andra studenter, men även om jag hade gått direkt till läkarprogrammet från gymnasiet så hade jag förmodligen reagerat negativt (om än med lite mindre ackumulerad mental ohälsa).

De diskussioner vi haft i basgrupp har gett mig absolut noll vad gäller ny kunskap. Allt som sagts i gruppen hade jag kunnat tänka ut själv på någon minut (utan någon större stolthet, för det är bara "självklarheter"). Visst finns det små korn av relevant kunskap i litteraturen och på föreläsningarna (främst vad gäller lagstiftning inom hälso- och sjukvården), men all denna information hade jag enklare kunnat inhämta genom att läsa ett koncentrerat kompendium på en sida eller två!

Det verkar sålunda som om min inlärn timer efter kursens slut skulle vara identisk om hela sjuveckorskursen ersattes med 30 minuter läsning i ett kompendium! Här talar vi alltså om extrem ineffektivitet, lite ironiskt i en kurs där vikten av effektivitet (i samband med "förbättringskunskap") betonas.

För att vara rättvis innehåller kursen emellertid mer än vad jag nämnt ovan: vi har projektet i "förbättringskunskap". Det känns väldigt onödigt för mig, för jag vet redan att man kan förbättra saker! Och jag har alltid själv varit extremt systematisk i mina fritidsprojekt (t.ex. i samband med mjukvaruutveckling som innehåller många moment med prestandaanalys), och därmed använt de metoder som nämns i kompendiet om "förbättringskunskap". Fast i min värld är dessa metoder så självklara att jag blev förvånad över att någon gett ett namn till det hela ("förbättringskunskap"). Jag har också alltid varit pedantisk med planering och uppföljning av min egen ekonomi. Så momentet om "förbättringskunskap" känns också bara "idiotförklarande" för mig.

Visst låter jag som en rättshaverist med OCD. Men mina reaktioner bör ses i sitt sammanhang av en extrem personlig kris.

Den nya livssituationen tärde rejält på mig, och tröstätandet på Pizza Hut och Espresso House slog i taket, kanske med konsekvenser både för hälsa och för ekonomi. All stress tog fram de allra sämsta egenskaperna hos mig, och jag var inte någon trevlig person under den här tiden.

* * *

Några veckor in i kursen hade jag och några andra studenter ett längre samtal med en lärare på läkarprogrammet i samband med ett studiebesök på en vårdcentral. Jag passade då på att även för henne berätta min historia, och hoppades att hon skulle kunna hjälpa mig, eller hänvisa mig till studenthjälsan. Men hon svarade inte på mitt brev.

* * *

Efter HEL-kursen blev läkarutbildningen betydligt bättre, men jag kom aldrig riktigt att komma överens med PBL-metodik. Läkarprogrammet i Linköping följde nämligen denna metodik (problembaserat lärande) väldigt strikt. Det var väldigt viktigt *hur* man lärde sig, inte *att* man lärde sig.

Jag hade alltid lärt mig allra bäst genom att sitta hemma i min fåtölj och läsa vackra läroböcker från pärm till pärm. Jag lämnade inte en sida förrän jag förstått den fullständigt, och memorerat allt på den. När jag läste matematik kunde det därför ta en stund per sida, men medicin var betydligt enklare eftersom det var mer fakta och mindre logiska resonemang.

Under tiden som doktorand på MAI läste jag en hel del medicin på fritiden, bland annat för att jag ansåg att jag borde vara väl förtrogen med medicin om jag skulle forska om blodkärl (även om forskningen var rent matematisk). Jag beställde därför litteratur för omkring tiotusen kronor, inklusive en nordisk fysiologilärobok (Sand) och en amerikansk bibel i fysiologi (Guyton–Hall). Jag läste först ut Sand, och sedan Guyton–Hall, med en takt på omkring 50 sidor per dygn, och jag memorerade i princip allt.

Ändlös längtan

PBL-metodiken innebar dock att man träffades i en liten grupp (s.k. basgrupp) två gånger per vecka. Man avslutade varje möte med att påbörja ett nytt "fall", som skulle "inspirera" till medicinska studier. Till nästa basgruppsmöte skulle man ha läst på om de ämnen som berördes i fallet, och under nästa möte skulle man sedan förklara för varandra vad man lärt sig.

Detta blev väldigt frustrerande för mig, eftersom jag redan kunde all fysiologi sedan tidigare! Jag tyckte tempot var på tok för lågt och kunskapskraven alldeles för lågt ställda, och det kan inte ha varit roligt för de andra i basgruppen heller, att hela tiden bli rättade och undervisade av mig. PBL-metodiken passade helt enkelt dåligt ifall en av studenterna redan behärskade stoffet. Hela första året, och större delen av andra året, bestod av material som jag redan var mycket väl förtrogen med. Oftast kunde jag före basgruppen mer om ämnena än vad som förväntades av läkarstudenterna efter basgruppen.

Dessutom var lite av poängen med PBL att inspirera studenter till läsning, men jag som alltid brunnit för naturvetenskap behövde ingen "inspiration". En annan poäng med PBL var att underlätta för studenter, så att studierna blev något annat än sträckläsning av kurslitteratur. Men att läsa stora, tjocka läroböcker från pärm till pärm var det sätt jag själv lärde mig allra bäst på!

En av de stora fördelarna med klassisk undervisning är att alla får vara som de är, och på sin egen nivå. De som klarar av att nå maxresultat genom att bara läsa boken och tenta av får göra det (eller får extrauppgifter, om de så önskar), medan de som har behov av extra stöd kan få det vid sidan om. (Som lärare på MAI var jag mycket tydlig gentemot mina studenter att de kunde få precis hur mycket extra hjälp av mig som de ville. Det fanns ingen begränsning.) Lite av det går förlorat vid PBL, när man tvingar på en viss metod på alla.

En av mina kommentarer från 2015:

Jag har hört PBL-föreläsare påpeka att PBL-metodiken ger studenterna mer frihet att läsa som de själva vill, bland annat eftersom det inte finns någon obligatorisk kurslitteratur. Nonsense! Jag har aldrig gått en kurs där jag varit mer ofri att planera mina egna studier! Eftersom basgrupperna är två gånger per vecka, och varje nytt "fall" kräver att man läser in sig på det som fallet handlar om, är man tvungen att läsa kursens innehåll i precis den ordning och takt som basgruppsfallen dikterar. Detta medför bland annat att man tvingas hoppa i böckerna, d.v.s. läsa dem på fel sätt.

Själv drabbades jag inte så hårt av detta eftersom jag redan kunde fysiologi, så även om jag tvingades hoppa in i kapitel 7 i en bok, så hade jag ju tidigare i livet redan lärt mig det som stod i de tidigare kapitlen. Men andra i klassen råkade riktigt illa ut vid minst ett tillfälle, som vi kommer till senare.

Det värsta för egen del var att jag under första terminen fick för mig att läsa (den alldeles underbara) Cellboken från pärm till pärm. Jag var på god väg, och jag var på kapitel 6, när ett basgruppsfall tvingade mig att hoppa till kapitel 17. Detta tyckte jag var mycket irriterande, eftersom jag inte kunde förstå alla detaljer i kapitel 17, som byggde på ett eller flera tidigare kapitlen. Efter basgruppsfallet kunde jag dock fortsätta på kapitel 6, och under våren och försommaren läste jag ut boken hemma.

Den stora "Cellboken" (*Molecular Biology of the Cell* av Alberts et al.) är för övrigt den bästa lärobok jag någonsin stött på. Jag läste den som pornografi under första terminen och sommarlovet:

This is an amazing book. The cover is very beautiful, as is the typography inside the book. I love the blue headings. The text is divided into small, very easy-to-read sections that are skilfully summarised by their (long) headings. The subject of molecular cell biology is extremely fascinating and this book presents it wonderfully. The book contains a large amount of excellent illustrations, 3D renderings, and real micrographs, often large and very colourful. More often than not, you can review a chapter only by looking at the headings and the images.

Bra för att nämna en detalj så minns jag hur otroligt fascinerad jag var av cellskelettets molekyllära uppbyggnad, och inte minst den karaktäristiska 9+2-strukturen av mikrotubuli i cilier och eukaryota flageller. Denna fascination försökte jag under resten av min tid på läkarprogrammet att sprida

Ändlös längtan

till mina klasskamrater. (Dessa kunskaper har också en viss praktisk relevans när man kommer till cytostatika.)

Eftersom jag var "ganska" ensam i klassen om att älska den biologiska grundvetenskapen, var jag emellertid "ganska" ensam om att älska den här boken.

* * *

Jag minns att vi alldeles i början av utbildningen, förmodligen till och med före HEL-kursen, hade ett moment där klassen delades in i små grupper. Varje grupp fick ett förhållandevis specifikt medicinskt ämne att nosa lite på, för att sedan göra ett kort teateruppträdande på temat, vilket skulle exekveras inför resten av klassen. Lärarna var dock noga med att poängtera att vi inte skulle gå in på medicinska detaljer.

Min grupp fick temat anemi, och jag kände mig frustrerad över att de andra i gruppen inte verkade ta till sig mina råd om att läsa de relevanta avsnitten i Sand och Guyton–Hall. Jag ville så klart gå igenom allt om t.ex. erythropoes, parietalceller, intrinsic factor, kobalamin (och kobolt!) och pernicios anemi i detalj, men det fick jag inte.⁵

Jag var däremot glad över att min grupp *inte* fick ämnet "binjure", för då hade jag fått en hjärnblödning. Binjurarna är nämligen, om man frågar mig, precis i mitten av människans fysiologi, och utifrån detta organ kan man förstå nästan hela människokroppen!

Hade min grupp fått det ämnet hade jag självklart inte kunnat låta bli att prata om de tre lagren i barken (*zona glomerulosa*, *zona fasciculata* och *zona reticularis*), och jag hade då kommit in på mineralokortikoider, glukokortikoider och androgener.

⁵ Nu måste jag varna för att de kommande sidorna innehåller en del utläggningar om medicinsk grundvetenskap. Jag tar med dessa utläggningar i boken eftersom jag tycker de tillför något för boken som helhet, men om läsaren inte är road av medicinsk grundvetenskap kan han eller hon med fördel hoppa över dessa och i stället fortsätta läsa på sidan 98.

På tal om mineralkortikoider hade jag kommit in på aldosteron och renin-angiotensin-aldosteronsystemet och de feedbackmekanismer som är aktiva i njuren och i binjuren. Jag hade då oundvikligen också kommit in på det autonoma nervsystemet och kroppens natrium-kaliumreglering och blodtrycksreglering. Alltså hade även större delen av njurens fysiologi behandlats. Jag hade också behövt ta in baroreceptorer, hypotalamus, osmoreceptorer och neurohypofysen i bilden (p.g.a. ADH/vasopressin), och törstreglering. Ja, vi behöver också säga något om de tolv kranialnerverna, inser jag. Förresten hade jag vidare nämnt kemoreceptorerna som påverkar andningen, eftersom jag tycker dessa bör nämnas tillsammans med baro- och osmoreceptorerna (dessa utgör en triad som är lätt att memorera).

I samband med glukokortikoiderna hade jag kommit in på kortisol, Addison och Cushing. Givetvis hade jag inte kunnat låta bli att introducera adenohypofysen och dess sex huvudhormoner (ACTH, TSH, FSH, LH, GH och prolaktin), deras reglering från hypotalamus (inklusive det spännande specialfallet med dopamin!) och deras effekter på målorganen, och de allmänna negativa feedbackmekanismer som råder.

Reproduktionsfysiologi hade aldrig varit mitt favoritämne, så jag hade nog klarat av att hålla mig något mer kortfattad angående androgenerna.

Men sedan har vi förstås binjuremärgen, också, och då hade jag behövt prata om katekolaminer och mer allmänt om det autonoma nervsystemets uppbyggnad och om acetylkolin, noradrenalin och adrenalin, pre- och postganglionära nervceller o.s.v.

När jag nu i efterhand (2018) skriver om detta, inser jag med sorg hur mycket jag faktiskt älskade den fysiologiska vetenskapen. Jag tror att jag "brann" för den också, och jag minns hur otroligt entusiastisk jag var när jag fick prata om fysiologiska samband ned på cellulär och molekylär nivå. Jag inser också hur pass mycket jag faktiskt redan glömt bort. Sådant som jag för bara ett par år sedan kunde som rinnande vatten, måste jag nu tänka till för att komma ihåg.

Mot slutet av termin två var jag upprörd över den bristfälliga kvaliteten i den fysiologiska undervisningen på läkarprogrammet. Det var på ett sätt inte något problem för mig, eftersom jag redan kunde människans fysiologi, men jag störde mig något enormt på det faktum att mina klasskamrater förmodligen inte skulle bli så pass förtrogna med fysiologin som jag hade hoppats.

Varje föreläsning gavs av en ny föreläsare, så någon röd tråd fanns inte. Det hade varit bra med en (1) kurs i fysiologi, med en (1) föreläsare som verkligen brann för ämnet och som förklarade allt i en sammanhängande helhet, med ett fokus som varierade mellan överblick och detalj. Men i Linköpings PBL-modell hade man inte en kurs i anatomi, en i fysiologi, en i patologi o.s.v., utan hela programmet var som en stor kurs i vilken allt blandades huller om buller. Varje ny föreläsning gavs av en ny föreläsare. Dessutom kom flera mycket fundamentala fysiologiska begrepp, som man behöver ha kännedom om redan från dag 1, inte förrän i slutet av första året.

Jag skrev i slutet av 2015 en artikel i vilken jag sammanfattade min kritik:

För att förstå universum behövs så klart fysik. För att förstå de ämnen och material som finns i universum, t.ex. på jorden, behövs kemi. För att förstå jordens biosfär (som präglar hela planeten!) behövs organisk kemi, biokemi och cellbiologi med nyckelingredienser som DNA, proteiner, genetik och evolution.

Givet en grundförståelse för livet på jorden i största allmänhet, enligt ovan, vad krävs för att förstå *Animalia*?

Tänk dig en utomjording som kommer till jorden för första gången. Troligtvis skulle vederbörande först och främst fascineras av djuren, som verkar vara de allra "coolaste" livsformerna: de är stora, har förmåga att ändra form och förflytta sig snabbt och effektivt, inhämta information från omgivningen, bearbeta denna (även med tecken på hög intelligens) och anpassa sina handlingar efter inhämtad data. Och vad är grunden för detta: jo, nervsystemet och skelettmusklerna. Och vad är grunden för hela nervsystemet: jo, membranpotential och aktionspotentialer. Därför tycker jag att aktions-

potentialer och mekanismen för muskelkontraktion är bland det mest fundamentala när det gäller att förstå *Animalia*. (Men självklart är andra system, såsom cirkulationssystemet och det endokrina systemet, också av avgörande vikt. Dessa system är dock i högre omfattning bekanta för de flesta sedan grund- och gymnasieskolan.)

Det är dessutom så att dessa två moment behövs för att förstå nästan alla organsystem i (t.ex.) människokroppen. Förutom skelettmusklerna har vi också (glatt) muskulatur genom (nästan) hela matspjälkningskanalen och i blodkärlens väggar, hjärtat är en muskel och andningen sker med hjälp av muskler, bara för att nämna några exempel. I ännu högre omfattning är neurofysiologin (membranpotential, aktionspotentialer, nervledning, ...) en nödvändig ingrediens i förståelsen för nästan varje del av kroppen eftersom motoriska och sensoriska nerver förekommer i princip överallt och i mängder av olika sammanhang. Kunskap om koncentrationsskillnader mellan cytosol och vävnadsvätska och om membranpotentialen, som är grunden för neurofysiologin, krävs också för att förstå grundläggande cellulära transportmekanismer, i synnerhet sekundär aktiv transport (typexempel: natriumsymportern som tar upp glukos från tarmen).

Det är sålunda föga förvånande att de flesta läroböcker i fysiologi tar upp membranpotential, aktionspotentialer, den neuromuskulära synapsen och mekanismer för muskelkontraktion tidigt eller väldigt tidigt, i de första kapitlen. Notera att detta förfarande även på ett mycket naturligt sätt introducerar den kemiska synapsen.

Detta upplägg, som t.ex. följs av Sand et al. och Guyton–Hall, tycker jag om.

Dels får läsaren tidigt lära sig om nervledning och muskelkontraktion, två av de mest fundamentala fenomenen hos människokroppen, dels kommer läsaren under resten av boken – i kapitlen om matspjälkningssystemet, cirkulationssystemet och så vidare – att verkligen *förstå* exakt hur saker fungerar, ända ner på cellulär och molekylär nivå.

En av de saker jag inte tycker om med läkarprogrammet i Linköping är att de missar att tidigt introducera enkel neurofysiologi och muskelkontraktionsmekanismer. Faktiskt kommer momentet med aktionspotentialer allra *sist* under första läsåret, och muskelkontraktionen får nästan ingen tid alls i rampluset.

Detta tycker jag är fel. Under första terminen behandlades matspjälkningssystemet, och då spelar den glatta muskulaturen i GI-kanalen en framträ-

dande roll. Om jag inte hade kunnat fysiologi sedan tidigare, hade jag tyckt att det var tråkigt att inte förstå hur musklerna faktiskt fungerar. Hade jag sedan i läroböckerna stött på diskussioner om GI-kanalens pacemakerceller hade jag inte förstått något alls och blivit stressad, frustrerad och kanske tappat motivationen/intresset. Om man i stället kan membran- och nervfysiologi och muskelkontraktion sedan tidigare kommer man troligtvis i stället att tycka att det är kul att ha "koll på läget" och också få se praktiska exempel på dessa grundläggande fenomen.

Sedan kommer vi ner i tunntarmen, där det är dags för absorption av näringsämnen, och sekundär aktiv transport kommer in i bilden. Samma sak gäller här: själv hade jag blivit frustrerad, nedstämd och stressad av att inte förstå de begrepp som man tydligen "måste" förstå innan man läser om matspjälkningen. Å andra sidan, om man kan sina cellulära transportmekanismer så är det bara roligt att ha "koll på läget" och se praktiska exempel på dem.

Det finns fler exempel från första terminen, men det blir ännu värre under andra terminen. Introduktionen till hjärtat och cirkulationssystemet gavs nu utan att studenterna kunde något om aktionspotentialer och muskelkontraktion. Och det är naturligtvis fullkomligt omöjligt att förstå hjärtats funktion med sinusknutan, AV-knutan, His bunt, purkinje fibrerna och hjärtmuskulcellerna utan att först vara förtrogen med membranfysiologi, aktionspotentialer och mekanismen för hjärtmuskulkontraktion. Hade jag inte kunnat detta sedan tidigare, hade jag tyckt att det var lite tråkigt att jag inte alls förstod hur saker och ting fungerade i grunden, och hade jag dessutom öppnat någon fysiologilärobok och sett hur mycket fundamental kunskap det faktiskt var som jag saknade, hade jag blivit mycket frustrerad och stressad.

Sedan har vi glatt muskulatur i blodkärlens väggar, och autonoma nervfibrer innerverar hjärta och blodkärl. Andningen styrs från centra i hjärnstammen och vi har kemo-, baro- och osmoreceptorer i kroppen, vilket diskuterades under terminen. Återigen: åtminstone *jag* hade blivit väldigt frustrerad om jag fått läsa om det här utan att först ha lärt mig hur nervceller faktiskt *fungerar*. Argumentet "det är inte viktigt just nu" köper jag inte, eftersom studenterna ändå kommer att stöta på begrepp såsom "aktionspotential" i litteraturen som de ändå måste läsa. Om man kan göra studierna antingen roliga och behagliga eller frustrerande och stressande för studenterna, tycker jag att man som utbildningsansvarig skall välja det förra.

Neurofysiologin kom alltså alldeles för sent första året. Ämnet presenterades under två föreläsningar som hölls av två olika föreläsare: den enda pratade om membranpotential och aktionspotentialer och den andra pratade om synapser. Båda föreläsningarna var bra, men ingen av dem nämnde något om hur nervsignaler faktiskt leds i nervfibrer (axoner), som ju kan vara över en meter långa. Denna "detalj" är förstås extremt viktig, och borde ha nämnts av någon av föreläsarna. Beträffande muskelkontraktionen var det ännu värre: Så vitt jag förstår framhövdes mekanismen för muskelkontraktion inte alls under någon föreläsning, vilket är mycket underligt. Icke desto mindre utgår jag ifrån att kontraktionsmekanismen i skelettmuskelceller ingår under året – något annat vore tragiskt.

Däremot verkar glatt muskulatur inte alls "ingå" rent formellt under första året, vilket jag tycker är tråkigt. Jag tycker att man bör lära sig hur glatt muskulatur och hjärtmuskulatur fungerar i samband med (eller direkt efter) skelettmuskulaturen, så att man kan jämföra dessa olika typer av muskler, och identifiera likheter och skillnader. Dessutom utgör glatt muskulatur givetvis en mycket fundamental del av kroppen – i synnerhet i de organsystem som diskuteras under första året – så deras funktion borde vara en självklar del av första året.

Värt att påpeka är att de genomgångar jag tycker borde ha kommit väldigt tidigt i utbildningen inte alls är tidskrävande eller särdeles svåra. Kan man t.ex. skelettmuskelcellernas funktion så tar det inte mer än någon minut att förklara hur glatt muskulatur skiljer sig från skelettmuskulatur.

I största allmänhet tycker jag att läkarprogrammet under första året kunde ha varit bättre på att förmedla den stora helheten inom fysiologin. Ytterligare ett exempel på detta är behandlingen av det autonoma nervsystemet, som nästan bara nämns i samband med effekter på enskilda organ (t.ex. hjärtat). Att bara kortfattat förklara var de autonoma nerverna utgår från CNS och hur systemet är uppbyggt med pre- och postganglionära celler (inklusive de olika neurotransmittorerna och receptorerna) skulle ge så mycket för studenterna (gissar jag), och skulle ta så lite tid i anspråk.

Andra områden som jag tycker åtminstone borde ha *introducerats* under första året är *zona fasciculata* och ACTH-kortisol-systemet, endokrina pankreas (i samband med matspjälkningen och metabolismen) samt parathyreoidea och PTH. Att sammanfatta de tre effekterna av PTH tar knappt en minut. När jag väl tänker efter vore det också trevligt med en kort beskrivning av *corpus pineale* och melatonin i samband med endokrinologin, för fullständighetens skull. Angående sinnesorganen så ingick känsel och noci-

ception. Helst hade jag också sett att syn, hörsel, smak och lukt hade ingått efter neurotemat, där det hade passat perfekt. Detta hade tagit fyra "basgrupper", d.v.s. två veckor, i anspråk, med utbildningens PBL-modell. I samband med örat och hörseln hade man också kunnat introducera balansorganen, d.v.s. bågångarna och otolitorganen.

Läkarutbildningen vid Linköpings universitet är som bekant PBL-baserad (d.v.s. speciellt anpassad för ... små barn med motivations- och inlärningssvårigheter?) och dessutom är inte fysiologin, anatomin, histologin o.s.v. förpackade i separata kurser, utan i stället är specifika organsystem förpackade i olika "kurser" (så att man t.ex. läser hjärtats fysiologi, anatomi och histologi tillsammans vid ett tillfälle, och sedan byter organsystem). Jag misstänker att de problem i utbildningen som jag påpekar ovan faktiskt skulle minska ifall utbildningen var mer klassisk, d.v.s. utan PBL-trams och med en fysiologikurs, en anatomikurs, en histologikurs o.s.v. Framför allt "en fysiologikurs" (gärna ledd av en och samma lärare med stort engagemang för ämnet och stor pedagogisk skicklighet) låter som något bra när det gäller möjligheten att ge en god helhetsbild av kroppens normala funktion.

(För personer som liknar mig är i och för sig föreläsningarnas upplägg inte avgörande, eftersom jag ändå lär mig bäst genom att läsa välskrivna läroböcker från pärm till pärm, d.v.s. på rätt sätt, så jag får läsa allt i rätt ordning. Tyvärr främjar PBL-metodiken ett mer hoppande (felaktigt, olämpligt) läsande i böcker. Jag är *på ett sätt* väldigt glad att jag kunde fysiologi innan jag började på läkarprogrammet; annars hade jag blivit mycket stressad och frustrerad över upplägget. I praktiken hade jag löst det problemet genom att före terminsstart eller så snart som möjligt läsa igenom läroböckerna från pärm till pärm. I sådana fall hade obligatoriska moment såsom "basgrupper" bara stört mig i min inlärningsprocess.)

Nåja, i vilket fall som helst hade en tidig och tillfredsställande introduktion till grundläggande neurofysiologi och mekanismerna för muskelkontraktion (med tillbehör) suttit fint.

Anmärkning: Den här artikeln är skriven med grundvetenskapliga glasögon.

Som vanligt låter jag som en tjurig gammal gubbe med begynnande demens som säger varje sak tio gånger. Däremot håller jag fortfarande med mig själv om att läkarutbildningen i Linköping var bristfällig när det hällde grundve-

tenskaplig förståelse. Det jag kanske borde ha förstått lite bättre, emellertid, var att läkarutbildningen *inte var en naturvetenskaplig utbildning*, där målet var att studenten skulle förstå i detalj hur människokroppen fungerar, utan en *yrkesutbildning*, där målet var att studenten skulle göra bra ifrån sig i sin kommande yrkesutövning i det moderna svenska samhället. (Min anmärkning i slutet visar emellertid att jag redan då hade en viss förståelse för den aspekten.)

Ur ett rent psykologiskt perspektiv är det mest relevanta det faktum att min frustration över utbildningens upplägg bidrog till den konstanta stress jag gick runt och bar på. Jag hade behövt prata med en psykolog om alla tusen saker jag var stressad över.

På samma tema kände jag mig oroad över de andra läkarstudenternas kunskaper i grundläggande organisk kemi. Organisk kemi är ju det språk som all biologi är skriven i. För att undersöka kunskapsläget skapade jag ett frågeformulär^v som jag hade tänkt dela ut i några olika årskurser, med fyra frågor:

- Fråga 1.** I metabolismen spelar mjölksyra en viktig roll. Det rationella namnet på mjölksyra är α -hydroxipropansyra, som också kan skrivas 2-hydroxipropansyra. Rita strukturformeln för mjölksyra!
- Fråga 2.** Mjölksyran är till sin struktur mycket lik pyrodruvsyran, en ännu mer central aktör i metabolismen. Pyrodruvsyrans rationella namn är α -ketopropansyra, som också kan skrivas 2-ketopropansyra. Rita strukturformeln för pyrodruvsyra!
- Fråga 3.** De korresponderande anjonerna (som är baser) till mjölksyra och pyrodruvsyra kallas laktatjon respektive pyruvatjon. Rita strukturformlerna för dessa joner!
- Fråga 4.** I det centrala nervsystemet är GABA en viktig neurotransmittor. GABA står för gammaaminobutansyra

Ändlös längtan

(γ -aminobutansyra, 4-aminobutansyra). Rita strukturformeln för GABA!

Jag ville vara snäll så jag gav de rationella namnen på alla ingående molekyler. Att rita en strukturformel från ett rationellt namn är en av de saker som krävs för att erhålla det *lägsta* godkända betyget i gymnasieskolans kemi-kurs, så rimligtvis borde läkarstudenter (som vanligtvis fått *högsta* betyg i de flesta kurser på gymnasiet) tycka att detta är fullständigt trivialt! Men jag misstänkte att så inte var fallet. Nu blev det aldrig av att jag utförde undersökningen, men en lärare på programmet som jag pratade med förklarade för mig att utfallet förmodligen skulle bli mycket dåligt.

Jag var väldigt frustrerad över den svenska skolans brister.

Jag håller i dag fortfarande med mig själv om att läkarstudenter "borde" kunna den organiska biologins absoluta grunder, men jag har svårt att motivera den aggressivitet med vilken jag klagade på bristerna. Återigen berodde detta på den stora stress jag kände.

Det förefaller också troligt att jag kände mig väldigt *ensam* om att äga en sådan passion för grundvetenskap bland läkarna och läkarstudenterna. Det är ovanligt i dag. Så ovanligt att folk inte ens vet om att det finns sådana människor. Kanske var det detta jag på ett undermedvetet plan ville berätta?

* * *

Jag hade ytterst lite kontakt med mina klasskamrater, förutom på basgrup-perna och på vårdcentralen. Eftersom vi hade minst fyra timmar basgrupp per vecka och en halvdag på vårdcentralen varannan vecka, hann jag dock lära känna de andra gruppmedlemmarna under varje termin förhållandevis väl.

Det jag främst slogs av var hur trevliga och sympatiska många av dem var. Riktigt härliga människor, som man blev på bra humör av att spendera tid

med. De verkade empatiska och bekräftande under alla gruppaktiviteter. De var nog trevligare än vad jag var, eftersom jag nästan hela tiden kände mig stressad av allt jag nämnt tidigare.

Emellertid rörde sig detta om en förhållandevis ytlig form av snällhet. Det är trots allt inte svårt att vara social, trevlig, uppåt och bekräftande i en bekväm, vardaglig situation om man själv mår bra i själen. Faktiskt ger denna trevlighet kanske minst lika mycket åt den som utövar den som åt mottagarna.

Det finns en annan form av snällhet, och det är snällheten i att, när man identifierat att en annan människa hamnat i en mycket svår situation, se till att göra allt som står i ens egen makt för att hjälpa henne, även om det kostar för en själv. Och även om man måste stå emot gruppsyck och rädslor.

Själv var jag som nämnt en GG (grinig gubbe) en stor del av tiden, men jag var bättre på den här andra sortens snällhet. Ända sedan högstadiet hade jag känt väldigt starkt med människor (och andra djur) som var utsatta och för illa. När jag såg att en person i min omgivning mådde väldigt dåligt, glömde jag allt annat jag hade i huvudet, och lade all min energi på att hjälpa henne. Jag såg det som mitt ansvar. (Den som ser, har ansvar.) Jag var också sedan några år tillbaka medlem och månadsgivare i Amnesty.

Vetskapen om att jag var "snäll" på det sättet gjorde att jag orkade leva med mig själv, trots den ytliga otrevligheten jag visste att jag uppvisade.

Hade man frågat mig då, hade jag hävdad att den sorts snällhet jag själv var bra på var den viktigaste sorten. I dag är jag mer tveksam, eftersom den ytliga sorten är den som syns större delen av tiden, och positiv "energi" smittar av sig och förökar sig.

* * *

Efter första året började jag trivas bättre som läkarstudent. Det fanns flera naturliga anledningar till detta. För det första hade det då gått lite tid sedan

Ändlös längtan

den påtvingade livssituationsändringen, och tiden läker ju de flesta sår. För det andra så började vi nu komma in på patologi och andra ämnen som jag inte kunde lika väl sedan tidigare, och då försvann också många av de PBL-relaterade stressorer jag tidigare nämnt, tillsammans med frustrationen över undervisningens kvalitet. När man börjar prata om enskilda sjukdomar och patientfall passar PBL-metodiken mycket bättre.

Jag uppskattade i synnerhet utbildningens praktiska moment, såsom mikroskopering, dissektioner och obduktioner, som alla är oersättliga moment i en medicinsk utbildning. Dessa erfarenheter hade jag heller aldrig kunnat skaffa mig på egen hand hemma i min fåtölj.

Från termin två hade vi regelbunden patientkontakt med patientsamtal på vårdcentral. Vi hade också enstaka sessioner med skådespelare som patienter. Även detta uppskattade jag, eftersom jag trivdes väldigt bra i *rollen* som läkare, precis som jag tidigare hade trivts väldigt bra i rollen som lärare.

Jag må ha varit värdelös på att skaffa vänner med jämnåriga ungdomar i informella sammanhang och symmetriska relationer, men när det kom till ansvarsfulla ledarroller och det professionella samtalet, där allt handlade om att enligt bästa förmåga och enligt konstens alla regler hjälpa en annan människa, då kände jag mig helt plötsligt väldigt säker och trygg i mig själv.

Min grundidé när det gällde patientsamtal var väldigt enkel: kom till patientmötet helt utan förutfattade idéer om patienten och utan några memorerade formuleringar. Fråga patienten om varför hon sökt, och ta det därifrån. Ha alltid ett genuint intresse för patienten som människa. Se till att skapa en tydlig bild över problematiken, och vid behov, patientens livssituation. Mötets enda mål är att hjälpa patienten att må bättre. I många fall utgör själva läkarbesöket den viktigaste terapeutiska åtgärden, när läkaren lyssnar, bekräftar och tröstar – och aldrig någonsin kommer med fördomar eller elakheter och hårdhet.

Tag alltid patientens oro och sorger på allvar, förringa aldrig en upplevd smärta. Svara på alla frågor med ärlighet och tydlighet, men alltid på mild-

ast möjligt sätt. Man kan inte vara för varsam och försiktig när det gäller formuleringar. Visa empati med ord och mimik. Det finns *inget* som är tabu att prata om, pinsamt att låtsas om eller omöjligt att förlåta. Om en patient så hade berättat för mig att hon begått den hemskaste handling, hade jag ändå inte blivit chockad och tagit avstånd från henne. Hennes lycka hade varit värd precis lika mycket ändå, och jag skulle ändå gjort allt i min makt för att hjälpa henne att bli lycklig.

Det hände att jag fick patienter eller skådespelare som var i chock över något som inträffat. Jag brukade lyssna på dem noggrant och lugnt, bekräfta och varsamt och sakligt utforska situationen. Jag brukade till slut säga "vi skall göra allt vi kan för att hjälpa dig". Jag lämnade aldrig ett samtal innan jag kände att patienten var nöjd, trygg och kände så mycket tillförsikt som bara möjligt. (På vårdcentralen och med de simulerade patienterna var detta mål aldrig svårt att uppnå. Jag är naturligtvis medveten om att verkligheten innehåller svårare fall. Men jag hade aldrig gett upp hoppet om att hjälpa en patient och hade betraktat det som ett enormt personlig misslyckande ifall en patient lämnat ett samtal med mig utan att känna "han var fantastisk, han finns verkligen där för mig".)

Jag fick väldigt mycket beröm för mitt patientbemötande, både av andra studenter i gruppen och av handledare. En student i gruppen lär ha sagt att hon tyckte att jag var "bäst" i gruppen, och på mitt sista patientmöte fick jag ett väldigt fint betyg av en annan klasskamrat, en tidigare sjuksköterska som var ny i vår grupp för terminen, som sade att mitt senaste patientsamtal var det första som kändes "äkta" (och inte som ett övningssamtal).

Jag berättar inte detta för att skryta, utan för att värja mig mot den massiva artillerield av fördomar jag senare har beskjutits med från läkare som aldrig ens sett mig med en patient.

* * *

Till fjärde terminen började jag nästan trivas som läkarstudent. Nu var det mest patologi i undervisningen, och jag tyckte basgrupperna var ganska

Ändlös längtan

trevliga. Jag tog alltid med mig min vackra, tjocka amerikanska patologibok till basgruppsmötena och såg till att ingen värdefull kunskap "missades". Ibland skrev jag ut små "affischer" som sammanfattade biokemiska fenomen och delade ut i gruppen. Någon av mina basgruppshandledare noterade vid en utvärdering att jag oftast bidrog positivt till både det ämnessässiga och det sociala i basgruppen.

Mina lyckligaste minnen från tiden på läkarprogrammet kommer från de få tillfällen där jag kände mig som "en av dem" bland klasskamraterna, när jag kände mig accepterad av dem. Till exempel fick jag en gång på vårdcentralen följa med två klasskamrater, en manlig och en kvinnlig, och köpa kaffebröd. En annan gång fick jag sitta bredvid en annan i klassen på ett hypertoniseminarium. Det tyckte jag var väldigt roligt. (Nästan det bästa som hände mig den terminen.)

Jag saknade förstås fortfarande matematiken, och var ledsen över att jag tvingats lämna den vägen. Men min plan var nu att bli läkare och sedan använda fritiden till att skapa matematik: läroböcker, datorprogram, matematisk konst.

Jag hade en del fritid även som läkarstudent, och den använde jag bland annat till att skapa en ny version av min texteditor (som faktiskt blev riktigt bra, om jag får säga det själv), skriva några tusen medicinska ordboksartiklar och skapa matematisk konst.

Jag hade också bestämt mig för vilken typ av läkare jag vill bli: allmänläkare. Som allmänläkare får man arbeta med hela det medicinska spektret, vilket tilltalar mig mycket mer än att fokusera på ett litet specialområde. Dessutom har man som allmänläkare mycket mer personlig kontakt med patienter, vilket jag trivdes med.

Devisen att man som läkare "alltid skall trösta, ofta lindra, ibland bota" säger allt om vilken sorts läkare jag ville bli.

Men under termin fyra jag var fortfarande väl medveten om att mina pengar inom kort skulle ta slut, och jag hade ingen aning om hur jag skulle kunna hantera det.^{vi}

Början på en katastrof

Den 24 augusti 2016 skrev jag ett långt brev^{vii} till Centrala studiestödsnämnden (CSN) i vilket jag utförligt förklarade min situation, och bad om att få förlängt studiestöd så att jag kunde slutföra läkarutbildningen.

Jag hade behövt några hundratusen kronor extra i studielån. Som ensamstående överläkare utan dyra fritidsintressen hade jag senare i livet inte haft några som helst problem med att betala tillbaka detta extra lån.

Den 19 september svarade dock CSN kortfattat att det inte förelåg tillräckligt speciella omständigheter för att myndigheten skulle kunna bevilja förlängt studiestöd. Det kom inte som en förvåning, eftersom jag lärt mig att det svenska systemet bygger på den heliga principen om att man aldrig gör undantag från regler och normer.

Jag hade emellertid inte tid att bli upprörd över detta, eftersom en mycket värre kris fanns i min närhet vid den här tiden.

En släktkonflikt hade nämligen blossat upp mellan en gruppering och en ensam släkting (båda i min allra närmsta familj). Den ensamma släktingen såg ut att befinna sig i en väldigt utsatt situation; hon verkade helt förtvivlad och ropade intensivt på hjälp. Hennes lidande var tungt att bevittna. Vad som om möjligt var ännu tyngre att bevittna var dock den kyla och orubblighet som grupperingen såg ut att visa gentemot den ensamma släktingen. Från min synvinkel var det "uppenbart" att de med förhållandevis enkla medel hade kunnat göra en enorm skillnad för den ensamma släktingen, men hur intensivt jag än försökte få in dem på ett sådant spår, så gick det inte.

Jag försökte ta mig igenom en betongvägg genom att banka huvudet mot den.

Jag höll på att bli lika förtvivlad som den ensamma släktingen genom mina försök att hjälpa henne, och det här tärde på mig. När man tar ställning för

den (till synes) mest utsatta och ensamman parten i en konflikt blir man själv – av naturliga skäl – väldigt ensam.

Jag hade aldrig kunnat agera annorlunda. Ser jag en utsatt människa som intensivt ropar på hjälp, så kan jag inte bara titta bort. Problemet blir per automatik mitt till 100 %. Min hjärna är kopplad så.

Den till synes lite ”starkare” grupperingen var min allra närmsta familj, så i praktiken förlorade jag på grund av konflikten också den mer känslomässiga kontakten med dem. Hade jag inte tagit lite distans till dem hade det känts som om jag ställt mig på deras sida mot den till synes ”utsatta” parten, och det hade jag aldrig kunnat göra.

För att ventilerar skrev jag – som alltid – texter som jag publicerade på min webbplats. (FTP-servern lyssnade alltid på mig när jag hade något att säga.)

Nolltolerans

Om vi människor skall kunna leva i harmoni tillsammans på den här planeten så är det några grundläggande regler vi alla måste följa.

Bland annat handlar det om att respektera att folk är och tycker olika.

- En del människor älskar att festa, medan andra föredrar att sitta hemma med en god bok.
- En del människor vill lägga sina pengar på resor, medan andra föredrar att lägga dem på heminredning.
- En del människor äter köttbullar, medan andra äter vegetariskt eller veganskt.
- En del människor är intresserade av kändisskvaller, medan andra föredrar att begrunda den otroligt fascinerande 9+2-strukturen av mikrotubuli i cilier och eukaryota flageller.
- En del människor är heterosexuella, medan andra är homo-, bi- eller transsexuella (eller något annat).
- En del människor vill bilda familj, medan andra vill leva ensamma.
- En del människor tycker inte alls om sex, medan andra tycker mycket om sex i många olika former, med olika partners och med olika leksaker.

Det är vanligt att folk medvetet eller omedvetet ser ned på folk som är eller beter sig på ett sätt som känns främmande och skrämmande. Men jag vill ha **nolltolerans** mot sådant. Folk får tycka och göra precis vad de vill, *så länge de inte skadar någon annan*.

Anledningen är att inget gott kommer ur intolerans. Det finns ingen som helst rimlig anledning att se ned på någon subjektiv preferens (som personerna som har den ofta inte ens kan "rå för"). I stället leder sådant till konflikter och lidande. Kanske mår man inte ens själv bra i längden av att gå och sura över andras sätt och intressen.

Det kan hända att en del människor är programmerade att ogilla något, och att de egentligen inte kan rå för det. I sådana fall kan en början vara att åtminstone på ett intellektuellt plan notera det irrationella i intoleransen. Förmodligen kan man anpassa sig så att man själv mår bra, utan att det behöver gå ut över någon annan. Man kan inte rå för vad man känner, men man kan (i någon mening) rå för vad man gör. 🐼

VIII. *Nervus vestibulocochlearis*

Det sägs att "tala är silver, tiga är guld". Jag skulle hellre säga att "tala är silver, *lyssna* är guld".

Det är nämligen alltför lätt hänt att man inte lyssnar på sina medmänniskor. Och då är det inte lätt att förstå dem. I den situationen uppstår konflikter fortare än lösningar, samförstånd och harmoni.

Det räcker förresten inte med att lyssna. Man måste också försöka *förstå*. Det kan vara svårt att förstå, men man kommer långt med att bara *försöka*. (Om man verkligen försöker på riktigt, vill säga; det är det kanske inte så många som gör.)

Människor vill bli sedda och hörda. De vill bli bekräftade. Man mår bättre när man blir sedd och bekräftad. Som medmänniska kan man gärna tänka på detta. Lyssna på dina vänner och bekanta, och kom ihåg vad de säger om sig själva, sina liv, sina egenheter, sina rädslor och passioner. Lägg både det viktiga och det till synes triviala på minnet. Bekräfta att du har lyssnat (och kommer ihåg) genom att själv ta upp det som du uppfattat vid senare tillfällen. Fråga hur det går med det som personen själv bryr sig om.

Det är bra om man kan förutse hur folk kommer att reagera i olika situationer. Man bör försöka att inte säga eller göra saker som kan såra, irriterar eller stressa en medmänniska. För att lyckas med detta måste man ha lyssnat på människan, och begrundat det som hon har sagt.

Ibland kan man behöva ställa en känslig fråga. Det är då bra om man i förväg är medveten om att frågan är känslig. Sedan bör man ställa frågan på ett så uppriktigt och ödmjukt sätt som möjligt. När man ställt frågan måste man lyssna extra noga på svaret. Om man uppfattar ett tydligt svar – och kanske även en signal om att frågan

var obehaglig – bör man lämna området. (Och komma ihåg svaret, så man inte behöver ställa samma fråga igen nästa dag.)

Känselspröten och tentaklerna är kanske människans viktigaste perifera organ.

Om man å andra sidan inte lyssnar, gör man sina medmänniskor en otjänst. I förlängningen gör man även sig själv en otjänst.

Om en person berättar för dig om en sak som är mycket viktig eller känslig för personen, och du sedan inte kommer ihåg det en vecka senare, hur påverkas då personens förtroende för dig? Kommer personen våga anförtro dig sina innersta känslor någon mer gång?

Ett par människor har olika åsikter i en fråga. Dessa människor ältar denna fråga om och om igen, år ut och år in, och berättar för varandra vad de tycker, och varför. Precis samma historia och argument varje gång, som om det varje gång var första gången de pratade med varandra om saken. Kanske skulle skivan sluta haka upp sig om de började bekräfta varandra. 🍷

Kommunikation

Det finns flera anledningar till varför människor kommunicerar med varandra. Inte sällan handlar det om att de vill förstå något, lära sig något eller komma fram till en gemensam ståndpunkt.

I sådana fall är det mycket viktigt att kommunikationen sker på rätt sätt. När den ena personen pratar, måste den andra lyssna. Den som lyssnar måste också tolka det som sägs, och i sin hjärna skapa sig en tydlig bild av och förståelse för det som sägs. Om den som lyssnade inte fullt ut förstod vad som sades, kan hon ställa frågor i syfte att förstå. Inte förrän hon är helt säker på att hon förstått vad samtalspartnern menar, är det hennes tur att komma med en replik, som i allmänhet beror på det som den förra personen nyss sade. Om till exempel en fråga ställdes, så måste repliken svara på precis den frågan, på ett korrekt och tydligt sätt.

Det måste alltså finnas en logisk korrekthet genom hela samtalet. Vidare är det en klar fördel om båda parterna undviker att spontant och utan förvarning byta samtalsämne.

Dessa "regler" kan tyckas självklara, men alltför ofta får jag känslan av att de inte följs.

Ganska ofta (inte minst i politiska debatter) hör man repliker som inte alls besvarar den fråga som ställdes, som inte alls bemöter den kritik som togs upp eller som inte alls belyser den undran som frågeställaren hade. Svaren kan handla om något helt ovidkommande.

Ibland känns det som om samtalspartnern bara stått och väntat på att få säga sin replik, som var bestämd redan i förväg. I själva verket tycks politiska debatter vara upplagda så, att de medverkande bara har för avsikt att övertyga lyssnarna om sin egen agendas riktighet och motståndarnas dumhet, vilket går emot allt som har med ärlighet och sanningssökande att göra.

Då tycker jag inte att det är konstigt att vi inte kommer någonstans med problemen i samhället och i världen.

Anmärkning: Det finns andra skäl till att människor pratar med varandra. Ibland vill personerna t.ex. bara träna sina stämband, och i sådana fall behöver reglerna ovan inte följas. 🍷

Etikkritik

Det viktigaste jobb man har som människa är att vara en god medmänniska, och se till att alla människor i ens omgivning – och alla andra människor och djur – har det så bra som möjligt.

Om någon kritiserar ens agerande på ett etiskt plan bör man sålunda stanna upp och ta kritiken på största möjliga allvar. Man måste se till att man förstår precis vad motparten menar, och sedan måste man själv resonera sig fram till hur det förhåller sig. Har man faktiskt agerat på ett sätt som är etiskt fel? I dessa analyser måste man begrunda de moraliska axiomen och leta efter eventuella tankefel man begått. Man bör leta efter frågor där det kan gå att se saker ur olika perspektiv. Kanske finns det alternativ till ens eget perspektiv, ur vilka allt ser helt annorlunda ut?

När två människor bråkar är det sällan bara ena partens fel, även om båda parterna tycks övertygade om detta. Det senare är sorgligt och orsakar lidande för båda parterna och andra som har otur att befinna sig i närheten. 🍷

Närvaro, härvaro, därvaro

En gåva av oändlig tid som gick till spillo,
kärlek som aldrig uppskattades
innan det blev för sent,
för ingenting.

Det förgångna är borta för alltid.

Bedrövelsen över att ha försovit sig och
vaknat upp precis till slutet och sorgen,
alldeles före den ändlösa tomheten.

Den bestialiska grymheten hos
möjligheternas övermått.

Varför finns det fortfarande tid kvar?

(Den utsatta personen i släktkonflikten hade uppnått väldigt hög ålder. Det kändes så hemskt att vi som var hennes närmaste släkt inte tog tillvara på hennes sista år i livet. Hon fanns där, år(tionde) ut och år(tionde) in, som en gåva från Gud, men vi uppskattade inte tiden vi fick med henne. Det gjorde så ont.)

Ändlös längtan

På grund av den här släktkonflikten var jag extra skör under höstterminen 2016. Det faktum att jag nu efter CSN-beslutet bara hade något år kvar till en säker ekonomisk katastrof underlättade inte heller.

Känslan

Känslan av att sakta förtäras av ensamhet medan klasskamraterna obekymrat går förbi tillsammans.

(Ingen ser den som sticker ut.)

Känslan av att vilja alla väl och samtidigt blir ett fokus för deras rädsla och hat.

(Ingen tror på den som är övertydlig.)

Känslan av att träffa läkare som unisont säger "det är dig det är fel på, det finns ingen plats för dig i vår värld".

(Ingen har mod att ifrågasätta de etablerade föreställningarna.)

Känslan av total maktlöshet.

(Läkare och svenska staten kan inte ha fel.)

Känslan av att ha livet bakom sig.

(Ingen sörjer den som ingen förstod.)

Ändlös längtan

Ännu ett slut

Den tilltagande skörheten gjorde att mitt ständigt otillfredsställda behov av vänskap ökade. Jag försökte sålunda att få vänner i klassen.

Till exempel hade jag innan sommarledigheten frågat två av mina klasskamrater, som jag haft mycket kontakt med, ifall inte vi tre kunde träffas och hitta på något roligt någon dag under sommaren. Men de hade inte "tid" med det.

Under hösten fortsatte jag att söka vänskap. Bland annat skulle en av de klasskamrater jag haft mest kontakt med under hela utbildningen flytta in i en ny lägenhet, och skulle ha en invigningsfest. Jag hintade ganska tydligt att jag ville bli bjuden, men blev det inte.

Allteftersom mitt tillstånd försämrades blev jag mer och mer uppgiven. Framåt september hände det att jag gick och satte mig vid bord som mina klasskamrater uppehöll sig vid mellan föreläsningarna. Jag hade önskat mig reaktioner i stil med "Hej! Vad kul att du kommer och sätter dig här! Hur är det med dig i dag?", men de verkade i stället väldigt hämmade. Det kändes ibland som om jag inte ens var synlig.

Det blev till slut jobbigt för mig bara att vistas i klassen. Före föreläsningarna, under föreläsningarna och efter föreläsningarna satt jag ensam. Vart jag än tittade såg jag hur klasskamraterna pratade med varandra, skojade, log och skrattade, tog på varandra, kramades.

För att göra det ännu värre var ämnet under den tiden sexuellt överförbara infektioner, och då blev det en del konstanterande av det faktum att ungdomar (som de i klassen) var de som hade flest sexuella partners. I samband med en föreläsning delade därför en klasskamrat ut kondomer i klassen.

Ändlös längtan

Dödstöten var att någon hade satt upp en stor affisch på campus, med texten "Ligga ikväll?". Affischen riktade sig till studenter och propagerade för säkert sex. Jag drabbas av en stark ångestkänsla varje gång jag fick syn på den.

Jag började nu få stora problem med att gå hem från campus på eftermiddagarna. Jag kände ett extremt behov av vänskap, och jag visste att så länge jag befann mig på campus så fanns det en liten chans (kanske någon promille per dag) att jag skulle stöta på någon klasskamrat som ville prata med mig eller vara med mig. Men när jag hade gått hem till min lägenhet var chansen att någon klasskamrat skulle ringa på dörren lägre än sannolikheten att vinna högsta vinsten på lotto. Jag levde på hoppet, och dröjde därför kvar länge på campus på eftermiddagarna. Jag hade emellertid inget annat att göra än att gå promenader i korridorerna.

Jag drabbades av ångest under dessa promenader, och visste att det skulle bli värre om jag gick hem till min lägenhet, där ensamheten var garanterad och hoppet därmed avlivat.

Varje eftermiddag slutade ändå med att jag gick hem. De dagar jag gick hem tidigt, utan att uppehålla mig i korridorerna, brukade klasskamrater cykla förbi mig under min hempromenad, nästan alltid utan att göra någon notis om mig. Under resten av promenaden hem såg jag hur andra yngre människor umgicks i par och grupper. De kramade om varandra och verkade ha roligt tillsammans. Ibland stannade jag till vid sittbänken mellan domkyrkan och Pitcher's. Jag satt där och hoppades att någon skulle se mig och hjälpa mig. Men alla bara gick förbi. Jag satt och tittade på alla taxibilar som stod och väntade på kunder.

Det hände att jag satt på denna bänk efter mörkrets infall, och jag upptäckte då att Ågatan, helt oväntat, fylldes med liv (annars brukar folk gå hem och lägga sig när det blir mörkt, åtminstone i min värld). Längs hela gatan fanns nämligen mängder av pubar och barer.

Första gången jag upptäckte detta blev jag nästan chockad. Jag hade ju alltid tidigare gått hem direkt efter skolan eller arbetet, både när jag bodde hos mina föräldrar i Katrineholm och när jag bodde själv i Linköping. Så det svenska nattlivet hade jag bara hört talas om, och knappt det. Att jag nu befann mig i ett myller av uppsluppna människor som sprang in och ut ur barer med hög musik och mycket sprit gjorde ett starkt intryck hos mig. Det var sannerligen en helt ny värld för mig, en lite skrämmande värld. Jag var inte alls rädd för att något skulle hända mig, men världen kändes så främmande. Jag var som ett litet barn som bara kände till Nalle Puh och hans vänner, och som nu plötsligt hade hamnat mitt i en nattklubbsmiljö.

I denna miljö fanns det också massa unga människor – till och med i gymnasieåldern – som kramades, kysstes och kanske ”raggade”. Det var förstās extra främmande (och obehagligt) för mig.

* * *

En av alla kvällar när jag satt på bänken på Ågatan provade jag att skicka ett nödrop via sms till mina basgruppskamrater. Jag skrev att jag inte orkade leva längre.

Till min stora glädje fick jag snart svar från två kvinnliga basgruppsmedlemmar, Ellen och Malin, och de frågade var jag var och om jag ville att de skulle komma till mig. Jag blev väldigt glad, och efter någon timme möttes vi på stan. Vi gick en promenad i mörkret och pratade om vad som hänt och hur jag mådde. Jag förklarade att jag tyckte det var konstigt att ”ingen” i klassen verkade bry sig om att jag mådde så dåligt som jag gjorde, och Ellen poängterade att klasskamraterna kanske helt enkelt inte visste om det.

Efter en halvtimmes promenad hade vi kommit upp till en cirkulationsplats där mitt hem låg åt höger och deras åt vänster, och det var därför läge att skiljas åt. De frågade hur det kändes, och jag svarade att det kändes bättre, men att jag var väldigt rädd att det skulle bli sämre snart igen. Jag sade också att det betydde extremt mycket för mig att jag nu hade dem som ”vänner”, men att jag var rädd för att de skulle ”tröttna på mig” och sluta

Ändlös längtan

vara mina vänner i framtiden. Ellen antydde dock att det inte var något som jag behövde oroa mig för.

Jag frågade lite försiktigt om jag kunde få en "halv" kram av någon av dem, och jag fick en snabb kram av Ellen. Jag blev väldigt förvånad, men glad. Jag vände mig sedan till Malin, och fick en kram av henne också. Den kramen varade mycket längre tid, och hon klappade mig också på ryggen samtidigt.

Sedan skildes våra vägar. På vägen hem till min lägenhet kände jag mig nästan lycklig.

* * *

Det här var början på något nytt men också något ofattbart skört.

De kommande veckorna fick jag nämligen vara lite grand med Ellen och Malin och deras gemensamma vän Lisa mellan föreläsningarna i "skolan", och ibland fick jag gå tillsammans med någon av dem en bit på vägen hem.

Detta medförde också att jag fick vänta lite efter sista föreläsningen på att Ellen och Malin var redo att gå. Det hade jag aldrig gjort tidigare, utan jag hade alltid gått direkt hem när föreläsaren avslutat föreläsningen. Under dessa nya väntemoment fick jag nu vara med när klasskamraterna sade adjö till varandra på eftermiddagen, och då började även andra personer i klassen att säga "hej då" till mig. Klasskamraterna brukade också krama varandra innan de gick, och nu hände det att även jag fick en kram, även av andra kvinnliga klasskamrater än Ellen och Malin.

Jag minns att jag någon vecka fick inte mindre än tre kramar under bara några dagars tid. Detta var helt ofattbart för mig, och jag låg och tänkte på alla kramar jag fått hela nätterna. Det var fantastiskt, och lite chockartat, men jag kände också på mig att det här inte kunde vara särskilt länge. Det kändes som om allt detta skulle tas ifrån mig bara jag trampade en millimeter snett. (Och det är lätt hänt när man är så otroligt skör som jag var då.)

* * *

En dag berättade Ellen och Malin att de dagen därpå skulle gå på konsert med några andra i klassen, och de frågade om jag ville följa med. Jag frågade vilka "de andra" var, och det visade sig att det var några manliga klasskamrater.

Jag förstod att det förelåg en möjlighet att dessa var pojkvänner till Ellen och Malin, och att det fanns en risk att de före, under eller efter konserten skulle kramas och på annat sätt visa ömhet offentligt. Det hade jag inte klarat av vid det tillfället, och jag berättade min farhåga för Ellen och Malin.

Det slutade med att jag inte följde med.

Naturligtvis kan man tycka att det var exceptionellt korkat av mig att tacka nej när jag så desperat behövde vänskap (och en *explicit inbjudan* som denna), men jag tror ändå det var klokt att ta upp farhågan, för det hade förmodligen inte varit bra vare sig för mig eller för någon annan ifall jag hade brutit ihop fullständigt.

I en perfekt värld hade Ellen och Malin varit trygga nog i sig själva att besvara min farhåga genom att säga "nej, det blir inget sådant" eller "vi lovar att du får en kram av oss var för varje kram vi ger någon annan!". Det hade varit fantastiskt fint av dem, det hade varit stort av dem! Då hade jag vågat följa med.

Men självklart klandrar jag dem inte för att de inte svarade så. Det hade inneburit orimligt höga krav.

* * *

Ellen, Malin och Lisa betydde nu precis allt för mig. De var de enda vännerna jag hade och vänskap saknade jag ju som vatten i en öken – jag kunde inte leva utan vänskap.

Ändlös längtan

Detta gjorde att jag hela tiden ville vara med dem, och jag förstod att det här skulle bli för påfrestande för dem i längden. Jag ville därför ordna ett möte med dem och förklara min neuropsykiatriska diagnos, personlighet och problematik, så att de skulle *förstå* vad allt handlade om. Min förhoppning var att de skulle kunna hjälpa mig utan att det blev jobbigt eller krävande för dem. Till exempel hade det räckt för mig om jag "bara" fått en kram i korridoren när vi träffades första gången på en dag. (Jag kan föreställa mig att många tycker att citationstecknen på "bara" utgör en måttlös underdrift. Men det finns också perspektiv ur vilka underdriften är högst måttlig. Jag lovar.)

* * *

Kvällen den 28 augusti satt jag återigen på bänken utanför Pitcher's och kände hur ångesten kom emot mig. Den här gången provade jag att gå in på puben.

Det var första gången i mitt liv jag satt min fot på en pub. Jag gick fram till baren och bad bartendern ge mig något "jag aldrig smakat förut". (Jag kunde ha underlättat hans arbete genom att förtydliga att han då kunde ha gett mig precis vad som helst med en nämnvärd mängd etanol i.)

Den erhållna drycken smakade hemskt illa. (Ge en drink till valfri 28-åring som aldrig tidigare druckit något med sprit i, och du kommer antagligen att få höra samma recension.)

Jag hade emellertid en plan. Min ångest den kvällen var hög, och jag ville pröva att dränka den i sprit. Jag beställde därför om den toxiska lösningen flera gånger, och jag märkte att jag efter några omgångar började må betydligt bättre, lite som när en episod av svåra buksmärter bestämmer sig för att ge upp. Min sorg och hopplöshet ersattes av en varm och omfamnade känsla.

Bara en sådan sak som att tömma blåsan på toaletten kändes plötsligt roligt.

Efter någon eller ett par timmar lämnade jag puben, och började gå mot campus, eftersom jag inte ville gå hem. Det här är en väg jag gått många gånger tidigare, men trots det lyckades jag gå vilse, och jag hamnade i en del av Linköping jag inte sett tidigare. Jag mådde egentligen ganska bra, och sjöng *operan* för mig själv där jag gick på gatorna. Det var lite som att sova, och jag hade mörkret som täcke.

Efter några timmar hade jag hittat fram till campus. Jag kunde inte låsa upp entrédörren med mitt studerandekort, så i stället lade jag mig vid ingången och försökte somna. Halva poängen var ett rop på hjälp: jag ville att någon skulle upptäcka mig och förstå hur desperat jag behövde stöd.

Det var omöjligt att somna. Dels var det kallt och eländigt, det småregnade, dels hade jag entréns starka lampa riktad rakt mot mig. Efter bara någon timme bestämde jag mig därför för att gå hem.

Väl hemma försökte jag återigen somna in, men då hade ångesten kommit tillbaka. Jag gick därför tidigt på morgonen tillbaka till campus (och då kom jag förstås in med mitt kort). Sedan promenerade jag i korridorerna i flera timmar tills det var dags för föreläsning.

* * *

Under förmiddagen träffade jag Malin, och jag berättade vad som hänt under natten. Hennes reaktion var ganska avtrubbad och kall.

* * *

Eftermiddagens sista schemalagda pass var den s.k. etikstrimman, där man i basgrupp diskuterade etiska frågor. Malin och jag tillhörde samma basgrupp, så vi var på väg till samma lokal.

Jag uppfattade då att hon pratade om att hon inte skulle vara med på mötet (som var obligatoriskt), och då kopplade jag direkt. Jag förstod att hon inte ville vara med på momentet på grund av min närvaro, vilken förstås var

Ändlös längtan

jobbig för henne (i synnerhet som hon visste att jag efteråt skulle vilja ha en kram av henne, även om jag inte skulle säga något om det).

Jag insisterade då väldigt bestämt på att få prata med henne i enrum, vilket hon gick med på.

Jag sade att jag förstod varför hon ville gå hem, och hon bekräftade delvis, även om hon tillade att det också fanns "annat" som var tungt för henne vid det tillfället. Men vi var båda överens om att jag var en del av hennes bekymmer.

Jag sade att jag var hemskt ledsen för allt jag orsakat henne, och lovade att inte något mer vara "på" henne och Ellen. Jag sade också att *jag* kunde gå hem, så att hon kunde vara med på mötet. Hon ville dock inte det. Jag insisterade emellertid flera gånger på det, men till slut gav jag med mig. Hon ville gå hem.

Mötet kändes fint, och jag fick intrycket av att hon kände sig lättad över att jag förstod vilken tyngd jag lagt på henne, och att hon trodde på mig när jag berättade att jag ville göra vad jag kunde för att inte belasta henne något mer.

* * *

Efter etikstrimman var det ånyo dags för mig att gå hem från campus. Som vanligt ville jag inte det, och kände att ångesten inte var långt borta. Det slutade med att en annan medlem i basgruppen, Jesper, följde med mig till den psykiatriska akutmottagningen på sjukhuset.

* * *

Efter några timmars väntan på psykakuten fick jag träffa en ung AT-läkare. När han kom in i rummet och satte sig på stolen framför mig var det mycket nära att jag (med mild och lugn röst) frågade "hur kommer det sig att du har

sökt hos oss i dag?”, som jag var van att göra under mina egna patientsamtal.

Jag kom dock i tid på att det nu var *jag* som var patient. Jag hade då inte sovit på nästan två dygn, och det märktes i mitt tal, som förmodligen aldrig hade varit sämre. Jag kom på mig själv med att hela tiden säga ”asså”. Det är ett ord som vanligtvis inte förekommer i min vokabulär.

Efter vårt samtal, där jag fick dra en bit av min historia, konsulterade han bakjouren, och sedan fick jag sova över på ett rum på avdelning 38.

* * *

Dagen efter fick jag träffa en sympatisk kvinnlig överläkare i psykiatri. Efter ett bra samtal^{viii} skrev hon ut mig med planen att vi skulle mötas igen samma fredag. Fram till dess ville hon fundera lite på tänkbar medicinsk behandling.

På fredagen träffade jag läkaren igen. Den här gången var det bara hon och jag. Hon skrev ut ett lugnande medel till mig (Atarax, hydroxizin) som jag skulle ha för att våga vistas i klassen. Dessutom hade hon ordnat en psykologkontakt till mig, som jag skulle få träffa första gången inom några veckor eller månader.

* * *

Vi hade förstås flera basgruppsmoment kvar under terminen, och inför några av dem frågade jag, via e-post, Malin om det var okej för henne att jag kom. Annars hade jag kunnat skippa dessa moment. Jag försökte förmedla att jag var beredd att göra allt för att inte tynga ner henne mer.

Inom några veckor var det dags för ett viktigt praktiskt, kliniskt moment, i mindre grupper. Det var faktiskt något jag hade sett fram väldigt emot. Här hade jag hamnat i samma grupp som Ellen och Malin. Jag såg därför till att

Ändlös längtan

byta till ett senare tillfälle i en annan grupp, med hänsyn till de båda klasskamraterna.

* * *

Efter en basgrupp såg Jesper att jag mådde dåligt, och han frågade om vi skulle ta en kopp kaffe någon dag. Gud, vad bra av honom! Han såg och han agerade.

Men Gud vad ledsen jag blir över min sjukdom. Jesper var man, och jag kunde inte känna någon trygghet eller tröst i manlig vänskap, åtminstone inte när jag mådde som sämst. Min hjärna regerade, åtminstone under sådana omständigheter, *helt* olika på manlig och kvinnlig omtanke.

Jag tackade därför nej till hans erbjudande, eftersom det inte hade hjälpt mig på något sätt. Hade en kvinnlig klasskamrat kommit med samma förslag hade jag blivit överlycklig. Det är hemskt, vidrigt, sorgligt – men jag kunde inte rå för det. Lika lite som en människa med en svår medfödd somatisk sjukdom kan rå för sitt tillstånd, kunde jag rå för mitt. Jag vet att det här är väldigt svårt att förstå, och jag kan inte göra annat än att försöka förklara så gott jag förmår.

* * *

Nu, i november, var jag helt ensam igen. Jag hade inte längre Ellen, Malin och Lisa som vänner, trots att jag dagligen såg dem före, under och efter föreläsningarna. De verkade ha det bra tillsammans med varandra och sina egna vänner, som jag kunde observera på avstånd. Jag kände mig väldigt ledsen att jag inte kunde vara med dem längre.

När jag nu var ensam igen gick jag också miste om alla väntemoment jag tidigare varit med på. I och för sig hade jag väl kunnat ställa mig utanför föreläsningssalen efter sista föreläsningen och hoppats på att någon skulle gå fram och krama mig, men det kändes inte naturligt längre.

Jag förlorade i praktiken all kontakt med klasskamraterna.

Det var tortyr att sakna vänskap så som jag gjorde, men ändå under hela dagarna på avstånd se hur alla klasskamrater hade det trevligt tillsammans. De var med varandra före, under och efter föreläsningarna. De pratade med varandra, skojade och skrattade. Att jag satt ensam i ett hörn i föreläsningssalen verkade inte bekomma dem.

För att underlätta för mig själv började jag ta en lite högre dos Atarax inför varje föreläsning, och så satte jag mig längst fram i föreläsningssalen, så att jag inte kunde se klasskamraterna. Efter föreläsningen skyndade jag mig ut ur salen.

* * *

På lunchen, mellan två föreläsningar, gick jag runt på campus och letade efter studentpastorn. Jag hade hört gott om honom. Men jag kunde inte hitta honom, och ingen visste var han var. Jag fick tag på hans telefonnummer, men ingen svarade på det.

* * *

En föreläsning, när jag nästan satt och sov på grund av en lätt överdos Atarax, kom klasskamraten Steve och satte sig bredvid mig. Han verkade bry sig om mitt mående, och han gav mig sitt telefonnummer.

Brevet

Jag satt hemma och kallsvettades. Jag kände att jag inte kunde fortsätta leva så här. Jag visste att mina klasskamrater var goda och fina människor, och bestämde mig för att skriva ett brev till dem och förklara hur utanför jag kände mig. Ärlig kommunikation med enbart goda avsikter "borde" aldrig skada.

Jag insåg dock att det fanns ett stort problem: skulle jag ha skickat ett sådant brev till hela klassen, hade jag nästan säkert fått svar från en handfull manliga klasskamrater, vilket jag visste inte hade hjälpt mig på något sätt, hemska sanning. Jag hade då fått "hjälp", men inte blivit hjälpt, och hade inte kunnat ropa på hjälp igen.

Därför valde jag att bara skicka brevet till kvinnliga klasskamrater, av naturliga skäl företrädelsevis sådana som jag tidigare haft kontakt med. Det blev sålunda 22 stycken mottagare (i en klass på hundra studenter, varav hälften kvinnliga).

Jag förklarade i brevet att jag mådde fruktansvärt dåligt och kände mig utanför, nästan utfryst, i klassen. Jag förklarade att jag saknade vänner, och av någon konstig neurologisk anledning nästan bara var intresserad av kvinnliga sådana. Jag förklarade också att jag saknade fysisk närhet i form av t.ex. kramande, klapp på axeln o.s.v., d.v.s. sådant som vanliga vänner mycket ofta håller på med.

Jag var dock mycket, mycket noga i brevet med att betona att jag skickade det till många personer, så att ingen skulle behöva känna sig utpekad eller tvingad att bry sig om brevet eller mig. Jag skrev att jag absolut inte ville att någon skulle må dåligt över det:

Jag skickar medvetet det här brevet till en väldigt stor men inte fullständig del av klassen. Anledningen är att jag inte vill att någon skall känna sig utpekad (vare sig som mottagare eller inte) eller tvungen att hjälpa mig. Jag vill absolut inte att någon skall må dåligt över det här. Om du inte alls vill hjälpa mig så är det alltså helt okej att fullständigt ignorera det här brevet.

Jag bara hoppades att någon eller några skulle vilja släppa in mig, eller ge mig en kram i korridoren då och då. Det kan låta som oacceptabelt mycket begärt, men det hade kunnat rädda mitt liv.

Jag förstod att brevet^x var extremt politiskt inkorrekt – och skulle kunna tolkas som sexuella trakasserier. Jag insåg att jag mycket väl kunde bli avstängd för det.

Men jag visste också att jag inte på långa vägar hade några elaka avsikter, och jag hoppades att mottagarna, som trots allt var läkarstudenter, skulle se människan bakom beteendet, och kanske förstå att jag bara var en socialt handikappad person som aldrig fått den hjälp jag behövt, och nu i en djup kris behövde stöd. Den kanske viktigaste delen i en läkares jobb är trots allt att förstå sig på människor. Jag tänkte, att i en perfekt värld hade samtliga 22 personer gett mig lite, lite omtanke var: en liten mängd omtanke gånger 22 kan man leva otroligt länge på.

Innan jag tryckte på Ctrl+Enter, för att skicka brevet, dubbelkollade jag att jag verkligen var övertydlig med att jag inte ville någon något illa, och att jag inte förväntade mig något av någon. Jag ville absolut inte att någon skulle få några men av brevet.⁶

Dagarna gick, ingen svarade.

* * *

Det var mörkt ute när jag satt på Pitcher's och drack sprit. Telefonen ringde. Mannen presenterade sig som Urban, det var studentpastorn på medicinska fakulteten. Kanske hade Ellen berättat för honom om mig.

Jag berättade kortfattat min historia, om ensamheten som höll på att ha ihjäl mig, om min sjukdom som gjorde att jag bara kunde tillgodogöra mig den

⁶ Rent konsekvensetiskt "går" det att motivera att en mängd människor utsätts för en mindre mängd besvär var för att hjälpa en annan person ur en sits med stort lidande. Faktiskt är det mycket svårare att motivera *det motsatta* scenariot.

Ändlös längtan

medmänskliga värmen i relationer till jämnåriga kvinnor. I stället för att ifrågasätta eller reflexmässigt utgå ifrån att jag var en psykopatiskt lagd man som använde ohederliga trick för att sexuellt utnyttja oförsiktiga unga kvinnor, så smakade han på berättelsen och verkade uppriktigt fundera på de psykologiska och emotionella mekanismer som kan ligga bakom en sådan "läggning".

Jag vandrade fram och tillbaka på Ågatan utanför puben med telefonen intill örat. Jag berättade att jag försökte dränka ångesten i sprit, och Urban berättade att ångesten tenderar att flyta på ytan.

* * *

Jag fick en dag ett e-postbrev från den terminsansvarige läraren. Han ville träffa mig för att diskutera min studiesituation. Vi bestämde en tid veckan därefter.

* * *

Jag träffade Urban på hans rum några dagar senare. Jag fick där berätta mer utförligt om mitt liv. Jag berättade att jag kände mig utanför i klassen, och att jag inte minst saknade den fysiska bekräftelsen: en omfamning som hälsningsakt, en vänskaplig smekning på armen vid behov. Sådan bekräftelse som de andra i klassen varje dag gav varandra.

Urban berättade att han tog det här på stort allvar, och att han skulle prata med några i klassen om situationen, och försöka få dem att släppa in mig i gemenskapen.

* * *

När jag kom hem samma dag såg jag att jag en av klasskamraterna hade svarat på mitt brev. Det var Mia. Hon berättade att hon och hennes kamrater brukade äta lunch tillsammans på campus, och hon sade att jag var välkommen att sitta med dem. Brevet var kortfattat och möjligtvis lite torrt

skrivet. I mina drömmar hade jag önskat mig att *många* skulle svara, och i stil med "Gud, vilket liv du levt, stackars dig! Men nu är det slut med din ensamhet – nu har du oss! Vill du följa med oss hem efter skolan i morgon?".

Mia skall dock ha en stor eloge för att hon ens vågade svara när ingen annan gjorde det. Jag blev glad över inbjudan, men kände ändå på mig att allt ändå redan var för sent, så jag vågade inte bli lycklig.

Dagen efter hittade jag Mia och hennes kamrat vid lunchen, och jag fick sitta med dem medan de åt. Jag hade själv ingen mat med mig – det hade jag aldrig, utan jag brukade köpa mat på ett café – så jag satt med utan att äta. Situationen var delvis naturlig, delvis ansträngd. Vi pratade inte om elefanten i rummet – min situation – och Mias kamrat hade jag knappt träffat förut. Jag kunde ana att hon inte älskade att jag satt med dem.

Efter en halvtimme var jag dock tvungen att lämna dem för ett inplanerat läkarbesök, en uppföljning på min inläggning några veckor tidigare. Den här gången, som nästan alltid, med en helt ny läkare jag aldrig träffat förut.

Terminsledningen

Torsdagen den 24 november, klockan 12:30, träffade jag den terminsansvarige läraren och en studievägledare i ett konferensrum.

Läraren började med att fråga hur jag mårde och jag svarade att jag inte mårde bra. Sedan började han prata om mitt brev till klasskamraterna. Han verkade förvånad och chockad över det jag hade gjort: "Har ingen berättat för dig att man inte kan göra så här?!" Han förklarade att jag hade kränkt mina klasskamraters integritet och att detta var fullständigt oacceptabelt. Bara idén att klasskamraterna skulle krama om mig som en del i någon slags "terapi" för min del var "helt otänkbart". "Det kommer aldrig att hända! Det finns inte på världskartan!" skrek han. "Du kan inte kränka deras integritet!"

Jag tror aldrig jag hört en lärare vara så övertydlig och bestämd. Han hade antagligen reagerat på ungefär samma sätt om jag hade föreslagit att universitetet skulle låta avrätta alla studenter med utländskt ursprung. Den anmärkningsvärda enlekspåriheten i hans resonemang kändes som ett resultat av långvarig indoktrinering.

Eftersom jag befann mig i en akut kris och var extremt skör tror jag inte att det här var det mest lämpliga bemötandet från universitetets sida. Det gjorde att jag kände att universitetet hade noll förståelse för min situation, och bara ville mig illa.

Han fortsatte med att universitetet bestämt att jag inte längre skulle få gå på gruppmöten med mina klasskamrater. Till exempel fick jag inte längre gå på basgrupper, laborationer och praktiska moment.

Jag var helt förstörd efter mötet. Jag lämnade campus direkt, och gick rakt över en trafikerad gata så att bilarna tvärnitade och tutade på mig. Jag brydde mig inte ens om att titta på dem.

* * *

På kvällen satt jag på Pitcher's och drack sprit. Min mor eller far ringde, men jag orkade inte prata med dem, så jag gav telefonen till en bartender och gick iväg. Kvällen slutade med att jag hamnade på den psykiatriska akuten igen, där jag fick berätta min historia för ännu en ny AT-läkare som sedan lät mig sova över.

* * *

Kvällen efter satt jag också på Pitcher's och drack sprit. Den här gången kom klasskamraten Steve och gjorde mig sällskap efter att jag berättat för honom via sms om vad som hänt. Min mormor ringde, jag lät Steve ta samtalet åt mig. Han följde mig sedan till sjukhuset.

På sjukhuset fick jag efter den sedvanliga väntetiden träffa ytterligare en ny AT-läkare. Hon valde dock att ringa in bakjouren, och efter någon timme fick jag träffa en manlig överläkare med utländsk bakgrund.

Han var väldigt sympatisk och försökte att lugna mig med att universitetet inte skulle stänga av mig, och att terminsledningens agerande mest var ett uttryck av osäkerhet. Han berättade också att det fanns något som heter "kontaktperson". Han sade att jag hade klarat mig bra på egen hand så här långt i livet, men att jag nu äntligen skulle få hjälp. Han sade att han skulle ringa och ordna en sådan "kontaktperson" åt mig.

De kommande veckorna hade jag mycket kontakt med klasskamraten Steve via telefon. Han brydde sig verkligen och gjorde allt han kunde för att stötta mig. Han var verkligen en fantastisk människa. Han var den enda som jag hade regelbunden kontakt med, och en av de extremt få klasskamrater som hörde av sig till mig över huvud taget.

Han var emellertid man, så mitt medfödda hjärnfel gjorde att hans stöd inte gav mig någon känslomässig lindring. I stället kände jag kände jag mig frukansvärt ledsen över att ingen av de som jag tidigare haft mycket kontakt med i klassen (i synnerhet kvinnliga klasskamrater) nu ens hörde av sig till mig.

Ändlös längtan

Jag gick aldrig mer till undervisningsrelaterade moment på campus efter mötet med den terminsansvarige läkaren. Gruppmötena fick jag ju inte gå på, och föreläsningarna i helklass orkade jag inte gå på. Det var ju dessa jag tidigare hade tyckt varit otäckast, eftersom jag kände mig så utanför i klassen. I mindre grupper kom jag in i det sociala samspelet på ett helt annat sätt. Jag hade heller inte klarat av att sitta för mig själv i ett hörn på en föreläsning, och hela tiden veta att de andra efteråt skulle gå på en basgrupp som jag inte var välkommen på. Mindervärdeskomplexen hade dödat mig.

I och med att jag slutade gå till campus förlorade jag också kontakten med Mia. Det blev sålunda bara en lunch tillsammans med henne och hennes kamrat(er).

Dagarna spenderade jag hemma. Jag tappade aptiten och kunde knappt äta något, och på nätterna hade jag svårt att sova. På kvällarna var jag ute och drack sprit och ville inte gå hem, för hemma var ångesten värre.

* * *

En morgon kände jag hur jag började kallsvettas redan när jag satte mig vid skrivbordet med morgonkaffet. Min mor ringde mig och frågade försiktigt hur det var. Jag svarade att jag kände mig "sviken av klassen". Jag pratade tydligen ottydligt, och hon bad mig upprepa. Det var mer än jag orkade med, så jag röt till "sviken av klassen!" med en väldigt aggressiv röst. Jag blev själv förvånad över min reaktion. Jag orkade inte prata med någon, så vi avslutade samtalet nästan direkt efteråt.

Några minuter senare ringde en poliskvinna och ville prata med mig. Hon frågade var jag var och hur jag mådde och hon berättade att min mor var orolig för mig. Innan samtalet var slut hade två polispatruller och en ambulans parkerat utanför trapphuset där jag bor.

De knackade på dörren och jag släppte in dem. Vi satt och pratade i köket. Några av poliserna rapporterade tillbaka status i sina radioapparater. Jag

fick åka med ambulansen till sjukhuset för att träffa ännu en AT-läkare på psykakuten.

Ett mirakel

Den 28 november satt jag återigen och kallsvettades vid skrivbordet. Jag skrev då följande brev till mina klasskamrater:

Ämne: Hjälp!

Hej

Jag vill absolut komma tillbaka till klassen så fort som bara möjligt.

Sedan jag fick beskedet att jag inte får komma till gruppmöten har jag mått mycket sämre. Jag har åkt in och ut på akutpsyk flera gånger och känner mig nu konstant rädd, ledsen och arg. Så illa var det inte förut.

Snälla, hjälp mig!

Jag lovar att inte göra något dumt om jag får komma tillbaka!

(PS. En överläkare i psykiatri som jag träffade häromdagen tyckte att ter-
minsledningen agerade fel.)

Andreas Rejbrand, MSc

Direkt när jag skickat det gick jag till Pitcher's. Telefonen lämnade jag hemma.

När jag kom fram till baren beställde jag en drink, som jag tvingade i mig. Nästa drink lyckades jag dock inte få ned. Det gick bara inte, det smakade för illa. Kanske sade kroppen ifrån. Jag uppnådde alltså inte någon nämnvärd plasmakoncentration av etanol och dess metaboliter.

Det var inte alls bra, för jag hade hoppats att spriten skulle hjälpa mot ångesten. Men helt plötsligt kom en ur personalen fram till mig och började prata med mig. Hon var empatisk, och stannade hos mig tills hon behövdes i baren.

När hon gått till baren ringde polisen, och vi kom överens om att de skulle köra mig till akutpsyk ännu en gång. Jag gick därför till kassan i baren för att

betala. Det var hon som stod där. När jag betalat frågade jag om jag kunde få en kram av henne, och hon svarade "ja". Jag undrade om jag hörde rätt, men sedan gick hon ut framför bardisken och jag fick en stor och ganska lång kram av henne.

Det var helt osannolikt och underbart.

Några minuter senare kom polisen och körde mig till sjukhuset. I väntrummet märkte jag emellertid att jag kände mig väldigt lycklig, nästan oförskämt lycklig, överlycklig. Det var länge sedan jag mådde så bra. Allt var ljus i livet. Inte minsta tendens till nedstämdhet, oro eller ångest, tvärtom: jag var väldigt glad och uppåt. Jag fick till och med anstränga mig för att inte se *för* glad ut med tanke på de andra patienterna i väntrummet (som verkligen inte såg glada ut).

Efter en förvånansvärt kort väntetid, kanske bara någon timma, fick jag träffa läkaren. Det kändes dumt eftersom jag mådde hur bra som helst och egentligen inte hade något alls att prata om. Efter en lite ovanlig läkarträff gick jag hem. Jag funderade på att gå förbi baren och tacka den kvinnliga bartendern för det hon gjort, men beslutade mig för att inte göra det: hon hade kanske uppfattat det som obehagligt. Under promenaden hem föddes i stället tanken att jag under morgondagen kunde gå till ICA Maxi och köpa ett tackkort till henne.

Väl hemma igen, sent på kvällen, skrev jag följande:

Jag mår fortfarande bra.

Jag blev själv förvånad över effektens storlek. Att kramande (med intracirkulära personer) är det bästa jag vet, och att effekten av det i mitt fall är bättre än den hos nästan all psykofarmaka, visste jag i och för sig, men kanske inte att effekten kunde bli fullt så stor.

Kanske handlade det om kontrasten. De senaste veckorna har allt bara gått nedåt för mig, och allt har blivit mörkare och mörkare. Varje rop på hjälp har antingen ignorerats eller resulterat i att jag straffats än hårdare. Att se-

Ändlös längtan

dan helt oväntat få det bästa jag vet i hela världen utgjorde onekligen en stor kontrast.

Jag är lycklig!

Nu, åtminstone: jag har själv ingen aning om hur länge det kommer att hålla i sig. Men även om det inte håller i sig särskilt många dagar så var det ändå en underbar upplevelse och en mycket välbehövlig paus.

* * *

Dagen efter vaknade jag vid elvatiden, och märkte till min fasa att större delen av gårdagens lyckorus hade försvunnit, och jag kände återigen oron och hopplösheten flåsa mig i nacken.

Jag fullföljde dock min plan från gårdagen, så jag tog mig en promenad upp till Maxi, valde ut ett fint kort, köpte det och gick hem igen. Jag minns inte exakt vad jag skrev på kortet, men det var något i stil med

Du anar inte vilken skillnad du gjorde!

Planen var att under kvällen gå till Pitcher's och ge henne kortet, men redan under eftermiddagen kände jag att måendet snabbt var på väg nedåt.

Det går nästan inte att beskriva hur sviken, ledsen, rädd och arg jag kände mig. Att förbjuda mig att komma på gruppmöten, inklusive viktiga laborativa moment, var det näst värsta terminsledningen kunde ha gjort för mig.

I en perfekt värld hade terminsledningen bemött mig med värme och empati och frågat mig hur jag såg på saken, hur jag mädde och vad jag ville, och sedan gjort en samlad bedömning av situationen. Beslutet borde ha varit en kompromiss där mina önskemål åtminstone hade haft någon betydelse.

Jag författade därför följande meddelande till terminsledningen:

Hej

Sedan ni fattade beslutet att jag inte får komma på schemalagda aktiviteter längre har jag mått mycket sämre. Jag känner mig nu konstant ledsen och rädd och kan inte sova eller äta. Jag har åkt in och ut från akutpsyki tre-fyra gånger. Ni sparkar verkligen på en som redan (sedan länge) ligger ned.

Personer med Aspergers syndrom behöver extra förståelse och hänsyn av omgivningen, inte straff. Straff leder bara i en enda riktning, och det är motsatsen till den riktning som läkare skall arbeta mot hos sina patienter.

Jag orkar inte leva så många dagar till så här.

Snälla: låt mig komma tillbaka!

Jag kommer förmodligen inte att klara av terminen som det är nu. Jag behöver få komma tillbaka. En person som lider av extrem ensamhet mår inte bättre av att inte längre få träffa sin klass.

Jag lovar på heder och samvete att inte ställa till med något alls om jag får komma tillbaka!

(PS. En överläkare i psykiatri jag träffade häromdagen trodde att ert agerande berodde på okunskap och osäkerhet. Låt inte sådant styra.)

Andreas Rejbrand, MSc

Sedan begav jag mig utåt. Det hade redan blivit mörkt, men jag tror inte att klockan var mer än fem. Jag var förstås på väg till Pitcher's.

När jag kommit fram till Abiskorondellen ringde polisen. De frågade var jag var. Jag svarade. Vi pratade lite om hur jag mådde. På Hunnebergsgatan frågade poliskvinnan mig ifall jag kunde se någon polisbil. Jag upptäckte samtidigt polisbilen som försiktigt närmade sig mig bakifrån. Jag svarade "nej", eftersom jag ville leverera tackkortet till bartendern.

Bilen kom dock snart ikapp mig och poliserna gick ur och gick fram till mig. "Ni kommer för tidigt", svarade jag. Jag tog fram kortet ur jackfickan och visade det för dem. Jag förklarade att jag var på väg till puben för att ge det till bartendern.

Ändlös längtan

Poliserna var väldigt snälla och förstående, och överraskade mig genom att erbjuda mig skjuts fram till puben, så att jag kunde lämna över kortet. Det var så fint av dem!

De körde mig således fram till Pitcher's. När vi kom fram frågade poliskvinnan om det gick bra om hon följde med mig in. Det hade jag naturligtvis inget emot. Väl därinne såg jag inte bartendern från kvällen innan, så jag gav i stället kortet till en annan bartender och bad honom leverera kortet till dess rätta mottagare.

Sedan körde polispatrullen upp mig till sjukhuset.

* * *

Jag blev återigen inlagd på avdelning 38 och fick den här gången stanna en vecka. Avdelning 38 påminde mycket om avdelning 4 som jag hade varit inlagd på i Katrineholm något årtionde tidigare.

Tidigt första heldagen fick jag träffa avdelningsläkaren, en förhållandevis ung man vid namn Robin. Som vanligt var det inte bara han och jag, utan vi satt i ett "konferensrum" med ett antal andra läkare (antagligen under utbildning, kanske AT eller ST) och ett par av avdelningens skötare. Robin lät också en av mina "kollegor", d.v.s. en läkarstudent från universitetet, sitta med. Det tyckte jag inte alls om, men jag hade inget att säga till om.

Han började gå igenom situationen jag hamnat i, och vi pratade om att jag kanske inte skulle få fortsätta på läkarprogrammet. Han poängterade att brevet jag skrivit till klasskamraterna "bevisade" att jag var olämplig som läkare. Jag höll inte alls med, och blev extremt upprörd inombords.

Han tog också upp en ovanligt privat sak som jag tidigare berättat för den kvinnliga överläkaren jag träffade första gången jag blev inlagd på sjukhuset. Detta hade han uppenbarligen läst sig till i journalen, och nu basunerade han ut detta inför hela församlingen. Några spår av värme eller empati kunde jag inte hitta hos Robin. Han gjorde inga försök att trösta eller att

upprätta en fin kontakt med mig. Senare förklarade han att det här med "personkemi" mellan behandlare och patient inte är särskilt viktigt.

Efter mötet frågade jag en undersköterska ifall jag hade möjlighet att byta läkare, men hon förklarade att de bara hade Robin.

Dagarna på avdelningen spenderade jag med att inte göra mycket alls. Mest satt jag i det stora matrummet och ibland pratade jag med andra patienter och med personalen. En del patienter fick jag mer kontakt med än andra. Jag minns t.ex. en medelålders kvinna som var helt förtvivlad när hon kom in. Jag satt med henne, lyssnade och tröstade så gott jag kunde. En annan dag satte jag mig mittemot en äldre kvinna som också hade mycket att berätta. Jag lyssnade på henne och bekräftade, och hon var märkbart gladare efteråt.

De här mötena hjälpte inte minst mig själv, eftersom jag under dem fick något annat att tänka på. Jag fick också göra ett tillfälligt återbesök i rollen som lyssnare⁷, som ju var en av få roller jag kände mig genuint trygg i.

För egen del hade jag nästan daglig telefonkontakt med Steve, den klasskamrat som börjat stötta mig. Som jag nämnt tidigare var han helt fantastisk, och han kunde inte ha gjort mer för mig än vad han gjorde. Men den tragiska sanningen är att den känslomässiga effekten hos mig av hans vänskapliga stöd var väldigt liten, nästan noll, eftersom han var man.

En av de saker jag för stunden oroade mig mest över var det kommande praktiska momentet på utbildningen, som jag verkligen ville vara med på. (Hade jag inte bytt till ett senare pass med hänsyn till Ellen och Malin hade jag redan utfört det momentet.) Det visade sig dock att jag hade ännu mer att oroa mig för. Urban förmedlade nämligen via telefon att läkarprogrammets ledning hade meddelat att jag kanske inte skulle kunna fortsätta på programmet eftersom jag förmodligen inte skulle få göra någon praktik i Region Östergötland, sedan universitetet varnat regionen för mig. Det här tog jag inte in, för det hade dödat mig.

⁷ Man skall väl undvika att kalla sig själv "läkare" när man är patient inlagd på psykiatri.

Programledningen

Efter en vecka, måndagen den 5 december, blev jag utskriven från sjukhuset. Jag behöll dock mitt patientarmband kring handleden, eftersom det påminde mig om den relativa tryggheten innanför avdelningens väggar.

Väl ute i samhället kom oron och ångesten snabbt tillbaka. Jag hade också ett potentiellt otäckt möte att se fram emot: på torsdagen skulle jag nämligen träffa ledningen för läkarprogrammet. Jag visste inte riktigt vad mötet skulle handla om, men jag kände på mig att de inte ville hjälpa mig.

Efter några oroliga dagar blev det så dags att träffa läkarprogrammets ordförande och vice ordförande. Ordföranden var en manlig läkare med grekiskt ursprung (tror jag), jag tror han var hepatolog. Den kvinnliga viceordförandens specialitet kan jag inte erinra mig.

Jag mötte dem tillsammans med Urban och en universitetstjänstekvinna i samma mötesrum som jag tidigare mött den terminsansvarige i.

De berättade lite om situationen ur deras synvinkel, och bad mig redogöra för min version. De lyssnade utan att bekräfta, och ifrågasatte mig regelbundet. Det hela var väldigt formellt, mest som ett förhör.

Läkarprogrammets ordförande berättade att jag hade "förstört" deras utbildning^x och förklarade sedan att universitetets "officiella" ståndpunkt var att det jag nu hade gjort var oacceptabelt. Han började sedan redogöra för de regler som gäller för att stänga av en student i den svenska högskolan. Det fanns några olika grunder på vilka en avstängning kunde baseras, och den som han menade var relevant i det här fallet handlade om psykisk störning. Han förklarade att man kan stänga av en student om denne lider av en psykisk störning och utöver detta utgör en "påtaglig" fara för egendom eller andra studenter.

Jag kunde inte tro att han menade allvar, och svarade kort – närmast i chocktillstånd – "de kommer ni inte att lyckas med!". "Psykisk störning" var något jag förknippade med förvrängd verklighetsuppfattning, röster i huvudet, uttalad försämrad förmåga till rationell argumentation o.s.v. Något sådant var jag inte ens i närheten av, och det hade jag aldrig varit tidigare heller.^{xi}

Och det här med att jag skulle utgöra en fara för egendom eller andra studenter, det tyckte jag också lät väldigt konstigt. Jag tyckte att jag alltid hade varit den som varit extra försiktig med alla materiella ting – i synnerhet andras –, och sedan högstadiet hade jag ju varit övertygad utilitarist som skrivit uppsats efter uppsats om att bry sig om andra. Att de två läkarna nu på allvar menade detta, det var obegripligt för mig.

Han sade att universitetsledningens utredning av ärendet fortfarande pågick, men att han och viceordföranden skulle ge rektorn "deras rekommendationer". Han sade inte vilka dessa var, men jag anade det motvilligt. Han nämnde också något om vad som skulle hända när jag blev utskriven från sjukhuset.

Ändlös längtan

Där rättade jag honom, för jag var ju redan utskriven sedan måndagen. Han poängterade då att jag fortfarande hade mitt patientarband runt handleden, och jag berättade att det skänkte mig en smula trygghet. Det fnös han åt.

Jag frågade till slut hur det skulle bli med det praktiska momentet som jag hade framför mig, och de två läkarna svarade att jag inte fick gå på det.

Jag frågade också om framtiden, och de förklarade att det skulle bli väldigt svårt för mig att få göra praktik (VFU: verksamhetsförlagd utbildning) i Region Östergötland efter den här incidenten, om jag nu mot all förmodan inte skulle bli avstängd.

Efter någon timma lämnade jag mötet i fullständig chock.

* * *

Livet var förstört. Jag skulle inte ha kunnat leva med skammen att ha blivit avstängd från läkarprogrammet, och jag hade ändå inte orkat sadla om en gång till. Och till vad?

På vägen hem från mötet kom jag på idén att jag skulle ta ett tjugotal av varje medicinsort jag hade hemma, och sedan direkt ringa 112, dels för att få något annat att tänka på än den outhärdliga smärtan jag kände över VFU-historien, dels för att visa programledningen att jag faktiskt mådde dåligt "på riktigt" av det här. Jag ville visa dem att det fanns en riktig människa med tankar, känslor och drömmar under det till synes förhatliga skalet.

Jag hade dock en läkartid nästan direkt efter mötet med programledningen. Jag funderade på om jag skulle skippa den och i stället gå hem och ta tabletterna, men till slut landade jag i att gå till läkaren. Det var emellertid riktigt nära att det blev det andra scenariot. Det här är enda gången i mitt liv jag seriöst övervägt att skada mig själv eller ta livet av mig. Vanligtvis är jag nämligen inte lagd så, utan jag brukar bara ropa på hjälp (om än väldigt intensivt).

* * *

Jag träffade läkaren ("doktor Grön") på Repslagaregatan. Det var en ST-läkare jag inte träffat tidigare.

Jag berättade om hur jag mårde och min alternativa plan. Han lyssnade men gav inte ett ord till tröst. Vi kom överens om att jag skulle läggas in på sjukhuset igen.

Innan jag gick ville han bara ge mig ett gott råd: "Jag kan ge dig ett tips" sade han, "så det kanske går lite bättre för dig. Läkare, som t.ex. dina lärare, brukar uppskatta när man har *realistiska* mål. Du skulle t.ex. kunna säga att du vill bli patolog i stället för allmänläkare. Då kanske det skulle bli lättare för dem att hjälpa dig."

Patologer är läkare som sällan träffar (levande) patienter, medan allmänläkare nästan inte gör något annat. Det "doktor Grön" antydde var med andra ord att jag inte kunde arbeta med levande människor, antagligen eftersom jag inte förstod mig på sådana, åtminstone inte på det sociala och emotionella planet. Jag hoppas att vi någon dag i framtiden kommer att tycka att en sådan utsaga är lika befängd som "kvinnor kan inte köra bil" eller "homosexuella kan inte bli lärare".

Olika fördomar gör olika ont.

I mitt fall var läkarrollen en av få roller jag kände mig genuint trygg i, och som jag var bra på. Jag kunde inte skaffa vänner bland jämnåriga i informella sammanhang som studentfester och liknande, men i den professionella rollen som läkare, där allt handlade om att med genuin människokärlek och ett vetenskapligt arbetssätt alltid trösta, ofta lindra och ibland bota, fick jag en revansch. Jag var bra på kommunikation, empatiskt bemötande och medicinsk vetenskap. Jag förstod mig på människors tankar och känslor, i synnerhet känsliga och sköra människors tankar och känslor. Det var därför en vital del av min identitet som "doktor Grön" – och många andra läkare – nu attackerade samtidigt som jag befann mig i en djup kris.

Ändlös längtan

Hade ord kunnat döda, hade jag dött där i mottagningsrummet, framför ögonen på läkaren.

(”Doktor Grön” skulle lite senare, under våren 2017, ge en föreläsning i psykiatri för mina klasskamrater.)

* * *

På kvällen hade jag återigen fått ett rum på avdelning 38. Jag kände mig helt övergiven av världen, och i synnerhet av mina klasskamrater. Det hade betytt *hur mycket som helst* för mig ifall en grupp av dem kommit och hälsat på mig på sjukhuset, åtminstone några av dem jag tidigare haft mycket kontakt med. Varför kom de inte?!

I ångestens dimma framträdde också ett extremt behov av att få en kram. Det kändes som om jag just då hade kunnat ge nästan vad som helst för en enda tröstande kram (underförstått, på grund av mitt hjärnfel: av en jämnårig kvinna). Det var tortyr att leva utan någon kram under den kvällen. Steve poängterade att mitt krambehov hade många likheter med ett kemiskt beroende (t.ex. alkohol-, nikotin- eller drogberoende). Jag höll helt med honom på den punkten (liksom på de allra flesta punkter han någonsin tagit upp – han var en väldigt klok person).

* * *

Efter frukusten fick jag träffa avdelningsläkaren Robin igen. Han frågade mig om varför jag kommit tillbaka, och om det fanns någon risk att jag skulle skada mig själv. Jag förklarade att jag själv insåg att en ny inläggning var bäst för mig, varpå Robin svarade att sjukhuset ”[inte är] ett hotell”.

* * *

Eftersom jag den här gången, liksom förra, var frivilligt inlagd fick jag gå ut när jag ville. (Det var dock först under den här vistelsen jag insåg att jag hade den friheten.) Varje dag, mellan lunchen och middagen, gick jag ut på

stan. Jag satte mig i baren på den *restaurang* som jag vid det laget började bli stamgäst hos och tog en kaffe.

Den här sjukhusvistelsen varade bara en halv vecka, för måndagen den 12 december blev jag utskriven. Under utskrivningssamtalet med doktor Robin frågade jag om den "kontaktperson" som den utländske läkaren jag träffat tidigare under hösten hade pratat om. "Vad skall du ha en sådan till?" svarade Robin.

Tentamen

Fredagen den 13 januari 2017 skulle tentamen för termin 4 på läkarprogrammet äga rum. Jag skulle då träffa hela klassen, omkring hundra personer, i den stora skrivningssalen. Det skulle bli mitt första möte med klassen sedan höstens drama.

Veckorna före var jag extremt nervös inför att träffa dem igen. Jag kände mig rädd för dem, kände mig så värdelös jämfört med dem.

Jag skrev till terminssekreteraren och frågade om det verkligen var meningen att jag skulle sitta i samma sal som de andra i klassen, men hon svarade att det var precis det jag förväntades göra. Jag skrev också ett brev till Ellen och frågade hur hon kände inför det. Själv kändes det extremt jobbigt att träffa henne och hennes kamrater utan någon form av fint, försonande och förlåtande samtal innan. Hon svarade emellertid inte på det brevet.

Den 11 januari:

Jag är mycket nervös inför fredagen. De senaste dagarna har jag sovit dåligt, haft dålig aptit och drabbats av (i och för sig måttliga) panikattacker. För att få lite annat att tänka på – och få i mig mat – har jag ätit på min favoritrestaurang de senaste kvällarna.

På vägen hem från restaurangen i dag kom en klasskamrat och cyklade förbi mig. Hon låtsades inte om mig, trots att vi haft relativt mycket kontakt tidigare, trots att hon vet att jag mår mycket dåligt nu, och trots att vi inte setts på ett par månader eller så.

Att de bara cyklar förbi mig är i och för sig det normala (noll undantag hittills), så jag borde inte bli förvånad. Men jag blir lika ledsen varje gång.

Hon var tvungen att stanna för rödljus några meter framför mig, och hade det inte slagit om direkt så hade jag hunnit ikapp henne. Det hade blivit lite *awkward*. Jag är dock väldigt nyfiken på vad hon hade sagt, om hon ens hade låtsas om mig då.

Jag har inget emot någon i klassen, vill alla väl, och har aldrig gjort något något. Vad klassen har emot mig vet jag inte ens. Eftersom de inte vill prata med mig får jag inte reda på det.

Jag hade telefonkontakt med Urban veckan före skrivningen. Han erbjöd sig att fråga några av klasskamraterna om inte de kunde låta mig följa med dem på deras umgänge, firande, efter skrivningen. Han frågade nu mig om jag skulle *vilja* vara med på det, om de lät mig, och jag svarade att jag gärna skulle vilja det.

Dagen efter berättade Urban att han frågat Ellen om hon och hennes kamrater kunde ta med mig efter skrivningen. Ellen hade reagerat genom att bli väldigt upprörd och vidarebefordra Urbans brev till den vice programordföranden på läkarprogrammet.

* * *

Efter en sömnlös natt påbörjade jag promenaden mot campus Valla. Jag gick snabbt i kylan och hoppades att jag inte skulle komma fram.

Väl framme såg jag att mina gamla klasskamrater stod i grupper både utanför byggnaden och i foajén, precis utanför skrivningssalen. De pratade med varandra och allt såg ut precis som vanligt. Ingen sade "hej" till mig eller verkade ens ha noterat min ankomst. Jag köpte en Coca-Cola ur automaten och småsprang sedan ut ur byggnaden och ställde mig en bit bort.

När jag stod där och väntade såg jag hur nya klasskamrater anlände och gick in i byggnaden. Jag var osynlig. Men plötsligt dök Alfred och Jonna upp: de gick fram till mig. Vi pratade lite och de höll mig sällskap några minuter. Sedan tyckte de att vi skulle gå in, och jag gick med dem, hela tiden med blicken mot marken så jag slapp se de andra.

Inne i byggnaden såg jag terminssekreteraren (inte den terminsansvarige läraren, utan en administrativ person). Jag gick fram till henne och berättade att jag tyckte det var obehagligt att vistas i klassen. Hon följde mig därför till en sittplats ganska långt fram i salen, så jag inte skulle behöva se så många andra. Jag hade dock ändå några rader av bord framför mig.

Ändlös längtan

När jag satt mig vid mitt bord såg jag att Sara, en av de klasskamrater jag haft allra mest kontakt med under studietiden (och som jag haft väldigt höga tankar om), satt precis framför mig, bara någon meter bort. Hon stod vid sitt bord och pratade glatt och entusiastiskt, helt obekymrad, med sina väninnor. Tydligen hade jag blivit osynlig igen.

* * *

Några minuter in i skrivningen kom jag på mig med att inte ha någon som helst koncentrationsförmåga. Jag räckte upp handen, en av tentavakterna gick fram till mig. Jag sade att jag inte mådde bra och bad om tillåtelse att lämna skrivningen.

De följde mig ut. I entrén förklarade jag att alla där inne "hatar mig". Det trodde de inte på. De märkte att jag var ostadig på benen och de frågade om de skulle ringa efter en taxi. Det tackade jag nej till. I stället började jag gå.

Väl ute i friska luften tog jag upp telefonen och ringde Urban. Han svarade och jag förklarade vad som hänt. Jag sade att jag bara ville tillbaka till klassen, få prata med dem och reda ut alla missförstånd, och att allt skulle bli som förut igen.

Skrivningssalen var alltså inte belägen på Campus US (sjukhuset), utan på Campus Valla, universitetets huvudcampus, där bland annat Matematiska institutionen låg. Jag vandrade nu in i MAI:s korridor, där jag arbetat bara ett par år tidigare. Jag letade efter chefen, f.d. studierektorn. Jag tänkte gå in till honom och säga "jag mår inte bra"; jag hoppades att han kunde hjälpa mig. När jag gick förbi hans rum såg jag emellertid att han satt i möte, så jag gick vidare.

Lite senare slog jag mig ner i entrén till Fysikhuset. Jag kom då ihåg att jag hade psykiatriska akutmottagningens telefonnummer i bröstfickan. Jag ringde, en sjuksköterska svarade. Honom hade jag pratat med tidigare, och jag tyckte om honom. Han lyssnade och bekräftade i några minuter. Efter det mådde jag aningen bättre och påbörjade promenaden hem.

* * *

Psykologen träffade jag första gången några veckor tidigare. Det första mötet började bra men blev jobbigt framåt slutet. Han pressade mig då lite för att se om jag kunde förstå universitetets agerande och klasskamraternas reaktioner. Han försökte få mig att ana händelseförloppets rimlighet, rent av naturlighet. För mig kändes det som om han stod på deras sida och också ville förminska mitt trauma och rättfärdiga de andras känslolöshet. Det var mer än jag kunde hantera, så jag stängde av och slutade svara på tilltal. Hjärnan gick ned i något slags skyddsläge, likt en mikroprocessor som blivit överhettad. Han märkte detta, och fick ägna några minuter till att förstå om jag hade några planer på att skada mig själv. Han frågade också om jag ville bli inlagd på sjukhuset igen. Det ville jag inte, och jag gick i stället hem.

Veckan efter hade vi vårt andra möte. Han började då med att be om ursäkt för att han hade gått på så hårt som han gjorde förra gången. "Jag förstod inte hur skör du var. Förlåt." Det räckte, och efteråt hade jag ett helt okej förtroende för honom. Vi kom att träffas ungefär en gång i veckan under vintern 2016–17.

Vi hann aldrig påbörja någon mer systematisk terapi, utan varje möte handlade om att bearbeta de akuta kriser som förelåg just då. Det kom ju ständigt nya slag från klasskamraterna, universitetet och staten. Apropå universitet uttryckte han förvåning över att ingen där ville ta kontakt med honom och fråga hur jag mätte eller hur jag var som person.

Även psykologen kom en gång med förslaget att jag, åtminstone officiellt, skulle ta tillbaka min plan om att bli allmänläkare. I hans fall var detta mindre ett uttryck för personlig fördomsfullhet och mer en pragmatisk lösning på ett faktiskt problem. Han föreslog att jag skulle ljuga för läkarprogrammets ledning och säga att jag ville bli patolog, i ett försök att få dem mer medgörliga (men sedan mycket väl kunde välja vilken specialitet jag ville). Vis av erfarenhet frågade han detta mycket varsamt, och jag svarade,

Ändlös längtan

föga förvånande, att jag aldrig skulle kunna tänka mig att ljuga om en sådan sak. Han lovade att inte ta upp frågan igen.

Under ett av våra möten förmedlade han sin hypotes om mina konstanta svårigheter i livet: han menade att det framför allt var min *ärlighet* som gjorde att jag hela tiden blev straffad. Hade jag bara inte berättat om mina tankar och känslor så öppet som jag gjorde hade jag kanske klarat mig bättre i samhället.

Men jag tyckte då – och jag tycker fortfarande – att ärlighet är en dygd mer än en svaghet, och jag undrar om inte de farligaste människorna trots allt är de som *inte* är fullständigt öppna med sina tankar och känslor.

* * *

På kvällarna åt jag mat eller drack sprit eller kaffe på restaurangen och direkt efteråt gick jag till Pitcher's i hopp om att åter få träffa bartendern som en gång gett mig en kram. Tyvärr verkade hon inte jobba särskilt ofta och jag träffade henne inte en enda gång under den tidiga vintern, trots att jag regelbundet frågade efter henne. Vårt enda möte kom alltså länge att förbli den där mirakulösa stunden i slutet av november.

En kväll, när jag druckit lite sprit på restaurangen, gick jag som vanligt in på Pitcher's och frågade förgäves efter bartendern. Jag beställde icke desto mindre något att dricka och satte mig vid första bordet vid entrén. Bartendern som jobbade just den här kvällen kände jag igen. Hon var ofta där och det var ofta henne jag hade frågat om den andra bartendern. Hon gick nu fram och tillbaka i lokalen och serverade och plockade disk i Pitcher's kläder.

Eftersom jag hade lite etanol i blodet vågade jag lite mer än vanligt, och nu blev det så att jag gick fram till henne när hon vid ett tillfälle stod och plockade med lite bestick bara ett par meter från mitt bord.

"Ursäkta", avbröt jag. "Det här kommer kanske lite oväntat ..." (Under pausen infogade hon "Nej, säg bara!".) "... men det var länge sedan jag fick en kram av någon." "Det är bara att du säger till!" svarade hon. "Vill du ha en kram?" Och så fick jag en kram av henne. Det kändes fantastiskt!

Senare lärde jag mig hennes namn: Aurora.

Ändlös längtan

Ett beslut

Den 20 januari fick jag följande brev från den vice programansvarige läkaren:

Hej Andreas,

Här kommer information om dina studier på läkarprogrammet.

LiU kommer att lämna in en anmälan till Högskolans avskiljandenämnd (HAN) om avskiljande från studier på läkarprogrammet inom den närmsta månaden.

Dina två första veckor på termin 5 (HEL-kursen) kommer att bedrivas med speciell studiegång där du kommer att tilldelas uppgifter som kommer att ersätta basgruppsarbetet. Upplägget på denna undervisning kommer att göras i överenskommelse med NN som ansvarar för kursen.

Med vänlig hälsning

NN (den kvinnliga vice programordföranden på läkarprogrammet)

Universitetet hade alltså bestämt sig för att göra vad de kunde för att få mig avstängd. Jag kunde inte fatta det. Jag svarade:

Om det går snabbare så kan jag avbryta studierna själv.

Den människosyn som du och [ordföranden] och övriga LiU visat exempel på är mycket främmande för mig.

Att du och [ordföranden] är läkare gör det skrämmande.

Studentpastorn sade att du hade ett gott hjärta, men även han lär få sina tvivel.

Andreas Rejbrand, MSc

I panik skrev jag brev till hela klassen, alla hundra:

Hej

Jag vill bara be er dra åt helvete, nästan allihop, era jävla svin.

Ville ni bli läkare för att sparka på folk som redan ligger ner? Jag hoppas jag aldrig får någon av er som läkare.

Tänk på mig när ni får er examen, och leg.

Andreas Rejbrand, MSc

Direkt efteråt skrev jag på min webbplats att jag skrivit det här brevet till hela klassen. Jag skulle nämligen inte kunna leva med mig själv om jag inte hela tiden stod för vad jag gjorde. Det är en av mina heligaste principer.

Sedan stängde jag av telefonen och gick ut på stan.

* * *

Jag hamnade på restaurangen, där jag satt i baren och drack sprit. Jag hade vid det här laget gått över från drinkar till whiskey, närmare bestämt The Famous Grouse. Jag trodde nämligen att mängden etanol per volymsenhet dryck var högre i whiskey än i drinkar, och det var ju just de medicinska effekterna av etanolen jag ville åt – helst utan att behöva tvinga i mig alltför mycket illasmakande vätska. Att jag fastnade för just "fågeln" berodde på att jag älskar djur. Jag upptäckte dock att jag behövde få i mig åtminstone 20–30 centiliter innan jag började märka av någon nämnvärd effekt.

Efter det fjärde glaset "fågel" gick jag på toaletten. Det var lika roligt som alltid. När jag sedan lunkade tillbaka till min barstol märkte jag emellertid på servitrisens kroppsspråk att något var väldigt fel. Jag stannade upp, stod stilla och tittade på henne i någon sekund, samtidigt som hjärnan började fundera på vad som kunde ha hänt. Direkt efter denna sekund upptäckte jag dock poliserna som stod i dörröppningen, och då förstod jag vad det handlade om.

Jag gick ut med poliserna, eftersom jag inte ville störa de andra gästerna eller restaurangpersonalen med mina privata bekymmer. Det ser inte trevligt ut med en polisinsats i matsalen.

Ändlös längtan

Ute på gatan förklarade jag för dem vad som hänt. Som alltid var de väldigt trevliga och förstående. Jag berättade att jag bett mina klasskamrater "dra åt helvete". "Det är inte olagligt", svarade en av polismännen. Han försökte också uppmuntra mig till att inte ge upp: "[att bli läkare] är din dröm, ju". Jag föreslog att jag kunde gå in och dricka lite mer och sedan gå hem, men polismännen ville hellre köra mig till sjukhuset. Jag hade full förståelse för deras situation, så jag gick in och betalade för "fågeln" och fick sedan skjuts till akutpsyk.

Under bilfärden berättade att jag haft mycket kontakt med polisen under vintern, och att jag bara hade bra saker att säga om dem. Polismannen som satt bredvid mig inflikade att jag kanske skulle ändra mig när jag upptäckte vad de gjort med min ytterdörr. Det var dock inget han hade behövt oroa sig för. Jag hade fortfarande full förståelse för deras agerande, och ytterdörrar kan alltid ersättas.

Väl framme på akutpsyk fick jag återigen träffa undersköterska och läkare. Läkaren föreslog att jag skulle ligga över på tillnyktringsenheten och sedan träffa en ny läkare under morgonen. Jag gick med på det. En undersköterska följde mig således till tillnyktringsenheten, och vid det här laget kände jag inte längre några effekter av spriten. Mitt behov av att "nyktra till" var alltså ganska obefintligt.

Jag fick prata lite med en undersköterska på tillnyktringsenheten, och hon förklarade angående min berättelse att läkare ibland hyser en övertro på det formella, på "systemet".

* * *

Natten var ganska jobbig, eftersom det kom in flera personer som var kraftigt berusade och som högljutt tjafsade med personalen.

Det var därför efter en sömlös natt som jag fick träffa läkaren. Vi hade egentligen inte så mycket att säga varandra: hon var nog den 20:e läkaren jag träffat under vintern.

Jag lämnade sjukhuset och gick tillbaka till restaurangen för att äta lunch. Samma servitris som under kvällen innan jobbade nu, och jag bad henne om ursäkt för att jag släpat dit polisen och gav extra mycket drinks.

Väl hemma såg jag skadan på ytterdörren. Den var låst men rejält deformerad. Faktiskt var det ett eller flera hål i dörren med insyn i lägenheten. Vad som var ännu värre var emellertid att låset var så kärvt att jag inte förmodade låsa upp dörren. Jag försökte i en halvtimme, men gav sedan upp. Eftersom jag hade mobiltelefonen i lägenheten hade jag inte möjlighet att ringa efter hjälp med låset.

I stället gick jag ut på stan och satte mig på Pitcher's.

Aurora jobbade den dagen, men det var väldigt mycket gäster, så vi såg knappt varandra. Jag gick ändå fram till henne: "Det är kanske en dum fråga, men om du har tid kanske vi kan prata lite." Jag hade en gång tidigare sagt till henne att jag gärna skulle vilja prata med henne om hon någon gång hade lite tid över. (Jag behövde ju så innerligt enkelt någon vän-liknande person att prata med.) Naturligtvis svarade hon den här gången att hon inte hade tid. "Vi får ta det någon annan gång", sade hon. Jag förstod väl egentligen att det inte skulle bli någon "annan gång", men jag kände mig ändå glad över det – rent formellt – positivt svaret.

När jag satt vid mitt bord på Pitcher's slog det mig att jag kunde ta in på hotell, och så gjorde jag.

På kvällen låg jag i hotellsängen och såg på tv. Jag tänkte också på Aurora. Det kändes väldigt bra att hon svarade "vi får ta det någon annan gång"; det kändes nästan som om hon var en riktig vän. Det värmdes.

Morgonen därpå ringde jag från hotellet till hyrsvärden så att de kunde byta ut låset på min dörr.

* * *

Ändlös längtan

Under dagen skrev jag:

Är det något jag lärt mig av allt det här är det att läkare inte alls är de förstående och empatiska människor som många tror att de är. De två ansvariga läkarna på läkarprogrammet, t.ex., har under hela hösten och vintern sparkat på mig, trots att jag sedan länge legat blödande på marken. Visst kan jag förstå att de måste följa fyrkantiga regler och lagar, men någon sorts förstående eller empatiskt bemötande kunde de ha kostat på sig när de träffade en människa i djup kris. De har varit som kalla robotar, som bara förmedlat slag på slag. Om det är så läkare är, vill jag inte bli läkare.

De två LiU-läkarna ifrågasatte om jag skulle passa som läkare, där man måste "ge allt för patienten". Själv känner jag ett genuint engagemang för att hjälpa människor så gott jag bara kan, och jag brinner för det. Däremot undrar jag om de själva har valt rätt yrke. Någon genuin människokärlek finns inte hos dem.

Jag har också haft mycket kontakt med polisen, och dem har jag bara positiva saker att säga om. Varje polismans bemötande har varit exemplariskt, och mycket mer förstående och empatiskt än LiU-läkarnas. Jag har mycket stort förtroende för den svenska polisen.

Och slutligen: givetvis var det helt fel av mig att be mina kurskamrater att "dra åt helvete". Men samtidigt kan jag förstå att jag gjorde det, eftersom jag befunnit mig i en djup kris en längre tid, och varje rop på hjälp till samhället gett mig nya straff. Jag orkade inte mer. Beskedet att LiU sedan skall göra vad de kan för att förstöra mitt liv ännu mer var för svårt att svälja.

Nu vill jag inte ha något mer med Linköpings universitet att göra.

LiU och jag har alldeles för olika människosyn.

Två dagar senare:

Mitt verbala utbrott den 20 januari kan tolkas på två sätt. Antingen kan man se det som en måttligt förvånande reaktion på ett i någon mening livsförändrande, förkrossande, besked i ett kallt e-postmeddelande hos en person som sedan länge befunnit sig i djup kris. Eller så kan man se det som ytterligare ett tydligt bevis på att jag absolut inte är en tillförlitlig person. Jag känner mig ganska säker på att LiU är av den senare uppfattningen. Det är ingen rolig värld vi lever i.

Jag skrev också ett brev till hela klassen och bad om förlåtelse:

Hej T5.

Jag skrev ett väldigt hårt formulerat brev till er den 20 januari.

Jag är den förste att erkänna att det var helt fel, och jag är hemskt ledsen för det. Extra tråkigt är det att jag skyller på er när det är universitetet jag är besviken på.

Om det är någon tröst så kan jag berätta att jag inte menade vad jag skrev. Före hösten har jag faktiskt alltid tyckt att ni har varit väldigt fina människor.

Jag fick panik när NN via e-post meddelade mig att universitetet skall göra vad de kan för att få mig avstängd, och bröt ihop totalt. Natten spenderade jag på sjukhuset (som patient). I dag har jag fortfarande svårt att både sova och äta, och jag kan inte koncentrera mig på något. Jag har befunnit mig i en djup kris en längre tid (med depression och ångest) och har upplevt att universitetet har behandlat mig som en person som begått ett hemskt brott, trots att jag kan svära på att jag aldrig menat något illa mot någon annan människa i hela mitt liv (och jag har aldrig begått något brott, med råge). Jag har alltid velat det bästa för alla människor i min omgivning. Det känns som om jag blivit dömd på förhand, och aldrig fått någon rättvis chans att försvara mig.

Men brevet jag skrev till er den 20 januari går inte att försvara, bara förklara.

Förlåt.

Andreas Rejbrand, MSc

Ingen klasskamrat svarade på brevet, men jag fick några anonyma meddelanden i min gästbok (på Internet) som handlade om att jag inte alls var en så fin person som jag själv verkade tro. Åtminstone ett av dessa kom från en klasskamrat eller någon till sådan närstående.

Urban var den enda som tyckte att jag förtjänade någon slags beröm för mitt förlåtbrev:

Ändlös längtan

Andreas.

T A C K för att jag får denna kopia.

Fatta hur "stor" du är, som i denna situation skriver detta brev med önskan om ursäkt. Tror / hoppas att alla vill ta emot den ursäkter. Vill tro och hoppas att den för någon ska vara en ögonöppnare.

Om det blir så att du kommer att sluta studera här och om detta blir din sista kontakt med klassen, så lämnar du med.fak, genom att från din sida göra ett snyggt avslut. Du lyckades.

Jag hoppas att du med detta ditt brev ska få återkopplingar från åtminstone några.

* * *

Veckan efter var det upprop på termin 5. Jag gick inte och förlorade därför min plats på läkarprogrammet.

Det fanns inte en chans på jorden att jag hade orkat gå. Under hösten drabbades jag ju av en svår livskris och djup depression med ångest och insåg att jag bara med mycket värme och stöd från omgivningen hade kunnat fortsätta studera. I stället för "mycket värme och stöd" fick jag iskall kyla och hat från de allra flesta.

Jag hade inte orkat komma ensam på terminsuppropet och träffa klassen.

* * *

Den 8 mars 2017 fick jag ett stort kuvert från Högskolans avskiljandenämnd (HAN) med posten. Kuvertet var öppnat, men innehållet var kvar.

Det var en kopia av universitetets anmälan, som var undertecknad den vice programordföranden (den kvinnliga läkaren) och universitetets rektor, professor Helen Dannetun^{xii}.

De två författarna noterade att jag redan hoppat av läkarprogrammet, men motiverade anmälan med att de var rädda för att jag annars skulle söka till programmet på nytt i framtiden, och börja om på termin ett. Ett formellt avskiljande skulle antagligen förhindra det.

De skrev att jag var en person som saknade empatisk förmåga: "hans idé om empati är att sätta sig själv i centrum".^{xiii} De skrev att deras bedömning var att jag led av en psykisk störning, saknade självinsikt och utgjorde en påtaglig fara för mina medstudenter.

De argumenterade vidare för att jag var direkt olämplig som läkare, men hela utläggningen baserade sig på gissningar och hypotetiska farhågor (t.ex. "vad händer egentligen om en ung kvinna kommer som patient?"). Det faktum att jag bara fått beröm – och väldigt mycket sådant – för allt mitt patientbemötande nämnde de inte ett ord av. Inte heller kunde de nämna en enda incident där jag begått ett fel i min kontakt med patienter.

En väldigt stor del av anmälan bestod av texter de klistrat in från min webbplats. De använde alltså mina egna ord för att bevisa vilken "hemsk" människa jag var. Till exempel hade de läst min etikuppsats från 2006, som främst handlar om osjälviskhet och djurrätt. De hade tydligen hittat ett stycke som de menade påvisade en "oförståelse inför det lidande ett våldtäktsoffer utsätts för". Kanske finns det en olycklig formulering i den uppsatsen, kanske inte – jag har inte ens tittat efter. Om man går igenom en människas samlade texter från barndomen och framåt är det nämligen lätt hänt att man hittar någon formulering som utanför sitt sammanhang, och med lite illvilja, kan tolkas på ett ofördelaktigt sätt. Jag trodde det var självklart för personer som arbetar med vetenskap.

Faktiskt har jag en enda gång skrivit om ett våldtäktsbrott offentligt, och det är i artikel 134 från den 24 mars 2010:

Jag såg i kväll SVT *Uppdrag granskning* om fallet med den 14-åriga flickan som våldtogs på skoltoaletten av en äldre pojke och som sedan blev sviken av såväl jämnåriga som [av] lärare. Trots att pojken dömdes för våldtäkt, så kom elever och lärare att tro på hans oskuld. Pojken rent av hyllades, medan hundratals, kanske tusentals, personer på Internet smutskastade flickan – de kallade henne för lögnare, och kommentarer om att bränna henne på bål, sticka ut hennes ögon etc. förekom.

Jag blev förtvivlad när jag såg programmet. Förtvivlad, men inte förvånad. Frågar man mig är man ett svin om man skriver så elaka saker som visades i programmet. Det finns ingen ursäkt – att vara "en omogen tonåring" godtar jag inte som ursäkt, annat än i undantagsfall, men här verkar de elaka kommentarerna ha stått som spön i backen. Det är djupt tragiskt hur människor kan vara så elaka mot en medmänniska. De tycks inte ens vara förmögna att förstå hur den utsatta flickan känner sig.

I programmet nämndes också att folk misstroddes den tekniska bevisningen eftersom någon hört av "en bekant till en bekant" att DNA-provet "inte var att lita på". Som matematiker/naturvetare är jag väldigt noggrann med kritiskt tänkande, kanske lite mer än gemene man, men det är mig ändå obegripligt hur tonåringar och vuxna människor så okritiskt kan acceptera påståenden, i synnerhet när människors väl och ve står på spel.

Vad kan vi dra för slutsatser av det här? Jag vet inte, men jag tänker så här: människan är ett djur (så klart), och trots att vi kan åka till andra himlakroppar i universum, så är människan ändå i mångt och mycket ett primitivt flockdjur, som följer med strömmen och inte i onödan försöker sätta sig in i hur andra mår. Jag har hela mitt liv avskytt gruppträck, och stundom fått smaka på dess bittra konsekvenser, men aldrig så mycket som den här 14-åriga flickan fått göra. Jag gråter med henne.

Jag tänkte trösta mig med en Sobril, men strax innan jag tog upp förpackningen så fick jag ett trevligt e-postbrev från Y-sektionen vid Linköpings universitet. Jag har tydligen blivit nominerad till priset för bra lärare med motiveringen

Riktigt bra lektionsledare, mycket pedagogisk och hjälpsam.

Den uppskattningen är mer värd än en hel förpackning Sobril!

Av någon konstig anledning hade de emellertid "missat" att referera till det inlägget. Kanske passade det inte in i deras agenda att framställa mig i dålig dager.

Den vice programordföranden och rektorn citerade mig när jag hade sagt att jag ville bli allmänläkare bland annat för att man då bättre får lära känna sina patienter. Mellan raderna kunde man ana samma förakt som man (eventuellt) känner när man hör en dömd pedofil säga att han vill arbeta i förskolan för att han "älskar" barn.

De citerade mig också när jag under "förhöret" hade berättat om händelserna under gymnasiet, där jag också tvingades bort från min klass. Anledningen till att jag berättade det för programledningen var att de skulle förstå att jag redan hade ett ömt sår i det här området, så de kunde ta hänsyn till det och inte oavsiktligt strö salt i det. I anmälan kunde jag dock läsa att detta i stället hade blivit ett av deras främsta argument *för* att stänga av mig: jag var en serieförbrytare utan tendenser till förbättring över tid, menade de.

Vid ett tillfälle under vårt möte hade jag varit lite lättsam och uttryckt mig humoristiskt. Även det fick jag ångra, för i anmälan använde de händelsen för att svartmåla min karaktär: jag begick övergrepp på mina kvinnliga klasskamrater och sedan skämtade jag om det.^{xiv}

Vid ett annat tillfälle under mötet hade jag fått frågan om vad jag tänkte när jag skickade brevet. Jag hade då ännu en gång förklarat att det jag tänkte mest på var att inte någon av mottagarna skulle bli illa till mods av det, för "etik och moral är det viktigaste för mig". I anmälan hade detta förvrängts till något i stil med "jag valde att skicka brevet ty etik och moral är det viktigaste för mig", en formulering som inte alls förmedlar samma innehåll (inte ens nästan). Kanske var det en slump att den nya formuleringen fick mig att framstå i sämre dager?

De skrev vidare att studenter i klassen vid två (2) tillfällen valt att utebli från schemalagd undervisning för att slippa träffa mig. Jag har väldigt svårt att förstå var den siffran (2) kom ifrån. Den stora majoriteten i klassen

Ändlös längtan

brydde sig inte ett dugg om mig; i själva verket var det nog "bara" Ellen och Malin som faktiskt drabbats nämnvärt av min ohälsa (vilket naturligtvis var väldigt tråkigt, men inte min avsikt), och jag är ganska säker på att det "bara" var vid ett tillfälle som en av dem valde att utebli från ett moment, nämligen det jag berättade om på sidan 123.

De noterade att jag hade diagnosen Aspergers syndrom, men gjorde bedömningen att mitt agerande inte var ett resultat av det, utan av något "mycket värre" tillstånd. Någon specificering eller motivering gav de inte.

* * *

Jag blev helt förkrossad av brevet.

På kvällen gick jag ut på stan och drack sprit. Jag gick från pub till pub och tog en "fågel" eller två på varje. Till slut hamnade jag på en nattklubb på Ågatan, där jag satt i baren och fortsatte dricka "fågel".

Det gick ett par-tre timmar, och jag upptäckte plötsligt att det satt en ung kvinna på barstolen till höger om mig. Jag hade nog inte upptäckt det ifall hon inte hade börjat prata med mig. Hon sade att de skulle ha någon sorts frågesport och frågade om jag ville vara med.

Hon pratade med mig med en röst som om jag vore ett barn, och snällheten i rösten värmdde mig. Jag övervägde då att bli alkoholist på heltid.

Inom några minuter kom emellertid en bartender fram till mig och påpekade att det var dags för mig att gå hem. Jag var inte alls bråkig eller något⁸, men jag hade ganska mycket etanol i blodet.

Jag lämnade nattklubben och började vandra hemåt. Eftersom jag inte ville hem så satte jag mig i stället på trottoaren på Vasavägen. Jag passade på att ringa polisen och be om att få anmäla läkarprogrammets ordförande för

⁸ Jag är vanligtvis en väldigt lugn och "snäll" person och det verkar som om jag bara blir ännu lugnare av en större mängd sprit.

tjänstefel. Polismannen tog plikttroget emot anmälan, men ärendet lades ned redan efter ett par veckor.

Efter en timma eller så kom en förbipasserande fram och ringde efter en taxi åt mig.

Aurora

Jag hade nu gett upp alla naiva idéer om att bli läkare.

Vintern var svår: varje dag, varje timma, varje sekund förnam jag oro, sorg och rädsla. Oron var konstant, jag kände sorg för att jag förlorat mitt liv, jag var rädd för jag visste att jag när som helst skulle kunna bli attackerad av ångesten. Jag hade inget att göra på dagarna, utan gick till restaurangen vid tretiden och satt och drack kaffe där i några timmar, sedan gick jag hem. På kvällarna såg jag på skräp-tv.

På TV12 gick 90-talsklassikern *Rena rama Rolf* med Lasse Brandeby och Robert Gustafsson. Att se på det här programmet var behäftat med extra oro, eftersom Lasse Brandebys fru i serien hette Ellen, och det var väldigt ångestfyllt för mig att tänka på klasskamraten med samma namn och hennes kamrater, som några veckor tidigare betytt allt för mig men som nu helt försvunnit ur mitt liv och lämnat ett nekrotiskt vakuum i min själ, som ingen i hela Linköping ville eller kunde fylla.

På sjuan gick *Dr. Phil*. På äkta amerikanskt manér bestod varje program av några få minuter prat, sedan en lång reklampaus, sedan en kort resumé av kvällens tema följt av några få minuter nytt innehåll, sedan en ny reklam-paus o.s.v.

Ibland blev jag imponerad av den medmänsklighet som Dr. Phil faktiskt kunde visa; under andra avsnitt undrade jag om innehållet ens kunde vara äkta. (Om det var simulerat var det oetiskt, ansåg jag, och om det inte var simulerat var det om möjligt ännu mer oetiskt.) I ett avsnitt var det en medelålders man som inlett en alltför nära (men antagligen inte sexuell) relation till en yngre icke-biologisk släkting som var skör. Dr. Phil poängterade att han inte ville att han skulle "lynchas" på grund av dåligt omdöme.

Jag kunde inte låta bli att ta åt mig och känna mig som en dålig människa; det var en väldigt obehaglig känsla av självförakt. Universitetet hade tydlig-

en lyckats med att få mig att förstå hur olämplig jag "egentligen" var som läkare.

Strax före *Dr. Phil* gick *Judys domstol*. Jag blev helt förbluffad över det programmet: det var ett program som fick treåringar att framstå som ytterst mogna, återhållsamma och kloka. Det verkade helt sakna någon känsla för etik och varsamhet, och det faktum att programledaren var en "riktig" domare fick mig att känna obehag inför det rättsliga systemet i Förenta staterna. (Faktiskt var det ganska mycket som fick mig att känna sådant obehag.) Usch, vilket otäckt program – och vad otäckt att det tycks finnas en marknad för sådant även i Sverige.

Framåt niotiden brukade jag gå ner på stan, till Pitcher's, för att se om Aurora var där.

Under sena vintern gick jag alltså regelbundet dit, och många gånger så var hon där. Varje sådan gång fick jag en kram av henne precis innan jag gick därifrån. De första gångerna passade jag på att gå fram till henne när hon gick förbi mitt bord. "Ursäkta, jag undrar om jag skulle kunna få en kram sedan, innan jag går hem", sade jag ytterst försiktigt. Eftersom jag numera som regel inte drack sprit, kändes det väldigt obekvämt att ställa den frågan. Det var onekligen ett beteende som bröt rejält mot de sociala normerna och – betydligt mer avgörande – de roller jag själv var bekväm i (lärarrollen, läkarrollen, etc.).

"Det fixar vi!" brukade hon svara. Jag älskade det svaret!

När veckorna gick så lärde hon sig förstås att jag ville ha en kram innan jag gick hem. Jag brukade ändå oftast fråga henne i förväg, för säkerhets skull. "Jo, sen, innan jag går hem, finns det någon möjlighet att ..." frågade jag lågmält och ganska allvarligt. (Det kändes lättare att slippa säga det rakt ut.) "Det fixar vi!" svarade hon.

På Pitcher's beställde jag bara en Coca-Cola. Det var naturligtvis inte för dryckens skull jag gick dit, men jag kände att jag behövde beställa *något*. Jag

Ändlös längtan

satt där någon halvtimme eller timme och tittade på tv-skärmarna (överallt i lokalen hängde det tv-skärmar), ofta var det ishockey. Jag satt där med spänd förväntan, lite nervös, inför den kram jag hoppades jag snart skulle få.

När jag till slut kände att det var dags att gå, väntade jag tills Aurora verkade ha lite tid över mellan serveringarna och diskplockandet. Jag gick då fram till henne och behövde inte säga något – hon visste vad jag ville. "Är det dags att gå nu?" frågade hon muntert, varefter hon gick fram till mig och lade armarna runt mig. Samtidigt kramade jag om henne.

De första gångerna var jag så nervös att jag efteråt inte kunde minnas något av själva kramarna, annat än att de faktiskt ägt rum. Trots allt varar en typisk kram inte särskilt många sekunder. Med tiden började jag därför tänka på att verkligen insupa tillfället: jag registrerade känslan av hennes händer på min ryggtafla, av min kind mot hennes kind och av mina händer på hennes rygg, över hennes långa hår; jag försökte begripa det ofattbara i denna mänskliga närhet, och ville så detaljerat som möjligt pränta in dessa intryck, denna varma känsla, i minnet.

"Tack" sade jag. "Det är ingen fara", svarade Aurora. Ibland sade jag "tack" flera gånger, och fick flera svar. "Det betyder jättemycket för mig", sade jag under en kram. "Det är klart", svarade hon.

Direkt efter kramen sade vi adjö och jag påbörjade promenaden hem. Jag var upprymd men kunde samtidigt ana närvaron av den stora tomhet och ängslan som bodde inom mig. Värmen i mötet med Aurora skrämde för tillfället bort alla spöken, men den var flyktig och svår att behålla. Med tiden diffunderade den alltid iväg, om än så sakteliga, och jag visste att jag snart skulle behöva en ny dos av värme.

Jag utnyttjade den här värmen maximalt. På kvällarna låg jag och tänkte på den senaste kramen jag fått. Det lindrade smärtan och skänkte mig ro och en smula trygghet innan jag somnade.

* * *

Jag minns oron när jag gick till Pitcher's på kvällarna i mars månad: jag var så rädd att hon inte skulle vara där. Under den sista biten av promenaden ned mot Ågatan brukade jag förbereda mig mentalt på denna olyckliga men inte alls osannolika möjlighet. Det var ett försök att lindra den under sådana omständigheter oundvikliga besvikelsen och rädslan över att jag kanske inte skulle "klara mig" utan en ny dos värme den kvällen. "Det är mycket möjligt, rent av troligt, att hon inte är här", upprepade jag för mig själv i huvudet.

* * *

En kväll när jag skulle gå hem från Pitcher's gick jag fram till Aurora som stod och plockade bestick långt inne i lokalen vid ett område som mest var tänkt för personalen. Hon såg mig inte, där jag stod ett par-tre meter bort, och jag visste inte hur jag skulle göra henne uppmärksam på min närvaro. ("Ursäkta, jag skulle vilja ha min kram!" kunde jag ha ropat, men det hade jag aldrig gjort. Jag tycker inte om att störa andra i onödan, i synnerhet inte på ett sådant besynnerligt sätt.)

Jag vände mig därför om mot väggen och började studera de tavlor som hängde där.

Efter en halv minut eller så vände sig Aurora om, upptäckte mig och utbrast lättsamt, nästan gladlynt, "Ska du gå hem nu?".

Så fick jag min kram den kvällen.

Ändlös längtan

Utanförskap och innanförskap.
Den som aldrig blev förstådd.
Den som ingen lyssnade på.
Den som förblev osynlig.
En djupt rotad otrygghet.
Ett människovärde som är relativt.
Det ofrånkomliga mindervärdesskapet.

* * *

En intakt epitelbarriär på ett slitet ansikte.
De mimiska musklerna försöker förmedla en inlevelse.
En strävan efter att kommunicera det okommunicerbara.
Meningslösheten i att försöka (för tusende gången).
Att tala när ingen vill ta sig tid till att lyssna.
Att skriva när ingen vill förstå.
Tankar som inte kan förenas.
Ett liv med kronisk smärta.
Inga utsikter eller insikter.

Högskolans avskiljandenämnd

En dag fick jag ett nytt, stort kuvert från Högskolans avskiljandenämnd i postlådan. Kuvertet var öppnat, liksom förra gången, men innehållet verkade vara intakt.

Nämnden noterade att det inte kunde uteslutas att jag led av en psykisk störning, och hade beslutat att jag skulle undersökas av läkare. Till vidare var jag portad från all svensk högskoleutbildning. Beslutet hade skickats till rektorerna vid samtliga svenska högskolor och universitet.

Jag kunde inte ta in vad som hänt, det var så överkligt. Jag var en helt vanlig människa. Jag var läkarstudent, och var enligt alla objektiva mått bra på det. Jag hade drabbats av en djup depression orsakad av de livslånga sociala konsekvenserna av att samhället inte riktigt hade lärt sig att bemöta personer med min typ av osynlig funktionsnedsättning. Jag hade aldrig velat någon något illa, och hade alltid varit övertydlig med det. Och nu reagerade samhället genom att kalla mig "psykiskt störd" och porta mig från all svensk högskoleutbildning, och detta förmedlades till mig med dödande iskyla från läkare och statstjänstemän.

Händer detta?!

Det allra otäckaste var just *känslan*: *Känslan* av att befinna sig i en djup kris som håller på att ta död på en, samtidigt som varje rop på hjälp i bästa fall besvaras med likgiltighet och avståndstagande från människorna runtomkring, i sig en potentiell dödsdom, och i värsta fall med grymma straff som bara påskyndar förloppet. *Känslan* av att bli behandlad med avsky samtidigt som man aldrig någonsin har menat någon annan människa något illa.

Om samhället utsätter tusen personer för samma behandling som jag blev utsatt för, så kommer tusen personer att lida något otroligt. Hundra av dem kanske tar livet av sig. En kanske försöker sig på en hämndaktion.

Att som den starka parten i en "konflikt" behandla en utsatt part i kris med dödande kyla och förakt kan medföra konsekvenser även för den starka parten. Grymhet kan slå tillbaka. Jag påstår därför att det inte ens ur en strikt egoistisk synvinkel är smart av majoriteten och samhället att agera så här. I mitt fall går det alldeles utmärkt – jag tänker inte utföra något illdåd – men i andra fall kan det gå illa (om nu den utsattes lidande i sig inte betyder något).

* * *

Jag funderade mycket på hur universitetet kunde agera som det gjorde.

Bland annat förstod jag inte hur universitets anmälan kunde vara skriven av läkare. Läkare är ju naturvetare, och sådana förväntas arbeta enligt den vetenskapliga metoden. Då får man inte basera diagnoser på rena gissningar, inte heller får man belysa bara den ena sidan i en konflikt. Inte ens missvisande rapportering är okej.

På läkarprogrammet undervisar man i vetenskaplighet, ganska mycket, faktiskt. Hade de två läkarnas anmälan granskats i ett sådant sammanhang hade det blivit spännande. Jag har också svårt att tro att deras psykiatriska uttalanden (ingen av dem var ens psykiatriker!) hade fått några poäng på en tentamen i psykiatri. Möjligtvis minuspoäng.

De hävdade att de var tvungna att "garantera en trygg miljö" för de andra studenterna. Men när de bemötte mig i min djupa kris med iskall kyla och oförstående, fick de mig att vända mig till klassen. Efter mötet med de två läkarna ropade jag på hjälp till hela klassen, flera gånger.

Det är väl inte så konstigt. Om man ligger och förblöder på gatan, och en person bara går rakt förbi (och kanske spottar på en), då vänder man sig väl till de som står en bit bort i stället?

Rimligtvis borde de två läkarna ha förstått detta. Om de nu var genuint intresserade av att "garantera en trygg miljö" för mina klasskamrater, borde

Ändlös längtan

de ha bemött mig med värme. De kunde ha sagt "Gud, vilket liv du levt. Nu skall vi göra allt vi kan för att hjälpa dig! Stackare." Då hade jag inte vänt mig till klasskamraterna.

Jag har med andra ord svårt att tro på deras förklaring. Jag misstänker att det snarare handlar om att de själva var osäkra – och kanske redan kände ett visst förakt mot mig eftersom jag tidigare kritiserat läkarutbildningens grundvetenskapliga moment. Kanske tänkte de så här: "Ifall vi är snälla mot honom, och han sedan gör något dumt som uppmärksammas i media, så kommer folk att kräva vår avgång för att vi inte stoppade honom när vi kunde. Å andra sidan, om vi nu är så hårda vi bara kan vara, så kan vi i en sådan situation säga att vi gjort i vår makt för att motarbeta honom, och all kritik kommer då i stället att riktas mot regelverket, som inte lät oss vara så hårda som vi egentligen hade velat."

En kanske troligare förklaring: om konflikten mellan mig och myndigheten hade kommit ut i media, så hade det varit oändligt mycket enklare för Linköpings universitet att säga att man skyddar kvinnliga studenter mot sexuella trakasserier än att säga att man måste visa återhållsamhet med maktutövande och dessutom stå upp för utsatta män med osynliga funktionsnedsättningar. Uj, det hade varit svårt att sälja, i synnerhet i dessa "me too"-tider.

En ännu troligare förklaring: läkarna och rektorn hade gått många kurser i hur sexism kan uppträda och sexuella trakasserier kan bemötas, men inte en enda som handlar om personer med olika former av autismspektrum-personligheter. Därför blev felet ganska stort när de ortogonalprojicerade situationen på deras modell av världen.

Den kvinnliga läkaren, viceordföranden på läkarprogrammet, lär ha haft ett möte med en stor del av de kvinnliga klasskamraterna under hösten. Hon lär där ha pratat om "attityder". Gissningsvis handlade det om att det är oacceptabelt för män att kräva närhet av kvinnor och att ta för sig utan att fråga.

Jag håller helt med om det. Problemet är bara att dessa samhällsproblem *inte hade något som helst med mig att göra.*

Jag har aldrig krävt något av någon, och jag har aldrig varit närgången mot någon. Inte ens på någon studentfest, bland annat för att jag aldrig varit på någon sådan. Jag är den som aldrig skulle vidröra en kvinna om jag inte var hundra procent säker på att hon skulle uppskatta det. Faktiskt skulle det förvåna mig om jag inte på det sättet tillhör de män som i *lägst* utsträckning "tar för sig". Om det senaste årtiondet funnits inspelat på band skulle man kanske ha sett att jag var en av de män som "tagit för sig" allra minst. Man kan bara gissa vad som hänt på diverse tonårs- och studentfester. Antagligen finns det i dag många legitimerade läkare som någon gång gått för långt på en studentfest.

Mitt "brott" var att jag osminkat *berättat* om hur jag mådde, och jag *frågat* om jag kunde få en kram – under en exacerbation i en mycket långvarig period av djup kris, med en läkardiagnostiserad funktionsnedsättning och trots allt med stor varsamhet. Var det verkligen ett så stort övertramp att samhället var tvunget ge mig men för livet genom att utdela sitt hårdaste straff, förmedlat med minsta möjliga varsamhet?

* * *

Jag kände mig väldigt sviken av samhället. Mina sociala problem började ju redan under de tidiga barnaåren, och utanförskapets trauma växte konstant under hela barndomen. Trots att jag var öppen med mina problem, så fick jag aldrig någon hjälp. De läkare och läkarstudenter som hävdar att allt är mitt eget fel menar kanske att jag som litet barn på egen hand borde ha stoppat ursparningen, men det är ganska mycket begärt.

Som ung vuxen var livet alltid svårt. Bara att vistas i samhället påminde mig om mitt utanförskap, och det gick sällan en dag utan att jag fick ett hårt slag i magen när jag såg ungdomar och par som hade det trevligt tillsammans, när jag själv promenerade förbi dem.

Ändlös längtan

Jag har förståelse för att min personlighetstyp är mycket ovanlig, och klandrar inte samhället för att det inte kunnat ge mig den hjälp jag behövt. Däremot tyckte jag det var dåligt att jag inte visades mer hänsyn när problem uppstod. Matematiska institutionen *kunde* ha låtit mig arbeta kvar som lärare. Det hade varit en stor vinst för mig, för institutionen och för samhället. Centrala studiestödsnämnden *kunde* ha låtit mig låna pengar så att jag hade kunnat slutföra läkarutbildningen. Som ensamstående överläkare hade jag inte haft några som helst problem att betala tillbaka. Även detta hade varit en vinst för alla. Läkarna och rektorn *kunde* ha bemött mig med värme och förståelse i stället för iskall kyla efter höstens kris. Vad hade det kostat dem?

Jag kände mig också sviken för att jag under hela tiden på läkarprogrammet berättat för allt och alla om min sociala och ekonomiska situation och att jag var på väg mot en katastrof inom ett par år. Men jag fick ingen riktig hjälp. Och när katastrofen kom menade alla att allt var mitt fel.

* * *

Värt att poängtera är att universitetet faktiskt brydde sig om sina studenter, men det stöd som de gav var anpassat för människor med precis de motsatta svårigheterna jämfört med mig.

Några exempel:

- Läkarprogrammet inleddes med den s.k. "nolleperioden" där studenterna får lära känna varandra under informella former med lekar och annat, ibland ganska burdusa tillställningar. För mig var dock sådana lekar något väldigt "onaturligt", så jag kände mig direkt malplacerad och drog mig undan.
- På läkarprogrammet var de tydliga med att man inte behöver känna någon kunskapsmässig press som ny student: man kommer dit för att lära sig, inte för att visa vad man redan kan. De försökte alltså underlätta för personer som var osäkra på om de kunde till-

räckligt mycket. Det är naturligtvis jättebra, men jag hade faktiskt behövt stöd för att hantera det faktum att jag kunde *mycket mer* än de andra studenterna. Hur konstigt det än låter, så var detta något jag led väldigt mycket över. Det var en sorts utanförskap, och utanförskap hade jag upplevt alldeles för mycket av i livet.

- Samtalsträningen handlade mycket om skillnaderna mellan det informella samtalet mellan kamrater och det professionella samtalet mellan läkare och patient. De ville underlätta för studenterna som var vana vid det förra att anpassa sig till det senare. Själv var jag dock vass på det senare, men hade nästan ingen erfarenhet alls av det förra.
- Samtalsträningen handlade också om att få studenterna att tolka sina egna känslomässiga svar på patienterna. Som läkare bör man nämligen inte bli upprörd över något som patienten säger eller representerar och visa detta. Eftersom jag var så pass trygg i rollen som läkare hade jag emellertid aldrig någonsin blivit arg eller upprörd över en patient, utan hade alltid bemött henne med värme och förståelse. Även om patienten så varit en dömd mörare. Patientens lycka hade varit lika viktig för mig oavsett vad han eller hon gjort tidigare i livet. I rollen som läkare hade jag oändligt tålamod.
- Universitetet erbjöd språkverkstäder för studenter som hade svårt att uttrycka sig i skrift. Själv gick jag runt och var konstant upprörd över hur dåligt språkbruket var i föreläsarnas presentationer: särskrivningar, felaktigt bruk av skiljetecken o.s.v. fanns på nästan varje "slide". Jag hade alltid haft en nästan patologisk reaktion på sådana brott mot fasta språkregler. Återigen: hur konstigt det än låter, så hade jag under mitt liv mått fruktansvärt dåligt över att se alla sådana skrivfel.^{xv}

Ändlös längtan

- Det erbjöds stöd åt personer som tycker det är obehagligt att tala inför grupp. Själv älskade jag att föreläsa (så länge jag var genuint intresserad av ämnet).

Angående obduktionsundervisningen skrev jag följande reflektion en bit in på läkarprogrammet:

[...] Ett annat exempel på där jag inte riktigt passar in i mallen är när det gäller dissektioner och obduktioner. Det verkar nämligen som om majoriteten av studenterna tycker att sådant är obehagligt, och ibland får man intrycket av att lärarna nästan förväntar sig att studenterna skall tycka så. Momenten introduceras med mycket stor varsamhet under flera terminers tid, lite åt gången och med mycket information och stöd (inklusive präst).

Själv tycker jag inte det finns någon komponent av obehag alls. Tvärtom tycker jag det är trevligt att vi ("för en gångs skull") får göra något genuint naturvetenskapligt lärorikt och intressant. Jag i stället behövt extra stöd under första terminen på grund av HEL-traumat. (Och detta menar jag bokstavligen.)

Det har vid något tillfälle hänt att jag känt mig lätt irriterad, inte främst över varsamheten i sig (som är bra för studenter som tycker att det är obehagligt), utan över lärarnas fördomsfullhet i deras tro att "alla" studenter tycker och känner lika.

Men hur kommer det sig att jag inte tycker det är obehagligt med obduktion?

Det vet jag inte. Kanske är det en konsekvens av det genetiska arvet (och lotteriet), eller så har det med uppväxten att göra. Det senare förefaller inte helt osannolikt.

Jag var alltid utanför som barn, var mobbad och hade sällan några vänner. Detta gav mig mycket tid över åt att tänka. Eller så var jag helt enkelt lagd åt tankehållet. I vilket fall som helst blev det mycket funderande, i synnerhet på högstadiet då jag tänkte väldigt mycket på döden, meningen med livet, rätt och fel, vår plats i universum. Det var också då jag började skriva uppsatser om dessa ämnen. Jag skrev en ny sådan varje år, fram tills 2006. Det dokumentet tycker jag nämligen fortfarande är så pass klockrent att jag inte känner något behov av att skriva ett nytt dokument.

Jag känner att jag har tänkt klart när det gäller livet, döden och etiken (med marginal). Jag kan inte komma på något mer än vad som står i dokumentet från 2006. Jag känner mig heller inte ett dugg rädd för döden. Det som är otäckt här i livet – och det finns väldigt, väldigt, mycket sådant – är lidandet, och döden garanterar ju faktiskt frihet från lidande. Lägg sedan till dödens oundviklighet, så förstår du min inställning: det är inte vist att vara rädd för något som dels är oundvikligt, dels inte är farligt.

Utöver tänkandet har jag också fått hård hud genom uppväxten. Som nämnt på min webbplats har mitt liv sedan skoltiden till alltför stor del varit en enda lång kedja av djupa livskriser. Hur många gånger har jag inte känt att "livet är slut", "nu är det över" (som t.ex. efter mitt möte med den administrativa chefen, efter mitt möte med tågspsykologen, efter lägenhetsvisningen och under hela termin 1 på läkarprogrammet). Då blir man kanske lite avtrubbad, åtminstone så pass att man inte längre är rädd för döda kroppar, som sedan länge blivit av med allt sitt lidande.

Häromdagen pratade en amanuens om obduktionsundervisningen. Hon var faktiskt bra. Hon betonade flera gånger att alla är olika, och att det faktiskt finns personer som inte alls tycker att det är obehagligt. Det tyckte jag om.

Hon förrrade sig emellertid lite, anser jag, när hon begrundande inteskada-principen. Hon menade på att det onekligen kan uppfattas som att man orsakar "skada" om man skär upp en kropp och tar ut alla organ. Nja, så kan man kanske se det, men helst inte. Vad har vi klinisk medicinsk verksamhet till? Det finns i princip bara en anledning, och det är för att vi vill göra människor friskare och lyckligare: vi vill minska lidandet och öka välmåendet i livet. Obduktioner orsakar inget lidande för patienten (eftersom patienten är död vid det laget), men den vetenskapligt sett nästan ovärderliga kunskap som erhålles från obduktioner används för att förstå sjukdomsförlopp till gagn för alla nu och i framtiden levande människor. Obduktioner gör alltså nytta – inte skada.

Universitetet erbjöd sålunda studenterna en hel del stöd och hjälp, men hjälpen var anpassad för personer som hade svårt för sådant jag hade lätt för och tvärtom.

För egen del hade jag behövt hjälp med att hitta vänner i klassen och komma in i gemenskapen. Jag hade behövt stöd med att förstå mig på till synes "otäcka" saker som studentfester med spritdrickande. Jag hade be-

Ändlös längtan

hövt stöd att hantera mina förkunskaper. Men någon sådan hjälp utannonserades aldrig.

Av det som framgår ovan kan man dra slutsatsen att de flesta av mina problem berodde på att läkarrollen – eller mer allmänt: någon ansvarsfull ledarskapsroll där fokus handlar om att hjälpa andra – var den enda roll jag behärskade. Ty i den rollen kan man inte skaffa vänner eller partners. Det kände då väldigt grymt att jag blev avstängd med motiveringen att jag var olämplig som läkare.

* * *

Ett antal klasskamrater lär ha bidragit till att jag blev avstängd.

Jag ville länge ställa var och en av dem följande fråga:

Du har förmodligen haft en trygg uppväxt med många vänner, och kanske partners. Du har känt dig som en del av en gemenskap, och omgivningen har förstått dig.

Du har i dag många vänner, kanske till och med en partner. Du kommer att få välja din livssituation själv, få skaffa familj och barn om du så önskar, och du får välja ditt yrke själv.

På grund av det genetiska lotteriet präglades min uppväxt av otrygghet, jag hade nästan aldrig några vänner, och det sociala utanförskapet blev till ett trauma och ett liv i konstant smärta. Ingen förstod eller kunde hjälpa mig. Trots det försökte jag alltid att bemöta andra med människokärlek.

Jag har nästan inga vänner. Jag kommer aldrig få välja min livssituation själv, kommer aldrig att få skaffa familj eller barn. Och nu är du med och tar ifrån mig möjligheten att välja yrke själv.

Hur känns det för dig?

* * *

Jag var alltså kallad till en läkarundersökning med syfte att avgöra om jag var ”psykiskt störd” eller inte. Jag kunde dock inte föreställa mig att en lä-

kare skulle kunna sätta den diagnosen på mig. I min värld betydde "psykiskt störd" att man hörde röster, hade nedsatt förmåga till rationell argumentation eller liknande. Jag var bara extremt ledsen.

Min psykolog förklarade emellertid för mig att kombinationen Aspergers syndrom + depression + "förargelseväckande beteende" (mitt brev till klasskamraterna) mycket väl kunde räcka för att staten skulle klassa mig som "psykiskt störd". Jag var heller inte särskilt sugen på att träffa en svensk läkare, eftersom det kändes som om jag blivit utsatt för ett övergrepp av just läkare.

Jag bestämde mig därför för att inte gå på läkarbesöket. Därför kvarstod HAN:s dom: jag var portad från all svensk högskoleutbildning.^{xvi}

Upplösningen

Efter HAN:s dom skrev jag ett brev till rektorn och de två läkarna i vilket jag protesterade mot deras behandling av mig, men jag fick inget svar på det.

Jag skrev också ett brev till klassen som ett sista försök att få dem att förstå mig. Trots allt var personerna i klassen de enda vänliknande personer jag hade, och att nu abrupt inte få träffa dem mer var en enorm förlust för mig, så jag ville åtminstone få något slags avslut med dem. I mitt brev skrev jag att jag alltid tyckt att de var fina personer, och jag upprepade min kritik mot universitetets agerande.

Jag fick ett enda svar på brevet till klassen. Det var en manlig klasskamrat som sade att han tyckte jag saknade ryggrad^{xvii} eftersom jag pratade illa om läkarprogrammets ledning inför klassen, och han poängterade att jag fick skylla mig själv för det som hänt, eftersom det var jag som på egen hand hade försatt mig i den sits jag hamnat i. Precis som om jag självt valt att födas med gener som gör att hela livet i praktiken blir till en mardröm utan slut, där man blir ett fokus för allas rädsla och förakt hur väl man än vill sina medmänniskor.^{xviii}

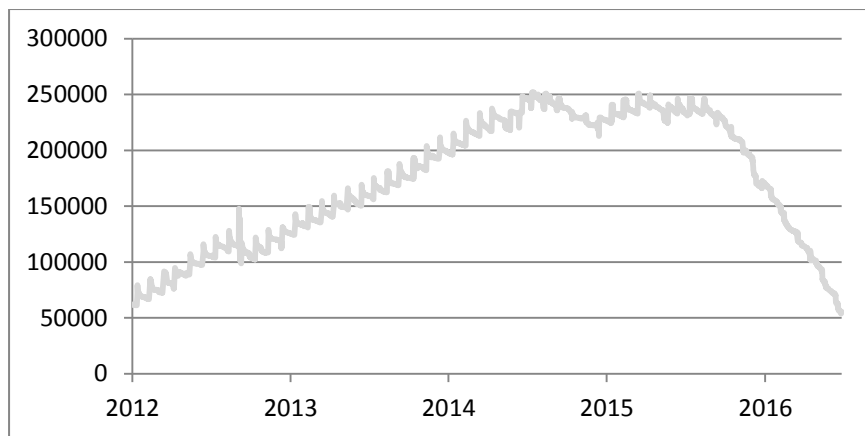
Jag bröt ihop och polisen körde mig till sjukhuset.

Vintern och våren 2017 försökte jag ta en dag i taget. Jag kände mig livrädd för att falla ner i en avgrund. Rädslan var med mig all vaken tid.

Jag gick upp vid tolvtiden och åt en djupfryst färdigrätt. Vid tre gick jag ned till restaurangen och tog en kaffe och kanske någon dessert. Där satt jag sedan flera timmar, tills jag gick hem igen.

För att fördriva tiden skapade jag en simulator för cellulära automater (d.v.s. ett datorprogram som utför en viss typ av matematiska beräkningar) och använde denna för att utforska den världen. Det var väldigt roligt, och jag skapade en del matematisk konst. Detta gav mig något annat att tänka på, även om det bara hjälpte mot oron för stunden och i begränsad omfattning.

Pengarna började också ta slut:

Det som inte syns i diagrammet är att mina studieskulder hos CSN också ökade med ett par hundratusen kronor under tiden på läkarprogrammet. Efter ett par månader gick jag till Arbetsförmedlingen. Det gjorde att jag fick A-kassa, vilket hejdade den ekonomiska nedgången något. Jag sökte också

åtskilliga jobb: restaurangbiträde, receptionist, medlemsrekryterare, diskare, gokartuthyrare, glassberedare, chaufför, väktare och flera jobb som lokalvårdare. Jag fick dock inte napp på något av dem.

Till slut fick jag träffa en handläggare speciellt inriktad på arbetssökande med funktionsnedsättning. Hon sade att hon eventuellt kunde ordna ett jobb som lokalvårdare på Samhall, ett statsägt bolag som anställer personer med funktionsnedsättning.

Samtidigt hade en ny servitör börjat på restaurangen. Han fick reda på att jag var jobbsökande och blev förvånad när jag sade att jag kanske skulle få jobba som lokalvårdare efter tio år på universitetet. Han föreslog då att jag skulle ta kontakt med ett visst företag som förmedlar kontakter mellan yngre teknologer och potentiella arbetsgivare. Det tyckte jag var mycket fint av honom, men jag var ganska säker på att det inte var någon poäng med det. Han insisterade dock, och till slut tog jag kontakt med företaget. Jag fick träffa en av deras anställda för en kort intervju, fick göra några programmeringsuppgifter (som gick bra alla tre) och efter några veckor kom de med ett jobbförslag: programmerare på ett lokalt företag. Jag var fortfarande skeptisk, men gick på ett par intervjuer hos företaget, och fick sedan en provanställning på sex månader med start den 15 maj.

Bara några veckor senare slutade Aurora på Pitcher's. Jag såg henne aldrig mer.

Ändlös längtan

Cirkeln

För länge sedan, när jag var barn, hade jag en fantasi:

Om någon människa mådde dåligt eller hade ett stort problem i sitt liv, så samlades den människan och alla personer som känner henne i en (tillräckligt stor) sal. De satte sig i en stor cirkel på stolar riktade mot cirkelns medelpunkt, så att alla kunde se alla. Sedan tog man upp problemet, och började fundera på och diskutera hur det skulle kunna lösas. Så träffades man en eller två gånger per vecka, ända tills problemet var löst, och människan kunde bli lycklig igen. Medmänniskorna gav inte upp förrän dess.

Så fungerar emellertid inte världen. I verkligheten är en människas problem inte hennes medmänniskors problem. Folk i hennes närhet väljer att inte engagera sig i problemet, utan förblir passiva åskådare medan decennierna passerar, tills människan dör eller problemet försvinner av sig självt, vad som nu inträffar först.

Allt var bara en barnslig fantasi.

Ändlös längtan

Läkare som iskallt dränerar de mest utsatta på deras sista hopp.
Varje nytt rop på hjälp besvaras med ett nytt och hårdare straff.
Deras villkorslösa stelhet med rätt att mörda.
Läkare som sprider rädsla och fördomar.
Svenskar för osäkra för att vara goda.
En snara som aldrig lättar sitt grepp.
En hopplöshet som inte kan avta.
En maktlöshet som fördärvar.
De som ser men inte agerar.
Läkarnas orubbliga enfald.
Normernas okränkbarhet.
Systemets diktatur.
Escitalopram.
Alla mot en.
Att se.
Att agera.
Tid som tar slut.
Ett liv som går till spillo.
En gåva som inte tas tillvara.
En smekning på armen en bit bort.
En tröst åt den som redan är innanför.

* * *

Tryggheten hos Aurora.
Saknaden efter.
Sökandet efter.
Fanns hon?
En känsla av tacksamhet.
Utsekte och insekter.

Ändlös längtan

Jag sitter i första klass på ett sedan länge urspårat tåg,
vars tröghet nu endast utmanas av tillfälligheter;
utanför fönstret skymtar jag den värld jag en gång tillhört.

* * *

Tåget som med tiden rört sig allt längre från banvallen
driver förbi hav av människor med drömmar och mål,
periodvis genom en dimma av hat,
periodvis genom en tröstrik människokärlek,
förbi svenska polisens gränskontroll i Hyllie,
där fantasi och verklighet i all hast möts och läker,
med förlåtelse som hypotetisk slutstation,
kanske under mina sista levnadsår.

Ändlös längtan

Tystnaden efteråt

Första tiden på nya jobbet var tung, med tanke på allt bagage och det faktum att livsstilsförändringar kostar väldigt mycket energi för mig. I synnerhet den första veckan var otroligt tuff, och första dagen kände jag bara att jag inte orkar med det. Jag led också av posttraumatisk problematik och tänkte nästan hela tiden på allt som hänt på universitetet, på allt som läkarna och rektorn sagt och skrivit och på allt som klasskamraterna gjort och inte gjort. Det var hemskt jobbigt, och jag hade ingenstans att ventileras.

När månaderna gick vande jag mig allt mer vid den nya livssituationen. Det blev med tiden lättare, även om det gick väldigt långsamt. Efter ett halvår fick jag fast anställning på företaget.

Under förutsättningarna trivdes jag förhållandevis bra under första året. Jag hade underbara arbetskamrater och chefer, och jag kände att jag gjorde ett bra jobb. Jag skapade kod och produkter av hög kvalitet, vilket jag också fick uppskattning för. Jag hade skyhög lön^{xix} och arbetsvillkoren var goda.

En av de största fördelarna med min tjänst var att den utgjorde ett *lokalt* maximum av lämplighet för mig: ingen annan på företaget hade en tjänst eller arbetsuppgifter som jag hellre hade velat ha. Det var skönt. Som doktorand var jag ju väldigt "avundsjuk" på adjunkterna och lektorerna, och som läkarstudent var jag "avundsjuk" på de färdiga läkarna.

Det är dock klart att jag var ledsen över att jag inte fick fullfölja mina drömmar att bli lärare i matematik, pilot eller läkare. Än i dag lider jag också av sviterna av det trauma som Linköpings universitet utsatte mig för. Jag plågas varje dag av det, och drömmer ofta om det på nätterna. Drömmarna handlar oftast om mina klasskamrater, som jag ser på avstånd har trevligt med varandra: de pratar, skrattar och kramar om varandra. Ibland kommer jag själv in i scenen, och då tar de avstånd från mig.

Den mest intressanta drömmen hade jag för några månader sedan. Jag hade kommit in på polisutbildningen och var på ett praktiskt utbildningsmoment tillsammans med andra polisstudenter i offentlig miljö. En grupp av mina tidigare klasskamrater hade samlats för att protestera mot att jag blivit antagen till utbildningen. De stod vid sidan om och ropade glåpord.

Det värsta med att jag bor i Linköping är att jag nästan varje dag ser universitets studenter när de går med sina LiU-väskor. De flesta av dessa berör mig inte så mycket, men ibland, kanske varannan dag eller så, ser jag en student med läkarprogrammets ryggsäck.

Jag antar att det är ungefär så det känns för våldtäktsoffer när de möter sin förövare på stan. Jag märker hur pulsen går upp varje gång jag ser en sådan väska. Den påminner mig om hur läkarna och klasskamraterna såg mitt lidande och valde att titta på eller strö salt i såren. Den påminner mig om att jag i samhällets ögon är en andra klassens människa.

Jag har god lust att gå fram till läkarstudenten och fråga: "varför har mitt liv inget värde?"

Linköpings variant av eskulapstaven står för intolerans och de populäras övergrepp på de svaga som ingen lyssnar på, som ingen skulle tro på, som bara kan förlora.

De här väskorna skulle kunna få mig att lämna Linköping, rent av Sverige.

Köpenhamn

Jag hade sedan länge varit medveten om att sexköp^{xx} var lagligt i Danmark. När jag det senaste årtiondet befunnit mig på tågstationen i Linköping och sett tågen mot Köpenhamn har jag ibland skämtsamt tänkt "nu åker vi till Danmark och köper sex!" Men jag hade aldrig seriöst ens övervägt möjligheten att faktiskt göra det. Är man uppfostrad i Sverige vet man ju att sådant är totalförbjudet, lite som drogbruk eller rattonykterhet, kanske till och med misshandel.

Dessutom, även om det är lagligt att åka till Danmark och köpa sex, så vore det sociala straffet omfattande: en sexköpare, förmodligen oavsett hur lagligt och etiskt han eller hon utövar möjligheten, skulle få mycket svårt att arbeta som lärare, läkare eller något annat yrke med ett uns av ansvar och kontakt med andra människor. Sexköpare är ju, enligt de svenska normerna, "dåliga" människor (lite som homosexuella i Ryssland, om man får tro svenska medier).

I januari 2018 slog jag dock upp webbplatserna för några danska institutioner⁹ som erbjuder sexköp. På dessa fanns "sexiga" bilder av kvinnor¹⁰: de hade väldigt lite kläder på sig, till synes mycket obekväma skor och var fotograferade i ytterst besynnerliga kroppsställningar. Sådant tillalar mig inte alls, även om jag misstänker att många män¹¹ faktiskt går igång på det (varför skulle institutionerna annars välja att ha sådana bilder på sina webbplatser?). Jag hade funnit det betydligt mer tilltalande med bilder på "normalt" klädda kvinnor i "normala" situationer.

Ju oftare jag tittade på dessa sidor, desto mer insåg jag att det faktiskt vore möjligt för mig att besöka en sådan institution. Även om jag inte tilltalades

⁹ Jag känner inte till något neutralt ord för den typen av institutioner.

¹⁰ Och män och icke-binära personer, fast dessa sidor tittade jag inte något närmare på. För att göra texten nedan lättläst kommer jag att säga kort och gott "kvinnor".

¹¹ Se föregående fotnot. Det finns också kvinnor och icke-binära personer som tilltalas av den typen av erotik.

av bilderna, så förstod jag ju att det var helt "normala" kvinnor bakom dessa ytliga och tillgjorda fasader. Jag var inte särskilt intresserad av "sex", men jag antog att man också kunde få lite trevligare saker som kramar och handhållning – sådant som jag längtade efter – av kvinnorna.

Den 22 januari bestämde jag mig, efter en del velande, för att ringa till en av institutionerna. En kvinna svarade på danska, och jag frågade om hon kunde engelska. Det kunde hon. Jag frågade om man behövde boka tid hos dem eller om det bara var att dyka upp. Eftersom jag skulle resa ändå från Sverige rekommenderade hon mig att boka en tid, och det gjorde jag. Jag bokade en tid med "Sofia" på fredagskvällen och en tid med "Ida" på lördagen. Båda två var danska kvinnor mellan 20 och 30 år. I samma veva bokade jag tåg och hotell och danska kronor hos Forex; hela resan gick på drygt tiotusen svenska kronor.

Efteråt var jag nästan i chock, jag kunde knappt förstå att jag faktiskt bokat en tid.

* * *

Återstoden av arbetsveckan gick ovanligt långsamt. Jag var som ett barn dagarna före julaften: jag tittade på klockan och kunde nätt och jämnt bärga mig tills jag skulle få träffa "Sofia" och "Ida". Det var första gången på säkert 15 år som jag känt en sådan förväntan inför en kommande händelse.

* * *

På eftermiddagen fredagen den 26 januari satte jag mig i SJ:s X2:a mot Köpenhamn. Ju närmare tåget kom sin slutstation, desto mer spänd blev jag. Jag kunde inte begripa att jag snart kanske skulle få krama en riktig, livslevande kvinna!

* * *

Ändlös längtan

När tåget ankom Københavns Hovedbanegård hade det hunnit bli mörkt. Jag gick upp på markplan och kunde se ned mot spårområdet där tågsetet stod i en kraftig kurva precis vid spårets ände. Det var en mäktig syn, en ensam svensk X2:a i ett främmande land. X2:an representerade det sista som återstod av ett land som svikit mig och som jag ville lämna bakom mig. Jag påbörjade vandringen mot mitt hotell, den här vackra vinternatten i Köpenhamn.

* * *

När jag checkat in på hotellet tog jag en dusch. En timma senare var det dags att gå till "institutionen".

* * *

"Institutionen" låg mycket centralt i ett av Köpenhamns finare kvarter, på en gata som innehöll lägenheter, fik och affärer. Själva institutionen hade sina lokaler på källarplan i en stor, mycket vacker gammal byggnad som för övrigt mest innehöll lägenheter.

När jag ringt på dörren öppnade en dansk, medelålders kvinna. Hon visade mig in i receptionen. Hon var mycket trevlig och frågade ifall jag ville ha något att dricka, men det ville jag inte. Nästan direkt visade hon in mig i ett av deras rum. Hon berättade att Sofia skulle komma inom några minuter.

* * *

Det knacker på dörren och in kommer en nästan helt naken kvinna. Hon frågade hur länge jag ville vara med henne. Jag svarade och gav henne ett par tusen av de danska kronor jag hämtat ut på Forex tidigare i veckan.

Hon tackade och gick med pengarna till receptionen. När hon kom tillbaka satte hon sig i sängen. Jag frågade om jag också fick sätta mig i sängen. "Sure", svarade hon.

"Can I touch you?" frågade jag. "Sure", svarade hon, varpå jag lite försiktigt petade henne på armen. "Can I hug you?" frågade jag. "Sure", svarade hon, och jag fick en kram av henne.

Vi var tillsammans i en timma, och under tiden pratade vi mest. Det blev också ett antal kramar och en hel del handhållning. "Sofia" gav intrycket av att vara en smart ung (29-årig) kvinna som inte var mer utsatt än någon annan ung skandinav.

* * *

Dagen efter skulle jag träffa "Ida" vid tolvtiden.

När jag ringde på dörren var det en annan medelålders kvinna som bemanade receptionen. Även hon var mycket trevlig och frågade om jag ville ha något att dricka medan jag väntade på "Ida".

"Ida" var några år yngre än "Sofia" och gav också intrycket av att vara en mycket medveten och trevlig person. Hon verkade mycket intelligent och allmänbildad. Framför allt slogs jag av hur glad och pratsam hon var. Vi pratade lite om den svenska sexköpslagen och hon betonade att hon tyckte att den var dum och att hon själv hade valt sitt yrke, som inte heller var något hon hade tänkt hålla på med hela livet.

Vi var tillsammans i halvvannan timma innan det var dags att säga adjö.

* * *

Mitt intryck av "institutionen" var mycket positivt. Den kändes som en seriös och ansvarstagande verksamhet på en trygg plats.

Alla jag träffade där var mycket trevliga, glada och trygga, och det fanns inte någon oro eller spänning i luften. Även den medicinska säkerheten (vad gäller smittspridning) var hög. Det här är inte en plats som sprider sjukdomar, tack vare de noggranna rutiner och de tydliga regler som finns. Antagligen lever "normala" tonåringar (i "normala" sexuella relationer) farligare.

Ändlös längtan

Faktiskt kändes "institutionen" lite som en väl fungerande vårdcentral, fast utan de dömande och fördomsfulla människorna i vita rockar.

På eftermiddagen begav jag mig åter till tågstationen, där en svensk X2:a majestätiskt stod och väntade på sin avgångstid. Tåget kände sig lite finare än de andra tågen.

Inom en timme efter avfärd försvann roamingsymbolen på mobiltelefonen, och jag befann mig återigen i ett land jag inte ville vara i. Efter ytterligare ett par timmar ankom jag till Linköping och möttes av den stora skylten med texten "Linköping – Där idéer blir verklighet". För mig är Linköping staden som befriade mig från mina drömmar.

Politik

Jag var på bra humör när jag kom hem till min lägenhet på lördagkvällen direkt efter resan, men det skulle snabbt komma att ändras. När jag satte mig vid datorn och öppnade SVT:s startsida var nämligen huvudnyheten att regeringen ville göra det olagligt för svenska medborgare att köpa sex utomlands. Artikeln illustrerades med en bild på en mycket barsk Morgan Johansson som citerades när han förkunnade att sexköp helt enkelt är "fel". Någon motivering gav han inte. Det skulle rent av förvåna mig om han ens känner till de bättre institutionerna i t.ex. Danmark, eller om han ens läst Amnestys rapport om sexköp. Det kändes mest som om han i populistisk anda försökte vinna sympati (och röster) från den kanske inte helt fördomsfria och insatta allmänheten.

Jag funderade på hur jag skulle hantera ett sådant förbud. För mig är det extremt viktigt att stå för vad jag säger och gör, så att bara åka och hoppas att det går bra kändes inte som en lösning för mig.

I stället funderade jag på att inför varje resa till Danmark ringa till polisen (114 14) och berätta om mitt planerade lagbrott, och sedan låta dem hantera det som de ville. Alternativt hade jag kunnat åka oannonserat, men sedan efter varje hemkomst publicera en kort notis om lagbrottet på min

webbplats tillsammans med en länk till min officiella kommentar om lagstiftningen. På så sätt hade jag ändå uppnått fullständig transparens.

Jag tyckte naturligtvis att lagförslaget var förkastligt, dels eftersom det försvårar ytterligare för transaktioner som otvivelaktigt är moraliskt okej, rent av viktiga¹², dels för att det skulle försvåra situationen för de kvinnor (och män och personer av annan könstillhörighet) som lider av prostitutionens mörka baksida: om sexköp i utlandet skulle förbjudas skulle antagligen många personer som i dag åker till trygga institutioner som den i Köpenhamn i stället köpa sex av enskilda prostituerade "på gatan" i Sverige, och där misstänker jag att förhållandena är betydligt mer tveksamma, i synnerhet för de (oftast kvinnor) som säljer tjänsterna.

De kommande veckorna publicerade SVT åtskilliga artiklar om hur polisen arbetade mot sexköp, och visade filmer på när sexköpare i *Sverige* greps.¹³

Regeringens lagförslag fick mycket kritik från experter, men de stod ändå på sig ganska länge. Efter några månader meddelade regeringen emellertid att de övergav idén.

Då andades jag ut.

* * *

¹² Ja, som jag försöker förklara i slutkommentar xx på sidan 269, så finns det fall där mycket ensamma människor känner ett extremt behov av fysisk närhet, t.ex. kramar, men som inte på långa vägar är förmögna att få sådan på "normalt" sätt. Samtidigt finns det människor för vilka det inte alls är en stor sak att ge sådan närhet. För dessa ensamma människor, som ofta är mycket utsatta själva, utgör möjligheten att köpa fysisk närhet en potentiellt livsviktig väg framåt. Detta är extremt, *extremt*, **extremt** svårt att förstå för människor som vuxit upp i innanförskap, med trygg familjesituation, många vänner och partners, och som indoktrinerats med att sexköpare helt enkelt är själviska och "onda" människor som utnyttjar utsatta kvinnor och fördärvar deras liv för en stunds förströelse.

¹³ Till det svenska samhällets försvar kan nämnas att polisens ingripande – som alltid – såg väldigt professionellt och milt ut, och straffen var måttliga (böter på plats). SVT:s "sakliga" journalist verkade dock vara lyckligt ovetandes om det som jag beskriver i fotnoten ovan, och försökte intensivt få sexköparen att känna ånger. (Däremot är det förstås fullt möjligt att sexköparen i det aktuella inslaget faktiskt inte var en av de utsatta personer jag syftar på i fotnoten ovan. Han var trots allt gift.)

Ändlös längtan

Efter den första resan kände jag mig lite nervös: hur skulle jag nu klara av att leva flera veckor ensam utan någon fysisk närhet? Det var tufft ett tag, men det gick. Och efter bara tre veckor åkte jag till Danmark igen, men den gången träffade jag bara Ida.

Efter den resan var jag inte lika nervös, och jag väntade i hela fem veckor på nästa resa. Och så fortsatte det under våren och sommaren 2018, med mellan en och tre månader mellan resorna. Eftersom varje resa kostade någonstans mellan 8 000 och 20 000 kronor kunde jag inte åka oftare.

De här resorna hade en väldigt stor positiv inverkan på min mentala hälsa. Den i särklass största orsaken bakom min mentala ohälsa under uppväxten och det första årtiondet som vuxen hade ju varit traumat kopplat till det enorma sociala utanförskap jag kände, framför allt vad gällde fysisk närhet. Tidigare drabbades jag av intensiv sorg, rädsla och ångest vid blotta tanken på att ungdomar hade fysisk närhet med varandra (medan jag bara fick se på). I dag när jag märker att jag är på väg mot sådana tankar behöver jag bara påminna mig någon av Danmarksresorna. Det är onekligen svårt att känna sig utanför när man inte längre är det.

Hade jag fötts i Danmark hade jag antagligen gått till en institution som den här mycket tidigare i livet, och kanske hade det gjort så att jag aldrig hamnat i den kris jag hamnade i efter MAI.

I dag och i morgon

I dag består mitt liv av jobbet, restaurangen och några privata projekt.

På vardagarna går jag till jobbet tidigt på morgonen och arbetar där tills sent på eftermiddagen.^{xxi} Då går jag till restaurangen och äter middag, sedan går jag hem. På helgerna går jag upp vid elvatiden varpå jag direkt går till restaurangen och äter lunch. Sedan går jag hem och arbetar vid datorn, för att slutligen gå tillbaka till restaurangen vid sextiden för lite lättare kvällsmat i baren. Där kan jag sitta tills stängning sent på kvällen.

Att enbart äta mat ute kostar förstås pengar (kanske 8 000 kronor per månad eller så), i synnerhet som jag alltid ger dricks (vanligtvis 30–60 kronor per besök, eller 1 000–2 000 kronor per månad), men det är värt det.

Både maten och miljön är fantastisk på restaurangen. Matsalen är så vacker! Men det är ändå inte främst för maten och miljön som jag går dit varje dag. I stället är det för att träffa personalen (och eventuella andra stamgäster), som förstås nästan blivit som en sorts "familj" för mig vid det här laget. Utan restaurangen skulle jag aldrig träffa människor utanför jobbet. Det är *det* som gör det så otroligt värt pengarna. Jag blir alltid bemött med så mycket kärlek och vänlighet där, och det betyder otroligt mycket för mig. Det är en stor trygghet att ha en plats där man alltid är välkommen, där man alltid får stanna hur länge man vill. En plats att gå till varje dag efter jobbet, där det alltid står ett bord dukat åt en. En plats att gå till varje helgkväll. Hur fullsatt det än är verkar det alltid finnas en plats åt mig i baren.

Jag känner en enorm tacksamhet till restaurangen. Jag tycker inte att jag ger dem för mycket dricks, jag tycker jag ger dem för lite. Gemenskapen jag får där fyller lite av hålet som det sociala utanförskapet grävt. Den är väl förvisso rent tekniskt ett "substitut" för mer "normal" social interaktion, men det är ett otroligt fint substitut, nästan i klass med Tiburtius förmån (s. 217).

Ändlös längtan

Hemma arbetar jag med privata projekt, framför allt en helt ny version (den tredje) av min matematikmjukvara AlgoSim, som (om jag får säga det själv) ser ut att bli bra. Koden ser på många ställen väldigt vacker ut.

Konsekvensen att jag arbetar med Win32-programmering i Delphi^{xxii} både på jobbet och på fritiden är för övrigt en av de saker jag tycker bäst om med mitt nuvarande jobb. Jag har alltid uppskattat att ha en synergi mellan jobb och fritid.¹⁴

Samtidigt känner jag en väldigt stor tomhet i livet. Jag känner en enorm sorg över att mina drömmar togs ifrån mig. Jag drömde om att bli lärare i matematik på högskolenivå. Jag drömde också om att skriva en stor lärobok i den sortens matematik. Jag hann skriva några hundra sidor under tiden på MAI, men det är ytterst tveksamt om det kommer att bli fler, eftersom jag nu har kommit ifrån matematiken och helt förlorat den input jag fick från mina studenter. Som läroboksförfattare är daglig kontakt med studenter A och O.

Det förefaller osannolikt att jag någon gång skulle kunna komma tillbaka till matematiken yrkesmässigt. För det första underlättar det antagligen inte att jag är portad från alla svenska högskolor (även om det gäller som student), för det andra skulle jag inte klara av att gå igenom en anställningsprocess. Bland annat är jag alldeles för ärlig, så under en potentiell anställningsintervju skulle jag direkt nämna allt som hände på LiU. Dessutom börjar jag så sakteliga glömma bort matematiken, och den *enorma* passion jag en gång kände inför matematikundervisning på högskolenivå har avtagit, och det är oklart om jag skulle kunna få tillbaka den.

Drömmen att bli läkare verkar minst lika ouppnåelig. Jag är portad från all svensk högskoleutbildning, har en total förmögenhet som nästan uteslutande utgörs av studieskulder, lider av posttraumatisk problematik från tiden på LiU – och har börjat glömma bort medicinen. För att bli läkare skulle jag behöva börja om på termin 1 (och återigen uppleva den stora

¹⁴ Den synergin var ännu större när jag arbetade som matematiklärare och skrev läromedel i matematik på fritiden.

frustrationen över det låga tempot o.s.v.) för att fylla i hålen. Det känns som om enda sättet på vilket jag skulle kunna bli läkare i dag vore om t.ex. KI:s rektor skulle engagera sig personligen i mitt fall och erbjuda mig gratis boende, mat och åtminstone initialt en studiegång speciellt anpassad för mig, helst i en klass som skulle ta emot mig med värme. Något sådant vore fysiskt omöjligt i Sverige.

Jag saknar medicinen, i synnerhet när jag tänker på den. Den yrkesmässiga värld som läkare lever i är enormt stor, både vetenskapligt och socialt. Nu, som programmerare inom ett smalt tillämpningsområde, känner jag ibland en relativ klaustrofobi.

Den största yrkesdrömmen jag haft på senare tid har varit att bli pilot.^{xxiii} Men detta ter sig om möjligt ännu mer ouppnåeligt.

Jag tror att jag är en sådan person, för vilken det är extremt viktigt med den *identitet* som en del yrken ger. När jag var lärare i matematik visste jag vem jag var, och som läkare eller pilot hade jag också känt att haft en tydlig och trygg identitet, som hjälpt mot den usla självkänslan. Nu vet jag inte vem eller vad jag är. Identitetsbristen och självföraktet förlamar och hämmar, ofta klarar jag inte ens av att prata med min familj. Jag känner mig som en *f.d.* naturvetare, en *f.d.* matematiklärare och en *f.d.* medicinare, nästan som en man som har hela livet bakom sig.

Om jag i dag skulle försöka förklara vem jag är, skulle jag kanske svara *humanist*. Jag har nämligen aldrig varit så övertygad som jag är i dag om vikten av människokärlek, förståelse och snällhet, och varje ny människa jag möter vill jag bemöta med största möjliga intresse, värme och empati.

Just det här med en sysselsättning som man brinner för tror jag dessutom är extra viktigt för personer som mig av den anledningen att det fyller lite av det gigantiska hål som det sociala utanförskapet genererar: om man är dömd att aldrig få en tillfredsställande livssituation vad gäller vänner, partners och familj, så kan ett jobb att leva för och lägga ned sin själ i vara extremt värdefullt.

Ändlös längtan

Den posttraumatiska problematiken efter det som hände vid LiU tillsammans med tomheten gör att jag inte mår särskilt bra i dag.

* * *

Jag har förmodligen ett antal år kvar, men jag vet inte längre vad jag vill göra med mitt liv.

I framtiden skulle jag kunna tänka mig att arbeta ideellt i t.ex. krigs- eller krisområden. Sådant arbete behövs verkligen, och jag tror att jag på något sätt skulle känna mig mer hemma i en sådan situation: jag vet hur mycket lidande det finns i världen, och känner mig ofta trött på den ytlighet och nonchalans som dominerar den svenska mentaliteten.

Alternativt skulle jag kunna tänka mig att arbeta t.ex. inom missbrukar- eller kriminalvården, för dessa människor utgör det svenska samhällets mest utsatta och missförstådda skikt. Jag tror att jag – tyvärr – är en av ganska få människor som skulle kunna känna genuin empati och förståelse för människor som begått hemska brott. Jag förstår att det alltid finns något bakom och – betydligt viktigare – att vikten av en människas lycka och frihet från lidande är lika stor även hos en person som gjort dåliga saker i sitt liv. Nästan alltid går det att förhindra framtida illdåd *utan* att utsätta personer som tidigare utfört sådana handlingar för något större lidande.

Ytterligare en möjlighet som på senare tid vuxit sig alltmer framträdande i mitt medvetande är att flytta till något väldigt billigt land och bosätta mig där som t.ex. förtidspensionär. Bara tanken på att lämna Sverige gör mig på gott humör. (Sedan känner jag mig faktiskt väldigt, väldigt sliten.)

* * *

Under våren 2018 bestämde jag mig för att sluta äta escitalopram. Den främsta anledningen var att jag inte längre ville vara beroende av svensk sjukvård och svenska läkare. Jag trappade ned med det lager jag hade kvar

hemma: det blev ett par månader med 20 mg och ett par månader med 10 mg.

Om min hälsa har förändrats av denna utsättning så är det åt det positiva hållet – jag mår i varje fall inte sämre^{xxiv}. Det känns lite som om samhället har "drogat" mig med en hög dos psykofarmaka under en lång tid för att slippa ta hänsyn till de speciella behov som kommer av min personlighetsvariant ("funktionsnedsättning" ur de "normalas" synvinkel). Så är det naturligtvis inte i en bokstavlig bemärkelse, men faktum kvarstår att mitt liv hade varit otroligt mycket enklare och mindre smärtefyllt ifall samhället uppvisat flexibilitet (t.ex. låtit mig arbeta som lärare på MAI, gett mig utökat studielån eller bara bemött mig med värme i stället för kyla på läkarprogrammet) i stället för att medicinera mig.

Den ekonomiska situationen är i dag stabil, även om min "förmögenhet" nästan uteslutande utgörs av studieskulder. Under tiden på läkarprogrammet förlorade jag över 200 000 kronor, samtidigt som studieskuldena ökade med nästan lika mycket. Gissa om jag i dag tycker det är roligt att betala CSN:s (stora) räkningar varannan månad efter en utbildning som jag förmodligen aldrig kommer att få någon glädje av, och som gav mig men för livet.

Lite tankar

Jag tänker ofta på hur mitt liv i det svenska samhället hade kunnat utvecklas åt ett annat håll.

Vad var det som gick fel? Jag tror att grundproblemet var att jag hade otur att födas med gener som gav en personlighetssort som det svenska samhället inte var berett på (och andra gener som samtidigt predisponerade för mental ohälsa). Jag är övertygad om att personer med den personlighetstypen *skulle* kunna leva i harmoni med det svenska samhället om bara samhället hade kunskap att bemöta sådana personer på ett konstruktivt sätt, utan fördomar och med värme och en smula flexibilitet.

Ändlös längtan

Ett av de största problemen var antagligen den längtan jag redan i förskolan kände till kvinnlig vänskap och närhet, och som sedan blev ett gigantiskt trauma för mig. Ja, det blev ett trauma på samma sätt som efter tortyr, krig, våldtäkt. Detta trauma fick ett enormt inflytande över hela min livssituation från skoltiden och framåt. Jag hade aldrig en sportslig chans att ta mig ur det på egen hand.

Men samhället hade ingen kunskap alls om den typen av problematik. Trots att jag led något enormt, kunde jag alltså inte få någon som helst hjälp. Ingen förstod att en så banal sak som "brist på flickvän" kunde utgöra ett så gigantiskt lidande. Och om jag någon gång i starkare ordalag försökte förklara hur stort det kliniska problemet var, så blev jag genast bemött med förakt: "Usch, vilken hemsk kvinnosyn han har!" eller "Han är nästa Elliot Rodger!"

Att ofrivilligt bli född med ett problem som ger stort lidande och sedan bara bli bemött av nonchalans och förakt av samhället är egentligen fruktansvärt. Det förstärker och befäster det ursprungliga traumat.

Hade samhället haft kunskap om den här typen av problematik, hade jag kanske fått hjälp redan på låg- eller mellanstadiet. Då hade kanske alla problem försvunnit innan de hunnit orsaka någon större skada. I annat fall hade jag kanske åtminstone blivit bemött på ett helt annat sätt senare i livet, när problemen började få större konsekvenser.

Men tänk om alla svenskar hade varit som min klasskamrat Klara på gymnasiet! Då hade jag redan i grundskolan fått så mycket vänner att jag aldrig hade haft en chans att hamna i socialt utanförskap. Då hade samhällets brist på kunskap inte varit något problem. Tyvärr var hon en på miljonen. De flesta svenskar verkar i stället vara rädda för personer som bryter mot normen – och dessutom övertygade om att de har en mänsklig rättighet att inte behöva bry sig om främlingars välmående om det inte explicit ingår i deras jobbeskrivning. (Och antyder man något annat så har man kränkt dem

på ett fullkomligt oacceptabelt sätt. Denna oskrivna regel tycks svenskar vara rörande överens om.)

En annan sak som hade underlättat hade varit om jag tidigt fått en kontaktperson att träffa en gång i veckan eller så. I honom eller henne hade jag då haft en fast punkt i tillvaron, och någon att bolla idéer och ventilerat rädslor med.

När jag var tvungen att sluta som amanuens på MAI sökte jag första bästa jobb jag hittade, trots att den doktorandtjänsten hade ett ämne som jag inte alls var intresserad av. Hade jag haft en kontaktperson som "rådgivare" hade jag kanske kunnat söka en doktorandtjänst med ett ämne som jag tyckte om. Och när jag slutade som doktorand och påbörjade läkarutbildningen visste jag att jag inom två eller tre år skulle få slut på pengar, och att en katastrof då skulle inträffa. Under hela tiden på läkarprogrammet kunde jag inte göra annat än att vänta på denna katastrof – utöver att jag bar på det sociala utanförskapets trauma (och så undrar människor varför jag var "grinig" under den perioden). Hade jag haft en kontaktperson jag träffat en gång i veckan hade vi haft all tid i världen att utarbeta en plan för att undvika katastrofen.

Men jag förstår att svenskar är blyga och färgade av sociala normer, och jag förstår att det vore för dyrt för samhället att ge specialinsatser och kontaktpersoner åt alla som eventuellt skulle behöva det. Jag förstår alltså att jag inte fick någon hjälp, att ingen förstod hur illa det egentligen var i grundskolan, och jag klandrar ingen. MEN: under dessa omständigheter hade samhället åtminstone kunnat vara lite flexibelt när problemens omfattning väl uppdages. MAI *kunde* ha låtit mig arbeta som lärare eller gett mig ett eget rum, CSN *kunde* ha gett mig utökad studiestöd och LiU *kunde* ha bemött mig på annat sätt efter incidenten på läkarprogrammet.

All kyla och alla fördomar jag blev bemött med från läkarna på LiU och på sjukhuset höll på att kosta mig livet. Återigen handlar det om okunskap. Ingen läkare skulle i dag bemöta ett våldtäktsoffer genom att säga "du hade

Ändlös längtan

väldigt utmanande klädsel, då går det så här”. Men det är på den nivån jag blev bemött.

Sedan har vi det här med sexköp. Om vi hypotetiskt tänker oss att sexköp hade varit lagligt i Sverige, hade jag börjat med det redan som tonåring (även om ”sexet” kanske bara hade inneburit kramar och handhållning), och då hade nästan säkert större delen av min utanförskapskänsla försvunnit. Det är mycket möjligt, rent av mycket troligt, att det hade gjort så att jag hade blivit av med min mentala ohälsa. Då hade jag kanske haft självförtroende och ork nog att välja ett annat doktorandjobb eller att fullfölja det jag hade. Eller så hade jag haft ork nog att ta ett jobb vid sidan om läkarstudierna.

Jag kan tänka mig att någon eller några läsare nu tänker ”nej, fan, det är självklart att dina problem inte berodde på ’sexbrist’ – det är bara något du säger för att rättfärdiga ditt utnyttjande av utsatta kvinnor”. Det enda svar jag kan ge på det uttalandet är ”jag är ledsen, men tyvärr verkar det som om du inte riktigt vet vad du pratar om”.

Jag skulle kunna tänka mig att tillåta sexköp men att reglera det mycket strängare än vad som är fallet i Danmark. Till exempel skulle jag kunna tänka mig att sexköp bara var tillåtet på certifierade institutioner med alltid närvarande sjuksköterska och våktare, bara av certifierade tjänstgivare som är väl medvetna om sina rättigheter och bara för personer som av läkare eller psykolog bedöms lida av mycket stort utanförskap på grund av oförmåga att själva skaffa vänner eller fysisk närhet, t.ex. på grund av funktionsnedsättning, och som dessutom testats negativt för sexuellt överförbara infektioner. (Jag tycker också att dessa personer borde få tjänsten kraftigt subventionerad, men det vågar jag inte ens skriva i den här boken.)

Till mycket stor del tror jag konflikten mellan mig och samhället beror på okunskap i samhället om personer med min personlighetstyp. Jag tror att lösningen på det problemet är kommunikation, dialog och utbildning. Det är bland annat därför som jag i årtionden skrivit detaljerat om mina tankar och

känslor på min webbplats (vilket dock läkarna och flera av klasskamraterna på LiU tyckte var dåligt gjort av mig) och som jag skrivit den här boken.

Under incidenten på läkarprogrammet försökte jag också desperat att få till en dialog med klasskamraterna och läkarprogrammets ledning. T.ex. försökte jag ju få till ett möte med Ellen, Malin och Lisa i vilket jag skulle förklara min diagnos och mina avsikter: att jag inte alls förväntade mig att de skulle vara med mig varje dag och att jag inte alls "begärde" något. Jag är övertygad om att de hade känt sig lugnade av ett sådant möte, men det blev ju aldrig av. Och när jag sedan blivit bortmotad från utbildningen var min högsta önskan att få träffa klassen (rimligtvis i en föreläsningssal, eftersom de var över hundra personer) och få prata med dem, få reda ut alla missförstånd. Jag tror att det kunde ha blivit ett väldigt fint och lärorikt möte för båda parter.

Jag tror att genuin välvilja och kommunikation främjar förståelse och harmoni, medan isolation bara främjar fördomar och konflikter. Kanske kan jag med hjälp av kommunikation någon gång förpassa min ändlösa längtan efter att bli accepterad för den jag är till historien.

Kanske kommer personer som jag om hundra år att ha samma möjligheter som alla andra: kanske kan de bli lärare, läkare och piloter, bara de är lämpliga för yrket. Kanske kan de till och med bli bemötta med empati, förståelse och vänlighet från samhället.

Ändlös längtan

Ändlös längtan

Skogen

En samling varelser befann sig i en skog utan slut. De visste inte var de kom ifrån eller hur de kommit dit. Inte heller kunde de uttala sig om framtiden. Det enda de med rimlig säkerhet kunde konstatera var att de nu var strandsatta tillsammans på denna plats. De hade bara varandra, och de ställde sig frågan "är vi inte lyckliga tillsammans?".

Dessa varelser är vi.

Tiggaren

Genom sin blotta närvaro på gatan antyder tiggaren att det finns ett alternativ till det förbipasserande kompisgängets nonchalans. Han förgriper sig därmed på självklarheten i deras inlärda sätt att se på tillvaron. Denna kränkning av deras integritet kan samhället inte tolerera.

Ingen saknar tiggaren när han dör.

”De bryr sig inte”

Under vintern 2016–2017 var det några som försökte trösta mig genom att säga: ”Jag tror inte dina klasskamrater hatar dig. De flesta av dem bryr sig antagligen inte alls.”

Det var ingen tröst för mig. Det faktum att människor inte bryr sig om personer som lider i deras närhet är nämligen något av det som skrämmer mig allra mest i hela världen.

(Jag hade nästan föredragit att de hatat mig.)

Styrka

Var hittar man styrka, när det känns som om hela svenska staten och nästan hela svenska folket hellre låter en dö än visar en någon empati? För läkarna och universitetet var det viktigaste att markera att integriteten hos "de lyckliga" var okränkbar. Detta helt oberoende av konsekvenserna för "de sjuka". Om svenska läkare får välja mellan (1) att låta en sjuk människa lida helvetets alla kval under oändligt lång tid och (2) att skona individen samtidigt som en grupp förbipasserande måste göra ett mindre oväntat ingrepp (kanske t.o.m. – Gud förlåt – ge den sjuka en kram eller stanna en stund hos henne), så väljer de utan minsta tvekan det första. Något annat är helt, 100 %, otänkbart. Faktiskt, inte ens om tusen människor skulle tvingas lida helvetets alla kval under oändligt lång tid om inte de förbipasserande agerade, skulle de överväga något annat. Integriteten är det enda som betyder något. (Fast det är klart, om de var de själva som var "sjuka", eller någon av deras anhöriga, då skulle det låta helt annorlunda.)

Så var hittar man styrka? Jag önskar jag trodde på Gud. I tron på Honom skulle jag kunna hitta den styrka som krävs för att fortsätta leva i Sverige. Men det går inte: jag är naturvetare i själ och hjärta, och har den vetenskapliga metoden hårdkodad i min *cortex cerebri*.

Läkarna jag träffade som patient under min kris gjorde inget annat än att ösa fördomar över mig, och förklara hur "uppenbart" det var att jag var olämplig som läkare, ibland efter att ha känt mig i hela två minuter (under djup kris).

Jag undrar bara: varför?

Missfostret

STOCKHOLM, 2118.

"Har du fått din kram i dag?" frågade Ellinor gladlynt när hon fick syn på Tiburtius. "Du får en till, för säkerhets skull!" fortsatte hon innan han ens hann svara.

Tiburtius var född med en form av autism som gjorde att han inte på egen hand klarade av att skaffa vänner i informella sammanhang. Trots detta kände han – som alla andra människor – ett behov av trygghet, acceptans och närhet. Eftersom han hade lättare att visa känslor tillsammans med kvinnor och alla visste att kramar var det bästa han visste, brukade hans kvinnliga klasskamrater alltid ge honom lite extra uppmärksamhet och en kram när de träffade honom första gången på dagen.

"Du behöver inte krama det missfostret, vad säger din pojkvän om det?" klagade Manfred irriterat när Tiburtius gått iväg. Då ilsknade Ellinor till: "Det är klart han skall få sin kram. Han är bara ett litet barn när det gäller vänskap och kärlek, det förstår min pojkvän. Du kommer inte hitta någon i vår klass som skulle säga något ont om Tiburtius!"

Nya regler

LINKÖPING, 2118.

Den första januari trädde nya regler i kraft vid Linköpings universitet. Personer med någon form av mentalt eller fysiskt handikapp, inklusive personer som amputerat någon extremitet, tillåts inte längre studera vid lärosätet.

Universitetets rektor:

”Personer med sådana attribut skapar en otrygg miljö för våra andra studenter och vi är enligt lag skyldiga att garantera en trygg miljö på campus. [...] Det är klart att kan finnas något fint med att vara tolerant mot personer med olika avvikelser, men samtidigt har vi som myndighet inte någon rätt att tvinga våra studenter att visa sådan hänsyn, det skulle kränka deras integritet.”

Osynliga funktionshinder

Nästan ingen blir upprörd över människor med synliga funktionsnedsättningar. Ingen skulle t.ex. förvänta sig att en rullstolsbunden kvinna på egen hand går upp för de tre trapporna för att köpa biljetter. Det är nästan självklart att hennes sällskap hjälper henne med sådant som hon själv inte klarar av. Och den gamle mannen med kryckor blir erbjuden en sittplats på bussen av en främling.

Men det finns också funktionsnedsättningar som inte syns. Och *dess*a kan väcka irritation: folk undrar varför Kalle inte hjälper till med *X* och varför Irma hela tiden förväntar sig att andra skall hjälpa henne med *Y*. Från de utomståendes perspektiv ter det sig som om Kalle och Irma bara tänker på sig själva. Man undrar om de någon gång kommer att lära sig att det är finast att ge. Vad de utomstående inte vet är att Kalle inte *kan* göra *X* och att Irma inte *kan* göra *Y*. Problemet är bara att det inte syns på dem!

Om deras åkommor dessutom är ovanliga blir det än värre. Varje dag – år ut och år in – tvingas de brottas med svårigheter som ”de normala” slipper, och de får ingen hjälp. Inte sällan tycker omgivningen i stället att de är själviska, för de *ser* själviska ut. Få tycker synd om dem, för de har ju inte blivit orättvist behandlade på något sätt.

En klasskamrat menade att jag bara hade mig själv att skylla för att jag var ensam i klassen, för hade jag bara på eget initiativ sökt upp och ”minglat” med klasskamraterna utanför schemalagd tid hade de tagit emot mig.

En gammal mans händer

Jag tar i dag bussen till jobbet. Det är samma buss som går från Resecentrum till universitetet. Det händer regelbundet att även MAI:s chef och tidigare studierektor tar denna buss. Han och jag arbetade tillsammans under alla mina år på MAI, och jag tyckte väldigt bra om honom. Han är en sådan person som de flesta tycker om.

Men på bussen låtsas han nu inte om mig. Även om vi skulle hamna nästan bredvid varandra så gör han ingen notis om mig. Jag har försökt söka ögonkontakt, men det är som om han aldrig sett mig tidigare. Han sitter bara lugnt och stilla och tittar ner i sin mobiltelefon.

De första gångerna gjorde han mig upprörd med sitt beteende. Han kunde ju ha mött mig och sagt: "Jag är så ledsen för allt som hände, och önskar att jag hade gjort mer, men jag visste inte allt som jag vet i dag. Finns det något jag kan göra för dig?" (Det hade emellertid varit väldigt osvenskt.)

Men en dag när jag satt precis mittemot honom såg jag att han hade en gammal mans händer. Och man kan helt enkelt inte vara arg på en gammal människa.

När jag i dag ser honom ser jag inget annat än en fin men sårbar människa som behöver trygghet och stabilitet, som alla andra.

Systemets diktatur

När mina klasskamrater såg hur dåligt jag mådde visste de flesta av dem inte vad de skulle göra. Eller, rättare sagt, de *vågade* eller *ville* inte göra någon personlig insats. I stället fick terminsledningen ta hand om ärendet. Den stackars terminsansvarige vågade heller inte göra något annat än att följa reglerna och rutinerna till punkt och pricka, detta utan att lägga ner något nämnvärt personligt engagemang i frågan. Därför kontaktade han programledningen.

Programledningen blev orolig, och såg även den till att följa rutinerna till punkt och pricka, så att de senare inte själva skulle kunna råka ut för några konsekvenser. Programledningen kontaktade därför universitetsledningen. Rektorn var av samma skrot och korn, och anmälde mig således till HAN, så att jag nu blev deras ansvar.

Utfallet hade med andra ord blivit detsamma om alla dessa människor i "ledarskapsroll" hade ersatts av enkla datorprogram.

Vi lever i en diktatur, men diktatorn är inte en människa, utan ett politiskt system.

Diagnoser

Jag fick en gång diagnosen "Aspergers syndrom".

Det är väldigt sällan jag pratar eller skriver om den, och anledningen är mycket enkel: det går iskalla kårar längs hela ryggraden på mig när jag ser, tänker eller skriver ordet. Jag kan skriva ordet, men jag har bara vid en handfull tillfällen lyckats att uttala det. Vid ett av dessa tillfällen upprepade min samtalspartner ordet i sitt svar, och då visste jag knappt hur jag skulle värja mig mot dess förödande attack. Hon kunde nog se på mig hur jag ryggade tillbaka.

För mig är diagnosen ett stort stigma och skällsord. "Du har Asperger, du förstår inte!" anfaller den mig när jag är som mest sårbar.

En person med Asperger förstår inte en del saker och är olämplig för en del roller och yrken. Så tror man. I mitt fall är det emellertid saker som är viktiga för mig, och som jag rent av tror att jag är bra på eller lämplig för.

Man tror att en person med AS är dålig på att läsa av och förutspå människors tankar, känslor och reaktioner ("signaler") och på att förstå det sociala spelet. Jag tror inte att jag är nämnvärt dålig på sådant. Jag tror snarare att det är tvärtom, det är åtminstone min erfarenhet.

Ibland kanske det har sett ut så, men då har det förmodligen funnits en helt annan orsak, som "de normala" inte har lyckats ana. Kanske förstår jag "de normala" bättre än vad "de normala" förstår mig.

Hur som helst: vill du slå mig under bältet, vet du nu precis vad du skall säga.

Förtroende för troende

Under och efter krisen på läkarprogrammet gjorde jag en oväntad observation. Medan de allra flesta av människorna omkring mig, inklusive mina klasskamrater, bara såg på, så fanns det ju en handfull personer som aktivt i någon omfattning (ibland utomordentligt stor sådan) försökte hjälpa mig.

Av dessa människor var en *mycket* hög andel *antingen* födda i utlandet *eller* troende kristna, faktiskt nästan alla. Skillnaden var så stor att jag har svårt att tro att det skulle röra sig om en slump.

Jag kan bara spekulera i vad detta fenomen beror på, men några gissningar vågar jag mig på:

- Troende kristna lägger stor vikt vid medmänsklighet. Dessutom vågar en troende kristen följa sin egen moraliska kompass i högre utsträckning, även när den går emot de sociala normerna, eftersom han eller hon vet att det finns en högre instans över samhället och det är denna som kommer att fälla den slutgiltiga domen.
- Svenskar är i väldigt hög grad uppfostrade i normen att man inte lägger sig i främlingars liv – det är inte ens eget jobb eller ansvar. Om en främling behöver hjälp får han eller hon kontakta sjukvården, punkt slut.
- Svenskar kan nog vara lite konflikträdda och väldigt rädda för att *själva* hamna i utanförskap om de skulle ta ställning för den minst populära parten i en kontroversiell konflikt.
- Svenskar ser direkt på mig att jag bryter mot de svenska normerna, medan personer med annan bakgrund, för vilka "alla" i Sverige är "annorlunda", inte ser det lika tydligt.

Manifestationer

När det skett ett terrordåd i Sverige samlas människor i massor på gator och torg för att manifesteras mot våldet. De vill visa att ingen terrorist kan rubba de svenska värdena eller skrämma svenskarna till tystnad. SVT rapporterar om att "kärleken vinner". Så mycket kärlek.

Men den här toleransen, värmen och solidariteten som människorna pratar om såg jag inte röken av när jag var som mest utsatt. Kanske var det några i klassen som såg vad som hände och som faktiskt inte tyckte att det var okej, men dessa vågade inte uttrycka något stöd officiellt åt mig.

Fina ord är bra, men jag vill se godhet i praktiken.

Klistermärken

På dörren till akutpsykiatri i Linköping sitter ett antal klistermärken som visar att mottagningen är HBTQ-vänlig.

Jag tycker det är förträffligt, för om vårdpersonalen, t.ex. läkarna, bemöter människor i djup kris med fördomar, tarvliga kommentarer och usla råd på grund av okunskap om deras situation, så kan det få väldigt tråkiga konsekvenser.

Jag önskar bara att det också suttit ett AS-klistermärke på dörren, så att mina besök hos läkarna hade varit mer läkande och mindre traumatiserande. Läkarnas bemötande sårade mig djupt.

Men sedan finns det många andra sexuella läggningar och personlighetsvarianter utöver HBTQ och AS. Egentligen borde alla dessa ha klistermärken på dörren. Vi lär inte vara klara förrän hela dörren är täckt av klistermärken – och då blir det mörkt i entrén.

Om jag fick bestämma skulle man ta bort alla klistermärken och i stället ändra samhällets norm vad gäller människosyn: alla människor är olika, och man skall *aldrig* utgå från att en person har egenskap X bara för att hon har en annan egenskap Y. (Exempel: Bara för att en person under djup kris kan be sina klasskamrater om en kram, så måste inte det innebära att den personen är olämplig som läkare. Han kanske rent av skulle bli den mest kompetenta, ansvarstagande och empatiska läkaren någonsin!)

Om människor bara slutade vara fördomsfulla och göra antaganden baserat på rena gissningar (något som är otänkbart för varje matematiker och riktig naturvetare) skulle vi inte behöva några klistermärken alls – och entrén till akutpsykiatri skulle bli mycket ljusare.

Too much?

Jag stödjer till 100 % me too-kampanjens mål att få stopp på alla övertramp som män begått och begår mot kvinnor. Bland dessa övertramp finns otaliga exempel på obeskrivligt hemska enskilda övergrepp som gett offren men för livet (och kanske kraftigt förkortat dem), men även otaliga exempel på vardagstrakasserier som i längden också kan ge men för livet. Allt detta måste upphöra.

Emellertid bär jag på en stor oro. Min magkänsla säger mig nämligen att det i me too-kampanjens namn också *bedrivits* övergrepp. Ibland har det sett ut som att oskyldiga män, eller män vars brott varit förhållandevis ringa, i praktiken fått sina liv förstörda när de blivit uthängda i media, förlorat sina jobb o.s.v. Sådant får inte heller hända.

Människor som i grupp gemensamt pekar ut en "hemsk" person är otroligt starka och har en enorm makt, i synnerhet om de har media, sociala media och samhällets vindar med sig. Med en sådan makt kommer ett stort ansvar. Man får inte i en god saks namn förstöra livet för andra människor. De tidigare utsatta får inte bli de nya förtryckarna.

Säkerligen har emellertid *de flesta* som pekats ut i me too-kampanjen gjort sig skyldiga till oförsvarbara handlingar. Men även om detta hade gällt *samtliga* utpekade individer, hade jag haft en invändning mot kampanjen: det har ibland sett ut som om kampanjens mål inte enbart varit att få till en positiv förändring i samhället (få slut på alla trakasserier), utan ett lika stort mål verkar ibland ha varit att utsätta de utpekade för lidande. Men straff, i synnerhet grymma sådana, är sällan konstruktiva för någon part.

Om jag drivit me too-kampanjen, hade mitt mantra varit "nolltolerans mot elakheter". Fast i kampanjens namn har det ibland *bedrivits* elakheter.

Too much, again?

Säg^{xxv} att en lite äldre läroboksförfattare, som är uppvuxen i en helt annan tidsanda, skapar en matematikuppgift som handlar om risken att en promiskuös hiv-infekterad man med många kvinnliga sexpartners smittar någon av dem. Jag håller med om att uppgiften med dagens politiska klimat låter fel, men är det, som SVT skriver (inte ett citat, utan SVT-skribentens egen värdering), ”grovt sexistisk[t]”? Framställer uppgiften inte minst *mannen* i dålig dager? Handlar den inte mer om infektionsrisk än om kvinnoförakt?

Är det naturligt att studenter blir ”chockade” över uppgiften, och kräver att boken tas bort redan under pågående kurs? Behöver ”nyheten” ligga som huvudnyhet i riksmidia? Behöver ansvarig minister göra ett offentligt uttalande i SVT och kräva en skärpning hos lärarna?

Proportionerna här bekymrar mig. Jag anar att vi är på väg i en farlig riktning. Det känns som om – ärligt talat – förhållandevis små misstag i dag kan få enorma proportioner, via mindre behagliga psykologiska och sociala mekanismer.

Återigen – jag håller helt med om att alla elakheter och allt brist på respekt mot kvinnor och andra grupper är oförsvarbart. Men hanteringen av dessa samhällsproblem känns oroväckande. Och ur mitt eget alldeles personliga perspektiv kan jag tycka att det är märkligt att den här läroboksformuleringen, som antagligen orsakat förhållandevis få större trauman hos studenter, får oändligt mycket mer uppmärksamhet än det faktum att personer som jag ständigt missförstås och i förlängningen diskrimineras i samhället (utan att någon vill lyssna på oss).

Fallet Johaug

Fallet Therese Johaug har jag också betraktat med en viss sorg.

Här *verkar* det röra sig om en människa som utan avsikt fått i sig en mindre mängd i sportsammanhang otillåtna substanser och straffats mycket hårt för det. Det verkar som om hon varit helt för-
tvivlad och förstörd. Ändå väljer man att fortsätta straffa henne.

Tycker jag verkligen att man borde göra ett regelundantag för henne bara för att hon är jätteledsen? Ja, det är precis det jag tycker! Var finns empatin? Vad hände med den gyllene regeln? Vad vore så hemskt med att göra världens ledsnaste människa till världens lyckligaste människa, och skicka en signal av godhet till omvärlden?

Elev i tjänst

När jag gick i grundskolan hade jag en enorm respekt för mina lärare, faktiskt till en sådan grad att jag var rädd för dem. Det underlättade inte att jag visste att jag var annorlunda jämfört med alla mina jämnåriga klasskamrater, och att jag därför kanske var den första person av min "typ" som lärarna stött på.

Därför såg jag det lite som ett jobb jag hade, att ge lärarna erfarenhet av elever som mig, till förmån för eventuella framtida elever av samma personlighetstyp. Och det tror jag var en effektiv copingstrategi, för man är ju aldrig rädd när man är i tjänst.

Insekter

När jag spenderar tid med eller observerar hundar, hästar, kaniner och råttor ser jag hur lika de är mig: de äter, sträcker på sig, gäspar, kliar sig, rengör sig och har sexuella behov precis som människor. Deras rörelsemönster känns otroligt mänskliga. Det är så uppenbart att människan är en djurart som vilken som helst. Skillnaderna i kroppsbyggnad och mental funktion är verkligen inte stora. Och på genetisk och biokemisk nivå är likheterna ännu större.

Även när jag observerar insekter ser jag mig själv. Deras beteende känns som mitt. Titta bara på hur flugan rör på sig när den sitter på väggen! Det är då lätt att inse att den, trots dess relativa litenhet^{xxvi}, är en väldigt avancerad livsform. Tyvärr gör detta det också rimligt att anta att den även har en väl utvecklad förmåga att känna lidande.

Därför dödar jag nästan aldrig insekter eller spindeldjur. När jag ser en mygga i min lägenhet fångar jag den försiktigt med en pennmugg och ett A4-papper och släpper ut den på balkongen. Om jag någon gång träffar på en insekt som ser skadad eller sjuk ut så ser jag till att avliva den på en kort bråkdel av en sekund med en kraft som är långt över vad som "borde" räcka – allt för att så gott det går säkerställa att den inte hinner känna något lidande.^{xxvii}

Självklart räddar jag livet även på fästingar jag hittar på kroppen. Jag lägger tillbaka dem i naturen.

II. *Nervus opticus*

Människor vill bli sedda.

Vill du göra gott skall du därför vara observant på och lyssna på människorna runtomkring dig, och lära dig vad de tycker om, vad de ogillar och vad de är rädda för. Med denna kunskap kan du hjälpa dem bättre när de väl behöver hjälp och råd, men du kan också dagligen undvika irritation och sprida glädje bara genom att visa att du har sett dem som människor – och att du betraktar dem som så pass viktiga att du kommer ihåg saker om dem.

När jag lämnar en lokal med människor – oavsett om det är på jobbet, på restaurangen eller någon annanstans – brukar jag vara noggrann med att säga ”hej då” till alla. Ingen vill bli bortglömd.

Det kan verka fånigt att vara så pedantisk, men det är så mycket värre om någon känner sig bortglömd än om någon blir irriterad på en alltför noggrann avskedsprocedur.

Hela tiden måste man också vara observant på ifall någon i ens omgivning visar tecken på att må dåligt eller om det finns något som talar för en extra stor utsatthet för den personen. Om man misstänker att så är fallet, är det ens eget ansvar att agera. Första steget är nästan alltid att förutsättningslöst och med genuin välvilja prata med personen ifråga. Och var *extra* noga med att säga ”hej då” till just den personen!

Pengar

När jag är ute och handlar eller äter händer det ibland att kassörskan eller servitrisen skriver in ett belopp som inte stämmer överens med vad jag väntat mig. Nästan alltid beror nog detta på ett feltryck, en mental felräkning eller feltänk.

Om den inslagna summan är lägre än den förväntade brukar jag lite försiktigt påpeka detta, men om den inslagna summan är högre än den förväntade brukar jag inte säga något. Det är ju inte så att jag dör ifall jag någon gång får betala några kronor för mycket. (Så här tänkte jag även när jag var arbetslös.)

Tvärtom tror jag att vi skulle leva i ett trevligare samhälle om folks spontana reaktion på allting inte var den egoistiska.

(Svenskar älskar att "rätt skall vara rätt" och tycker det är viktigt att man försvarar sina egna rättigheter med näbbar och klor så att man inte blir överkörd, och det är en sorts etik. Men det är inte min sorts etik.)

Snällhet

Det viktigaste är att man öser förståelse och kärlek över sina medmänniskor (och, så klart, andra djur i ens närhet).

Varje dag utgör en ny möjlighet att ösa ur säcken av kärlek, och ju mer man använder den, desto större blir den. Ta alltid till vara på den möjligheten.

Men ös inte bara över dina närmaste vänner och din närmaste familj: ös också över alla andra människor du möter under din resa. Tänk på att en del av dessa kanske inte har några egna vänner eller någon egen familj, och därför skulle bli utan omtanke ifall det inte vore för främlingars generositet.

Lika viktigt är det att även använda säcken åt personer som anses "svåra", och av somliga kanske inte är "värda" någon kärlek. Det är alltid fel, av den opedagogiskt uppenbara anledningen att lycka är lika viktigt för alla, lidande lika hemskt för alla och det är just detta som betyder något i världen. Nästan alltid finns det dessutom en förklaring till dessa människors besvärlighet och skenbara elakhet: om du bara kände till den, och det lidande som dessa individer kanske lever med i varje andetag, skulle du inse att dessa människor är de som kanske allra mest behöver få ta del av din säck. Ge dem din tid och kärlek. Övrraska dem med det som gör dem lyckliga.

Det är också så att både goda och dåliga gärningar sprider sig, både i rum och i tid. Den godhet du visar mot andra får ofta dessa människor att i sin tur öppna sina säckar. På samma sätt sprider sig grymhet och illdåd som virus.

Tänk på det.

Oväntad hårdhet

Det förekommer att man – oftast när man minst anar det – blir överraskad av en oväntad hårdhet hos en annan människa. Kanske upplever du henne som direkt otrevlig eller elak. Måhända upplever du dessutom att hennes aggressivitet är riktad mot dig personligen.

Eventuellt reagerar du då med ilska eller med rädsla. (I mitt fall är väl den troligaste negativa känslomässiga reaktionen en av oro: "Gud, hon är arg på mig, men jag har ingen aning om varför. Kanske har hon hört talas om spöket *X* i min garderob eller så har hon missförstått *Y* och fått för sig *Z*. Alla hatar mig.")

Den ansvarsfulla reaktionen är emellertid att ta ett mentalt steg bakåt, att inte dra några slutsatser baserat på bristfällig information och att vara extra uppmärksam på de signaler hon sänder ut, så att du kanske kan ana vad det rör sig om. Notera det avvikande beteendet, men visa ingen ilska eller rädsla själv. Ditt viktigaste jobb i livet är trots allt att vara en god medmänniska åt alla som finns omkring dig, både bekanta och främlingar. Se till att vara extra varsam i din kommunikation med henne och att ösa extra mycket kärlek över henne. Det är kanske just då hon behöver det som mest.

Beroende på er relation kan det vara lämpligt att rent av fråga henne om något är på tok, och – i så fall – om det finns något du kan göra för henne. Faktiskt borde det förfarandet vara en självklarhet i de allra flesta fall där det är tillräckligt tydligt att något verkligen är fel (eller där din misstanke är tillräckligt stor) och ni har en någorlunda nära eller regelbunden kontakt med varandra. (Och ser något ut att vara väldigt fel är det förstås ditt ansvar att bistå även om det rör sig om en total främling.)

Tacksamhet

Ibland^{xxviii} kan man känna en stor tacksamhet samtidigt som man av någon anledning inte kan tacka den som känslan är riktad till, åtminstone inte explicit.

Det här kan inträffa ifall personen i fråga är avliden, eller om ett tack skulle kräva en alldeles för invecklad och tidskrävande förklaring.

I det senare fallet har man emellertid möjlighet att uttrycka sin tacksamhet på ett implicit sätt, genom att se till att ösa extra mycket kärlek över personen.

(Troende har också den ytterligare möjligheten att tacka Gud.)

En garanti

Senaste gången jag kände mig genuint trygg i mig själv var sista gången jag hade ett patientsamtal som läkarstudent. I den rollen, där allt handlar om att med bästa förmåga – med ett vetenskapligt förhållningssätt, utan fördomar och påtvingad ytlighet och med en stor mängd empati – hjälpa en annan människa att må bättre fungerar jag optimalt. Då befinner jag mig i mitt naturliga element.

Jag har märkt att jag i all min kontakt med nya människor (utan koppling till LiU^{xxix}) sedan tragedin på läkarprogrammet fortfarande är den personen. Alla nya människor jag möter bemöter jag på samma sätt som jag hade bemött en patient: jag skulle aldrig döma, försöker förstå allt som bara går att förstå (och så gott som allt mänskligt agerande *går* att förstå om man känner till människan och hennes förutsättningar och bagage) och har aldrig något annat mål än att få henne att må så bra som möjligt. Nästan vad en annan person än skulle göra mot mig skulle jag inte känna någon ilska mot henne. Jag skulle förstå henne.

Tänk vilken trygghet vi skulle ha i samhället om vi alla kom överens om att bemöta varandra på det här sättet. Jag undrar hur detta skulle påverka den mentala ohälsan i samhället.

Jag känner mig så pass säker på det här att jag nästan kan garantera det. Efter allt som hänt i mitt liv är jag mer övertygad än någonsin om att det är snällhet som saknas i världen, inte ny teknologi eller nya, invecklade, samhällsprocesser. Och efter att lärarna och rektorn vid LiU tagit alla mina drömmar ifrån mig och gett mig men för livet känns det inte som om någon annan människa nu skulle ha så mycket mer att ta ifrån mig. Har man förlorat allt, behöver man inte vara rädd för att förlora något mer.

Takt och tålamod

I informella samtal med andra människor händer det förvånansvärt ofta att dessa berättar om företeelser som potentiellt är väldigt tveksamma ur en etisk synvinkel, ofta ur djurrättssynpunkt. Det kan röra sig om redogörelser för fritidsaktiviteter, vardagsobservationer eller allmänna omvärldsreflektioner, inte sällan humoristiska berättelser, i vilka det förekommer någon aspekt som eventuellt innebär ett stort lidande för något (ofta, men långt ifrån alltid, icke-mänskligt) djur.

Jag *uppfattar* alltid den delen – så mycket som jag varit engagerad i t.ex. djurrättsetik vore det konstigt annars – men jag låtsas nästan aldrig om det. För det vore väldigt svårt i en sådan situation att på ett konstruktivt sätt påpeka den etiska problematiken, eftersom ett sådant inlägg, som lätt skulle tas som (mycket) anklagande, skulle komma som en blixtnedslagan från en klar himmel.

I t.ex. många av fallen då det handlar om djurrättsetisk problematik är det, så vitt jag känner till, fullt tänkbart (eller rent av troligt) att det förekommer lidande som, om det hade varit en människa som blivit utsatt, hade betraktats som obeskrivligt hemskt och grymt. Så hemskt att det inte går att ta in, så fruktansvärt att man inte kan tala om det.

Men i det pågående informella samtalet skulle det göra mer skada än nytta att ta upp den aspekten. Därför fokuserar jag alltid på någon annan aspekt: i de allra flesta fall är det nämligen inte djurets lidande som är det centrala i berättarens sinne, utan något helt annat. Jag väljer då att fokusera på det.

Det här betyder emellertid inte att jag vänder ryggen åt det lidande som finns i världen. Tvärtom. Jag ser till att ta upp dessa frågor i fora och vid tillfällen där det kan komma något gott av det. Världen blir inte en bättre plats bara för att man sprider irritation runt sig.

Och självklart tycker jag inte på något sätt illa om de personer som berättar sådana historier. De har bara inte tänkt på den problematiska aspekten ännu. Jag tycker lika "illa" om dessa personer, som jag tycker "illa" om personer som ännu inte lärt sig hur man beräknar $\int \sin^2 x \, dx$ [ledning: cosinus för dubbla vinkeln och trigonometriska ettan].

(Det händer också att jag i samtal med människor blir överraskad av kommentarer som visar prov på ovanligt stor etisk insikt. Då brukar jag däremot göra en stor sak av det hela. Då visar jag verkligen hur förtjust och imponerad jag är. Uppmuntran är bättre än kritik.)

Partipolitik

Jag är fruktansvärt ointresserad av politik. Det politiska systemet tycks gå ut på att det finns ett antal partier vars företrädare turas om att med populistiska och osakliga, ofta vilseledande, uttalanden påvisa motståndarpolitikernas inskränkthet, allt för att säkra sin egen överlevnad i systemet.

I min drömvärld har alla människor *samma* mål: att minska lidandet och öka lyckan hos samtliga människor (och andra djur), där fördelningsfrågor endast undantagsvis kräver en stunds eftertanke. Eftersom alla har samma mål, behöver människorna inte bråka med varandra. Om regeringen i en sådan värld någon gång skulle vara osäker på vilket handlingsalternativ som bäst främjar målet i samhället, kunde tjänstemännen tillsammans, med vetenskapliga metoder, ta reda på detta: de kunde fråga de berörda parterna ute i samhället, gå till forskare på ämnet o.s.v.

Precis som en modern svensk familj antagligen vill sköta sin barnuppfostran mer med empati och förnuft än med egennytta och godtycke, borde vi åstunda ett samhälle som styrs med samma sunda inställning.

Partipolitiken borde vi lämna i sandlådan.

Likheter och skillnader

När man studerar ett område inom matematiken eller biokemin är det mycket givande att fundera på *både* vilka likheter och vilka skillnader som föreligger mellan de nya begrepp man just lärt sig och begrepp som man stött på tidigare i sina studier. Detta är en del i hur man bygger upp en förtrogenhet med materialet.

Men när det gäller människor är det kanske bättre att främst fokusera på de *likheter* man hittar mellan en själv och främlingar – eller mellan de i sin närmsta bekantskapskrets och "utomstående".

När man väl börjat leta, är det lätt att hitta sådana likheter. Och ju fler likheter man hittar mellan en själv och en annan människa, desto lättare är det att förstå henne.

Tyvärr verkar människor instinktivt leta efter skillnader oftare än likheter. Av någon anledning tenderar de att betrakta sina nära som mer "normala" och förnuftiga än de "konstiga" personer de observerar lite på avstånd. Jag tror att sådant kan leda till onödigt irritation och undvikliga missförstånd och konflikter. Dessutom riskerar de skillnader man tror sig hitta att användas för att rättfärdiga straff.

Så sluta fokusera på olikheter. Leta i stället efter det som främlingar har gemensamt med dig.

Välmenande försök

Jag blev lite avundsjuk när jag kom till sidan 181 i Horace Engdahls *Den sista grisen*. Där skriver han nämligen

Vännernas välmenande försök att föra samman två ensamma slår aldrig väl ut.

Själv har jag ju lidit något enormt av ofrivillig ensamhet i över 20 år, men mina vänner har minsann aldrig försökt föra samman mig med någon annan.

Det skänker mig i sammanhanget en viss tröst att jag nästan aldrig haft några vänner.

Normalitet

Under några få veckors tid våren 2015 hade jag en flickvän.

En gång gick vi på bio. När vi satt och väntade utanför salongen i Filmstaden kände jag mig "normal".

Det var en mycket märklig och behaglig känsla, som jag aldrig senare fått uppleva igen.

Skjortan

Ibland bär jag en vit, kortärmad skjorta. När jag får syn på ärmen brukar jag föreställa mig att axeln är klädd med fyra guldfärgade ränder.

I verkligheten måste jag förlika mig med det faktum att jag aldrig kommer att bli kallad vare sig "doktor" eller "kapten". Det kommer ta många år och göra väldigt ont.

Fel kläder?

Ibland känns det som om jag är en estet som hamnat i en teknologs kläder. Jag skulle vilja sjunga och spela piano. Jag tror att musik och estetisk verksamhet kan läka sår. Visst drömmer jag om att bli musikalartist och spela Erik i *operan*. Har inte Peter Jöback mitt drömjobb?

Jag är inte längre en stel vulcan-wannabe.

Ändlös längtan

Kommentarer

Längre kommentarer som huvudtexten hänvisar till (med romerska siffror).

ⁱ För att med säkerhet undvika potentiella tankefel behöver en livsfilosofi ta tillvarons natur i beaktande. Mina uppsatser började därför med en diskussion om medvetandet, d.v.s. det som en människa eller en hund förmodligen har, men som en robot som ser ut och fungerar exakt som en sådan människa eller hund förmodligen inte har. Det är ju bara medvetna entiteter som kan förnimma lidande och glädje.

Medvetandepromenatiken var också något som stressade mig en del, eftersom jag märkte att många människor omkring mig inte riktigt var förtroga med begreppens innebörd.

Jag tog också upp "problemet med det enda medvetandet", d.v.s. det faktum att en medveten individ inte har någon som helst möjlighet att med säkerhet säga att det existerar någon annan medveten individ. Detta problem upplevde jag som skrämmande, men jag utvecklade rationella copingstrategier för det.

Vad medvetetandet egentligen "är", "uppstår" o.s.v. ligger utanför vetenskapens domäner, åtminstone utanför dagens naturvetenskap. Jag skulle gissa att människan aldrig kommer att förstå detta. Det här håller nog inte alla med om, men de som inte håller med om det har nästan helt säkert inte förstått vad begreppet "medvetande" innebär *i den här kontexten*.

I uppsatserna skrev jag att medvetandet kan ses som summan av perceptionen av sinnena, om man med "sinnen" även tar med t.ex. balanssinnet, tankar, känslor o.s.v. Delen "perceptionen av" av ytterst viktig: en robot som ser ut och fungerar exakt som en människa har kanske liknande sinnesorgan (ögon/kameror, öron/mikrofoner, känselsensorer etc.) och i någon mening liknande hjärna/centralprocessor som en människa, men kanske inte medvetande. Det är ju också fullt tänkbart att en människa uppfattar informationen från ögonen som "ljud" och informationen från öronen som "bilder". Medvetandet handlar alltså om *perceptionen* av sinnena ("den själsliga upplevelsen"), inte om sinnesorganen i sig, om nervsystemets bearbetning av informationen eller om de konsekvenser som intrycken leder till (vare sig på kort eller på lång sikt). Allt det senare är naturligtvis ren naturvetenskap, fullt begriplig och mekanistisk.

Hur pass mycket medvetande har en fisk eller en insekt? Frågan är extremt viktig ut en etisk synvinkel. Kanske lider en fisk eller en insekt lika mycket som en människa vid fysisk vävnadsskada? Kanske har de till och med förmåga till omfattande känslor?

Vi kan kanske inte veta detta. Det förefaller troligt att avsaknad av fysiskt sinnessystem (för t.ex. nociception) medför avsaknad av medveten perception av för systemet adekvat stimuli, men man kan inte veta detta helt säkert. Om man är osäker på hur mycket ett djur kan lida vid en viss "behandling", måste man utgå ifrån att djuret kan lida, och därmed antagligen avstå från "behandlingen". Denna princip ("försiktighetsprincipen") skulle låta självklart ifall det handlade om någon form av "behandling" av en människa.

En grundläggande förståelse för medvetandeproblematiken är sålunda nödvändig för att formulera vettiga moraliska axiom. Men sedan är det förstås också avgörande att man inte begår tankefel när man resonerar kring hur olika ageranden förhåller sig till dessa axiom. Därför innehöll mina uppsatser också avsnitt om logiska resonemang. Bland annat medför varsamt resonerande en relativ frihet från fördomar och förutfattade meningar. Hade alla tänkt så här i historien hade slaveri och nazismen aldrig kunnat inträffa. (Inte tjurfäktning heller, för den delen.)

ii På gymnasiet skrev jag själv två uppsatser i kemisk bindning och organisk kemi och biokemi. Dessa lär senare ha använts av lärare på diverse gymnasieskolor i Sverige.

iii En ester är, som jag hoppas att alla vet, kondensationsprodukten mellan en alkohol och en karboxylsyra. Fetter (triglycerider), t.ex., är trevärda estrar av den trevärda alkoholen glycerol (propantriol) och tre fettsyror.

iv Jag hade i sådana fall kanske valt något från den rena (d.v.s. inte tillämpade) matematiken: grafteori, topologi eller mått- och integrationsteori. Eller så hade jag valt något utanför matematiken, som t.ex. astrobiologi. Det senare ämnet berör ju en av vetenskapens kanske allra största frågor. Själv är jag nästan övertygad om att det finns "liv" utanför jorden – något annat skulle nämligen bryta något enormt mot de vetenskapliga principerna (t.ex. om att jorden och solen inte är "unika" på något sätt). Och vi lever i en tid när upptäckten av utomjordiskt liv ter sig långt ifrån omöjlig. Själv har jag alltid varit speciellt intresserad av Jupiters måne Europa.

v <https://privat.rejbrand.se/lakkemi.pdf>

vi Under första terminen på läkarprogrammet inträffade något som samtidigt var både enormt och en parentes i min berättelse. Av den senare anledningen förpassar jag beskrivningen av händelsen till den här slutkommentaren. Det som hände var att jag under ett par veckor hade något som skulle kunna liknas vid en flickvän. Men på grund av en handfull orsaker, av vilka de flesta av etiska skäl inte kan offentliggöras, så fungerade det inte, utan det tog slut väldigt snabbt. Vi förblev dock goda vänner. Senare flyttade hon dessvärre från Linköping.

En av anledningarna till att det inte fungerade var nog att jag inte var mogen för en sådan relation: jag var ju på en tolvårings nivå när det gällde den typen av relationer.

En betydande sak som jag lärde mig under dessa två veckor var att sex var alldeles för komplicerat för mig. Jag tycker om kramar och handhållning, men det mesta utöver det är helt enkelt för svårt (och onaturligt, nästan lite skrämmande) för mig.

vii Hela brevet kan läsas här: <https://rejbrand.se/rejbrand/article.asp?ItemIndex=368>

viii Patientsamtalen på den psykiatriska avdelningen var emellertid inte mellan läkare och patient, utan mellan läkare och patient och en dryg handfull åhörare: läkarstudenter, AT-läkare, skötare, ... Någonstans känner jag att detta inte är optimalt. Hade jag varit överläkare på en psykiatrisk avdelning hade jag helst velat träffa patienten i enrum, för att göra det lättare för patienten att känna sig trygg och bekväm. Det är trots allt ofta väldigt privata och tunga saker som måste avhandlas i dessa samtal, och då vill man som patient kanske inte ha halva personalstyrkan som åhörare.

ix Hela brevet kan läsas här: <https://rejbrand.se/rejbrand/article.asp?ItemIndex=390>

x Jag vet inte på vilket sätt jag skulle ha "förstört" den, men jag skulle gissa på att han tänkte på min öppna kritik mot PBL eller på det faktum att jag redan före varje basgruppsmöte kände till det vetenskapliga material (ofta i ganska stor detalj) som ingick, och därmed kanske "avslöjade" lite för mycket till de andra i gruppen eller satte en hög ribba för dem.

Såvitt jag kände till var detta emellertid inte något stort problem. En av mina basgruppshandledare skrev följande till mig:

"I den basgrupp jag handledde i T2 där du var med var du en riktig tillgång och du delade verkligen med dig av både kunskap och av dig själv! Detta även fast du egentligen inte gillade basgrupperna som inlärningsform. Starkt gjort!"

xi Jag var bara fruktansvärt ledsen, av skäl som "man" inte tycker borde vara så svåra att förstå: livslångt utanförskap, livslång ensamhet, livslång otrygghet i samhället. Vad är nästa steg för LiU? Skall de börja stänga av personer som känner sorg efter dödsfall inom familjen eller som upplever trauma efter att ha blivit utsatta för misshandel?

xii Professor Dannetun skrev alltså under på vilken dålig och farlig människa jag var utan att ens ha träffat mig. Det är för mig obegripligt. Som rektor trodde jag att man hade det yttersta ansvaret för att alla anställda och studenter mår bra på lärosätet. Om då en konflikt uppstår måste man ju träffa båda parter och lyssna på dem var för sig. Hade jag varit chef på en arbetsplats och en konflikt hade uppstått så hade jag träffat båda parterna var för sig, i enrum, och då skapat mig en egen bild av situationen. Sedan hade jag försökt att hitta en lösning som fungerat för båda parter. Jag hade betraktat det som ett enormt personligt misslyckande ifall jag efteråt inte hade stått på god fot med båda parterna.

xiii Det här är kanske det mest sårande omdöme jag någonsin fått.

Det som gör det så sårande är kombinationen av att det är helt fel och att min etik känsla alltid varit min största copingstrategi för att hålla självföraktet och den usla självkänslan i schack. (Den näst största kom senare att bli yrkesidentiteten som jag kände som lärare och som läkarstudent.)

Jag tror dock att jag förstår varifrån de två författarna fick idén. De såg hur jag gång på gång poängterade att jag saknade empatiskt bemötande från klasskamraterna och lärarna. Men hade de vetat vilken tortyr varje dag var i mitt liv just då – något som inte syntes på utsidan – hade de kanske varit lite försiktigare i sitt utlåtande.

Men kanske handlar missförståndet ännu mer om en annan osynlig faktor: Min moraliska kompass skiljer sig väsentligt från den som är normen i Sverige. I min värld är det fullständigt självklart att man, när man stöter på en annan människa som mår fruktansvärt dåligt, släpper "allt" och själv tar ansvar för att hjälpa människan. I min värld finns det inget alternativ. Det är hur jag själv alltid agerat när jag träffat på människor i nöd, inte minst i samband med den då pågående släktkonflikten, som tog mig extremt hårt, trots att jag inte var direkt inblandad i den. (Jag kunde bara inte stå bredvid och se på när människorna skadade varandra så förskräckligt.) Nu var jag själv i nöd, och trodde att mina klasskamrater och lärarna i någon mån delade min moraliska kompass. Att jag blev besviken på deras bemötande av mig berodde alltså inte på att jag tyckte att mitt liv och lidande var viktigare än någon annans, utan på att jag i allmänhet väntar mig att omgivningen hjälper människor som har det svårt.

Extra sårande var deras utlåtande förstås med tanke på att min kris under hösten till viss del rent av berodde på mitt engagemang för den utsatte parten i släktkonflikten. Om jag bara tänkte på mig själv, varför skulle jag då låta en konflikt mellan utomstående dra ner mig i förtvivlan?

^{xiv} Det är lite ironiskt att jag råkade ut för det, eftersom jag alltid var den som, under samtals-
träningen på läkarprogrammet, uppmanade de andra gruppmedlemmarna att inte vara för glattiga när de träffade patienter. T.ex. tyckte jag inte att man skulle vara för glad och uppåt under mötets inledning, eftersom man aldrig vet vad patienten söker för: det kan vara ett stort akut trauma, patienten kan rent av vara döende i någon sjukdom. (Båda möjligheterna föreligger även om patienten inte *ser* bedrövad eller sjuk ut.) Då blir det väldigt svårt att plötsligt ställa om ifall man inlett för gladlynt. Även senare under samtalet vet man inte vad som döljer sig under ytan. Kanske är patienten väldigt rädd för något som inte är uppenbart? Kanske upplever patienten att någon omständighet, som för de flesta andra tycks trivial, är väldigt betungande? Det är alltid bättre att vara för "seriös" och varsam än att vara för glattig. Man kan nästan inte vara för varsam.

I den aktuella situationen var det emellertid inte jag som träffade en patient, utan det var programledningen som träffade mig, och jag kände att jag själv befann mig i den mest utsatta situationen. Jag underskattade dock den misstänksamhet (rent av det förakt) som de två läkarna kände gentemot mig. Sedan var jag väl inte direkt i toppform under den pågående krisen, vilket kan ha bidragit till mitt kommunikativa misstag.

Den olämpliga lättsamhet jag kom med var följande: jag noterade att jag på gymnasiet för över tio år sedan orsakade alldeles för mycket lidande för Klara, medan mitt brev till klasskamraterna nu var väldigt mycket mildare i tonen och dessutom fördelat till många mottagare, och därmed, resonerade jag, mindre skadligt för mottagarna. Lättsamheten låg i att jag noterade att

en linjärextrapolation av den skada jag orsakade under mina livskriser skulle visa att jag under en eventuell framtida kris om tio år eller så snarast skulle orsaka glädje än lidande för omgivningen.

Hade jag fullt ut förstått den misstänksamhet (det förakt) som läkarna kände mot mig hade jag inte kommit med en sådan lättsamhet.

^{xv} Mitt patologiska förakt mot språkfel hade förföljt mig sedan högstadiet.

Det jag störde mig på (och än i dag ibland "noterar med viss irritation") var oftast brott mot de väldigt fasta språkregler som rör hur ord, fraser och meningar bildas i *skriftspråket* (både det svenska och det engelska), vilket inkluderar bruket av skiljetecken.

Några typiska fel i det svenska skriftspråket var särskrivningar av sammansättningar (även i "invecklade" fall), felaktigt bruk av tecknet semikolon (i stället för kolon), något annat än kolon när en ändelse läggs på en initialförkortning, siffra, bokstav, kod eller liknande, apostrofgenerativ, felaktig versalisering och sammanblandning av visuellt lika Unicode-tecken.

I värsta fall kunde mitt humör påverkas negativt resten av dagen efter att jag sett ett sådant språkfel i en text. Ja, det kan betraktas som "patologiskt" och nej, det är inte något jag valt själv.

Jag tror att en stor anledning till att jag så aggressivt arbetade med språkvård var att jag hela livet fått höra av de "normala" att jag inte dög som jag var, att det var mig det var fel på o.s.v. I samband med språkvård, däremot, insåg jag att nästan alla människor begick fel som för mig var *fullkomligt* uppenbara (för mig tar det bara en bråkdel av en sekund att på en A4-sida se t.ex. en apostrof framför en ändelse på en förkortning). Då blev det nog så att jag kände ett psykologiskt behov av att påpeka dessa fel. "Titta, ni gör också fel!"

Faktum är att det var en förhållandevis liten mängd av typer av fel som stod för den stora majoriteten av alla språkfel jag observerade (och observerar). Jag skrev därför en artikel om språkvård som behandlade dessa vanliga misstag. Den artikeln går igenom alla feltyper ovan samt några till. Artikeln innehåller detaljerade förklaringar av alla dessa fel och lika detaljerade beskrivningar av hur man t.ex. infogar rätt tecken när man skriver på datorn i Microsoft Word. Artikeln kan läsas på följande adress:

<https://reibrand.se/reibrand/sprakvard.asp>

Jag skapade under 2015 också en kampanj speciellt riktad mot felaktigt bruk av tecknet semikolon:

<http://semikolon.info/>

^{xvi} Det fanns nog även andra psykologiska mekanismer som fick mig att avstå från läkarundersökningen. En av dem är följande: Om jag hade gått hade det kunnat resultera i att jag blev portad från just de svenska vårdutbildningarna (säg), men inte andra utbildningar. Det hade varit svårare för mig att leva med. Det känns faktiskt lättare att vara portad från *all* högskoleutbildning.

Och även om jag hade blivit "frikänd" så hade jag ju förlorat min plats på läkarprogrammet, förlorat möjligheten att i framtiden göra praktik o.s.v. Detta utöver att jag inte hade haft pengar till att fortsätta studera.

^{xvii} Hans språkbruk var för övrigt snarlikt det i ett aggressivt, anonymt gästboksinlägg jag tog emot några månader tidigare och som tog mig väldigt hårt. Att skicka arga och oförsonliga anonyma meddelanden till personer i djup kris rekommenderas inte och kan uppfattas som ansvarslost.

För övrigt har jag alltid starkt ogillat anonymiteten på Internet. Jag tycker det är extremt viktigt att man står för vad man säger och gör, och då kan man inte vara anonym. Själv har jag alltid använt mitt fullständiga namn på min webbplats och nästan alla andra Internetplatser jag haft ett konto på (t.ex. Wikipedia, Stack Overflow, MSDN, Datormagazin, ...) och jag använder alltid mitt fullständiga namn om jag någon gång kommenterar en artikel på en blogg. Något annat tycker jag är fegt och fult.

^{xviii} Tänk om han själv en dag får ett barn med samma diagnos. Det vore intressant. Som läkare är det för övrigt extremt viktigt att man inte blir känslomässigt upprörd över sina patienter och visar detta för dem; det är nästan viktigare än medicinskt kunnande. Det här är något han måste arbeta med.

^{xix} När företaget som matchade ihop arbetsgivare och arbetstagare frågade vad jag hade för löneanspråk svarade jag 14 000 kronor per månad. Lägre lön än det hade nämligen gjort det svårt för mig att behålla min lägenhet. Döm då av min förvåning när de sedan överraskade mig med en lön på 29 000 kronor per månad. När jag ett halvår senare blev fast anställd på det riktiga företaget kom en rejäl löneförhöjning som ännu en överraskning, och sedan har lönen gått upp ytterligare, på företagets initiativ. Vid varje ökning har jag påpekat för direktören att jag varken förväntar mig eller behöver så hög lön.

Om jag hamnade i en löneförhandling skulle jag ha svårt att säga något annat än "om ni vill kan ni spara pengar genom att sänka min lön", för jag har svårt att rent etiskt motivera den.

^{xx} I svensk media framställs sexköp som en stor synd. De som köper sex är alltid starka män som för lite extra avkoppling själsligt frihetsberövar en utsatt kvinna. Sexköp är i dag olagligt i Sverige, och regeringen har dessutom velat göra det olagligt för svenska medborgare att köpa sex utomlands.

Jag håller helt och hållet med om att det finns kvinnor som säljer sex i Sverige och som är mycket utsatta, och att det är ett stort problem. Samhället måste hjälpa dessa, och det är inte alls okej att män utnyttjar dessa kvinnor. Inte på något sätt.

Men en del mynt har två sidor.

Det finns män och kvinnor som är trettio, fyrtio, femtio år som, t.ex. på grund av neuropsykiatriska avvikelser, aldrig lyckats skaffa sig vänner, och ännu mindre någon fysisk närhet. Det är fullt tänkbart att det finns sådana människor som är världens snällaste, men som under sina liv lidit något enormt av utanförskap, ensamhet och fördomar. Tyvärr är nästan allt i samhället anpassat till personer som fungerar "neurotypiskt", och kunskapen om "de annorlunda" är extremt dålig, så dessa människor är också väldigt utsatta.

Om en sådan person, som kanske är på en tioårings nivå när det gäller S³ ("saker som sex"), efter flera årtionden av traumatiserande utanförskap och längtan efter bekräftelse, skulle köpa någon form av fysisk närhet (kramar, pussar, handhållning, sex) av en person som är trygg i sig själv och som inte längre tycker att det är en så stor sak med sex, och som själv valt sin sysselsättning (som inte behöver vara hennes huvudsakliga sysselsättning) och trivs med den, är det då ett så hemskt brott?

Om jag inte minns fel så föreslog Amnesty International häromåret att sexköp borde vara lagligt, eftersom det då blir mycket lättare att reglera industrin och göra det tryggare för de som säljer sexuella tjänster. Jag tror faktiskt att det ligger något i det. I själva verket är jag nästan *övertygad* om att antalet kvinnor som lider av prostitutionens mörka sida skulle minska dramatiskt om sexköp överallt var lagligt men strängt reglerat och kontrollerat på ett vetenskapligt och humanistiskt sätt.

Sexköp borde vara tillåtet:

- Om två personer båda blir lyckligare av att genomföra en transaktion av det här slaget, och ingen utomstående påverkas, så är det fullständigt självklart att det inte är något fel med det.
- Det finns fall där köp av fysisk närhet (t.ex. kramar) har en enormt stor betydelse för köparen, som inte på annat sätt skulle kunna få den närheten. I många av dessa fall, i synnerhet när verksamheten bedrivs på ett bra sätt, är lidandet hos tjänstegivaren med stor självklarhet obefintligt. Tjänstegivaren har själv valt sin sysselsättning och trivs med den.
- Prostitutionen har också en mycket mörk sida, men sakliga analyser, som t.ex. den som Amnesty gjorde, visar att denna situation *förbättras* om sexköp är lagligt men strängt reglerat.

Slutsatsen är dels att de som anser att sexköp skall vara olagligt saknar empati för människor som lever i kroniskt utanförskap var gäller fysisk närhet, dels att samma personer inte i praktiken vill hjälpa de som lider av prostitutionens baksida. (Däremot vill de säkerligen hjälpa sig

själva, eftersom deras uttalanden väcker behag hos den kanske inte alltid helt toleranta allmänheten, vilket gör att de får sitta kvar längre som politiker.)

Läsaren kanske undrar ifall jag själv skulle kunna tänka mig att sälja sexuella tjänster åt personer som själva inte är förmögna att skaffa fysisk närhet. Den frågan är egentligen irrelevant, eftersom min tes är att det *existerar* personer för vilka det inte är en stor sak, inte att *alla* människor känner så. Därför skulle det inte motbevisa min tes om jag själv inte kände så. Men faktum är att jag *skulle* kunna tänka mig det, om den medicinska säkerheten garanteras och köparen verkligen är i behov av det. (Ja, det gäller även ifall jag själv skulle känna "exakt noll" attraktion till personen ifråga.)

Läsaren kanske också undrar hur jag skulle känna om jag hade en dotter (eller son eller ett barn av annan könstillhörighet) som sålde sexuella tjänster. Svaret är att jag inte skulle ha något problem med det så länge den medicinska säkerheten garanteras och hon (han, hen) själv är bekväm och trivs med det. (Ja, det är svårt att hitta dubbelmoral hos mig.)

Slutligen, låt mig poängtera att behovet av köp av sexuella tjänster vore mycket mindre i en perfekt värld, i vilken utanförskap inte existerar. Men dagens samhälle är väldigt hårt och människor och myndigheter är avståndstagande och kalla mot personer som inte riktigt passar in, så det är långt kvar till en sådan värld.

I en perfekt värld hade många av mina klasskamrater på läkarprogrammet regelbundet frågat om jag ville följa med dem till de fritidsaktiviteter de utförde, och hade jag kommit in på den vägen hade mitt utanförskap sakta (eller rent av fort) försvunnit. Dessutom, i förlängningen, ju fler människor jag blivit introducerad för, desto större chans hade jag haft att hitta till och med en partner. I stället tvingade läkarna och universitetsledningen bort mig från de enda bekanta jag hade i Linköping. Utan några som helst kontakter med jämnåriga människor, och utan någon som helst förmåga att skaffa sådana, blev mitt utanförskap därmed cementerat.

Eftersom det är så det svenska samhället fungerar, borde sexköp vara lagligt (men strängt reglerat).

xxi Trots att jag i dag har en fast anställning, och allt verkar fungera riktigt bra på jobbet, så känner jag mig ändå orolig inför framtiden. Efter att ha levt ett liv där livskriserna bara avlöst varandra är otryggheten djupt rotad. En del av min hjärna bara väntar på nästa kris.

xxii Även om Delphi och C++ är två språk av samma typ, och på ytan är väldigt lika vad gäller uppbyggnad och funktionalitet, så är jag fast övertygad om att C++ är ett betydligt bättre språk, och jag skulle kunna ge en lång lista med argument. Det händer regelbundet att jag skriver Delphi-kod och inser att koden skulle kunna skrivas på ett snyggare sätt i C++. Dessutom är C++:s framtid säkrare. Däremot har jag nästan 20 års erfarenhet av Delphi-programmering och kan skriva Delphi-kod nästan i sömnen. En sådan förtrogenhet är värd mycket, och det är därför jag inte byter ut Delphi mot C++.

xxiii Drömmen vore att vara kommersiell pilot, som flyger stora maskiner långa sträckor, t.ex. 777:or mellan kontinenter (eller "bara" 737:or inom landet). Jag har aldrig varit särskilt intresserad av stridsflygplan och den biten. För mig är det något väldigt vackert i att framföra en praktfull maskin på ett förutsägbart, säkert och effektivt sätt, enligt *best practices*, utan incidenter från start till mål. Det finns väldigt mycket skönhet inom (den kommersiella) luftfarten.

När jag kör bil (som förmodligen är det mest avancerade fordon jag kommer att få vara "befälhavare" på i mitt liv) ser jag det varje gång som en utmaning att köra så säkert, tydligt och mjukt som möjligt. Extra roligt tycker jag det är med bilköer och farthinder, för då får jag arbeta lite. Att köra fort har jag aldrig tyckt varit roligt i sig. Det får bara inte hända att man som bilist kör på en döv katt som hoppar ut ur en buske mitt framför bilen, därför är jag alltid beredd på sådant. Som bilförare har man ett ansvar att i princip kunna *garantera* att man inte orsakar en olycka, inte ens under osannolikt otursamma omständigheter. Men den inställningen går det inte så snabbt.

Några av mina personliga egenskaper tror jag passar väldigt bra för pilotyrket, framför allt en mycket stark ansvarskänsla, noggrannhet, god kommunikativ förmåga och en tendens att erhålla stor teknisk kunnsighet och effektivitet. Men det är tveksamt om dessa styrkor överviner mina svagheter, som t.ex. mindre imponerande simultanförmåga och korttidsminne (även om jag stundom överraskar mig själv även på dessa fronter).

Lägg till min historik av mental ohälsa och historien med LiU, den hårda konkurrensen och en tilltagande ålder så förefaller det som om jag inte har någon chans alls att bli pilot.

xxiv Det är omöjligt att säga i vilken omfattning SSRI-utsättningen ligger bakom förbättringen, eftersom även den nya ekonomiska situationen, den sociala interaktionen på restaurangen och Danmarksresorna rimligtvis påverkat tillståndet, liksom tidens gång i sig.

xxv <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/orebro/protester-mot-grovt-sexistiska-rakneexempel-i-kurslitteratur-pa-oru>

xxvi Visst ser insekter ut att vara extremt små "saker" om man jämför med människor. Men den relativa litenheten säger inte mycket. Man kan ju också tänka så här: en människas kropp består av i storleksordningen 10^{27} – 10^{28} atomer medan en insekts kropp består av i storleksordningen 10^{22} – 10^{24} atomer, dessutom i nästan exakt samma biokemiska strukturer. Här känns inte längre skillnaden särdeles betydelsefull. Det är inte direkt så att det är svårt att tänka sig extrem komplexitet i ett system bestående av 10^{23} atomer.

xxvii Det faktum att insekters rörelsemönster i hög grad påminner om människans rörelsemönster bevisar givetvis inte på något sätt att de har förmåga att känna lidande. En entomolog vet säkert om en given art av insekter har nociceptorer i kroppen, och förekomst av sådana skulle troliggöra hypotesen att de kan känna kroppsligt lidande, medan avsaknad av sådana skulle tala emot detta. Emellertid måste man komma ihåg att den medvetna perceptionen av ett sinne är något helt annat än de fysiologiska system som kopplar denna till den fysiska världen, så man kan aldrig veta säkert. Dessutom finns det lidande som inte är kopplat till

nociception, och här är det ännu mer omöjligt att gissa sig fram till slutsatser. Säkerhetsprincipen säger därför att man bör utgå ifrån att även insekter kan känna lidande.

xxviii Om tio eller tjugo år kan jag berätta vilken händelse i mitt liv som fick mig att skriva den här texten. Det var en "random act of kindness" som de flesta kanske skulle säga var väldigt liten och inte alls särskilt anmärkningsvärd, men som för mig betydde mycket just då. Eftersom utövaren är en nu levande person vill jag här inte skriva mer om det.

xxix Hade jag varit en starkare och bättre människa hade detta också gällt personer med koppling till LiU.